

Europeiska unionens officiella tidning

C 318

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

femtioandra årgången

23 december 2009

Informationsnummer

Innehållsförteckning

Sida

I Resolutioner, rekommendationer och yttranden

YTTRANDEN

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

456:e plenarsessionen den 30 september och 1 oktober 2009

2009/C 318/01	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Flexicurity, omstruktureringar och global utveckling" (förberedande yttrande på begäran av det svenska ordförandeskapet)	1
2009/C 318/02	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Makroregionalt samarbete – Att tillämpa Östersjöstrategin på andra makroregioner i Europa" (förberedande yttrande)	6
2009/C 318/03	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "En hållbar, långsiktig och branschövergripande EU-strategi för alkoholrelaterade skador" (förberedande yttrande)	10
2009/C 318/04	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Sambandet mellan jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättningsgrad" (förberedande yttrande)	15
2009/C 318/05	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Olika företagsformer" (initiativyttrande)	22
2009/C 318/06	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Rättvisa livsmedel: självreglering eller lagstiftning?" (initiativyttrande)	29

SV

Pris:
7 EUR

(forts. på nästa sida)

<u>Informationsnummer</u>	Innehållsförteckning (forts.)	Sida
2009/C 318/07	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Mindre gynnade regioner – den nordliga dimensionen" (initiativ yttrande)	35
2009/C 318/08	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Att främja politik och program till förmån för energieffektivitet på slutanvändarnivå" (initiativ yttrande)	39
2009/C 318/09	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Finanskrisens effekt på tillverknings- och tjänstesektorerna" (initiativytttrande)	43
2009/C 318/10	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Arbete och fattigdom: ett nödvändigt helhetsperspektiv" (initiativ yttrande)	52
2009/C 318/11	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "de Larosière-gruppens rapport" (initiativytttrande)	57
2009/C 318/12	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Den gemensamma jordbrukspolitiken framtid efter 2013" (tilläggsyttrande)	66

III Förberedande rättsakter

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

456:e plenarsessionen den 30 september och 1 oktober 2009

2009/C 318/13	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén: Mot en europeisk strategi för e-juridik" KOM(2008) 329 slutlig	69
2009/C 318/14	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Säkra, innovativa och tillgängliga läkemedel: en förnyad vision för läkemedelssektorn" KOM(2008) 666 slutlig	74
2009/C 318/15	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av ett EU-instrument för mikrokrediter för sysselsättning och social inkludering (Progress-instrument för mikrokrediter)" KOM(2009) 333 slutlig – 2009/0196 (COD)	80

I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

YTTRANDEN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

456:e PLENARSESSIONEN DEN 30 SEPTEMBER OCH 1 OKTOBER 2009

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Flexicurity, omstruktureringar och global utveckling" (förberedande yttrande på begäran av det svenska ordförandeskapet)

(2009/C 318/01)

Föredragande: **Valerio SALVATORE**

Medföredragande: **Enrique CALVET CHAMBON**

I sitt brev av den 18 december 2008 och i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget begärde EU-minister Cecilia MALMSTRÖM på det kommande svenska ordförandeskapets vägnar att EESK skulle utarbeta ett förberedande yttrande på följande tema:

"Flexicurity, omstruktureringar och global utveckling".

Rådgivande utskottet för industriell omvandling, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 september 2009 (föredragande: Valerio SALVATORE, medföredragande: Enrique CALVET CHAMBON).

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 111 röster för, inga röster emot och 9 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska kommissionen har definierat "flexicurity" som "en integrerad strategi för att på samma gång öka både flexibiliteten och tryggheten på arbetsmarknaden." I föreliggande dokument vill EESK lyfta fram vissa aspekter av begreppet flexicurity som med tanke på krisen är särskilt relevanta för att hålla kvar så många som möjligt i arbetslivet och att ge dem som står utanför arbetsmarknaden bästa tänkbara chanser att snarast möjligt få ett nytt jobb. Arbetsgivarna och arbetstagarna bör inom ramen för den sociala dialogen tillsammans sträva efter att så många anställda som möjligt kan stanna kvar på arbetsmarknaden.

1.2 Under den pågående djupa krisen med en snabbt ökande arbetslöshet är det viktigare än någonsin att flexicurity inte uppfattas som åtgärder för att lättare avskeda anställda eller för att försvaga den sociala tryggheten generellt eller skyddet

för arbetslösa i synnerhet. EESK anser att åtgärder som förbättrar tryggheten (i dess vidaste bemärkelse) eller flexibiliteten är en fråga som bör få högsta prioritet.

1.3 EESK har i ett antal tidigare yttranden pekat på betydelsen av intern flexicurity. Genom krisen understryks betydelsen av interna flexicurity-åtgärder för att företagen ska få möjlighet att anpassa sig till den plötsliga avmattningen i efterfrågan utan att bli tvungna att avskeda anställda. Företag med "arbetstidskonton" som överenskommit mellan arbetsmarknadens parter har betydligt större möjligheter att snabbt reagera på den nya marknadssituation som uppstått genom krisen än företag som saknar denna typ av verktyg. En av de tydligaste lärdomarna som kan dras av krisen är att system med arbetstidskonton och flexibla arbetstider måste stödjas av arbetsmarknadens parter. EESK anser att det är nödvändigt att göra dessa verktyg så gynnsamma som möjligt för både företag och anställda.

1.4 Flexicurity kan endast tjäna sitt syfte om de anställda har en god utbildningsnivå. Det finns ett nära samband mellan nytt kunnande och skapandet av nya arbetstillfällen. Företagen förväntas göra fortgående investeringar i utbildningen av sina anställda. Det kommer an på varje enskild anställd att fortlöpande vidareutbilda sig. Lissabonstrategin efter 2010 bör erbjuda lösningar på dessa problem.

1.5 Krisen understryker vikten av social dialog. Under de senaste månaderna har det visat sig hur engagerade arbetsmarknadsparter tillsammans kan finna lösningar på akuta problem. EESK föreslår för det svenska rådsordförandeskapet och för Europeiska kommissionen att en webbplattform inrättas för att främja utbytet av information och erfarenheter i fråga om sådana initiativ från arbetsmarknadens parter, samtidigt som situationen på nationellt, regionalt och lokalt plan respekteras.

1.6 På EU-nivå pågår förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter om ett fristående ramavtal om inkluderande arbetsmarknader. EESK är av uppfattningen att ett framtida avtal kan få ett reellt mervärde och hjälpa de mest utsatta som förlorat sina jobb till följd av krisen att komma tillbaka till arbetslivet. Kommittén ser även fram emot en gemensam kontroll och utvärdering av hur flexicurity tillämpas. De europeiska arbetsmarknadsparterna har i sina arbetsprogram för 2009–2010 åtagit sig att delta i detta arbete.

1.7 Den ekonomiska nedgångens hastighet och djup har fått många arbetsgivare att tänka tillbaka på åren med ekonomisk uppgång; då fick de erfara hur svårt det är att hitta tillräckligt många kvalificerade arbetstagare. Eftersom företagen nu blickar framåt i tiden och planerar inför den kommande återhämtningen av ekonomin, vill de inte handla överilrat och minska personalen alltför kraftigt bara för att uppnå inbesparingar på kort sikt. Inget företag kan dock strunta i grundläggande ekonomiska mekanismer. Till syvende och sist måste varje företag i första hand inrikta sig på att överleva. Det är ytterst viktigt för drabbad personal att så snart som möjligt komma tillbaka till arbetslivet. EESK understryker behovet av att snabbt ge stöd av god kvalitet. Medlemsstaterna bör allvarligt överväga att öka arbetsförmedlingarnas personalresurser såväl kvantitativt som kvalitativt i syfte att hjälpa arbetsökande att så fort som möjligt återgå till arbetslivet.

1.8 Med tanke på de nationella och regionala särdragen samt skillnaderna mellan olika näringslivssektorer anser EESK att EU bör fortsätta sitt arbete i ett europeiskt perspektiv och med hänsyn till subsidiaritetsprincipen. Därmed kan man skapa den nödvändiga EU-ram som ska förankra en förstärkt europeisk social modell som håller på att övergå från teoretisk modell till oundviklig realitet⁽¹⁾. Det är nödvändigt att räkna

med en ny process efter Lissabonprocessens slut 2010 för att arbeta mot mål som ännu inte har uppnåtts och mot de mål som kommer att uppstå under denna kris, som kan visa sig bli långvarig och svår. Flexicurity bör helt klart spela en viktig roll. EESK anser att flexicurity-aspekterna bör vägas in i tillämpningen av strategin.

1.9 EESK understryker att reformer på medlemsstaternas arbetsmarknader inte får leda till att antalet osäkra anställningar med alltför stor flexibilitet på bekostnad av tryggheten fortsätter att öka, vilket har varit fallet under de senaste åren. EESK delar de farhågor som Regionkommittén framförde i sitt yttrande av den 7 februari 2008⁽²⁾. En övervägande yttre flexibilitet "kan innebära en omfattande avreglering som rör de allmänna anställningsförhållandena och en utveckling i riktning mot en utbredning av osäkra anställningsförhållanden".

2. Bakgrund

2.1 Det svenska rådsordförandeskapet har begärt att EESK ger sin syn på "flexicurity". Kommittén har redan tidigare avgett ett yttrande på detta tema⁽³⁾. Nu är bakgrunden dock en annan. En ny behandling av frågan har blivit brådsakande på grund av finanskrisen, vilket framgick vid en hearing som det svenska rådsordförandeskapet anordnade i Stockholm den 7 juli 2009.

2.2 Begreppet "flexicurity" kan ses ur flera olika synvinklar. Europeiska kommissionen har i sitt meddelande KOM(2007) 539 slutligt definierat det som "en integrerad strategi för att på samma gång öka både flexibiliteten och tryggheten på arbetsmarknaden"⁽⁴⁾. Eftersom denna definition även ingick i slutsatserna från det extra toppmötet i Prag den 7 maj 2009, kommer föreliggande yttrande att stödja sig på denna gemensamma tolkning.

⁽²⁾ EUT C 105, 25.4.2008, s. 16, (jfr punkt 22).

⁽³⁾ EUT C 256, 27.10.2007, s. 108.

EUT C 211, 19.8.2008, s. 48, EESK:s yttrande om "Gemensamma principer för 'flexicurity': Fler och bättre arbetstillfällen med en kombination av flexibilitet och trygghet".

⁽⁴⁾ Det är motiverat att citera exakt ur meddelandet från Europeiska kommissionen, som fastställer de fyra principerna för "flexicurity": "Flexibilitet handlar om smidiga övergångar mellan olika livsfaser: från skola till arbete, från ett arbete till ett annat, från arbetslöshet eller inaktivitet till förvärvsarbete, och från förvärvsarbete till pension. Det handlar inte bara om ökad frihet för företagen att anställa eller avskeda betyder inte att det inte längre ska finnas några tillsvidareanställningar. Det handlar också om att arbetstagare kan gå vidare till mer kvalificerade arbeten och att deras kompetens kan utvecklas på bästa sätt. Flexibilitet handlar också om flexibel arbetsorganisation så att företagen snabbt och effektivt kan klara av nya produktionsbehov och skaffa den kompetens som behövs, och om att underlätta för arbetstagarna att kombinera arbetsliv och privatliv. Trygghet betyder å andra sidan mer än bara tryggheten att behålla jobbet. Det handlar om att förse människor med de kunskaper de behöver för att kunna avancera i arbetslivet och om att hjälpa dem att hitta ett nytt arbete. Det handlar också om adekvat arbetslöshetsersättning för att underlätta omställningar. Slutligen innebär trygghet utbildningsmöjligheter för alla arbetstagare, särskilt för lågutbildade och äldre."

⁽¹⁾ EUT C 309, 16.12.2006, s. 119, EESK:s yttrande på eget initiativ om "Social sammanhållning: Ge innehåll åt en europeisk social modell".

2.3 EESK vill understryka att ansvaret för arbetsmarknadspolitiken ligger hos medlemsstaterna i enlighet med subsidiaritetsprincipen. Försök till harmonisering av arbetsmarknadslagarna skulle gå stick i stäv med sistnämnda princip och vore inte motiverat, eftersom det skulle skada traditioner och geografiska strukturer som visat sig vara ändamålsenliga och stabila. Dessutom bör man beakta att det finns skillnader i utvecklingsnivån i de olika medlemsstaternas ekonomier. Detta återspeglas i respektive lands sociala trygghetssystem. I detta sammanhang anser EESK att EU:s mål bör vara följande:

— Att främja samarbetet mellan medlemsstaterna via en EU-strategi för sysselsättning som förs in i Lissabonstrategins styrmekanism från 2005. Genom "riktlinje" 21 om sysselsättningspolitiken enas medlemsstaterna om att främja tryggheten och flexibiliteten på arbetsmarknaden på ett balanserat sätt. EU bör verka som katalysator för att medlemsstaterna ska efterleva sina åtaganden och samtidigt sprida och utbyta bästa praxis inom ramen för den europeiska sysselsättningspolitiken.

3. En ny giv

3.1 *Finanskrisen*

3.1.1 Återverkningarna av den största ekonomiska krisen i gemenskapens historia kommer ganska tydligt i dagen på kort sikt: I EU:s medlemsstater växer statskulden snabbare än någonsin. Även om världens centralbanker har överöst marknaderna med pengar fungerar banksystemet fortfarande inte som under normala omständigheter. I synnerhet de små och medelstora företagen samt egenföretagare har stora svårigheter att få nya lån. Arbetslöshetens skadliga effekter på samhället och inre marknaden kommer snart att visa sig. Samtidigt lyckas man ytterst sällan med den svåra uppgiften att skapa nya arbetstillfällen.

3.1.2 Mot bakgrund av det nuvarande svåra samhällsekonomiska läget anser EESK att det är nödvändigt att på kort sikt anta flexicurity-modellen, även om kommitténs senaste yttrande i ärendet är så nytt som från våren 2008. EESK ser positivt på det svenska rådsordförandeskapets begäran om en undersökning av hur medlemsstaterna mot bakgrund av den globala utvecklingen kan använda flexicurity vid omstruktureringar. Med den globala utvecklingen avses finanskrisen och dess tragiska följdverkningar på realekonomin och sysselsättningen. Krisen har redan nu visat sig vara den svåraste på 80 år. Effekterna kommer med största sannolikhet att prägla hela tjugohundratalet. Krisen är desto allvarligare eftersom den åtföljs av två andra kriser som utgör allvarliga utmaningar på global nivå, nämligen klimatförändringen och den demografiska krisen.

3.1.3 Krisen förändrar den samhällsekonomiska miljö i vilken arbetsmarknadsreformer kan genomföras. Detta är uppenbart oavsett hur man bedömer lämpligheten, genomförbarheten, nödvändigheten eller omöjligheten av sådana strukturreformer i

kristider. EESK vill dock understryka att integrering och återintegrering av arbetslösa i arbetslivet måste vara en av de viktigaste prioriteringarna.

3.1.4 EESK har dock för avsikt att sammanfatta sina observationer för att kunna utforma konkreta och positiva förslag om de grundläggande delarna av flexicurity, nämligen flexibilitet och trygghet. Kommittén vill understryka att en balansgång i hanteringen av flexibilitets- och trygghetsåtgärderna är nödvändig om man vill undvika sociala konflikter i likhet med dem som redan har ägt rum i Europa.

3.2 *Intern och extern flexibilitet*

3.2.1 Den interna flexibiliteten bör man besluta om i den sociala dialogen mellan företagsledningen och de anställda (eller deras företrädare) samt arbetsmarknadens parter, inom företaget eller den berörda sektorn. Därmed förebygger man förlust av arbetstillfällen och skapar en stabiliserande faktor som är viktig för den sociala sammanhållningen i Europa i svåra tider. Samförståndet mellan företagare och anställda är nödvändigt för att man ska kunna säkerställa företagets åtaganden i fråga om socialt ansvar och rädda jobben åt arbetstagarna genom att stärka sysselsättningen. Regeringarnas roll är avgörande som stöd för dessa åtgärder, men de bör inte ingripa på bekostnad av sin kapacitet att erbjuda grundläggande sociala tjänster såsom säkerhet (i fråga om livsmedel, luftfart, allmänna tjänster i allmänhetens intresse, polisiära tjänster m.m.) och utbildning, som numera inbegriper ett livslångt lärande.

3.2.2 Alla sociala reformer bör ses i sitt samhällsekonomiska och politiska sammanhang. Flexicurity i kristider kan naturligtvis ifrågasättas om de begärda uppoffringarna för en hypotetisk anställbarhet inte kan ge några garantier. Därför måste man vara väl medveten om att flexicurity inte är ändamålsenligt om inte samtliga parter på arbetsmarknaden är införstådda, och inte bara en av dem. I detta sammanhang tvingas man verkligen att diskutera trygghet samt balansen mellan trygghet och flexibilitet. EESK anser dock att Europeiska kommissionen i högre grad bör inrikta sin analys på möjligheterna till intern flexibilitet, som kan vara ett effektivt verktyg inom flexicurity i kampen mot arbetslösheten⁽¹⁾.

3.2.3 EESK anser att de olika delarna av flexicurity bör vara i balans och inte tillämpas på bekostnad av tryggheten. Men hur kan medlemsstaterna då säkerställa denna balans i kristider? Kommittén anser att reformer enligt flexicurity-modellen måste analyseras noggrant i dessa kristider för att de inte ska få oönskade sociala och politiska bieffekter. Denna försiktighet måste vara ännu större i fråga om den flexicurity som kallas "extern".

⁽¹⁾ EUT C 105, 25.4.2008, s. 16. Regionkommittén uttryckte redan före finanskrisen sina farhågor om den externa flexibilitetens dominerande roll i kommissionens angreppssätt. Regionkommittén "vill fästa uppmärksamheten på att formuleringar som 'flexibla och tillförlitliga anställningsavtal' ger anledning till oro, eftersom det också kan innebära en omfattande avreglering som rör de allmänna anställningsförhållandena och en utveckling i riktning mot en utbredning av osäkra anställningsförhållanden".

3.2.4 I enlighet med ovanstående måste flexicurity-åtgärder vara trovärdiga ur alla synvinklar, och i synnerhet när det gäller budgeten. Detta kommer förmodligen att leda till omställningar i medlemsstaternas budgetprioriteringar och kanske till ökat gemenskapsstöd. Flexicurity kan nämligen inte finnas utan trygghet.

3.2.5 I motsats till den försiktiga användningen av olika former av intern flexibilitet skulle det i nuläget vara riskfyllt att tvinga fram reformer på arbetsmarknaden med målet att ytterligare gynna extern flexibilitet. Europeiska kommissionens förslag har hittills framför allt handlat om denna dimension av flexicurity. Många kollektivavtal i Europa omfattar bestämmelser som reglerar flexibiliteten inom företaget. Den interna flexibiliteten kan exempelvis innebära en anpassning av arbetstiden och omfatta utbildningsperioder.

3.3 Den sociala dialogen

3.3.1 EESK vidhåller sitt krav att arbetsmarknadens parter bör spela huvudrollen i ett forum som möjliggör kontinuerligt åsiktsutbyte om reformer för att de två motpolerna, arbetsgivare och arbetstagare, ska ha möjlighet att försäkra sig om att en konstant balans mellan flexibilitet och trygghet upprätthålls. Denna metod är både viktig och lovande för sysselsättningens framtid i EU. Det är därför som det civila samhället också bör delta i debatten. All sysselsättningspolitik och alla reformer på arbetsmarknaden återverkar kraftigt på samhället. Samtidigt får reformerna inte frikopplas från ekonomiska, sociala och hållbarhetsrelaterade aspekter i samhället.

3.3.2 Flexicurity är ett viktigt verktyg för att mildra konsekvenserna av finanskrisen och krisen i den reala ekonomin för arbetsmarknaden och sysselsättningen. Flexicurity får dock inte utnyttjas för att underlätta personalminskningar i länder där arbetsrätten står som garant för en viss trygghetsnivå gentemot sådana metoder som avses med det engelska uttrycket "hire and fire". EESK uppskattar att Europeiska kommissionen tydligt har fastslagit att flexicurity inte under några som helst omständigheter kan användas för att berättiga friställningar.

3.3.3 EESK vill understryka att varje reform av arbetsrätten måste inkludera arbetsmarknadens parter, annars är den dömd att misslyckas. Den sociala dialogen står som garant för en modern och social deltagardemokrati. Ändringar i arbetsrätten måste förhandlas fram tillsammans med företrädare för arbetsmarknadens parter. Den sociala dialogen ger dessutom möjlighet att anta olika former av intern flexibilitet som erbjuder företaget betydande handlingsutrymme oberoende av om företagets verksamhet intensifieras eller avmattas.

3.3.4 EESK ser positivt på de ansträngningar och gemensamma insatser som arbetsmarknadens parter i EU har gjort i fråga om flexicurity. Kommittén uppskattar att de i sina arbetsprogram för 2009–2010 har skrivit in uppföljningen och utvär-

deringen av hur flexicurity genomförs. EESK väntar på resultaten av utvärderingen, och räknar med att den gemensamma utvärderingen kan få stor betydelse för hur flexicurity utformas i medlemsstaterna.

3.4 EU-mål på kort och medellång sikt

3.4.1 På kort sikt bör analysen av flexicurity samt dess tillämpningsmöjligheter (med kontinuerlig hänsyn till den sociala dialogen på samtliga nivåer, budgetkrav och regeringarnas roll) inriktas mot målet att behålla så många arbetstillfällen som möjligt med så stort mervärde som möjligt, och att förstärka det övergripande socialskyddet för samtliga arbetstagare oavsett vilken deras situation är på arbetsmarknaden.

3.4.2 EESK påminner om slutsatserna i rådets rapport av den 8–9 juni om flexicurity i kristider. Det är av grundläggande betydelse att arbetslösa kan återintegreras i arbetslivet så snart som möjligt. Kommittén understryker behovet av att mycket snabbt ge arbetslösa effektivt bistånd, stöd och vägledning. Medlemsstaterna bör uppmuntras att bättre utnyttja befintliga EU-fonder. De måste åta sig att förbättra kvaliteten på samtliga sysselsättningsfrämjande instrument, till exempel arbetsförmedlingar som håller hög kvalitet, och förstärka deras verksamhet och effektivitet.

3.4.3 EESK delar kommissionens åsikt att avtalen om arbetstidsförkortningsersättningar kan utgöra ett effektivt verktyg på kort sikt för att bibehålla arbetstillfällen, undvika arbetslöshet och upprätthålla köpkraften. Tre resultat kan uppnås med dessa verktyg: arbetstagarens kunskaper och kompetens stannar kvar inom företaget, arbetstagaren utesluts inte från arbetsmarknaden, nationalekonomin hålls stabil då man undviker massarbetslöshet. Krisen har visat på behovet av att främja så kallade arbetstidskonton ("working time accounts") och av en flexibel hantering av arbetstiden. Företag med arbetstidskonton klarar bättre av att med kort varsel reagera på nya situationer på marknaden och anpassa sig till plötsliga minskningar av efterfrågan. EESK uppmanar EU:s medlemsstater att göra detta instrument så lockande som möjligt för arbetstagare och företag.

3.4.4 EESK uppmuntrar arbetsmarknadens parter på alla nivåer (inklusive den mikroekonomiska) att rikta in den sociala dialogen och de kompromisser som samtliga parter måste göra under denna svåra kris när det gäller att bibehålla och skapa arbetstillfällen, samtidigt som det är viktigt att bevara arbetstidens övergripande köpkraft. Regeringarna bör finna vägar att agera som katalysatorer och gynna eller rentav belöna denna typ av avtal. EESK föreslår det svenska rådsordförandeskapet och Europeiska kommissionen att en webbplattform inrättas för att mångfaldiga utbytet av information och erfarenheter i fråga om konkreta initiativ från arbetsmarknadens parter, samtidigt som nationella, regionala och lokala särdrag respekteras.

3.4.5 EESK anser att de fyra dimensionerna av flexicurity och dess principer såsom Europeiska kommissionen har formulerat dem verkligen skulle kunna bidra till minskad arbetslöshet i Europa. Det är dock samtidigt nödvändigt att se till att arbetstillfällen av hög kvalitet skapas. Ett reellt socialskydd spelar en synnerligen viktig roll i detta sammanhang. Den sociala tryggheten är grunden för social sammanhållning i EU. I detta sammanhang understryker EESK att reformer på medlemsstaternas arbetsmarknader inte får leda till att antalet osäkra anställningar med alltför stor flexibilitet på bekostnad av tryggheten fortsätter att öka, vilket har varit fallet under de senaste åren. Kommissionen bör här bidra genom att genomföra en regelbunden översyn av hur principerna för flexicurity i lagstiftning och bestämmelser om arbetsmarknaden tillämpas i praktiken. EESK anser att principerna för flexicurity i högre grad bör införlivas i den strategi som följer på Lissabonagendan. Dessutom föreslår kommittén att de europeiska arbetsmarknadsparternas insatser samordnas genom denna strategi.

3.5 En ny europeisk debatt

3.5.1 EESK anser det vara lämpligt att det svenska rådsordförandeskapet lanserar en debatt om aspekter av flexicurity som – med förebild i ett antal medlemsstater som tillämpar det – kunde bidra till att unionen kan ta sig ur den världsomfattande finansiella och ekonomiska krisen samtidigt som ett så stort antal arbetstillfällen som möjligt räddas så att den sociala sammanhållningen inte äventyras. Det ligger helt i EU:s intresse att inte förlora arbetstagarnas kunnande, eftersom unionen kommer att behöva det då krisen ebbat ut. Detta har desto större relevans eftersom befolkningsutvecklingen drastiskt kommer att minska den kvalificerade arbetskraften i de flesta EU-länder.

3.5.2 Uppsägningar av kvalificerad personal i kristider utgör en fara med tanke på det kommande uppsvinget. Bristen på kunnande riskerar att bli allvarigare. Ännu värre är att många företag i EU verkar minska antalet lärlingsplatser eller arbetstillfällen för nyutexaminerade unga. I och med detta äventyrar företagen sin egen framtid. Flexicurity kan dessutom endast tjäna sitt syfte om de anställda har en god utbildningsnivå. Att upphöra med utbildning går därmed stick i stäv med reformens instrument. Det finns ett nära samband mellan nytt kunnande och skapandet av nya arbetstillfällen. Lissabonstrategin efter 2010 bör erbjuda lösningar på dessa problem. Företagen förväntas göra fortlöpande investeringar i utbildningen av sina anställda. Samtidigt är det uppenbart att det även kommer an på varje enskild anställd att fortlöpande vidareutbilda sig.

Bryssel den 1 oktober 2009

3.5.3 Livslångt lärande inom ramen för flexicurity bör ingå som en naturlig del i den hållbara samhällsutvecklingen i EU och utgöra ett exempel för resten av världen. Arbetstagarutbildning måste syfta mot EU:s mål att skapa fler arbetstillfällen av god kvalitet och sträva efter att uppnå en hållbar ekonomi.

3.5.4 Flexicurity har sin grund i bättre anställbarhet. Denna är resultatet av utbildningssystemens kvalitet och fortbildningens effektivitet. Om medlemsstaterna deklarerar att de är positiva till livslångt lärande utan att se över sina utbildningssystem, utan att fästa större uppmärksamhet vid förskoleutbildningen, utan att tilldela utbildningen mer resurser och utan att genom skattelättnader uppmuntra och underlätta kontinuerlig fortbildning under anställningen, kommer en viktig förutsättning för flexicurity att saknas. Kommittén uppmuntrar de nationella regeringarna att göra alla dessa utbildningsrelaterade frågor till en absolut prioritering. EESK förespråkar gemensamma insatser från medlemsstaterna för att främja utbildnings- och fortbildningssektorn i EU.

3.6 Flexicurity mot bakgrund av Lissabonfördraget

3.6.1 EESK ställer sig bakom Lissabonfördraget, som kommittén hoppas kan antas av alla 27 medlemsstaterna i EU. I fördraget betecknas inre marknaden som en social ekonomi. I artikel 2 i EG-fördraget nämns "en social marknadsekonomi" som ett av gemenskapens mål. Detta är en viktig nyhet. Denna nya inriktning, som ger mycket större utrymme för en social tolkning av gemenskapsrätten, kommer att påverka den framtida EU-lagstiftningen och i synnerhet EG-domstolens rättspraxis.

3.6.2 Visserligen ger vissa aspekter av den politiska utvecklingen i ett mindre antal EU-länder anledning till oro när det gäller möjligheterna att uppnå ett slutligt antagande av fördraget. Men kommittén är övertygad om en lycklig utgång eftersom det inte finns något alternativ eller någon "plan B". I synnerhet i kristider måste institutionerna kunna arbeta enligt mer ändamålsenliga metoder, vilket inte möjliggörs av Nicefördraget i en union med 27 medlemsstater. Därför är det enligt kommittén nödvändigt att EU-institutionerna bereder flexicurity-ärendet med tanke på att Lissabonfördraget kan träda i kraft redan i år eller senast 2010 samt med beaktande av hur krisen utvecklas. Ikraftträdandet kommer bland annat att leda till att en ny, modernare dimension av "trygghet" kan beaktas i gemenskapsrätten.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Makroregionalt samarbete – Att tillämpa Östersjöstrategin på andra makroregioner i Europa” (förberedande yttrande)

(2009/C 318/02)

Föredragande: **Michael SMYTH**

Den 18 december 2008 bad EU-minister Cecilia MALMSTRÖM på det svenska ordförandeskapets vägnar Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett förberedande yttrande om

”Makroregionalt samarbete – Att tillämpa Östersjöstrategin på andra makroregioner i Europa”

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen samt ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 september 2009. Föredragande var Michael SMYTH.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 30 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén enhälligt följande yttrande:

1. Slutsatser

1.1 EESK stöder syftet med de fyra utmaningar som kännetecknar Östersjöstrategin: att öka välbefindandet i regionen, att göra regionen till ett säkert och tryggt område, att skapa en hållbar miljö och att öka tillgängligheten och attraktionskraften.

1.2 EESK inser vikten av de samråd som ägde rum före det slutliga utarbetandet av strategin och den roll som arbetsmarknadens parter och andra berörda parter spelade under processen. EESK betonar på nytt den viktiga roll som det organiserade civila samhället spelar vid genomförandet av Östersjöstrategin och upprepar sitt stöd för att det inrättas ett forum för det civila samhället i Östersjöområdet, vilket kan bidra till att det civila samhället inkluderas i vidareutvecklingen av strategin.

1.3 EESK välkomnar den handlingsplan bestående av 15 prioriterade åtgärder som ingår i strategin. Ansvaret för att genomföra varje åtgärd ligger hos en medlemsstat i Östersjöområdet.

1.4 Östersjöstrategin har både starka och svaga sidor. Strategins främsta styrka är att den täcker ett mycket omfattande område och att den regelbundet kommer att ses över av kommissionen och Europeiska rådet. Strategins svagheter beror på att den är komplex och på eventuella svårigheter som rör styrningen i samband med genomförandet. Strategin omfattar ansvarsområden från 21 generaldirektorat, åtta medlemsstater och Ryssland. Med tanke på strategins fyra utmaningar, 15 prioriterade åtgärder och många övergripande åtgärder kan dess kärna beskrivas som ”komplicerad, variabel geometri” och detta kan innebära att strategin inte går att genomföra. EESK anser att alla till buds stående medel ska användas för att förenkla styrmekanismerna för genomförandet av strategin.

1.5 EESK har en viktig roll att spela när det gäller att lägga grunden till en god samarbetsanda när strategin vidareutvecklas och genomförs. Inrättandet av ett forum för det civila samhället i Östersjöområdet är ett steg på vägen mot att det organiserade civila samhället ges inflytande över hur strategin ska utvecklas i framtiden.

1.6 Östersjöstrategin är en stor utmaning för EESK i allmänhet och för EESK:s kommittémedlemmar från Östersjöområdet i synnerhet. Strategin innebär att de måste ta initiativet som företrädare för det organiserade civila samhället när strategins framtida utveckling diskuteras inom ramen för forumet för det civila samhället. Eftersom Östersjöstrategin ska tillämpas under många år är det av största betydelse att det inrättas en permanent arbetsgrupp inom EESK, så att kommittén kan delta på ett effektivt sätt i vad som kan komma att bli en modell för makroregionalt samarbete i hela Europeiska unionen.

2. Inledning

2.1 Frågan om makroregionalt samarbete har blivit allt viktigare på senare tid. Inom EU anser man nu att makroregioner i hög grad kan bidra till sammanhållningspolitiken och till arbetet med att uppnå jämförbara utvecklingsnivåer i unionens medlemsstater. Det förekommer redan olika former av makroregionalt samarbete inom EU. Visegradgruppen, som omfattar Tjeckien, Ungern, Polen och Slovakien, är ett exempel på den satsning som dessa centraleuropeiska länder har gjort för att samarbeta på olika områden av gemensamt intresse, inspirerade av den europeiska integrationstanken⁽¹⁾. På senare tid, 2008, blåstes nytt liv i partnerskapet EU–Medelhavslanderna, som tidigare gick under namnet Barcelonaprocessen, vid toppmötet för Medelhavet i Paris. Detta partnerskap omfattar Europeiska unionens samtliga 27 medlemsstater och 16 samarbetsländer i södra Medelhavsområdet och Mellanöstern. Dess syfte är att ta itu med gemensamma problem såsom föroreningar till havs och sjöfartssäkerhet, energifrågor och näringslivsutveckling⁽²⁾.

⁽¹⁾ <http://www.visegradgroup.eu/>

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/index_en.htm

2.2 I november 2006 antog Europaparlamentet en resolution om att utarbeta en Östersjöstrategi. Denna strategi för den berörda makroregionen kring Östersjön antogs av kommissionen den 10 juni 2009 och överlämnades till Europeiska rådet den 19 juni 2009. Det svenska ordförandeskapet kommer att leda fortsatta diskussioner om strategin fram till det att den antas av rådet i slutet av oktober 2009. Detta förberedande yttrande har utarbetats på begäran av det svenska ordförandeskapet eftersom Östersjöstrategin är en viktig del av dess arbetsprogram. Syftet med detta yttrande är att analysera den föreslagna Östersjöstrategin, dess förberedelser, struktur och handlingsplan ur det organiserade civila samhällets perspektiv. Yttrandet bygger vidare på den analys som gjordes i EESK:s nyligen antagna yttrande om "Östersjöområdet: Det organiserade civila samhällets roll för förbättrat regionalt samarbete och en regional strategi" ⁽¹⁾.

2.3 Anledningen till att man efterlyst en Östersjöstrategi är att man ansett det vara viktigt att få till stånd en ökad och effektivare samordning mellan Europeiska kommissionen, medlemsstaterna, regionerna, lokala myndigheter och andra berörda parter, så att olika program och politiska åtgärder kan tas till vara på ett effektivare sätt. Östersjön är en av de mest trafikerade sjöfartsregionerna i världen, och med störst trängsel, vilket framgår av den kartläggning av dagliga fartygsrörelser som publiceras i bilagan till detta yttrande. Östersjöområdet omfattar åtta medlemsstater kring Östersjön (Finland, Sverige, Danmark, Tyskland, Polen, Estland, Lettland och Litauen) samt Ryssland. När Europeiska rådet uppmanade kommissionen att utarbeta strategin beslutade man att strategins utrikespolitiska aspekter bör kopplas till den nordliga dimensionen ⁽²⁾. EESK stöder tanken med att utarbeta en makroregional utvecklingsstrategi som omfattar samtliga Östersjöstater.

2.4 Den process som ledde fram till utvecklingen av strategin är helt ny i sitt slag. Kommissionen anser att liknande metoder skulle kunna tillämpas på andra makroregioner såsom Donau-regionen ⁽³⁾, Alpreionen och Medelhavsområdet om Östersjöstrategin visar sig fungera i Östersjöområdet.

— Kommissionen genomförde ett omfattande samråd under hela 2008. Ett antal samrådskonferenser anordnades i olika delar av makroregionen och avslutades med konferensen i februari 2009 i Rostock. Samrådet koncentrerades till de fyra utmaningar på vilka Östersjöstrategin bygger:

- skapa en hållbar miljö,
- öka välbefindandet,
- öka tillgängligheten och attraktionskraften och
- värna säkerheten och tryggheten i området.

⁽¹⁾ Yttrandet CESE 888/2009 antogs den 13 maj 2009 (ännu inte publicerat i EUT).

⁽²⁾ Den nordliga dimensionen är ett samarbete som gör det möjligt för EU, Ryssland, Norge och Island att genomföra politiska åtgärder på gemensamma samarbetsområden.

⁽³⁾ Denna ståndpunkt framfördes av kommissionär Hübner i "Towards a Strategy for the Danube Region" http://ec.europa.eu/commission_barroso/hubner/speeches/pdf/2009/07052009_u1m.pdf

2.5 Strategin åtföljs av en handlingsplan bestående av 15 prioriterade åtgärder som knyter an till de fyra utmaningarna. Varje prioriterat område ska samordnas av en Östersjöstat och länderna förväntas genomföra strategin i samarbete med samtliga berörda parter ⁽⁴⁾.

2.6 Östersjöstrategin och de föreslagna åtgärderna ska finansieras av befintliga resurser, dvs. via EU:s strukturfonder (55 miljarder euro under perioden 2007–2013), de olika Östersjöländernas statsbudgetar, frivilligorganisationer, privata källor samt via finansinstitutioner såsom Europeiska investeringsbanken, Nordiska investeringsbanken och Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling.

2.7 Vid sidan av de fyra utmaningarna består strategin av ett antal övergripande åtgärder som syftar till att stärka den territoriella sammanhållningen. Bland annat följande åtgärder föreslås:

- Åtgärder för att anpassa befintlig finansiering och befintliga åtgärder till de prioriterade områden och åtgärder som anges i Östersjöstrategin.
- Åtgärder för att samordna genomförandet av EU-direktiv och undvika onödiga byråkratier.
- Åtgärder för att uppmuntra en maritim fysisk planering i medlemsstaterna som en arbetsmetod för det gränsöverskridande samarbetet.
- Utveckling av landbaserad fysisk planering i Östersjöstaterna.
- Omvandling av framgångsrika pilotprojekt inom strategin till fullskaliga åtgärder.
- Utvidgning av forskning som en grund för politiska beslut.
- Åtgärder för att förbättra och samordna insamlingen av maritima och samhällsekonomiska uppgifter i makroregionen.
- Skapandet av en regional identitet.

3. Kommentarer avseende Östersjöstrategin

3.1 EESK välkomnar rådets och kommissionens metod för att utarbeta Östersjöstrategin, framför allt det omfattande samråd som ägt rum med berörda parter i makroregionen. Strategin är innovativ, eftersom den kommer att tillämpas inom en mellanstatlig struktur och därmed går längre än EU:s traditionella regionalpolitik. Denna nya struktur ligger mellan nationsstaten och den överstatliga gemenskapen.

⁽⁴⁾ Östersjöstrategin och handlingsplanen finns på: http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/documents_en.htm

3.2 De fyra utmaningarna och den åtföljande handlingsplanen utgör ett allvarligt syftande försök att på ett bättre sätt samordna utvecklingsåtgärderna i ett område som är så skiftande som Östersjöområdet, i syfte att främja territoriell sammanhållning.

3.3 Östersjöstrategin beskrivs av kommissionen som ett arbete under utveckling. Definitionerna av enskilda aspekter av Östersjöstrategin är medvetet vaga, eftersom de geografiska områdena skiftar beroende på vilken fråga som diskuteras. Till exempel är det geografiska området när man diskuterar miljöfrågor ett annat än när man diskuterar ekonomi eller transporter. Östersjöstrategin har utformats utifrån en problemdefinition där man låter dessa frågor avgöra makroregionens geografiska område. EESK anser att den komplexitet som kännetecknar de utmaningar som Östersjöregionen står inför kräver större tonvikt vid en effektiv styrning av strategin.

3.4 EESK noterar att strategin accepterats på hög politisk nivå under samrådsprocessen. Baltic Sea Trade Union Network (BASTUN), som representerar fackföreningsmedlemmar i samtliga Östersjöländer samt Ryssland, har spelat en framträdande roll under den samrådsprocess som har format Östersjöstrategin så som den ser ut i dag. Den drivkraft som skapats måste upprätthållas under genomförandet av strategin. EESK välkomnar därför åtagandet att strategin ska diskuteras i Europeiska rådet vartannat år under det polska (2011), lettiska (2013) och litauiska (2015) ordförandeskapet.

3.5 De årliga framstegsrapporterna och den översyn som ska ske vartannat år är också viktiga mekanismer som ska se till att samtliga berörda parter håller fast vid sina åtaganden. Under samråden med kommissionen framkom det att Östersjöstrategin fortfarande är ett arbete under utveckling, även om strategin officiellt lanserades den 19 juni. EESK stöder detta och anser det vara positivt att det anordnas en högnivåkonferens och ett ministermöte om strategin under det svenska ordförandeskapet i september och oktober 2009. Eftersom samråden spelade en viktig roll under utarbetandet av strategin är det viktigt att EESK deltar aktivt i arbetet med att utveckla och genomföra strategin samt sprida information om dess verksamhet.

3.6 Samtidigt som samförstånd tycktes ha uppnåtts under samråden i fråga om genomförandet av strategin gick åsikterna isär i fråga om huruvida de befintliga institutionella ramarna lämpar sig för detta genomförande. Denna och andra närbesläktade frågor kommer utan tvivel att diskuteras vidare av de berörda parterna och kommissionen ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ För en intressant och allmän diskussion om dessa institutionella frågor och om olika styrningsaspekter, se C. Schymik and P. Krumrey: EU Strategy for the Baltic Sea Region: Core Europe in the Northern Periphery?, Working Paper FG1 2009, SWP Berlin.

3.6.1 Under tiden bör strategin ta till vara de möjligheter som finns inom ramen för andra befintliga EU-initiativ, exempelvis initiativet gemensam programplanering av forskning, som erhållit ett starkt stöd från EESK. Detta initiativ kommer att bidra till kommissionens rekommendation i fråga om Östersjöstrategin, nämligen att Östersjöregionens fulla forsknings- och utvecklingspotential bör utnyttjas, så att området kan utvecklas till en välmående region.

3.7 När det gäller finansieringen av strategin vill EESK understryka att kommittén stöder en effektivare användning av befintliga, mångvariabla finansieringskällor inom EU. Insynen kan öka genom att man skapar och offentliggör budgetar för strategins prioriterade områden. Om tillräckliga resurser inte kan anslås till Östersjöstrategins olika åtgärder finns det risk för att hela strategin blir inkonsekvent och diffus samt att de berörda parternas engagemang i medlemsstaterna går förlorat. EESK upprepar därför att ett effektivt genomförande av Östersjöstrategin förutsätter att strategin får en egen separat budget, så att man kan undvika att strategin enbart blir ett politiskt utspel med mål som inte uppfylls ⁽²⁾.

3.8 Det är också tydligt att handlingsplanen innehåller frågor som kan ge upphov till viss friktion. Handlingsplanen är ett försök att säkerställa samtliga berörda parter fortsatta stöd genom att man föreslår en lång rad åtgärder med hög profil. Denna metod innebär att strategin kan uppfattas som en universallösning för alla. Strategins komplexitet är också en av dess svagheter.

3.9 Kommissionen försöker komma till rätta med det komplicerade genomförandet genom att göra varje medlemsstat ansvarig för en eller flera prioriterade åtgärder. I teorin är detta ett klokt drag. I praktiken kan det dock visa sig vara svårt att genomföra. Varje medlemsstat måste samordna åtgärder inom hela makroregionen och mellan flera olika generaldirektorat. Hela strategin omfattar 21 generaldirektorats befogenhetsområden. Erfarenheterna hittills med mellanstatligt politiskt samarbete har varit blandade. Leipzigstadgan om hållbara städer i Europa, som skulle genomföras på ett liknande sätt, har i vissa avseenden varit en besvikelse och framstegen hittills har varit få ⁽³⁾. Man kan också hävda att Östersjöstrategin är ännu mer komplicerad än Leipzigstadgan och att det finns en risk för att strategin kan bli alltför svårhanterlig.

⁽²⁾ Jfr EESK:s yttrande "Östersjöområdet: Det organiserade civila samhällets roll för förbättrat regionalt samarbete och en regional strategi", punkt 2.6 och 2.7. Partnerskapet EU-Medelhavsländerna har t.ex. en budget som är både väl tilltagen och enbart inriktad på detta partnerskap. Yttrandet antogs den 13 maj 2009 (ännu inte publicerat i EUT).

⁽³⁾ Stadgan undertecknades den 24 maj 2007 under det tyska ordförandeskapet vid ett informellt möte mellan EU:s ministrar med ansvar för stadsplanering och territoriell sammanhållning. Denna mellanstatliga stadga innehåller två rekommendationer om att i större utsträckning använda en integrerad strategi för stadsutveckling och att särskilt uppmärksamma eftersatta bostadsområden.

4. Potentiell roll för EESK i Östersjöstrategin

4.1 EESK har redan presenterat ett förslag om att inrätta ett forum för det civila samhället i Östersjöregionen och har visat att man är redo att inleda förberedelserna inför ett sådant forum⁽¹⁾. Detta forum skulle fungera parallellt med strategin och ge information för den översyn av strategin som ska ske vartannat år. Framgången för samrådskonferenserna som ledde fram till utarbetandet av strategin belyser behovet av en kontinuerlig offentlig debatt och ökad medvetenhet om arbetet med att genomföra strategin.

4.2 EESK har tillsammans med de ekonomiska och sociala råden i Östersjöländerna en viktig roll att spela när det gäller att garantera en god samarbetsanda under genomförandet av strategin. I syfte att stärka institutionsbyggande och strukturer för det civila samhällets deltagande, framför allt i de nya medlemsstaterna och i angränsande länder såsom Ryssland, kan det vara värdefullt att få till stånd gränsöverskridande förbindelser och samarbetsprojekt mellan olika systerorganisationer, t.ex. fackföreningar, konsumentorganisationer och andra frivilligorganisationer. EESK:s ledamöter främst från de åtta Östersjöländerna bör utveckla rollerna som sändebud, interlokutör och rapportör för att möjliggöra för kommittén att hålla sig informerad om de framsteg som görs samt de utmaningar som väntar. Kommittén kan därigenom verka för att strategins olika mål uppnås.

4.3 EESK välkomnar de allvarliga försök som görs i Östersjöstrategin för att utveckla en integrerad syn på makroregionalt samarbete. Kommittén har förespråkat en sådan syn under en längre tid, i likhet med Europaparlamentet.

4.4 EESK stöder det breda angreppssätt för genomförandet som förespråkas i strategin, genom vilket medlemsstaterna ansvarar för att samordna genomförandet av de 15 prioriterade områdena och de pilotprojekt som hänger samman med dem.

4.5 Det kan hävdas att Östersjöstrategin utgör en viktig prövning av EESK:s roll. Strategin innebär en utmaning för kommittén att delta fullt ut i arbetet med att utveckla strategin, trots alla svårigheter i fråga om styrningen som diskuterats tidigare i detta yttrande. Strategin innebär en särskild utmaning för de EESK-ledamöter som kommer från de åtta Östersjöländer som omfattas av strategin. De måste ta initiativet som företrädare för det organiserade civila samhället när strategin genomförs, och detta bör ske inom ramen för forumet för det civila samhället i Östersjöregionen. Eftersom strategin sannolikt ska tillämpas under många år framöver är det av största betydelse att det inrättas en särskild observationsgrupp eller studiegrupp för Östersjöregionen inom EESK, så att hela kommittén på ett effektivt sätt kan delta i vad som kan komma att bli en modell för makroregionalt samarbete i hela Europeiska unionen.

Bryssel den 30 september 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ Jfr EESK:s yttrande "Östersjöområdet: Det organiserade civila samhällets roll för förbättrat regionalt samarbete och en regional strategi", punkt 3.4. Yttrandet antogs den 13 maj 2009 (ännu inte publicerat i EUT).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "En hållbar, långsiktig och branschövergripande EU-strategi för alkoholrelaterade skador" (förberedande yttrande)

(2009/C 318/03)

Föredragande: **Jillian Van TURNHOUT**

I ett brev av den 18 december 2008 framförde Sveriges EU-minister en begäran till Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om att inför det kommande svenska EU-ordförandeskapet utarbeta ett förberedande yttrande på följande tema:

"En hållbar, långsiktig och branschövergripande EU-strategi för alkoholrelaterade skador".

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 1 september 2009. Föredragande var Jillian Van TURNHOUT.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 30 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 128 röster för, 5 röster emot och 4 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 Detta förberedande yttrande har utarbetats som svar på en begäran från det svenska ordförandeskapet till EESK, och i yttrandet fokuserar man på hur EU:s strategi för alkoholrelaterade skador ska kunna göras hållbar, långsiktig och branschövergripande ⁽¹⁾. Det svenska ordförandeskapets mål är att stödja genomförandet av EU:s övergripande alkoholstrategi och införandet av långsiktiga förebyggande insatser på såväl EU-nivå som nationell nivå.

1.2 Detta yttrande bygger på EESK:s tidigare yttrande om alkoholrelaterade skador i vilket man behandlade fem prioriterade frågor, nämligen skydd av barn, en minskning av antalet alkoholrelaterade trafikskador, förebyggande av alkoholrelaterade skador bland vuxna och på arbetsplatsen, information, utbildning och åtgärder för att öka medvetenheten samt en gemensam faktabas ⁽²⁾.

1.3 I yttrandet betonas ordförandeskapets följande fyra prioriteringar:

- Reklamens och marknadsföringens inverkan på unga människor.
- Prisets inverkan på skadeutvecklingen.
- Barnen i fokus – framför allt FASD (Fetal Alcohol Spectrum Disorder – alkoholrelaterade fosterskador) och barn i familjer med alkoholproblem.
- En skadlig alkoholkonsumtions inverkan på ett friskt och värdigt åldrande.

⁽¹⁾ Branschövergripande definieras som "omfattande fler olika sektorer, inklusive det civila samhället, fackföreningar och företag".

⁽²⁾ EESK:s yttrande av den 30 maj 2007 om "En EU-strategi för att stödja medlemsstaterna i arbetet med att minska de alkoholrelaterade skadorna", föredragande: Jillian Van Turnhout, medföredragande: Thomas Jansson (EUT C 175, 27.7.2007).

I ett övergripande arbetssätt bör alla dessa frågor och andra relevanta faktorer beaktas.

1.4 Dryckesvanorna varierar avsevärt från land till land, men de flesta konsumenter dricker oftast alkohol måttfullt (se punkt 3.2) ⁽³⁾. Men kommittén är ändå oroad över att 15 % av EU:s vuxna befolkning regelbundet beräknas dricka skadliga mängder alkohol, och att det är barnen som är mest utsatta för de skador som orsakas av alkohol. Man bör därför utforma politiska åtgärder för att nå dem som redan dricker skadliga mängder alkohol.

1.5 Marknadsföringen av alkohol är en av de faktorer som ökar sannolikheten för att barn och ungdomar börjar dricka och för att de ökar sin alkoholkonsumtion om de redan använder alkohol. EESK anser därför att man bör minska barns exponering för marknadsföring av alkoholvaror.

1.6 En lämpligt utformad prispolitik kan vara ett effektivt medel för att minska de alkoholrelaterade skadorna, i synnerhet bland unga människor och människor med låga inkomster. EESK anser att det behövs lagstiftning som reglerar tillgången till samt distributionen och marknadsföringen av alkohol. Självreglering är inte tillräckligt i detta sammanhang.

1.7 För att öka medvetenheten om de risker som FASD medför, stöder EESK informationskampanjer på både nationell nivå och EU-nivå.

1.8 EESK anser att det på EU-nivå behövs mer information om de följder som en skadlig alkoholkonsumtion får på ett friskt och värdigt åldrande.

1.9 EESK håller med om att alkoholpolitiken bör vara övergripande och inkludera flera olika åtgärder som visat sig minska de skadliga effekterna.

⁽³⁾ A. Konnopka och H-H. König, "The Health and Economic Consequences of Moderate Alcohol consumption in Germany 2002", i Value in Health, 2009.

2. Bakgrund

2.1 I artikel 152.1 i fördraget ⁽⁴⁾ föreskrivs det att gemenskapens insatser ska komplettera den nationella politiken, vilket innebär att Europeiska unionen har behörighet och skyldighet att ta itu med folkhälsoproblem kopplade till riskfylld och skadlig alkoholkonsumtion.

2.2 Efter att år 2001 ha antagit en rekommendation om unga människors alkoholkonsumtion ⁽⁵⁾ uppmanade rådet kommissionen att följa upp och utvärdera utvecklingen och de åtgärder som vidtagits och att rapportera om behovet av ytterligare åtgärder.

2.3 I sina slutsatser från juni 2001 och juni 2004 uppmanade rådet kommissionen att lägga fram förslag till en övergripande gemenskapsstrategi för att minska alkoholrelaterade skador, vilken skulle komplettera de nationella handlingsprogrammen ⁽⁶⁾.

2.4 År 2006 antog kommissionen meddelandet "En EU-strategi för att stödja medlemsstaterna i arbetet med att minska de alkoholrelaterade skadorna" ⁽⁷⁾. Syftet med meddelandet är att beskriva de åtgärder som vidtagits av kommissionen och medlemsstaterna och att förklara hur kommissionen ytterligare kan stödja och komplettera den nationella hälsopolitiken. EESK anser att man inte har lyckats redogöra för en "övergripande strategi" ⁽⁸⁾ i meddelandet, eftersom det inte innehåller en övergripande och transparent analys av alla berörda politikområden eller av de svårigheter som vissa medlemsstater har upplevt när det gäller att upprätthålla en folkhälso- och alkoholpolitik av hög kvalitet på grund av EU:s marknadsbestämmelser ⁽⁹⁾. I strategin anges inte heller att alkohol är en psykoaktiv drog, en toxisk substans då den intas i alltför stora mängder och som för vissa är beroendeframkallande.

2.5 EG-domstolen har vid flera tillfällen bekräftat att bekämpandet av alkoholrelaterade skador är ett viktigt och relevant mål för folkhälsan som kan uppnås genom lämpliga åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen ⁽¹⁰⁾.

2.6 EESK vill ge ett erkännande åt det arbete som utförts av alla parter som ingår i Europeiska alkohol- och hälsoforumet sedan starten 2007. EESK välkomnar en liknande utveckling på lokal nivå.

⁽⁴⁾ Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

⁽⁵⁾ Rådets rekommendation av den 5 juni 2001 (2001/458/EG).

⁽⁶⁾ Rådets slutsatser av den 5 juni 2001 om en gemenskapsstrategi för att minska alkoholrelaterade skador (EGT C 175, 20.6.2001, s. 1) och rådets slutsatser av den 1–2 juni 2004 om alkohol och unga (ej publicerat i EUT).

⁽⁷⁾ KOM(2006) 625 slutlig.

⁽⁸⁾ Se fotnot 2.

⁽⁹⁾ Se fotnot 2.

⁽¹⁰⁾ Målen Franzen (C-89/95), Heinonen (C-394/97), Gourmet (C-405/98), Catalonia (målen C-1/90 och C-176/90), Loi Evin (C-262/02 och C-429/02).

3. Översikt över skadeverkningar

3.1 Globalt sett är Europeiska unionen den region där mest alkohol konsumeras. I genomsnitt konsumeras 11 liter ren alkohol per person och år ⁽¹¹⁾. Totalkonsumtionen minskade mellan 1970-talet och mitten av 1990-talet och har därefter varit relativt stabil. Det finns dock skillnader mellan medlemsstaterna både när det gäller alkoholkonsumtion och alkoholskador samt vilken typ av skador som uppstår ⁽¹²⁾. Skadliga dryckesvanor är dock fortfarande vanliga ⁽¹³⁾.

3.2 De flesta konsumenter dricker på ett ansvarsfullt sätt större delen av tiden. Kommittén anser dock att det är oroväckande att 55 miljoner vuxna i EU (15 % av den vuxna befolkningen) beräknas regelbundet dricka skadliga mängder ⁽¹⁴⁾. Ca 195 000 dödsfall om året i EU orsakas enligt beräkningarna av skadlig alkoholkonsumtion genom bland annat olyckor, lever-sjukdomar, cancer osv. Skadlig alkoholkonsumtion är den tredje största orsaken till förtida död och sjukdom i EU ⁽¹⁵⁾.

3.3 EESK anser att skadlig alkoholkonsumtion inte är ett problem som utvecklas isolerat, utan snarare ett problem som kan ha ett antal olika orsaker, inklusive fattigdom, social utestängning, familjemiljön och arbetsrelaterad stress.

3.4 Samtidigt som olika kulturella vanor avseende alkoholkonsumtion existerar runtom i Europa kan man också konstatera att det finns olika kulturella vanor när det gäller skadlig alkoholkonsumtion, t.ex. bland barn och ungdomar ⁽¹⁶⁾. EESK ber kommissionen och medlemsstaterna att ta hänsyn till dessa nationella och lokala mönster när de utarbetar sin politik

3.5 Barn är särskilt utsatta för skador som orsakas av alkohol. Enligt beräkningarna utsätts 5-9 miljoner barn i familjer för skadliga alkoholrelaterade effekter. Alkohol beräknas vara orsaken till 16 % av fallen av barnmisshandel och vanvård. Vidare anses alkohol vara den bakomliggande orsaken till att 60 000 barn per år föds underviktiga ⁽¹⁷⁾.

3.6 Ohälsosam alkoholkonsumtion kan skada inte bara individen utan också tredje part. Man bör också ta itu med alkoholrelaterade skador på arbetsplatsen, inom ramen för hälso- och säkerhetsföreskrifter, vilket huvudsakligen är arbetsgivarens ansvar. Arbetsplatsens regler om alkohol skulle kunna minska

⁽¹¹⁾ P. Anderson och A. Baumberg, rapport för Europeiska kommissionen med titeln *Alcohol in Europe: A Public Health Perspective*, Institute of Alcohol Studies, 2006.

⁽¹²⁾ EESK:s yttrande av den 30 maj 2007 om "En EU-strategi för att stödja medlemsstaterna i arbetet med att minska de alkoholrelaterade skadorna", föredragande: Jillian van Turnhout, medföredragande: Thomas Jansson. EUT C 175, 27.7.2007.

⁽¹³⁾ Se fotnot 11.

⁽¹⁴⁾ Över 40 g alkohol om dagen (4 glas) för män och över 20 g för kvinnor (2 glas).

⁽¹⁵⁾ Alkoholrelaterade skador i Europa – viktiga data, oktober 2006, Bryssel, MEMO/06/397, 24 oktober 2006.

⁽¹⁶⁾ ESPAD Survey, 2007.

⁽¹⁷⁾ Se fotnot 11.

alkoholrelaterade olyckor, frånvarofrekvensen och öka arbetskapaciteten. EESK uppmanar arbetsgivare, fackliga organisationer, lokala myndigheter och andra relevanta organisationer att samarbeta och genomföra gemensamma insatser för att minska de alkoholrelaterade skadorna på arbetsplatser.

3.7 Alkohol är en viktig handelsvara i EU som skapar samsättning och skatteinkomster och stärker EU:s handelsbalans. Skadligt alkoholdrickande påverkar dock även ekonomin i form av ökade kostnader för hälso- och sjukvård och produktivitetstförluster. Kostnaderna för alkoholrelaterade skador för EU:s ekonomi beräknades till 125 miljarder euro år 2003, vilket motsvarar 1,3 % av BNP⁽¹⁸⁾.

4. Reklamens och marknadsföringens inverkan på unga människor

4.1 EESK uppmanar kommissionen att erkänna Världshälsoorganisationens stadga om alkohol⁽¹⁹⁾ som antogs av alla EU-medlemsstater 1995, och då i synnerhet den etiska principen att alla barn och ungdomar har rätt att växa upp i en miljö som är skyddad från alkoholkonsumtionens negativa följder och som i möjligaste mån är fredad mot marknadsföring av alkoholhaltiga drycker.

4.2 I rådets rekommendationer uppmanas medlemsstaterna att inrätta effektiva instrument på reklam-, marknadsförings- och detaljhandelsområdet och säkerställa att utformningen och marknadsföringen av alkoholvaror inte appellerar till barn och ungdomar.

4.3 "Berusningsdrickandet" bland unga vuxna (15–24 år) utgör ett allt större problem i EU och medlemsstaterna. 24 % av alkoholkonsumenterna i denna åldersgrupp uppgav år 2006 att de minst en gång i veckan dricker för att berusa sig⁽²⁰⁾. Öl (40 %) och sprit (30 %) är de alkoholhaltiga drycker som oftast konsumeras av tonåringar⁽²¹⁾, följt av vin (13 %), alkoläsk (11 %)⁽²²⁾ och cider (6 %). Säljfrämjande åtgärder, såsom "happy hour" och "två till priset av en" ökar också alkoholkonsumtionen och sannolikheten för berusningsdrickande bland ungdomar⁽²³⁾. Ett steg i rätt riktning är hårdare restriktioner av myndigheterna vad gäller åldersgränsen för alkoholintag.

4.4 Alkoholreklamen och alkoholmarknadsföringen påverkar de ungas inställning till och uppfattning om alkohol och bidrar

till att ungdomarnas förväntningar på alkoholkonsumtionen är positiva⁽²⁴⁾. En analys av långtidsstudier utförda av forskargruppen vid Europeiska alkohol- och hälsoforumet gav genomgående belägg för att alkoholreklam inverkar på alkoholdebuten bland unga som inte druckit tidigare samt för ökad konsumtion bland drickande unga. Mot bakgrund av att endast en liten del av all marknadsföringsstrategi hade undersökts var resultaten desto mer uppseendeväckande⁽²⁵⁾.

4.5 Kommittén är oroad över att alkoholreklam kan locka minderåriga alkoholkonsumenter⁽²⁶⁾, och vill lyfta fram återkommande rön som visar att exponering via televisionen och sponsring som inkluderar alkohol påverkar tidpunkten då ungdomar inleder sin alkoholkonsumtion och ökar konsumtionen⁽²⁷⁾.

4.6 WHO:s expertgrupp ansåg att frivilliga system inte kunde hindra marknadsföring som påverkar unga, och att självreglering verkar fungera endast om det föreligger en omedelbar och trovärdig fara för statlig reglering⁽²⁸⁾.

4.7 Aktörer i distributionskedjan för alkoholdrycker har förklarat sig villiga att bli mer aktiva när det gäller att verkställa reglerande och självreglerande åtgärder⁽²⁹⁾. De har en roll att spela i samarbetet med medlemsstaterna för att se till att deras produkter produceras, distribueras och marknadsförs på ett ansvarsfullt sätt och att därigenom bidra till att minska de alkoholrelaterade skadorna.

4.8 Direktivet om audiovisuella medietjänster bidrar till fastställandet av miniminormer för alkoholreklam. I direktivet slås det fast att reklam för alkoholdrycker inte får riktas särskilt till minderåriga, att den inte ska förknippa konsumtion av alkohol med förbättrad fysisk prestation eller social eller sexuell framgång och att den inte ska göra gällande att alkohol är ett stimulerande eller lugnande medel eller ett medel för att lösa personliga konflikter⁽³⁰⁾. EESK anser att det direktivet inte ensamt till fullo kan skydda barn från marknadsföringen av alkohol.

4.9 EESK anser därför att kommissionen som ett särskilt mål bör ha att minska barns exponering för alkoholvaror, reklam

⁽¹⁸⁾ GD Hälsa och konsumentskydd

⁽¹⁹⁾ Världshälsoorganisationens stadga om alkohol (1995).

⁽²⁰⁾ Se fotnot 11.

⁽²¹⁾ *The 2007 ESPAD Report* (2009) (rapport om alkohol och andra droger i skolorna i Europa).

⁽²²⁾ Alkoläsk är en term som används för alkoholhaltiga drycker på flaska som påminner om läskedrycker.

⁽²³⁾ *Independent Review of the Effects of Alcohol Pricing and Promotion* (2008).

⁽²⁴⁾ Scientific Opinion of the Science Group of the European Alcohol and Health Forum (2009) och Impact of Alcohol Advertising and Media Exposure on Adolescent Alcohol Use: A Systematic Review of Longitudinal Studies (2009).

⁽²⁵⁾ Se fotnot 24, första delen.

⁽²⁶⁾ Se fotnot 11.

⁽²⁷⁾ Se fotnot 11.

⁽²⁸⁾ WHO Expert Committee on problems related to Alcohol Consumption, andra rapporten, 2007.

⁽²⁹⁾ KOM(2006) 625 slutlig.

⁽³⁰⁾ The affordability of alcoholic beverages in the European union: understanding the link between alcohol affordability, consumption and harms (2009).

och säljkampanjer, och att striktare bestämmelser bör införas på detta område.

5. Prisets inverkan på alkoholrelaterade skador

5.1 Det finns ett allt större alleuropeiskt intresse för åtgärder för att bekämpa alkoholrelaterade skador. Alkohol är en viktig handelsvara i Europa som skapar jobb och skatteintäkter samt genom handeln årligen bidrar till EU:s ekonomi. Cirka 15 % av alkoholkonsumtionen är dock ohälsosam och får skadliga följder för den enskilda individen och samhället. År 2003 beräknades kostnaderna för alkoholmissbruk i EU uppgå till 125 miljarder euro, vilket motsvarar 1,3 % av BNP⁽³¹⁾.

5.2 Enligt RAND-studien tenderar konsumtionen av alkohol som inte konsumeras på försäljningsstället att öka inom EU, eftersom denna alkohol ofta är billigare än alkohol som konsumeras på plats⁽³²⁾. Studien var dock enbart inriktad på priser på alkohol som inte konsumeras på försäljningsstället och innehöll ingen jämförelse mellan priser på alkohol som inte konsumeras på försäljningsstället och alkohol som konsumeras på plats.

5.3 Studier har visat att alkoholen har blivit mer överkomlig i EU mellan 1996 och 2004. I vissa länder har överkomligheten stigit med mer än 50 %⁽³³⁾. Det finns bevis för ett samband mellan alkoholens överkomlighet och alkoholkonsumtionen inom EU⁽³⁴⁾.

5.4 Unga människor påverkas i hög grad av en höjning av alkoholpriserna, som leder till att de dricker mer sällan och mindre kvantiteter⁽³⁵⁾. Andra studier visar dock att ungdomar, kan övergå till skadligare dryckesvanor som reaktion på prisökningar, t.ex. fördrickande⁽³⁶⁾, som innebär att man konsumerar billig alkohol i hemmet innan man går ut. Detta faktum är av stor betydelse för EU:s alkoholpolitik, särskilt med tanke på att den skadliga alkoholkonsumtionen bland unga har ökat.

5.5 Uppskattningsvis 3,8 % av samtliga dödsfall och 4,6 % av samtliga totala antal levnadsår vid god hälsa som förloras på grund av sjukdom kan kopplas till alkoholen. Det finns ett samband mellan alkoholkonsumtionen och trafikskador och

döda i trafiken⁽³⁷⁾. Alkohol är det enda upphovet till vissa sjukdomar, exempelvis alkoholrelaterade lever- och bukspottskörtelsjukdomar, och är bidragande till uppkomsten av andra sjukdomar och skador (exempelvis vissa typer av cancer, hjärtsjukdomar, slaganfall och skrumplever)⁽³⁸⁾. Skadlig alkoholkonsumtion kan bidra till brott, våld och familjesplittring, riskfyllt sexuellt beteende och till sexuellt överförbara sjukdomar⁽³⁹⁾.

5.6 Man har uppskattat att tillfälligt kraftigt berusningsdrickande inom EU är en bidragande orsak till 2 000 mord, 17 000 dödsfall i trafiken (eller en tredjedel av antalet dödsfall i trafiken), 27 000 olycksfall med dödlig utgång och 10 000 självmord⁽⁴⁰⁾.

5.7 Prispolitiken kan vara ett effektivt medel för att minska de alkoholrelaterade skadorna⁽⁴¹⁾. EESK anser dock att prispolitiken bör beaktas när man utarbetar strategier för att bekämpa alkoholrelaterade skador på ett långsiktigt, hållbart och branschövergripande sätt.

5.8 Alkoholpolitiken bör vara övergripande och inkludera många olika åtgärder som har visat sig kunna minska skadorna, exempelvis rattonykterhetspolitiken och insatser i primärvården. EESK inser att ingen enskild åtgärd ensam kan lösa problemet med alkoholrelaterade skador.

5.9 EESK anser att det behövs ett effektivt upprätthållande av lagstiftning som reglerar tillgången till samt distributionen och marknadsföringen av alkohol. Självreglering är en del av lösningen i detta sammanhang, men är inte i sig själv tillräcklig. Försäljning under självkostnadspriset och säljfrämjande åtgärder bör kunna begränsas utan att bli en handelsbegränsande åtgärd eller stå i strid med EU:s lagstiftning.

6. Barnen i fokus – framför allt FASD (Fetal Alcohol Spectrum Disorder – alkoholrelaterade fosterskador) och barn i familjer med alkoholproblem

6.1 Europas framtid är beroende av en sund och produktiv befolkning. Därför ser EESK mycket allvarligt på forskningsrön som visar att en större andel av de drabbade utgörs av unga människor⁽⁴²⁾.

6.2 Kommissionen erkänner att barn har rätt till effektivt skydd både mot ekonomisk exploatering och mot

⁽³¹⁾ GD Hälsa och konsumentskydd 2006.

⁽³²⁾ Se fotnot 11. Alkohol som konsumeras på plats avser pubar, klubbar, restauranger och andra återförsäljare som säljer alkohol som konsumeras i lokalen. Alkohol som inte konsumeras på plats avser butiker och lokaler med försäljningstillstånd som säljer alkohol som inte konsumeras på ort och ställe.

⁽³³⁾ Överkomligheten mäts genom att man ser på nettoeffekten av pris och inkomster.

⁽³⁴⁾ Se fotnot 30.

⁽³⁵⁾ Modelling the Potential Impact of Pricing and Promotion Policies for Alcohol in England: Results from the Sheffield Alcohol Policy Model Version 2008 (1-1).

⁽³⁶⁾ Alcohol Price and Consumer Behaviour. Market Research. By IPSOS Belgium (2009).

⁽³⁷⁾ Se fotnot 30.

⁽³⁸⁾ "Global burden of disease and injury and economic cost attributable to alcohol use and alcohol use disorders", The Lancet, (2009).

⁽³⁹⁾ "Effectiveness and cost-effectiveness of policies and programmes to reduce the harm caused by alcohol", The Lancet (2009).

⁽⁴⁰⁾ Se fotnot 11.

⁽⁴¹⁾ WHO Global Status Report: Alcohol Policy (2004). Jfr även "Paying the tab. The costs and benefits of alcohol control (2007)" samt fotnoterna 35 och 37.

⁽⁴²⁾ Se fotnot 11.

alla former av övergrepp⁽⁴³⁾. EESK stöder i hög grad denna ståndpunkt.

6.3 EESK noterar att riskfylld och skadlig alkoholkonsumtion får negativa följder inte enbart för den som dricker, utan även för andra, i synnerhet när det gäller olyckor, skador och våld. EESK är medveten om att den mest utsatta riskgruppen i familjer är barnen.

6.4 Enligt beräkningar utsätts 5–9 miljoner barn i familjer för skadliga alkoholrelaterade effekter, och alkohol beräknas vara en bidragande orsak till 16 % av fallen av barnmisshandel och vanvård. Vidare anses alkohol vara den bakomliggande orsaken till att 60 000 barn per år föds underviktiga⁽⁴⁴⁾. Ytterligare negativa konsekvenser för barn omfattar fattigdom och social utestängning, som kan påverka deras hälsa, utbildning och välbefinnande både nu och i framtiden.

6.5 Våld i hemmet är ett allvarligt problem i många länder⁽⁴⁵⁾ och har en stark koppling till allvarliga alkoholproblem hos förövaren⁽⁴⁶⁾. Även om våld i hemmet kan förekomma utan alkohol, kan hög alkoholkonsumtion bidra till ett våldsamt beteende hos vissa människor. En minskning av den höga alkoholkonsumtionen gynnar både offren och gärningsmännen samt även barnen i dessa familjer.

6.6 Barn kan påverkas av alkohol redan innan de är födda. FASD (Fetal Alcohol Spectrum Disorder – alkoholrelaterade fosterskador) är beteckningen för ett stort antal bestående medfödda skador (fysiska, beteendemässiga och kognitiva) som orsakats av moderns alkoholkonsumtion under graviditeten.

6.7 Kännedomen om FASD och dess följder är liten. Det är synnerligen viktigt att sprida faktabaserade exempel på förebyggande program för att minska alkoholskadorna under graviditeten. EESK föreslår att man på både EU-nivå och nationell nivå samtidigt bedriver riktade informationskampanjer för att öka medvetenheten om riskerna för FASD.

7. En skadlig alkoholkonsumtions inverkan på ett friskt och värdigt äldre

7.1 Äldre personer påverkas i högre grad av alkoholen. Särskilda problem är problem med balansen och risken för att falla samt hälsoproblem som kan göra att äldre är mer känsliga för alkohol. Hos cirka en tredjedel av de äldre som har alkoholproblem har dessa problem uppstått först när de blivit äldre, ofta på grund av sorg, fysisk ohälsa, problem med rörligheten och social isolering⁽⁴⁷⁾.

7.2 Skadlig alkoholkonsumtion kan påverka de äldres psykiska hälsa och orsaka ångest, depression och förvirring.

7.3 Äldre personer, framför allt män som är socialt isolerade och lever ensamma, lider ofta av AUD (Alcohol Use Disorders)⁽⁴⁸⁾. En problematisk alkoholkonsumtion är kopplad till en omfattande försämring av den fysiska, psykiska, sociala och kognitiva hälsan. Cirka 3 % av personer över 65 år lider av dessa rubbningar⁽⁴⁹⁾, även om många fall kan förbli upptäckta eftersom kriterierna för diagnos och förebyggande undersökningar är riktade till unga vuxna. Att behandla äldre personer med alkoholproblem är emellertid ofta enklare än att behandla unga vuxna.

7.4 Alkohol kan höja effekterna av vissa läkemedel och minska effekterna av andra. Det är viktigt att öka medvetenheten hos den utbildade vårdpersonalen och övriga vårdare samt hos de äldre medborgarna om hur läkemedel och alkohol kan påverka varandra.

7.5 EESK anser att ytterligare insatser behövs för en äldre EU-befolknings välbefinnande, inklusive information om de följder som en skadlig alkoholkonsumtion får på ett friskt och värdigt äldre.

Bryssel, den 30 september 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

⁽⁴³⁾ KOM(2006) 367 slutlig.

⁽⁴⁴⁾ Se fotnot 11.

⁽⁴⁵⁾ EESK:s yttrande på eget initiativ av den 16 mars 2006 om "Våld mot kvinnor i hemmet", föredragande: Renate Heinisch, EUT C 110, 9.5.2006; och EESK:s yttrande på eget initiativ av den 14 december 2006 om "Barn som indirekta offer för våld i hemmet", föredragande: Renate Heinisch, EUT C 325, 30.12.2006.

⁽⁴⁶⁾ Se fotnot 11.

⁽⁴⁷⁾ Se Royal College of Psychiatrists, Storbritannien, <http://www.rcpsych.ac.uk/mentalhealthinfoforall/problems/alcoholanddrugs/alcoholandolderpeople.aspx>.

⁽⁴⁸⁾ "Alcohol use disorders in elderly people: redefining an age old problem in old age", British Medical Journal (2003).

⁽⁴⁹⁾ Prevalence of mental disorders in Europe: results from the European Study of the Epidemiology of Mental Disorders (ESEMED) project (2004).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Sambandet mellan jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättningsgrad" (förberedande yttrande)

(2009/C 318/04)

Föredragande: **Béatrice OUIN**

I ett brev av den 18 december 2008 framförde Sveriges EU-minister Cecilia Malmström en begäran till Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om att inför det kommande svenska ordförandeskapet utarbeta ett förberedande yttrande om

"Sambandet mellan jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättningsgrad".

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 1 september 2009. Föredragande var Béatrice OUIN.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 138 röster för, 6 röster emot och 6 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 Frågan som ställts av det svenska ordförandeskapet om sambandet mellan jämställdhet, tillväxt och sysselsättning innebär en god möjlighet att ta ett steg tillbaka och få perspektiv. Jämställdhet behandlas i ett stort antal rapporter och studier samt i direktiv, lagar, rekommendationer och avtal. Det är dock inte så enkelt att genomföra förändringar i praktiken, och ojämlikheter förekommer fortfarande. Dessa lever kvar sedan flera århundraden tillbaka, och det är endast under de senaste 50 åren som man har börjat bekämpa dem. Även om jämställdhet i dag är inskrivet i lagstiftningen måste mentaliteten och det individuella och kollektiva beteendet förändras. I detta yttrande vill kommittén föreslå nya infallsvinklar, särskilt inom tre områden: planering av tid, erkännande av meriter inom arbete som omfattar personanknutna tjänster och jämn könsfördelning, både inom olika yrkessektorer och på beslutsfattande poster.

1.2 EESK:s rekommendationer riktar sig alltså till medlemsstaterna, kommissionen och arbetsmarknadens parter, men även till samtliga aktörer i samhället.

Till medlemsstaterna:

1.3 Tillväxten mäts genom ökad BNP. Denna indikator återspeglar dock inte kvinnornas ekonomiska bidrag på ett tillfredsställande sätt. För att kunna undersöka sambandet mellan jämställdhet och tillväxt måste beräkningsinstrumentet för detta ses över.

1.4 Att arbeta för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män kan bidra till följande:

— Att främja tillväxt och sysselsättning i stället för att utgöra en extrakostnad eller ett hinder.

— Att stärka kvinnors ekonomiska självständighet, varvid de kan konsumera fler varor och tjänster.

— Att investera i mänskliga resurser genom att kräva jämställdhet i tillgången till yrkesutbildning, i livslångt lärande och genom att bättre ta vara på erfarenhet och mångfald.

— Att skapa förutsättningar för att förena arbetsliv, familjeliv och privatliv, genom att erbjuda olika former av frivillig flexibel arbetstid som gynnar såväl företaget och arbetstagarerna, genom att öka omsorgstjänsterna – som inte bör betraktas som en belastning utan som en investering – samt genom att uppmuntra männen att ta sitt ansvar i familjearbetet.

— Att uppmuntra kvinnors företagande genom stöd till nya företag och företagsöverlåtelser och genom att förbättra finansieringsmöjligheterna på detta område.

— Att uppmärksamma könsperspektivet i alla åtgärder som vidtas på kort, medellång och lång sikt för att bekämpa den ekonomiska krisen såväl på EU-nivå som på varje medlemsstats nationella nivå.

— Att minska den fattigdom bland förvärvsarbetande (underbetalda löntagare, arbetstagare i osäkra anställningsförhållanden och ensamstående med barn är ofta kvinnor) genom ökad tillgång till arbete, trygga anställningsförhållanden och anständiga löner.

Till kommissionen:

1.5 Kommissionen uppmanas att kontrollera och utvärdera medlemsstaternas ansträngningar vid genomförandet av färdplanen för jämställdhet mellan kvinnor och män och åta sig att vara en plattform för utbyte av välfungerande praxis och erfarenheter.

Till arbetsmarknadens parter:

1.6 Arbetsmarknadens parter uppmanas att genomföra en gemensam handlingsram för jämställdhet mellan könen, genom att inrikta sig på könsroller, främja kvinnors deltagande i beslutsfattande, förbättra möjligheterna att kombinera arbete och privatliv samt att minska löneskillnaderna.

1.7 Kunskapen om den ojämna könsfördelningen inom olika sektorer och de instrument som står till buds för att komma till rätta med problemet bör förbättras.

1.8 Arbete som består i att utföra personanknutna tjänster bör uppvärderas genom bättre erkänsla för det kunnande som behövs för att utföra arbetet.

Till samtliga aktörer i det civila samhället och till politiskt ansvariga:

— Man bör överväga att mjuka upp pensionsreglerna och eventuellt skapa en möjlighet att ta ut ledighet före pensioneringen i syfte att göra det lättare att sköta familjeåligganden.

— Utbudet av tjänster i hemmet bör utvecklas genom att bygga upp offentliga tjänster och skapa företag.

— Antalet kvinnor i ledande ställning i statliga myndigheter samt i privata och offentliga företags styrelser och ledningsgrupper bör ökas.

— Denna fråga bör beaktas i ett bredare perspektiv för att skapa möjligheter till såväl omedelbara åtgärder som långsiktiga riktlinjer på arbetsområdet.

2. Bakgrund

2.1 Behovet av åtgärder som syftar till att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden utgör en väsentlig del av Lissabonstrategin, som ska leda Europa mot ett konkurrenskraftigare samhälle baserat på kunskap.

2.2 I kommissionens rapport 2008 om jämställdhet i Europa ⁽¹⁾ konstateras följande: "Kvinnors sysselsättning har varit den främsta faktorn för en kontinuerlig ökning av sysselsättningen i EU under de senaste åren. Under 2000–2006 ökade sysselsättningen i EU-27 med nära 12 miljoner personer, varav mer än 7,5 miljoner var kvinnor [...]. Andelen förvärvsarbetande kvinnor med småbarn är endast 62,4 %, jämfört med 91,4 % för män, dvs. en skillnad på 29 procentenheter. Mer än tre fjärdedelar av deltidsarbetande är kvinnor (76,5 %), vilket motsvarar en av tre kvinnor mot en av tio män."

2.3 I rapporten för 2009 ⁽²⁾ anges att kvinnors sysselsättningsgrad är 58,3 % jämfört med 72,5 % för män och att andelen deltidsarbetande kvinnor är 31,2 % jämfört med 7,7 % för män. Det påpekas även att kvinnor dominerar inom låglöneyrken och att makten inom institutioner och företag är ojämnt fördelad.

2.4 Jämställdheten mellan könen är visserligen inte ännu ett faktum, men situationen för yrkesarbetande kvinnor är en av de bästa i världen. Europeiska unionen är värd beröm för att ha tagit sig an frågan redan från början och för att ha skapat verktyg för statistik, studier och analyser, samt för att ha stiftat lagar.

2.5 Trots konstaterade framgångar och resultat har kvinnornas ekonomiska potential inte tillmätts tillräckligt stort värde. Dessutom har den exceptionellt allvarliga internationella ekonomiska och finansiella krisen troligen drabbat kvinnor och män på olika sätt eftersom deras situationer skiljer sig åt ekonomiskt, socialt och inom familjen.

⁽¹⁾ KOM(2008) 10 slutlig, s. 4.

⁽²⁾ KOM(2009) 77 slutlig.

2.6 Detta ämne har redan behandlats i ett flertal studier. EU-institutionerna och arbetsmarknadens parter har utfärdat rekommendationer och fattat beslut, och på nio år har kommittén antagit 14 yttranden om ämnen som rör jämställdhet⁽¹⁾. Syftet med detta yttrande är därför inte att behandla ämnet jämställdhet i sin helhet. Här begränsas diskussionen till kopplingarna till tillväxt och sysselsättning mot bakgrund av de mål som fastställts i Lissabonstrategin när det gäller att öka andelen kvinnor som förvärvsarbetar⁽²⁾.

⁽¹⁾ Se följande yttranden från EESK:

- 24.3.2009 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillämpning av principen om likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare och om upphävande av direktiv 86/613/EEG", föredragande: Madi Sharma, EUT C 228, 22.9.2009.
- 13.5.2009 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 92/85/EEG om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar", föredragande: Mária Herczog, CESE 882/2009 (EUT C 277, 17.11.2009).
- 22.4.2008 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Utjämna löneskillnaderna mellan kvinnor och män", föredragande: Ingrid Kössler (EUT C 211, 19.8.2008).
- 11.7.2007 om "Anställbarhet och företaganda – Ett genusperspektiv på den roll som spelas av det civila samhället och lokala och regionala instanser", föredragande: Luis Miguel Pariza Castaños (EUT C 256, 27.10.2007).
- 11.7.2007 om "Arbetsmarknadsparternas roll när det gäller att förena arbets-, familje- och privatliv", föredragande: Peter Clever (EUT C 256, 27.10.2007).
- 12.7.2007 om "Sysselsättning för prioriterade kategorier (Lissabonstrategin)", föredragande: Wolfgang Greif (EUT C 256, 27.10.2007).
- 13.9.2006 om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En färdplan för jämställdhet 2006–2010", föredragande: Grace Attard (EUT C 318, 23.12.2006).
- 14.2.2006 om "Kvinnors representation i EU:s arbetsmarknadsparter beslutsfattande organ", föredragande: Thomas Ety (OJ C 88, 11.4.2006).
- 14.12.2005 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om Europeiska året för lika möjligheter för alla (2007) – På väg mot ett rättvist samhälle", föredragande: Mária Herczog (EUT C 65, 17.3.2006).
- 29.9.2005 om "Kvinnofattigdom i EU", föredragande: Brenda King (EUT C 24, 31.1.2006).
- 28.9.2005 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om inrättande av ett europeiskt jämställdhetsinstitut", föredragande: Dana Štechová (EUT C 24, 31.1.2006).
- 15.12.2004 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om genomförandet av principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet", föredragande: Madi Sharma (EUT C 157, 28.6.2005).
- 3.6.2004 om "Förslag till rådets direktiv om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster", föredragande: Clare Carroll (EUT C 241, 28.9.2004).
- 25.1.2001 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 76/207/EEG av den 9 februari 1976 om genomförandet av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor", föredragande: Christina Wahrolin (EUT C 123, 25.4.2001).

⁽²⁾ 60 % 2010.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Historisk bakgrund

3.1.1 Andelen kvinnor som förvärvsarbetar har ökat kontinuerligt sedan 1960-talet. Ett stort steg mot jämställdhet mellan könen är att många kvinnor sedan 1970-talet har fått tillträde till arbetsmarknaden. Så snart kvinnorna själva kunde bestämma när de skulle få barn och fick tillträde till högre studier ville de liksom männen använda sin kompetens i samhället – och inte bara inom familjen – och bli ekonomiskt självständiga. Avlönat arbete ger en personlig inkomst, bättre garantier för social trygghet och pension, och det är ett skydd mot fattigdom i händelse av separation, skilsmässa eller makens död.

3.1.2 Kvinnornas inträde på arbetsmarknaden har skapat nya behov som marknaden tvingats tillgodose. Kvinnor arbetade hemma, men detta arbete räknades inte med i bruttonationalprodukten. När kvinnorna trädde ut ur familjesfären skapades arbetstillfällen för att utföra de uppgifter som kvinnorna tidigare utfört i hemmet: barnpassning, hjälp med hushållsarbete osv.

3.1.3 Kvinnors förvärvsarbete skapade behov som bidrog till den ekonomiska utvecklingen. När kvinnorna började arbeta skedde följande förändringar: Familjen skaffade fler hushållsmaskiner och två bilar; började köpa färdigmat; barn och föräldrar började äta ute; familjerna behövde omvårdnadstjänster för sjuka, funktionshindrade och gamla som tidigare tillhandahållits av hemmafruar samt tillsyn av barn utanför skoltid. Med två löner kunde paret köpa bostad och ta del av kulturella evenemang, resa m.m. Allt detta skapade arbetstillfällen inom industrin (hushållsapparater, bilar och livsmedel), storköpa, hälso- och socialsektorn, omsorgssektorn för barn både i förskole- och skolåldern, utbildningssektorn, byggnadssektorn, turism, fritidsverksamhet, kultur, persontransporter, osv.

3.1.4 Under de senaste fyrtio åren har vi kunnat bevittna hur hemarbetet har omvandlats till arbetstillfällen och blivit en drivkraft för tillväxt. Är det då fråga om verklig tillväxt eller bara ett resultat av sättet på vilket man beräknar tillväxt? Ekonomin tar inte hänsyn till hushållsarbete och annat arbete inom familjen, men det är ett arbete som är nödvändigt för att samhället ska fungera. Detta väcker frågor om hur tillväxt beräknas.

3.2 Jämställdhet och ekonomisk tillväxt – fakta och observationer

3.2.1 Enligt en analys som beställts av EU ⁽¹⁾ kan jämställdhetens bidrag till ekonomin inte endast mätas i företagens lönsamhet. Det är en produktiv investering som bidrar till övergripande ekonomiska framsteg, tillväxt och sysselsättning. Jämställdheten mellan könen kan bidra till utvecklingen genom 1) kvinnors ökade deltagande på arbetsmarknaden, vilket innebär att man drar större nytta av investeringen i utbildning och yrkesutbildning, 2) större ekonomisk självständighet och 3) bättre integrering av kvinnor i skattesystemet, vilket gynnar samhället i stort.

3.2.2 Trots att det ekonomiska bidraget betraktas som bredare än företagsaspekten och mångfaldshanteringen på företagsnivå, finns det vissa tecken på positiva ekonomiska resultat som hör samman med företagsaspekten. Företag med fler kvinnor i styrelsen är mer lönsamma.

3.2.3 Jämställdhetsstrategier kan ses som en effektiv investering i mänskliga resurser, även om syftena med ekonomisk utveckling är begränsade till ekonomisk tillväxt. Ur ett investeringsperspektiv har jämställdhetsstrategier möjlighet att skapa positiva effekter för enskilda personer, företag, regioner och nationer. Ett mer effektivt användande av kvinnor med hög utbildningsnivå har också potentiella ekonomiska fördelar.

3.2.4 Ett större ekonomiskt oberoende för kvinnor har fördelar genom deras bidrag som konsumenter av varor och tjänster i ekonomin och genom ökad köpkraft för hushållen. Kvinnors ekonomiska bidrag bör få ökat erkännande i ekonomisk politik på nationell, regional och lokal nivå.

3.3 Läget i dag

3.3.1 Vid en tidpunkt då den ekonomiska och miljömässiga krisen väcker frågor om vilken utveckling som är önskvärd höjs röster som ifrågasätter BNP som ensam indikator för tillväxt. Andra indikatorer bör övervägas ⁽²⁾.

3.3.2 Oavsett vilka indikatorer som används kvarstår ojämställdheten mellan könen, vilket utgör en kostnad för samhället. Medlemsstaterna investerar lika mycket i utbildning för pojkar och flickor, och ändå är 60 % av de utexaminerade vid universiteten i EU flickor. Det är inte följdriktigt att man därefter avstår från att i högre grad stödja kvinnorna på arbetsmarknaden. Eftersom de offentliga utgifterna för utbildning av båda könen är lika stora bör kvinnorna ges möjlighet att uppnå

samma ansvar och lön som männen. Kvinnorna bör dra nytta av pågående omvandlingar för att inhämta sådana nya kunskaper som behövs i de nya jobben. Kvinnornas bidrag, deras höga utbildningsnivå och deras möjligheter att möta de framtida behoven på arbetsmarknaden är emellertid fortfarande undervärderade och inte erkända.

3.3.3 Kampen för jämställdhet mellan könen är inte bara en etisk fråga – det handlar om ett bättre sätt att förvalta de mänskliga resurserna. Att fler kvinnor kommer ut på arbetsmarknaden skapar mer välbefinnande och leder till att fler varor och tjänster konsumeras och att skatteintäkterna ökar. Arbetslag bestående av båda könen innebär en bättre innovationspotential. Att ge människor möjlighet att skaffa barn genom att samtidigt göra det möjligt för föräldrarna att behålla sina arbeten, är att motverka det demografiska underskottet. Om Europa vill investera i människor måste vi först ta itu med de ogynnsamma villkor som kvinnor står inför ⁽³⁾.

3.3.4 Utvecklingsmöjligheterna för kvinnor bromsas av följande:

- Ojämlig fördelning av familjeansvaret (barn, sjuka, gamla föräldrar och annat hushållsarbete).

- För få statliga förskoleplatser och andra omsorgsalternativ av hög kvalitet till ett rimligt pris.

- Invariant könsrollstänkande.

- Horisontell och vertikal segregering av arbetsmarknaden.

- Segregering vid handledningen av skol- och studieval.

- Avsaknad av erkänsla för kvinnors kvalifikationer och kunskaper i en rad yrken.

- Ofrivilligt deltidsarbete.

- Osäkra anställningar.

- Informellt arbete.

⁽¹⁾ Analysrapport: The Economic Case for Gender Equality, Mark Smith och Francesca Bettion, 2008 – finansierad och utarbetad för Europeiska kommissionen, GD Sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter.

⁽²⁾ De indikatorer som bl.a. FN:s utvecklingsprogram (UNDP) tillämpar, t.ex. indexet över mänsklig utveckling (HDI, human development index) som rangordnar länderna genom att räkna ut genomsnittet för tre indikatorer, nämligen bruttonationalprodukten per invånare, den förväntade livslängden och utbildningsnivån, det genusbaserade indexet över mänsklig utveckling (GDI, gender development index) som gör det möjligt att bedöma mäns och kvinnors olika situationer och indikatorn för kvinnors deltagande i det ekonomiska och politiska livet (GEM, gender empowerment measure) är mer relevanta.

⁽³⁾ KOM(2009) 77 slutlig: "De medlemsstater som idag har de högsta födelsetalen är också de som har gjort mest för att göra det lättare för föräldrar att kombinera arbete och familj och som har ett högt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor."

- Låga löner.
- Löneskillnader mellan män och kvinnor ⁽¹⁾.
- Våld och trakasserier av sexuell eller könsrelaterad karaktär.
- Alltför få kvinnor i ansvarsposition inom näringsliv och politik.
- Ogynnsamma villkor för kvinnliga företagare, alltför svagt stöd för företagsetablering och företagsöverlåtelser och alltför begränsad tillgång till finansiering.
- En tillbakagång som vissa samhällsgrupper förespråkar.
- Bristen på förebilder.
- Kvinnorna själva – kvinnor marknadsför sig inte på samma sätt som män. (De tvekar att söka ansvarsfulla befattningar, saknar självförtroende, samarbetar inte i nätverk och vågar inte ta chanser som dyker upp, och är ovilliga att ta itu med diskrimineringsproblematiken.)

3.3.5 Om man satsar på bättre tillgång till arbetsmarknaden för kvinnor och bättre möjligheter att hålla sig kvar där, och på minskade löneskillnader mellan män och kvinnor, kan man öka tillväxten, skapa bättre arbetstillfällen (och samtidigt förebygga fattigdom) och minska de sociala kostnaderna. Fattigdomen i Europa drabbar i första hand ensamstående kvinnor med barn ⁽²⁾.

3.3.6 Med den tidigare arbetsfördelningen hade mannen en inkomst som finansierade kvinnans arbete i familjen, hennes sociala insats och hushållsarbetet. När paret nu har två inkomster lägger de inte den ena på att köpa de tjänster som kvinnan tidigare utförde i hemmet, utan prioriterar konsumtion av varor.

3.3.7 Kvinnans gratisarbete i hemmet hade inget pris, men när det förvandlas till avlönat arbete betingar det ett pris som användarna inte är beredda – eller inte kan – betala. Barnvakter, hembiträden och städerskor har låga löner, deltid, flera arbetsgivare (enskilda, som ger arbete några timmar i veckan), och befinner sig ofta i den informella ekonomin. Arbetet i hemmet är den största odeklarerade arbetssektorn i EU.

3.3.8 Föräldrarna lämnar det som är allra mest värdefullt för dem, sitt spädbarn, till personer som de betalar avsevärt under medellönen, trots att de samtidigt förutsätter att deras kunnande ska vara gediget. Hemhjälpen får nyckeln till huset, men inte en lön som motsvarar förtroendet. Det är svårt att få kvalifikationerna erkända eftersom familjerna bedömer den uppgift som de själva kan utföra som "enkel". Men även om det inte är ett yrke att ta hand om sina egna barn, så är det ett kvalificerat arbete att ta hand om andras barn (det krävs kunskaper i psykologi,

näringslära och hygien, koncentration, förmåga att lyssna, uppmärksamhet, ständig vaksamhet osv.). De erforderliga kunskaperna betraktas ofta som "naturligt kvinnliga" och erkänns därför inte som "yrkesmässiga", varför det oftast överförs på informellt sätt i familjen i stället för att läras ut som ett ämne i skolan.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Utvecklingen mot jämställdhet mellan könen kan fortsätta att skapa tillväxt och sysselsättningstillfällen

— eftersom kvinnors sysselsättningsgrad kan öka, vilket kommer att skapa behov av fler tjänster,

— eftersom kvinnornas löner kan omvärderas, vilket kommer att skapa köpkraft och stärka konsumtionsförmågan och öka skatteinkomsterna,

— eftersom kvinnor kan nå fler ledande positioner inom politik och beslutsfattande, vilket får en positiv effekt på företagets och institutionernas resultat,

— eftersom fler kvinnliga företagare innebär ökat mervärde och ökade bidrag till ekonomin genom innovation och fler arbetstillfällen.

4.2 Eftersom det är onödigt att upprepa vad som redan sagts i andra dokument från EU-institutionerna begränsar sig EESK till att ta upp några ämnen som inte har diskuterats lika ingående som andra.

4.2.1 Bekämpa segregeringen på arbetsmarknaden

4.2.1.1 Det främsta hindret för jämställdhet mellan könen är för närvarande segregeringen på arbetsmarknaden. Det finns "manliga" och "kvinnliga" yrken. Lönerna inom de kvinnliga branscherna är ofta lägre. Ofrivilligt deltidsarbete och osäkra anställningsförhållanden är också vanligare bland kvinnliga yrken.

4.2.1.2 Så länge ett yrke är reserverat för det ena könet kommer det att betraktas på ett klichéartat sätt. Det är nu bevisat att män och kvinnor kan utöva alla yrken. Vi ser att yrken som länge var mansdominerade (såsom lärare, domare och allmänläkare) i dag har blivit kvinnodominerade. Varför

⁽¹⁾ Se kommissionens utmärkta kampanj "Equal pay for work of equal value", <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sv&catId=681>.

⁽²⁾ KOM(2009) 77 slutlig: "Detta påverkar också risken att hamna i fattigdom, särskilt för ensamstående föräldrar som i de flesta fall är kvinnor (vars fattigdomsrisk ligger på 32 %)".

är det så svårt att uppnå balans mellan könen i arbetet? Kunskaperna måste bli bättre på detta område för att det ska bli möjligt att angripa segregering i arbetslivet och för att uppmuntra balans mellan båda könen inom olika yrken. Därmed blir det också möjligt att undvika den brist på arbetskraft som vissa sektorer har drabbats av.

4.2.1.3 De hinder som står i vägen för lika möjligheter på arbetsmarknaden är omedvetna och bygger på stereotyper. De går tillbaka till utbildningssystemet, där flickor och pojkar väljer olika yrken. Föräldrar och lärare bör göras mer medvetna om följderna av de ungas val. Arbetsgivarnas och fackföreningarnas förhandlare spelar en viktig roll när de förhandlar om de klassificeringsskalor som rangordnar kvalifikationerna vid löneförhandlingar, vilket förutsätter att de värdesätter kunnande som inhämtats i hemmet och familjen. Även chefspositioner innehas oftast av män. Åtgärder bör vidtas i större företag och på högre förvaltningsnivåer för att uppnå en jämnare könsfördelning.

4.2.2 Personanknutna tjänster – ett verkligt yrke, med erkända kvalifikationer

4.2.2.1 Personanknutna tjänster måste betraktas som ett riktigt yrke, med erkända kvalifikationer, särskild utbildning, examina och karriärmöjligheter. En förutsättning för att man ska kunna avlägsna sig från relationen på individnivå mellan en privatperson och dennes hemhjälp är att man skapar företag och offentlig service inom ramen för personanknutna tjänster. Familjerna bör inte längre vara arbetsgivare utan kunder eller användare som köper eller åtnjuter ett antal timmar för städning, äldreomsorg, barnpassning, läxläsning etc. av företaget. Åtgärder bör vidtas för att sprida det system som redan finns i ett antal länder i Europa, där det anställande företaget eller offentliga organet ansvarar för säkerheten för varor och personer och kontrollerar kvalifikationerna för den person som arbetar i hemmet. Dessa personer har därmed en enda arbetsgivare, får ersättning för den tid det tar att förflytta sig mellan olika hem och ges tillgång till yrkesutbildning och samtliga sociala förmåner. Man bör utforma en europeisk referensram för tjänster i hemmet, med inslag av arbetets psykologiska aspekter (förtroende, empati, uppmärksamhet, förmåga att lyssna, vaksamhet osv.) och oundgängliga kunskaper (kost, använda produkters biverkningar på hälsa och miljö osv.), och inte bara de materiella och tekniska aspekterna av arbeten i hemmet.

4.2.2.2 Erkännande av kvalifikationer gör att kostnaderna för tjänsterna ökar, trots att de redan nu är för höga för de flesta familjer. Det offentliga och företagen – om det är en del av ett affärsavtal – skulle kunna göra tjänsterna mer tillgängliga för alla.

4.2.2.3 Genom att betrakta personanknutna tjänster som ett yrke och erbjuda högre löner kommer man att kunna minska segregeringen. När männen vill arbeta inom yrken kopplade till hushållsarbete, barnpassning och andra hemtjänster kommer ett stort steg att ha tagits mot jämställdhet mellan könen.

4.2.3 Bättre fördelning av familjeansvaret

4.2.3.1 Pappor lägger mindre tid än mammor på familj och hemarbete. En förutsättning för jämställdhet är att männen blir mer medvetna om hur viktig deras roll är i barnuppfostran, och att man kan uppmuntra männen att ta större ansvar för föräldrar och sjuka i familjen.

4.2.4 Barnomsorg

4.2.4.1 Att utveckla barnomsorgen bör inte ses som en kostnad utan som en investering. Enligt Gøsta Esping-Andersen⁽¹⁾ återbetalar arbetande mödrar på lång sikt stödet tack vare de ökade livsinkomsterna och de skatter som de betalar in. Detta bidrag kompenserar det ursprungliga offentliga stödet och har positiva följder för barnet. Investeringen gör det också möjligt att bromsa den demografiska nedgången i Europa.

4.2.5 Utveckla utbudet av tjänster

Jämställdhet kan åstadkommas genom att man utvecklar ett utbud av tjänster som kan frigöra kvinnorna från uppgifter knutna till hem och familj, och stödja deras möjligheter till fast, kvalificerat heltidsarbete. Utbyggnaden av tjänster (dagvård, fritidsaktiviteter, tjänster till äldre och funktionshindrade, städning, strykning osv.) medför nya arbetstillfällen.

4.2.5.1 Dessa tjänster kan utvecklas genom att man delar på finansieringen (stat, företag, kunder)⁽²⁾. Företagsavtal som nyligen undertecknats erbjuder arbetstagarna hemtjänster som ett alternativ till löneförhöjning. Att erbjuda tjänster som gör det lättare att förena privatliv och yrkesliv ingår i företagets sociala ansvar.

(1) "Trois leçons sur l'État-Providence", 2008, Paris, Le Seuil.

(2) Exemplet med så kallade tjänstecheckar ("chèque-emploi-service") för skatteavdrag i Frankrike som gör det möjligt att delvis finansiera dessa tjänster är ett intressant alternativ som har gett positiva resultat när det gäller att komma till rätta med det informella arbetet i sektorn. Systemet inrättades genom ett avtal mellan bankerna, staten och de sociala trygghetssystemen, enligt vilket bankerna utfärdar särskilda checkar för att betala tjänster i hushållet i syfte att avskaffa svartarbete och underlätta för privata arbetsgivare att deklarerera sociala avgifter och upprätta skattedeklarationer.

4.2.6 "Sparad arbetstid" (arbetstidskonton)

4.2.6.1 Enbart tjänster räcker inte för att man ska kunna förena yrkesliv och familjeliv. Att vårda och uppfostra barn är tidskrävande under en period i livet. Även om frivillig deltid kan hjälpa personer med familjeansvar att på ett bättre sätt förena yrkes-, familje- och privatliv får detta inte försämra kvinnans position på arbetsmarknaden, och även övrigt i livet, i synnerhet inte när hon är ensamförälder, eller göra att fäderna inte uppmuntras att ägna sig mer åt familjen. Båda föräldrarna måste få möjlighet att ta hand om sina barn.

4.2.6.2 Tid måste ägnas även åt andra familjemedlemmar: Personer i livets slutskede, sjuka personer eller gamla föräldrar. När samtliga pensionssystem reformeras måste man frångå en vision av livet uppdelat i tre perioder: studier, arbetsliv och pension. Alla måste kunna studera under hela livet och förfoga över ett tillräckligt antal år på "arbetstidskontot" för familjeliv, sociala aktiviteter, föreningsliv och politisk eller samhällslig verksamhet. Även förtidspension som finansieras på samma sätt som pension bör vara möjlig om man föredrar att skaffa sig mer tid i aktiv ålder.

4.2.7 Öka antalet kvinnor i ledande ställning

4.2.7.1 Kvinnor är underrepresenterade i ledande ställning, när det gäller politiska uppdrag, inom högre förvaltning och i ledningen för stora företag, trots att de företag som har en hög andel kvinnor i direktionen också lyckas bäst ekonomiskt. Kvinnor startar färre företag och är mer sällan företagsledare. Män är underrepresenterade inom familjesfären och tar ut mindre föräldraledighet.

4.2.7.2 Kvinnor som har tagit sig in i en manlig miljö kan vägleda kvinnor som strävar efter en likadan karriär (mentorskap). Tvingande åtgärder kan visa sig nödvändiga. Större offentliga institutioner och privata storföretag borde se till att ett betydande antal av cheferna är kvinnor.

4.2.8 Stöd till kvinnliga företagare

Kvinnor som överväger att starta eget eller driva ett företag i EU stöter på många problem på grund av bristande insikter i företagsvärlden och olika typer av företag och sektorer samt till följd av brist på information, avsaknad av kontaktnät, förekomsten av stereotyper samt svagheter och brister inom barnomsorgen, svårigheter att förena affärsverksamheten med familjeplikter, samt mäns och kvinnors olika sätt att betrakta företagande. I EU:s färdplan för jämställdhet mellan kvinnor och män ingår åtgärder för att uppmuntra kvinnors företagande, hjälpa dem att starta egna företag eller att ta över befintliga företag, dra nytta av anpassade utbildningar för företagare och underlätta kvinnors tillgång till finansiering.

4.2.9 Arbetsmarknadsparternas roll

Eftersom orsakerna till den ihållande bristande jämlikheten på arbetsmarknaden är komplexa och kopplade till varandra antog arbetsmarknadens parter som ett led i ett första gemensamt arbetsprogram en åtgärdsram för jämställdhet mellan könen år 2005. I åtgärdsramen uppmärksammas följande frågor: att arbeta med könsroller, att stödja kvinnors deltagande i beslutsfattande, att främja balansen mellan arbetsliv och privatliv samt att minska löneskillnaderna.

Bryssel den 1 oktober 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Olika företagsformer" (initiativytrande)

(2009/C 318/05)

Den 10 juli 2008 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen att utarbeta ett yttrande på eget initiativ om

"Olika företagsformer".

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 9 september 2009. Föredragande var Miguel Ángel CABRA DE LUNA och medföredragande Marie ZVOLSKÁ.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september – 1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 113 röster för och 4 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Syftet med detta yttrande är att beskriva de olika företagsformer som förekommer i EU. Det är mycket viktigt att slå vakt om och främja denna mångfald för att kunna genomföra den inre marknaden och bevara den europeiska sociala modellen samt att uppnå Lissabonstrategins mål om sysselsättning, konkurrenskraft och social sammanhållning.

1.2 Yttrandet fokuserar på kravet på att företagslagstiftningen och konkurrenslagstiftningen på ett enhetligt sätt ska främja de många olika företagsformer som utgör en av EU:s viktigaste tillgångar, så att det skapas lika villkor för alla de olika företagsformerna samtidigt som hänsyn tas till deras speciella egenskaper.

1.3 De många varierande företagsformerna erkänns i såväl fördraget som i praktiken genom de olika former av rättslig ställning som redan godkänts och som är under behandling.

1.4 Denna mångfald berikar EU och är av central betydelse för Europa, vars motto är "Förenade i mångfalden". Alla företagsformer avspeglar en aspekt av Europas historia, och var och

en är bärare av vårt kollektiva minne och vår kollektiva kultur, av "våra kulturer". Denna mångfald är värd att bevaras.

1.5 Den utgör också en viktig grund för att uppnå Lissabonmålen om tillväxt, sysselsättning, hållbar utveckling och social sammanhållning som bygger på att bevara och vidareutveckla företagets konkurrenskraft.

1.6 Konkurrensrättens mål bör inte vara att skapa likriktning, utan i stället att tillhandahålla en rättvis rättslig ram som kan tillämpas på de olika företagsformerna, som måste kunna utvecklas och samtidigt behålla sina egna mål och arbetsätt.

1.7 EESK uppmanar kommissionen att påbörja arbetet med att godkänna en särskild europeisk stadga för föreningar och ömsesidiga bolag. Vi välkomnar det arbete som har inletts med en europeisk stadga för stiftelser, som vi hoppas snart ska avslutas med godkännandet av en stadga för europeiska stiftelser. Vi välkomnar också förenklingen av lagstiftningen om europeiska kooperativa bolag, som är så komplicerad att dess utveckling hämmas.

1.8 Nätverk och tjänster som ger stöd och information, juridisk rådgivning, marknadsföringsstöd och andra tjänster måste också omfatta hela spektrumet av företagsformer.

1.9 EESK uppmanar kommissionen att respektera kooperativens identitet på redovisningsområdet, så att delägarnas andelar betraktas som kooperativens eget kapital och inte som en skuld, så länge delägaren inte blir fordringsägare genom att gå ur kooperativet.

1.10 Ekonomisk statistik över kooperativ, ömsesidiga bolag, föreningar, stiftelser och andra liknande företag är mycket begränsad och olikartad, vilket gör det svårt att analysera dem och bedöma deras bidrag till de viktiga makroekonomiska målen.

1.10.1 EESK ber därför kommissionen och medlemsstaterna att verka för upprättandet av statistiska register över de ovan nämnda företagsformerna. Det gäller särskilt sammanställningen av deras satelliträkenskaper enligt europeiska nationalräkenskapsystemets (ENS 95) enhetliga kriterier i "Handledning om satelliträkenskaperna i företag inom den sociala ekonomin (kooperativ och ömsesidiga bolag)" ⁽¹⁾ och EESK:s rapport om den sociala ekonomin i Europeiska unionen ⁽²⁾.

1.11 EESK uppmanar kommissionen att be medlemsstaterna att undersöka om det går att bevilja företagen kompensation på grundval av deras bevisade samhällsnytta eller deras styrka bidrag till den regionala utvecklingen ⁽³⁾.

1.12 EESK uppmanar kommissionen att vid sidan av en observationsgrupp för olika företagsformer, som är en viktig faktor för den europeiska konkurrenskraften, utveckla de redan befintliga nödvändiga instanserna, som skulle ha till uppgift att se till

⁽¹⁾ "Handledning om satelliträkenskaperna i företag inom den sociala ekonomin (kooperativ och ömsesidiga bolag)", CIRIEC, för Europeiska kommissionens räkning, 2006.

⁽²⁾ CIRIEC, "Den sociala ekonomin i Europeiska unionen", EESK, Bryssel 2008, www.cese.europa.eu, ISBN 928-92-830-08-59-0.

⁽³⁾ EUT C 234, 22.9.2005.

att företagen inte diskrimineras inom något av de politikområden som berör dem, och att samordna sitt arbete i denna fråga med de olika avdelningarna vid kommissionen.

1.13 EESK begär slutligen att organisationer som är mest representativa för de olika företagsformerna, i de fall där de visar prov på sin representativitet, ska involveras i den sociala dialogen.

2. Olika företagsformer och EU:s inre marknad

2.1 De olika företagsformer som förekommer i EU härrör från vår komplexa och varierande historiska utveckling. Var och en av dem är förbunden med ett bestämt historiskt sammanhang och en social och ekonomisk situation, som ofta skiljer sig från land till land. Dessutom måste företagen utvecklas och ständigt anpassa sig till samhällsutvecklingen och marknadstendenserna, och också ändra sin rättsliga form. Pluralismen och mångfalden bland de olika företagsformerna utgör ett värdefullt arv i EU som är nödvändigt för att uppnå Lissabonstrategins mål om tillväxt, sysselsättning, hållbar utveckling och social sammanhållning, som bygger på bevarande och utveckling av företagets konkurrenskraft. Det är ytterst viktigt att försvara och bevara denna mångfald för att säkerställa utvecklingen av konkurrenskraftiga marknader, ekonomisk effektivitet och de ekonomiska aktörernas konkurrenskraft samt att upprätthålla den sociala sammanhållningen i EU.

2.2 Detta erkänns av EU-institutionerna genom bestämmelserna i artiklarna 48, 81 och 82 i fördraget och i Lissabonfördraget ⁽⁴⁾, där artikel 3.3 som ett av unionens mål sätter upp en social marknadsekonomi som bygger på avvägning mellan marknadsreglerna och socialt skydd för den enskilde individen som arbetstagare och medborgare.

2.3 De olika företagsformerna kan definieras utifrån olika kriterier som storlek, juridisk struktur, olika finansieringsformer, målsättning, olika politiska och ekonomiska rättigheter som tillskrivs kapitalet (vinster och utdelningar, rösträtt) eller kapitalets sammansättning – offentligt eller privat – utnämning av företagsledare, företagets betydelse för ekonomin (på europeisk, nationell och lokal nivå), antal arbetsplatser, konkursrisk etc. Allt detta bildar en mångfaldsmall som i förenklad form visas i nedanstående tabell:

⁽⁴⁾ Konsoliderad version av fördraget om Europeiska unionen efter Lissabonfördragets antagande, EUT C 115, 9.5.2008.

Olika företagsformer i Europeiska unionen

FÖRETAGSTYP	Multinationellt	Stort	Litet och medelstort
Offentligt (ägs av den offentliga sektorn)	X	X	X
Börsnoterat	X	X	X
Icke börsnoterat		X	X
Familjeföretag		X	X
Handelsbolag, civilrättsliga bolag, kommanditbolag (<i>partnerskap</i>)	X	X	X
Kooperativ	X	X (*)	X (*)
Ömsesidiga bolag		X (*)	X (*)
Stiftelser		X (*)	X (*)
Föreningar		X (*)	X (*)
Övriga icke vinstdrivande företag som förekommer i olika medlemsstater		X (*)	X (*)

(*) Olika företagstyper som i några medlemsstater, i parlamentet, kommissionen och i EESK är kända som företag inom den sociala ekonomin. Detta är en sociologisk kategori, inte en juridisk.

Enligt EG-domstolens rättspraxis⁽⁵⁾ kan stiftelser, föreningar och andra icke vinstdrivande organ vara "ekonomiska aktörer" om de bedriver "ekonomisk verksamhet" enligt artiklarna 43 och 49 i EG-fördraget, och ingår därför i denna klassificering.

2.4 Även om det gemensamma syftet med varje företagstyp är att *skapa värde och uppnå bästa möjliga resultat*, kan parametrarna eller begreppen för att mäta dessa värden och resultat variera efter företagstyp och efter de mål som eftersträvas av dem som kontrollerar eller drar fördel av dess verksamhet. I några fall innebär "bästa möjliga resultat" att man erhåller den bästa avkastningen på det kapital som investerats av aktieägarna. I andra fall är värdeskapande och bästa resultat liktydigt med att uppnå så god kvalitet som möjligt på de tjänster som erbjuds delägarna eller den breda allmänheten (t.ex. i ett utbildningskooperativ där ägarna är familjer eller i ett ömsesidigt bolag för social omsorg eller inom allmännyttiga tjänster).

2.4.1 Det kan också hända att några stora företag inte har några aktieägare och använder sina ekonomiska vinster till återinvesteringar eller sociala ändamål av allmänt intresse, vilket är fallet i sparbankerna i några europeiska länder⁽⁶⁾.

2.4.2 Inom vissa lokalt etablerade små och medelstora företag och mikroföretag uttrycks värdeskapandet inte enbart i ekonomiska vinster utan också i sociala ändamål som arbetsvillkor, självförvaltning etc.

2.5 Nedan ges en mer detaljerad beskrivning av de olika företagsformerna efter deras storlek och därefter efter ägandetyp:

⁽⁵⁾ Se exempelvis de förenade målen C-180/98, C-184/98, Pavlov och mål C-352/00, Bond van Adverteerders.

⁽⁶⁾ I 50 år har den ekonomiska litteraturen betonat de många varierande målsättningarna i de olika företagsformerna – B. Ward, (1958), E. D. Domar (1967), J. Vanek (1970), J. Meade (1972) och J.L. Monzón (1989). Dessa författare omnämns i "Handledning om satelliträkskaperna i företag inom den sociala ekonomin (kooperativ och ömsesidiga bolag)" (se fotnot 1).

2.6 De multinationella och stora företagen, som på grund av sin storlek vanligen är börsnoterade, stärker sin ställning vad gäller produktivitet och konkurrenskraft inom de ekonomiska systemen, och kan om de uppnår positiva resultat också upprätthålla höga sysselsättningsnivåer⁽⁷⁾.

2.7 Företagens konkurrensfördelar bygger i allt högre grad på konkurrenskraftiga strategier, där forskning, utveckling och teknisk innovation intar en central plats. Multinationella och stora företag spelar en ledande roll inom den FoU och innovation som bedrivs inom den privata sektorn i EU:s ekonomi, även om det ännu inte finns tillräckligt många multinationella eller stora företag inom de ledande sektorerna i den globala ekonomin. Förutom att de stora företagen och de multinationella företagen själva är viktiga för ekonomin och sysselsättningen ska man också komma ihåg att vart och ett av dessa företag ofta utgör navet i utbredda världsomspännande produktionsnätverk, som antingen består av små och medelstora företag som är tätt förbundna med varandra (stora företag i nätverk) eller oberoende företag (modulära produktionsnätverk). Det är just de europeiska länder som har den största andelen multinationella och stora företag som först drabbas av minskad produktion och sysselsättning till följd av den pågående ekonomiska krisen.

2.8 Eftersom dessa företag under de senaste årtiondena har lagt ut många etapper i sina produktionsprocesser och tjänsteinfrastrukturer på entreprenad till små och medelstora företag, är produktions- och sysselsättningsnivåerna i de sistnämnda företagen ofta beroende av bland annat efterfrågan från de multinationella och stora företagen, som därför utgör en möjlighet för Europa att skaffa sig en ställning på världsmarknaden. Trots att 30 % av de 40 största industriföretagen i världen har sitt säte i EU⁽⁸⁾, utgör deras marknadsvärde endast 24 % av det

⁽⁷⁾ I vissa fall har de stora företagen inga aktieägare och delar inte ut några som helst vinster, vilket är fallet i sparbankerna i vissa europeiska länder. Det finns också stora företag, kooperativ som emitterar aktier, som inte är börsnoterade, eller ömsesidiga företag som drivs med eget kapital och inte med delägarnas kapital.

⁽⁸⁾ www.forbes.com, The Global 2000, 4.2.2008.

totala värdet, och i vissa spetsteknologiska sektorer, som de som bygger på informations- och kommunikationsteknik, har EU endast ett stort företag.

2.9 De små och medelstora företagen, deras nätverk, mikro-företagen och oberoende arbetstagare har under de senaste decennierna åstadkommit stora förändringar på det tekniska området och utgör kärnan i den europeiska ekonomin. 99 % av företagen i EU är små och medelstora företag och de står för 66 % av arbetstillfällena⁽⁹⁾. De är vanligtvis inte börsnoterade även om de kan använda börsnoteringen för att utöka sitt kapital eller skaffa sig riskkapital.

2.9.1 Generellt sett bör de små och medelstora företagen stödjas inte bara genom *Small Business Act*⁽¹⁰⁾. De små och medelstora företagen utgör ofta en möjlighet att behålla arbetsplatser, eftersom de intressegrupper som inrättar och kontrollerar dessa företag, är personer som har koppling till det område där de verkar och har visat sig ha stor kapacitet att skapa och behålla arbetstillfällen. De små och medelstora företagen utgör naturliga kuvöser för företagandena och är en varaktig skola för vidareutbildning av företagsdirektörer och -ledare.

2.10 Beroende på ägare kan allmännyttiga företag vara offentliga, samriskföretag eller ha rättslig status som privat företag. Geografiskt sett kan de antingen vara multinationella, nationella eller lokala, även om de flesta är verksamma på det lokala eller regionala planet. Deras verksamhet består främst av att tillhandahålla tjänster av allmänt intresse, t.ex. kollektivtrafik, energi, vatten, avfallshantering, kommunikationer, sociala tjänster, hälso- och sjukvård, utbildning etc. Det utesluter dock inte att dessa företag också kan delta i kommersiell verksamhet, förutsatt att de uppfyller villkoren i direktiv 93/84/EEG om insyn⁽¹¹⁾. Samtidigt som de verkar för det allmänna bästa, återinvesteras deras vinster i regional och lokal verksamhet. På så sätt bidrar de i hög grad till den sociala, ekonomiska och regionala sammanhållningen. De företag som tillhandahåller grundläggande allmännyttiga tjänster är viktiga aktörer för att stimulera ekonomin i allmänhet, genom att investera i nyckelsektorer som har en hävstångseffekt på den övriga ekonomin (el, telekommunikationer med tillhörande infrastruktur, transporter etc.).

2.11 Ägarna till börsnoterade företag är deras registrerade aktieägare. Aktieägarna köper och säljer sina aktier på de offentliga börsmarknaderna.

2.12 Icke börsnoterade företag kan vara både stora och små, och deras ägarandelar (aktier, bolagsandelar eller andra värdepapper) är per definition inte börsnoterade. I många fall efter-

strävar emellertid också de icke börsnoterade företagen en börsnotering, särskilt om riskkapital eller privata investerare är involverade. Också små och medelstora privata företag kan använda sig av börsnotering för att utöka sitt kapital och kunna expandera.

2.13 Familjeföretagen är ett effektivt redskap för att främja entreprenörskap, och är det bästa medlet för miljontals människor att få inträde i näringslivet. Det gäller inte enbart små och medelstora företag, där merparten är familjeföretag, utan också stora familjeföretag, som i viktiga länder som Tyskland, Storbritannien, Italien och Frankrike utgör mellan 12 % och 30 % av samtliga stora företag⁽¹²⁾. Kännetecknande för både stora och små familjeföretag är att familjemedlemmarna utövar en ständig kontroll över företaget, även om det rör sig om ett aktiebolag. I dessa fall finns det kanske inget intresse av en börsnotering.

2.14 Handelsbolag, civilrättsliga bolag och kommanditbolag (partnerskap) är typiska affärsföretagsformer i anglosaxiska länder, men de förekommer också i andra EU-länder, och grundas ofta av personer inom fria yrken. Dessa företag, som bygger på partnerskap mellan fysiska personer, är ett effektivt instrument för fria yrkesutövare (advokater, revisorer och andra yrkesmän) för att få tillträde till sektorn för professionella tjänster. Denna företagstyp ägs av delägarna, vars främsta koppling till företaget är det egna arbetet, vid sidan av det satsade kapitalet. När delägarna går i pension eller avgår överför de sina andelar till bolaget.

2.15 För att slutföra denna analys av de olika företagsformerna i EU vill vi tillägga att det finns en mängd olika privata företag med liknande organisation och arbetssätt som bedriver social verksamhet och vars främsta mål är att tillgodose mänskliga behov snarare än att ge investerarna avkastning på sitt kapital⁽¹³⁾. Det rör sig främst om kooperativ, ömsesidiga bolag, föreningar och stiftelser⁽¹⁴⁾. I kommissionens, Europaparlamentets och EESK:s dokument grupperas dessa företag vanligen under den gemensamma beteckningen *företag inom den sociala ekonomin*⁽¹⁵⁾. Även om denna beteckning inte används i alla EU-länder, där vissa använder uttryck som "tredje sektorn"⁽¹⁶⁾,

⁽¹²⁾ Colli. A., Fernández, P., Rose M. (2003): "National Determinants of Family Firm Development? Family Firms in Britain, Spain and Italy in the Nineteenth and Twentieth Centuries", *Enterprise & Society*, 4, s. 28-64.

⁽¹³⁾ "Den sociala ekonomin i Europeiska unionen" (se fotnot 2).

⁽¹⁴⁾ Europaparlamentets betänkande om den sociala ekonomin (2008/2005 (INI)).

⁽¹⁵⁾ I flera dokument hänvisar kommissionen till sektorn för "den sociala ekonomin", KOM(2004) 18 slutlig om främjande av kooperativa föreningar i Europa, punkt 4.3.

⁽¹⁶⁾ I Storbritannien finns exempelvis Byrån för tredje sektorn (Office of the Third Sector (OTS)), som omfattar frivilliga och lokala grupper, sociala företag, välgörenhetsorganisationer, kooperativ och ömsesidiga företag, dvs. samma sorts företag som i detta dokument benämns "företag inom den sociala ekonomin". Byrån för tredje sektorn är ett offentligt organ inom det brittiska regeringskansliet (www.cabinetoffice.gov.uk).

⁽⁹⁾ EUT C 120, 20.5.2005, s. 10 (punkt 2.1); EUT C 112, 30.4.2004, s. 105 (punkt 1.7); "Small Business Act" i EUT C 182, 4.8.2009, s. 30.

⁽¹⁰⁾ KOM(2008) 394 slutlig: Tänk småskaligt först – En "Small Business Act" för Europa.

⁽¹¹⁾ Direktiv 93/84/EEG av den 30 september 1993, om ändring av direktiv 80/723/EEG om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstater och offentliga företag (EGT L 254, 10.12.1993, s. 16).

"tredje systemet", "solidarisk ekonomi" etc., beskriver alla beteckningarna företag som har samma egenskaper i hela EU (17).

3. Den sociala dimensionen

3.1 Även om de multinationella företagen, de stora och små och medelstora företagen inte uttryckligen syftar till social välfärd bidrar de på ett avgörande sätt till konkurrenskraften och sysselsättningen och har en mycket betydelsefull social dimension. Denna allmänna sociala och territoriella dimension är särskilt påtaglig i fråga om de lokala små och medelstora företagen och mikroföretagen, som har en stark koppling till sina områden.

3.2 Kooperativ, ömsesidiga bolag, föreningar och stiftelser är mycket viktiga aktörer i EU, med en omfattande ekonomisk verksamhet i tre av de fem institutionella sektorer i vilka det europeiska nationalräkenskapssystemet (ENS 95) grupperar alla ekonomiska beslutscentrum inom varje nationell ekonomi (18). Den sociala ekonomin svarar för 10 % av samtliga europeiska företag, dvs. 2 miljoner företag (19) och 7 % (20) av samtliga löntagare. Kooperativen har 143 miljoner medlemmar, ömsesidiga bolag 120 miljoner, och föreningarna omfattar 50 % av EU:s invånare (21).

3.2.1 Vare sig dessa företag är stora eller små är de placerade i områden eller sociala miljöer med problem och utmaningar som utgör ett hot mot den inre marknaden och den sociala sammanhållningen. De internaliserar de sociala kostnader och skapar positiva externa effekter.

3.2.2 Genom att de är förankrade i lokalsamhällena och genom att deras viktigaste mål är att tillgodose människors behov flyttar inte dessa företag, utan bekämpar effektivt landsbygdens avfolkning och bidrar till utvecklingen i eftersatta regioner och kommuner (22).

3.3 Företag som tillhandahåller tjänster av allmänt intresse utgör en viktig hörnsten i den europeiska sociala dimensionen. De

(17) Betänkande (2008/2250 (INI)).

(18) ENS 95 grupperar organisationer med likartad ekonomisk verksamhet (ENS 95.2.18) i fem stora institutionella sektorer (ENS 95, tabell 2.2): a) icke-finansiella bolag (S.11), b) Finansiella institutioner (S.12), c) Offentliga förvaltningar (S.13), d) Hushåll (S.14) och e) Icke-vinstdrivande institutioner i hushållens tjänst (S.15). ENS 95 klassificerar också de olika produktionsenheterna i verksamhetsgrenar, som var och en omfattar de företag som *bedriver samma eller likartad ekonomisk verksamhet* (ENS 95.2.108), och indelar dem i fem olika avdelningar på 60, 31, 17, 6 och 3 verksamhetsgrenar. (ENS 95, Bilaga IV).

(19) Betänkande (2008/2250 (INI)).

(20) Företagen inom den sociala ekonomin förser 11 miljoner européer med direkt heltidssysselsättning och återfinns inom alla sektorer av ekonomisk verksamhet, vare sig det handlar om mycket konkurrenskraftiga sektorer som finanssektorn eller jordbrukssektorn eller innovativa sektorer som sektorn för tjänster till enskilda eller sektorn för förnybar energi.

(21) EESK (2008): "Den sociala ekonomin i Europeiska unionen" (se fotnot 2).

(22) KOM (2004) 18 slutlig, punkt 4.3, Främjande av kooperativa föreningar i Europa.

spelar en specifik roll som en integrerad del av den europeiska samhällsmodellen, eftersom de genom de tjänster de tillhandahåller respekterar och främjar principerna om hög kvalitet, säkerhet och rimliga priser, likabehandling, allmän tillgång för alla och användarnas rättigheter. På så sätt påverkar de också sysselsättningen direkt och indirekt, eftersom en bra infrastruktur lockar till sig privata investeringar. Allmännyttiga företag är en viktig del av ekonomin; de sysselsätter mellan 25 % och 40 % av arbetskraften och bidrar med över 30 % av BNP.

3.4 De sociala företagen (sociala kooperativ och andra liknande företag med mycket varierande rättslig status) är verk samma inom tjänsteområdet: hälsovård, miljö, sociala tjänster och utbildning. I sina produktionsprocesser tillför de ofta omfattande resurser i form av oegennyttiga bidrag, och fungerar därför som effektiva instrument inom den offentliga välfärdspolitiken. Dessutom finns det ett stort antal företag med arbetsintegrering (på engelska *Work Integration Social Enterprises* (WISE)), som försöker skapa sysselsättning åt missgynnade personer och integrera dem på arbetsmarknaden.

3.5 Sociala företag är inte alltid en juridisk kategori, utan omfattar företag som gör social och ekonomisk nytta inom mycket skilda sektorer. De är inte lätta att kategorisera. Det viktigaste är att stödja dessa företagare genom att ge dem villkor som gör att de kan utveckla sin innovationsförmåga, en färdighet som i tider av ekonomisk kris är särskilt värdefull (23). Europeiska kommissionen bör allvarligt överväga att utarbeta en politik för de sociala företagen (24).

3.6 Organisationer som är mest representativa för de olika företagsformerna bör involveras i den sociala dialogen i de fall där de kan påvisa sin representativitet.

3.6.1 Några av de ovannämnda sektorerna har redan deltagit i sektorspecifika diskussioner, t.ex. *Association of Mutual Insurers and Insurance Cooperatives in Europe* (AMICE) (Föreningen för europeiska kooperativa och ömsesidiga försäkringsbolag) inom försäkringsbranschen och några medlemmar i *Cooperatives Europe* (25) som *European Association of Co-operative banks* (EACB) (Europeiska föreningen för kooperativa banker) samt *European Savings Banks Group* (ESBG) (Europeiska sparbanksföreningen) inom banksektorn (26).

(23) "It's time for social enterprise to realise its potential" av Robert Trimble, i tidskriften *The Bridge*, s. 17, www.ipt.org.uk

(24) EESK:s yttrande "Entreprenörsanda och Lissabonagendan", EUT C 44, 16.2.2008, s. 84.

(25) Nämnas bör att några organisationer, som *Cooperatives Europe*, håller på att utarbeta en studie om sin representativitet för att delta i samrådet om den sociala dialogen.

(26) EESK:s yttranden publicerade i EUT C 182, 4.8.2009, s. 71 och EUT C 228, 22.9.2009, s. 149–154.

4. Rättslig och reglerande ram för de olika företagsformerna

4.1 Inledning: Olika företagsformer och inre marknaden

4.1.1 Vid utformningen och utvecklingen av inre marknaden får ändamålen inte helga medlen. Därför bör en rättslig och reglerande ram upprättas som anpassas till de egenskaper som kännetecknar de olika ekonomiska aktörer som verkar på marknaden, så att man skapar lika villkor för de olika företagsformerna och tar hänsyn till deras särdrag. För närvarande är denna ram generellt avsedd för stora börsnoterade företag, och dess tillämpning på alla företagstyper skapar hinder för de mindre företagen. Denna rättsliga ram bör uppmuntra operatörerna till ett effektivt beteende, vilket kommer att bidra till att göra systemet mer rättvist, och den kommer att tillämpas inom områdena för bolagsrätt, bokföringsrätt, konkurrensrätt, skatterätt, harmonisering av statistik och näringslivspolitik.

4.2 Bolagsrätt

4.2.1 De europeiska aktiebolagen och kooperativen har sin egen rättsliga status, medan andra företagsformer stöter på olika hinder på inre marknaden eftersom de saknar europeisk rättslig status. De små och medelstora företagen i Europa är i behov av en smidig och flexibel lagstiftning som underlättar deras gränsöverskridande verksamhet. För kooperativens skull behöver desutom lagstiftningen om europeiska kooperativa bolag förenklas, eftersom den är så komplicerad att deras utveckling hämmas.

4.2.2 Frånvaron av rättslig grund hindrar stiftelser som är verksamma i EU att fungera på samma villkor som andra juridiska företagsformer. EESK välkomnar därför resultaten av genomförbarhetsstudien om en europeisk stiftelseförfattning, och uppmanar kommissionen att slutföra konsekvensanalysen i början av 2010 genom att lägga fram ett förslag till förordning som gör det möjligt för EU-baserade stiftelser att verka på lika villkor på den inre marknaden⁽²⁷⁾.

4.2.3 Av samma skäl uppmanar EESK kommissionen att leda arbetet med att godkänna en särskild europeisk stadga för föreningar respektive ömsesidiga bolag.

4.3 Bokföringsrätt

4.3.1 Bokföringsrätten bör anpassas till de olika företagsformerna. Ytterligare ett exempel på begränsningar i samband med bokföringsrätten är de hinder som införandet av de nya internationella redovisningsnormerna (IAS) innebär för de börsnoterade företagen. En harmonisering av den europeiska redovisningen får inte innebära att man eliminerar de viktiga egenskaper som kännetecknar några av de olika företagskategorier som förekommer i EU.

⁽²⁷⁾ I kommissionens genomförbarhetsstudie om en europeisk stiftelseförfattning beräknas att kostnaderna för dessa hinder för de europeiska stiftelsernas gränsöverskridande verksamhet uppgår till mellan 90 och 100 miljoner euro per år.

4.3.2 I det konkreta fallet med kooperativen är det naturligtvis svårt att ge en definition på *eget kapital* som kan tillämpas generellt och utan åtskillnad, vilket skulle kunna få negativa och förödande effekter på de olika företagen. EESK uppmanar kommissionen att respektera kooperativens identitet på redovisningsområdet, så att delägarnas andelar betraktas som kooperativens eget kapital och inte som en *skuld* så länge delägaren inte blir fordringsägare genom att gå ur kooperativet⁽²⁹⁾.

4.3.3 Kommittén instämmer i rekommendationen från de Larosière-gruppen⁽²⁹⁾ som anser att redovisningsstandarder inte får missgynna någon företagsmodell, främja ett pro-cykliskt förhållningssätt, avråda från långsiktiga investeringar eller äventyra företagets stabilitet.

4.4 Konkurrensrätt

4.4.1 Varje företagsform bör kunna bedriva sin verksamhet med bibehållande av sitt eget arbetssätt. Konkurrensrätten kan således inte bygga på en enda, enhetlig modell för entreprenörskap, den får inte vara diskriminerande utan ska uppmuntra till god praxis på nationell nivå. Det handlar inte om att införa privilegier utan om att verka för en rättvis konkurrensrätt. I linje med tidigare yttranden⁽³⁰⁾ förordar EESK därför att konkurrens- och skattereglerna ska kompensera de tilläggskostnader i företagen som inte är kopplade till ineffektiva produktionsprocesser utan till internalisering av sociala kostnader.

4.4.2 Vissa instrument inom konkurrenspolitiken är inte neutrala med avseende på de olika företagsformerna. Som EESK redan har påpekat "behöver den sociala ekonomin skräddarsydda lösningar när det gäller skatter, offentlig upphandling och konkurrensregler"⁽³¹⁾. Statligt stöd till privata investeringar

⁽²⁹⁾ Detta krav har framförts i nyare redovisningslitteratur: CIRIEC-España, *Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*, nr 58, augusti 2007 (www.ciriec.es), "Clasificación del capital social de la sociedad cooperativa: una visión crítica" "Klassificering av aktiekapitalet i kooperativ: en kritisk syn", B. Fernández-Feijó och M. J. Cabaleiro.

⁽²⁹⁾ Rapport från högnivågruppen om finansiell tillsyn i EU, februari 2009, (http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiere_report_en.pdf; rekommendation 4, s. 21).

⁽³⁰⁾ EUT C 234, 22.9.2005 och KOM(2004) 18 slutlig.

⁽³¹⁾ EGT C 117, 26.4.2000, s. 52 (punkt 8.3.1). Se även EGT C 117, 26.4.2000, s. 57. Kommissionen gör åtskillnad mellan "statligt stöd" och "allmänna åtgärder". Till de senare hör "skatteincitament till förmån för investeringar i miljö, forskning och utveckling eller utbildning gynnar på liknande sätt endast de företag som utför denna typ av investeringar men de utgör inte heller nödvändigtvis statligt stöd" (Kommissionens meddelande om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på åtgärder som omfattar direkt beskattning av företag (EGT C 384/03, 10.12.1998, punkt 14). I EU är det främst de stora företagen som bedriver forskning och utveckling. I t.ex. Spanien investerar 27,6 % av samtliga stora företag i FoU, medan endast 5,7 % av företagen med mindre än 250 anställda gör sådana investeringar enligt uppgifter från år 2007, www.ine.es.

i FoU och innovation för att göra produktionssystemet konkurrenskraftigare gagnar främst stora företag, som är de som mest bedriver sådan verksamhet. De stora företagens större valfrihet vad gäller placeringen av sina produktionsanläggningar gör att de bättre kan utnyttja offentliga investeringar i infrastruktur för produktionssektorn. Ibland leder detta till konkurrensnackdelar för små företag, som har små faktiska möjligheter att välja mellan olika etableringsalternativ.

4.4.3 Konkurrensreglerna bör också beakta de *sociala företagens* speciella egenskaper. Dessa företag producerar och distribuerar varor och tjänster som inte är avsedda för marknaden till socialt utestängda människor eller sådana som riskerar utestängning, och tillför omfattande oegennyttiga resurser i sina produktionsprocesser.

4.5 Skatterätt

4.5.1 I vissa medlemsstater är det vanligt att en del företag utsätts för orättvis konkurrens, som inte beror på produktionsprocesserna i sig utan på felaktig resursfördelning på marknaden⁽³²⁾, dvs. situationer då marknaden själv är ineffektiv och inte fördelar resurserna på bästa sätt. EESK välkomnar förslaget till direktiv om sänkt mervärdesskatt på tjänster som tillhandahålls på lokal nivå som främst berör små och medelstora företag, och upprepar sitt stöd för kommissionens princip att de skattefördelar eller förmåner som erbjuds ett visst slags organisation bör stå i proportion till de rättsliga begränsningar och det sociala mervärde som denna organisationsform innebär⁽³³⁾. Följaktligen uppmanar EESK kommissionen att be medlemsstaterna att undersöka möjligheten att bevilja företagen kompensation i förhållande till deras styrka sociala nytta eller deras påvisade bidrag till den regionala utvecklingen⁽³⁴⁾. Man bör särskilt söka lösa det problem som drabbar icke-vinstdrivande organisationer som inte kan få ersättning för den mervärdesskatt som de erlagt för varor och tjänster som krävs för att de ska kunna utöva sin allmännyttiga verksamhet, i de länder där detta utgör ett problem. Man bör också nämna de skatteregler som tillämpas på icke-statliga organisationer som bedriver ekonomisk verksamhet utan allmännyttiga syften.

4.5.2 I dagsläget har de små och medelstora företagen små faktiska möjligheter att investera i FoU och innovation som är en viktig förutsättning för att effektivisera produktionen och för att bevara företagets konkurrenskraft. Detta skapar konkurrensnackdelar som måste uppvägas genom skattefördelar som belönar de små och medelstora företagen som investerar inom detta område. Rekommendationerna innehåller en lång rad kompensationsåtgärder som varierar från stat till stat. Av dessa kan nämnas extra skattelättnader med anledning av omfattande FoU-investeringarna, ersättningar för utebliven vinst och skattelättnader vad gäller sociala avgifter. Med tanke på de små och medelstora företagens strategiska roll i gemenskapens ekonomi rekommenderar EESK att varje medlemsstat använder bästa möjliga kombination av kompensationsåtgärder för att främja de små och medelstora företagens överlevnad och tillväxt i EU:s ekonomi. Den viktigaste inverkan som dessa program har är att de kan stödja utvecklingen i de små och medelstora företag som specialiserat sig på FoU under sina första år.

4.6 Harmoniserad statistik

4.6.1 Insamlade uppgifter om de olika företagsformerna ställs samman i medlemsstaterna och i EU enligt kriterier som godkänts av det europeiska national- och regionalräkenskapsystemet (ENS 95). Den ekonomiska statistiken över kooperativ, ömsesidiga bolag, föreningar, stiftelser och andra liknande företag är emellertid mycket begränsad och sammanställs enligt varierande kriterier, vilket gör det svårt att analysera dem och bedöma deras bidrag till de viktiga makroekonomiska målen. Därför har kommissionen beställt en handledning⁽³⁵⁾ som kommer att göra det möjligt att upprätta nationella statistiska register över dessa företag på grundval av enhetliga kriterier i nationella redovisningstermer. EESK uppmanar till användning av dessa nya analysverktyg för att sammanställa harmoniserad statistik över de ovannämnda företagsformerna i samtliga EU-länder, och för att föra en effektivare politik med avseende på dessa företag.

Man bör också ta fram en metod som kan driva på inrättandet av en europeisk observationsgrupp för mikroföretag.

Bryssel den 1 oktober 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽³²⁾ Meddelande från kommissionen KOM(2008) 394 slutlig.

⁽³³⁾ KOM(2004) 18 slutlig.

⁽³⁴⁾ EESK:s yttrande om KOM(2004) 18 slutlig, punkt 4.2.3. (EUT C 234, 22.9.2005).

⁽³⁵⁾ "Handledning om satelliträkenskaperna i företag inom den sociala ekonomin (kooperativ och ömsesidiga bolag)" (se fotnot 1).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Rättvisa livsmedel: självreglering eller lagstiftning?" (initiativytttrande)

(2009/C 318/06)

Föredragande: **Hervé COUPEAU**

Den 10 juli 2008 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett initiativytttrande om

"Rättvisa livsmedel: självreglering eller lagstiftning?"

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 2 september 2009. Föredragande var Hervé COUPEAU.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 164 röster för, 1 röst emot och 4 nedlagda röster.

1. Slutsatser

1.1 Rättvis handel med jordbruksprodukter syftar till att på internationell nivå införa principen om en mer rättvis fördelning av intäkterna från marknaden för att producenter i utvecklingsländer ska kunna

— inleda en ekonomisk utvecklingsprocess (strukturera produktionskedjan, organisera verksamhetsområden osv.),

— inleda en social utvecklingsprocess (skapa strukturer för hälsovård, utbildning osv.) och

— förvalta miljön bättre (bevara den biologiska mångfalden, hantera koldioxidutsläpp osv.).

1.2 Europa utgör den största marknaden för rättvis handel med cirka 65 % av världsmarknaden. Produkter säljs via postorder, internet, restaurangbranschen och institutionella, försäkningsanknutna och kommersiella försäljningsställen. Sammanlagt finns det mer än 79 000 försäljningsställen i 25 länder. Omsättningen översteg 20081, 5 miljarder euro. Försäljningsökningen på området har varit tämligen stabil med cirka 20 % per år. Denna siffra är emellertid mycket blygsam jämfört med de 913 miljarder euro som den europeiska livsmedelsindustrin omsatte 2007.

1.3 Det finns två kompletterade certifieringssystem: Ett produktbaserat (FLO, som har fastställt kriterier för 18 livsmedelskategorier) och ett processbaserat (WFOT, som certifierar försörjningskedjan och ledningssystemet för de viktigaste organisationerna för rättvis handel, i både utvecklade länder och utvecklingsländer). Båda har förbättrat konsumentgarantierna och

minskat försöken till missbruk från företag som vill dra nytta av denna typ av etisk handel utan att uppfylla de kriterier som fastställts av de största internationella utvecklingsorganen.

1.4 Certifieringen främjar effektivt denna typ av handel och skyddar de små och medelstora företagen som vill bedriva rättvis handel.

1.4.1 Certifieringssystemen strävar efter att respektera den rättvisa handelns alla aspekter:

— Handel: främjar balanserade förbindelser till förmån för missgynnade producenter och arbetstagare i syd.

— Utveckling: stärker producenternas organisationer på det finansiella, tekniska och operativa planet.

— Utbildning: information och medvetandehöjande åtgärder bland allmänheten och partner i länderna i syd.

— Politisk dimension: ett åtagande för ökad rättvisa i bestämmelserna för den konventionella internationella handeln.

1.4.2 Trots de framsteg som har gjorts på området självreglering vill EESK framhålla att det är viktigt att modellen baseras på det europeiska certifieringssystemet, som bland annat bygger på principen om att de tekniska specifikationerna ska granskas externt, av ett oberoende organ som ackrediterats i detta syfte. Samtidigt måste naturligtvis den allmänna lagstiftningen när det gäller utsläppande av livsmedel på marknaden respekteras.

2. Inledning

2.1 I detta yttrande behandlas framför allt den rättvisa handeln i egentlig mening, dvs. det alternativa handelspartnerskap mellan producent och konsument som byggts upp under de senaste årtiondena i rörelsen för rättvis handel. Det finns också andra program för att göra handeln mer eller mindre hållbar, men dessa behandlas inte här eftersom de inte hanterar alla de aspekter av rättvis handel som nämns i punkt 1.4.1.

2.2 Rättvis handel har utvecklats med ambitionen att bygga upp de ekonomiska förbindelserna med de producenter i utvecklingsländer som marginaliserats i det internationella handelsutbytet. Eftersom hållbar utveckling ingår som en del av en rättvis handel rör det sig om viktiga samhällsfrågor i länderna i syd. Rättvis handel syftar till att bidra till att minska fattigdomen, särskilt genom stöd till producentorganisationerna. I länderna i nord syftar rättvis handel till att främja en mer hållbar konsumtionsmodell.

2.3 Sektorn är fortfarande ung och stadd i utveckling, präglas av stark tillväxt och möter en ökande uppmärksamhet från de europeiska konsumenterna.

2.4 Konsumenternas förtroende behöver emellertid fortfarande stärkas. Många sympatiserar med konceptet bakom rättvis handel, men säger att de saknar information och misstänker att missbruk kan förekomma från de stora företagens eller den storskaliga detaljhandelns sida.

2.5 Den specialiserade detaljhandeln är emellertid viktig för avsättningen av varor från rättvis handel. Det finns många sådana försäljningsställen, och de är småskaliga och uppskattade av konsumenterna.

3. Bakgrund

3.1 I förklaringen om de mänskliga rättigheterna från 1948 står följande i artikel 23: "Envar, som arbetar, har rätt till rättvis och tillfredsställande ersättning, som tillförsäkrar honom själv och hans familj en människovärdig tillvaro"

3.2 Rörelsen för rättvis handel började under 1950-talet i USA, och spreds sedan till Storbritannien och resten av Europa. Rättvis handel bygger på en insikt om de sociala och miljömässiga skador som orsakas av industriländernas importstrukturer.

3.3 1964 fördömde FN:s konferens för handel och utveckling (Unctad) de orättvisa handelsvillkoren och uppmärksammade det internationella samfundet på det från mänsklig och social synpunkt ohållbara i de regler som styr den internationella handeln. Länderna i syd påpekade behovet av rättvisa handelsvillkor ("Trade, not aid").

3.4 Några viktiga datum i samband med rättvis handel:

- 1860 – Boken "Max Havelaar" av Eduard Douwes Dekker publiceras.
- Slutet av 1940-talet: Organisationerna "Ten Thousand Villages" och SERRV, i USA, börjar bedriva handel med fattiga lokalsamhällen i sydländer.
- Slutet av 1950-talet: Oxfam UK säljer varor gjorda för hand av kinesiska flyktingar i sina brittiska butiker.
- 1957: Unga nederländska katoliker startar en sammanslutning för att importera produkter från utvecklingsländer.
- 1964: Oxfam UK inrättar den första organisationen för alternativ handel (ATO).
- 1967: Den första organisationen för rättvis handel skapas i Nederländerna.
- 1969: De första butikerna för rättvis handel öppnas i Nederländerna.
- 1971: Det första kooperativet för rättvis handel skapas i Bangladesh (jutearbeten).
- 1973: Det första rättvisa kaffet säljs i Nederländerna.
- 1988: Rättvisemärkningen *Max Havelaar* används för kaffe för första gången.
- 1989: IFAT (den internationella federationen för alternativ handel) grundas, och omvandlas senare till World Fair Trade Organization (WFTO).
- 1990: Den europeiska sammanslutningen för en rättvis handel (EFTA) grundas.
- 1993: Inrättande av märkningsorganisationen Transfair i Tyskland.
- 1994: Rättvisemärkt te börjar säljas; Network of European Worldshops (NEWS!) inrättas.
- 1996: Rättvisemärkta bananer börjar säljas i Nederländerna.
- 1997: Märkningsorganisationerna (Max Havelaar, Transfair, Rättvisemärkt, Faire Trade m.fl.) samlas i paraplyorganisationen Fairtrade Labelling Organisation (FLO); butikskedjorna Monoprix och Auchan åtar sig att sälja rättvisemärkt kaffe.

— 1998: Organisationerna för rättvis handel (FLO, IFAT, NEWS och EFTA) samlas i nätverket FINE.

— 2004: Rättvisemärkta produkter serveras i vissa matsalar i Frankrike.

3.5 Världshandelsorganisationens (WTO) bestämmelser beaktar inte mänskliga, sociala eller miljömässiga faktorer. Behovet av att komma till rätta med detta får folk att stödja mänskligare former av handelsutbyte. För dessa människor är rättvis handel ett bevis på att en annan värld är möjlig. Rättvis handel främjar öppenhet, gott styresskick och ansvarstagande, och bidrar därmed till hållbar utveckling.

4. Beskrivning

4.1 Rättvis handel, och i ett vidare perspektiv etiskt försvarbar, ansvarstagande och medveten konsumtion, syftar till att fastställa hur man ska kunna bygga vidare på den framgång som har uppnåtts hos allmänheten genom att

— säkerställa öppenhet, synlighet och förståelse för hur rättvis handel fungerar,

— garantera att inköpet gynnar utvecklingen av jordbruket i utvecklingsländerna.

4.2 EESK noterar att arbetstagarnas grundläggande rättigheter (ILO), miljönormer och normer för den biologiska mångfalden samt skälig ersättning till producenterna inom ramen för de internationella handelsförbindelserna har beaktats i utformningen av standarderna för rättvis handel.

4.3 Sammanställningen av begreppen "rättvis" och "handel" kan tyckas motsägelsefull för vissa eftersom marknadslagarna saknar mänskliga värderingar. Men utmaningen att koppla handel till social dialog i syfte att skapa ökad rättvisa i världshandeln kommer att vara en brännande fråga för 2000-talet, och EESK vill lämna sitt bidrag. Rättvis handel kan möjliggöra en hållbar utveckling genom att erbjuda bättre handelsvillkor och garantera rättigheter för de producenter och arbetare som marginaliserats i Doha-rundan.

4.4 Införandet av nya märkningar och uppförandekoder från nya aktörer som hävdar att de står för rättvisa metoder ökar

samtidigt förvirringen hos konsumenterna. Själva konceptet och de principer och kriterier som definierar det riskerar att urvattnas av de många referenssystemen och garantierna, vilket lämnar utrymme för opportunistiska ekonomiska överväganden och möjligheter att välja billigare system för aktörer senare i kedjan, och därmed också innebär sämre stöd till arbetet med att stärka utvecklingsländerna. Kommittén anser att det bör finnas en internationell certifiering som utförs av organisationer för rättvis handel (se ovanstående förslag avseende terminologin). En förutsättning är att det införs ett oberoende och ackrediterat kontrollorgan och naturligtvis att man uppfyller gällande livsmedelslagstiftning.

4.5 EESK anser att alla rättvist handlade varor bör omfattas av samma kriterier i alla EU:s länder. I dag finns det ingen officiell, rättsligt bindande europeisk definition av rättvis handel. Vi vill ansluta oss till den gemensamma definition som antagits av FINE (nätverk bestående av FLO, IFAT, NEWS! och EFTA) och som användes av kommissionen i ett nyligen offentliggjort meddelande om rättvis handel ⁽¹⁾:

"Rättvis handel är ett handelssamarbete, baserat på dialog, öppenhet och respekt som verkar för en rättvisare världshandel. Rättvis handel verkar för en hållbar utveckling genom att erbjuda bättre handelsvillkor och garantera rättigheter för marginaliserade producenter och arbetare – framförallt i Syd.

Organisationer för rättvis handel är (med stöd av konsumenter) aktivt engagerade i att stödja producenter, verka för ett ökat medvetande och kampanjarbete för förändringar i regelverk som omgärdar den konventionella internationella handeln och det sätt varpå den utövas."

5. Producenterna (principer)

5.1 Rättvis handel syftar till att ge producenterna så bra betalt som möjligt, med en stabil grundval, och inkomster som räcker till ett anständigt liv. Ersättningen fastställs av producentorganisationer och fackföreningar i de berörda regionerna och länderna.

5.2 Priset bör fastställas med utgångspunkt i den genomsnittliga produktionskostnaden på grundval av följande faktorer:

— Den tid som den lokala arbetskraften lagt ned på arbetet, beräknat efter en ersättningsnivå som säkerställer en anständig levnadsnivå.

⁽¹⁾ KOM(2009) 215 slutlig.

— Investeringar som krävs på medellång eller lång sikt för att leva upp till de ekonomiska, miljömässiga och sociala standarder som gäller för rättvis handel.

— Marknadsanalys.

— De politiska val som majoriteten av aktörerna inom rättvis handel gör: förfinansiering med 60 % till producenterna före skörden, stabilisering av förbindelserna mellan producenter och distributörer för att säkerställa avnämare för producenterna och leverantörer för distributörerna.

5.3 Rättvis handel bör innebära krav som förbud mot exploatering av arbetskraft, särskilt barn, samt respekt för Internationella arbetsorganisationens (ILO) normer, även om sociallagstiftningen i landet inte innehåller dessa krav.

5.4 Systemet för rättvis handel säkerställer en förhandsbetalning av en del av livsmedlen så att producenterna kan finansiera råvarorna.

5.5 Tillverkningen av livsmedlen måste absolut respektera miljön, naturresurserna och den lagstiftning som gäller inom EU.

5.6 Rättvis handel skapar sysselsättningstillfällen som är socialt fördelaktiga både i tidigare och i senare led av produktionen (och ger också utsatta personer möjlighet att finna värdighet i arbetet).

5.7 Rättvis handel säkerställer en välfungerande spårbarhet samt total, fortlöpande och offentlig öppenhet i verksamheten i alla skeden (sammanhang, pris, marginaler osv.).

5.8 Rättvis handel måste ge en solidarisk ekonomi möjlighet att växa fram i syfte att åstadkomma hållbar utveckling.

5.9 Den rättvisa handeln bör bedömas med utgångspunkt i konkreta åtgärder och åtaganden, inte enbart uttalanden och goda föresatser.

5.10 Rättvis handel är ett väletablerat sätt att förankra en ny, global livsmedelspolitik som respekterar människan.

6. Produkterna

6.1 Livsmedelsprodukter utgör huvuddelen av den rättvisa handelns omsättning. Bland produkterna återfinns kaffet på första plats, men utbudet omfattar också te, choklad, torkad frukt, kryddor, ris, spannmålsprodukter, socker, honung och marmelad. På senare tid har även färskvaror dykt upp, men de spelar en marginell roll i det rättvisa kretsloppet på grund av den långsamma omsättningen av varor. En avsevärd försäljningsökning har kunnat noteras sedan rättvisemärkta produkter började säljas av konsumentkooperativ och andra privata återförsäljare.

6.2 Rättvis handel i syfte att förbättra situationen för små producenter i utvecklingsländerna bör göra det möjligt att upprätta produktionskedjor för bearbetade varor och därmed skapa socialt hållbara arbetstillfällen.

6.3 Man bör inom den rättvisa handeln kunna lyfta fram behovet av att arbeta med större produktionskedjor för att öka den politiska tyngden i processen, samtidigt som man respekterar producenternas intressen.

7. Länder som berörs i första hand

7.1 Alla de länder med jordbruksproduktion inriktad på systemet för rättvis handel ligger i syd. Tack vare den relativa öppenheten vad avser handelsprocessen i systemet har den rättvisa handeln visat på hur liten andel av det pris som konsumenten erlägger som går till producenten (av 100 euro hamnar endast 20 euro i den lokala ekonomin), och hur stor del av mervärdet (t.ex. från bearbetning och återförsäljning) som stannar i den utvecklade världen. Den verkliga frågan är huruvida rättvis handel långsiktigt kan förändra reglerna för den internationella handeln.

8. Lagstiftning eller certifiering

8.1 Kommittén anser att certifiering ger konsumenterna den bästa garantin. Certifiering är ett förfarande där en opartisk och ackrediterad tredje part (utsedd efter ackrediteringsförfarande) intygar att en tjänst eller vara eller ett förfarande överensstämmer med kravspecifikationerna (som kan vara fastställda i lag). Certifiering och ackreditering är alltså två kontrollförfaranden, där ackrediteringen fastställer befogenheter medan certifieringen kontrollerar överensstämmelsen med vissa kravspecifikationer. Rättvis handel, och i ett vidare perspektiv etiskt försvarbar, ansvarstagande och medveten konsumtion, syftar till att fastställa hur man ska kunna bygga vidare på den framgång som har uppnåtts genom att möjliggöra följande:

- 1) Säkerställa öppenhet, synlighet och förståelse för hur produktionskedjan i rättvis handel fungerar. På det området måste ett omfattande informationsarbete genomföras för att förklara hur sektorn fungerar och vilket syfte den tjänar.
- 2) Säkerställa att inköpet av ett livsmedel gynnar byn, byborna och utvecklingen av jordbruket i utvecklingsländerna.

8.2 Den rättvisa handeln har alltså inrättat garantisystem, men legitimiteten grundar sig på att systemen är framförhandlade, med deltagande av många berörda parter.

— Det garantisystem som inrättats av FLO omfattar kravspecifikationer på produkter.

— Den kravspecifikation och den referensram som fastställts av WTO omfattar metoder inom strukturerna för rättvis handel.

8.3 FLO och WTO strävar efter att utveckla komplementaritet mellan sina garantisystem. Det gäller att hitta de punkter där det råder överensstämmelse och enhetlighet mellan de båda systemen. Hittills har man endast gjort en inventering på området.

8.4 Dessa kontrollsystem är nödvändiga. En hög garantinivå är av största betydelse om man vill undvika att det uppstår en mängd olika lagar i länderna i nord samt i syfte att ta till vara konsumenternas intressen. Organisationerna för rättvis handel har redan fastställt en internationell uppsättning krav och enats om en stadga med principer för rättvis handel. De måste fortsätta att samarbeta för att skapa ett gemensamt certifieringsystem för producenter.

9. Villkoren för utvecklingsstöd

9.1 Rättvis handel bidrar till minskad fattigdom samtidigt som grundvalen för hållbar utveckling bevaras.

9.2 Genom sin utrikespolitik kan EU ingripa för att främja jordbrukets utveckling i utvecklingsländerna. Stöd för att uppmuntra småjordbruk att ansluta sig till systemet för rättvis handel skulle kunna bli ett kriterium för utbetalning av stöd, som bidrar till hållbar utveckling i dessa länder.

10. Några utmaningar som rättvis handel står inför

10.1 Den rättvisa handeln är utan tvekan en aspekt av den handelsrelaterade, sociala, utbildningsmässiga och politiska dynamik som driver de lokala och internationella aktörerna.

10.2 Rättvis handel är en socioekonomisk innovation som förs fram av det civila samhället för att förändra internationella affärsmetoder så att de tar större hänsyn till människan. Rättvis handel bör

- bibehålla sitt inflytande när det gäller företagens sociala och miljömässiga ansvar,
- befästa sin sociala grundval med hjälp av fackföreningar, konsumentorganisationer, miljöorganisationer och sammanlutningar av lokala producenter,

— utveckla och diversifiera sin marknad eftersom handeln har behov av att utveckla sitt produktutbud och sina nätverk,

— fördela mervärdet bland producenterna på ett bättre sätt,

— ge producenterna i länderna i syd stöd så att de kan organisera sig och bli mer oberoende,

— möjliggöra lokal utveckling och öka respekten för grundläggande rättigheter och för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter,

— arbeta för att övergripande förbättra bestämmelser och metoder för den konventionella handeln.

11. "Rättvis" också för europeiska producenter?

11.1 Alla jordbruksprodukter inom systemet för rättvis handel har sitt ursprung i utvecklingsländer. Vissa produkter, exempelvis socker, vin och bananer, produceras emellertid också av europeiska länder med sociala standarder som är mycket striktare, vilket kan skapa en högre kostnad i förhållande till en rättvisemärkt produkt.

11.2 För att undvika denna känsliga situation bör man skapa en internationell producentorganisation för dessa försörjningskedjor i syfte att finna en kompromiss som gynnar alla.

12. Rättvis handel, ny ekonomisk grundval

12.1 Många människorättsorganisationer kritiserar konsekvenserna av den internationella handeln (WTO).

12.2 De olika berörda parterna och aktörerna inom rättvis handel skiljer sig från andra på global nivå vad avser kvalitet och kvantitet. Det är för övrigt just deras förmåga att täcka de många olika områdena inom rättvis handel som kommer att avgöra inriktningen och möjligheterna att få en betydande gemenslagskraft.

Bryssel den 1 oktober 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

*Bilaga I***Andel som går till producenterna i förhållande till konventionell handel**

Handel	Kaffe	Darjeeling-te	Socker	Quinoa	Basmatiris
Konventionell	5 %	7 %	2,5 %	6,7 %	6,5 %
Rättvis	17 %	9,5 %	3,8 %	8,5 %	9,5 %

Bilaga II

Exempel på nedbrytning av priset för thai-ris (Max Havelaar):

- 15 % till producenten
 - 26 % förädlingskostnad
 - 2 % rättigheter
 - 57 % kostnader för förpackning och distribution
-

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Mindre gynnade regioner – den nordliga dimensionen" (initiativ yttrande)

(2009/C 318/07)

Föredragande: **Kaul NURM**

Den 26 februari 2009 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande på eget initiativ om

"Mindre gynnade regioner – den nordliga dimensionen".

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 2 september 2009. Föredragande var Kaul NURM.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 30 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 175 röster för, 1 röst emot och 5 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 De grundläggande målen för den gemensamma jordbrukspolitiken, bl.a. tryggad livsmedelsförsörjning, är alltiämt aktuella, förutsatt att jordbruket bevaras i hela Europeiska unionen och då även i de nordliga regionerna.

1.2 Detta yttrande behandlar främst de av natur, klimat och geografi betingade särdragen och problemen i EU:s nordliga regioner, där det kalla klimatet ställer jordbruksproduktionen inför vissa restriktioner och därmed högre kostnader som lantbrukare i zoner med gynnsammare klimat inte drabbas av.

1.3 I de nordliga regionerna är jordbruksproduktionen kostnadsintensivare och produktiviteten väsentligt lägre än i mer gynnsamt belägna regioner. Det fortsatta utnyttjandet av jordbruksmarken i de nordliga regionerna hotas av den sjunkande lönsamheten och den samtidigt minskande motivationen hos producenterna. Risker för detta kan avvärras genom insats av lämpliga jordbrukspolitiska instrument.

1.4 I regioner med naturbetingade svårigheter måste marken fortsätta att brukas för att det traditionella landskapet och områden med högt naturvärde ska bevaras. Detta mål kan nås med hjälp av stödinstrumentet för områden med naturbetingade svårigheter. Förutsättningen är dock att stödet mer än hittills riktas in på de områden där risken för att jordbruksmark ska överges är störst.

1.5 Samtidigt som nya kriterier för att klassificera områden med naturbetingade svårigheter fastställs måste finansieringsmodellerna för detta initiativ revideras för att konkreta, positiva

effekter ska uppnås. En möjlighet som bör övervägas är att integrera stödet för mindre gynnade områden i stödet från den första pelaren. Det system som gällt hittills, där nivån på direktstödet bygger på tidigare produktionsresultat, gynnar lantbrukare i bättre belägna områden. Stödet har inte givit tillräcklig kompensation för de ogynnsamma produktionsvillkoren i områden med naturbetingade svårigheter.

1.6 När stödet för mindre gynnade områden beräknas bör man i fortsättningen för varje enskild region ta hänsyn till den totala nivån på de kostnader som de naturbetingade svårigheterna och de ogynnsamma produktionsvillkoren leder till: Ju sämre de naturliga förutsättningarna är desto högre ska stödet vara. Man bör dock fastställa en högsta och lägsta nivå för stödet.

1.7 Då de naturbetingade svårigheterna beskrivs bör man inte bara beakta den positiva temperatursumman för vegetationsperioden utan också den negativa temperatursumman för vinterperioden i respektive region.

1.8 De nordliga regionerna ligger långt från Europas stora marknader. Landsbygden är ytterst gles bebyggd, och åkermarken är uppsplittrad, vilket driver upp jordbrukarnas produktionskostnader. För att man ska kunna förhindra avfolkning av dessa områden och upprätthålla lantbrukets produktion är kompensationsstöd nödvändigt. I samband med att kriterier för att klassificera områden med naturbetingade svårigheter fastställs rekommenderar EESK därför att även låg befolkningstäthet ska beaktas och att ytterligare kriterier för stöd till lantbruksproduktionen i skogrika områden ska utarbetas.

1.9 Kommittén rekommenderar att man – när kriterier för en ny klassificering av mindre gynnade områden (områden med naturbetingade svårigheter) utarbetas och fastställs – beaktar de natur- och klimatbetingade samt socioekonomiska särdrag och problem i EU:s nordliga regioner som omnämns i yttrandet. En möjlighet skulle kunna vara att ge dessa områden en särställning i analogi med bergsområdena.

2. Bakgrund

2.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén har redan behandlat temat "mindre gynnade regioner" i tidigare initiativyttrandet⁽¹⁾.

2.2 I sitt meddelande (KOM(2009) 161 slutlig) av den 21 april 2009 föreslår kommissionen att principerna för klassificering av mindre gynnade områden ska ändras och att nya kriterier ska fastställas. Kommissionen föreslår bl.a. en ny beteckning för de mindre gynnade områdena och rekommenderar att de i fortsättningen ska kallas "områden med naturbetingade svårigheter". EESK välkomnar denna nya ansats.

2.3 Eftersom den fria rörligheten för varor och tjänster garanteras på inre marknaden, kan jordbruksproduktionen i EU:s nordliga regioner, där kostnaderna per enhet är högre, på lång sikt inte upprätthållas utan särskilt stöd. Detta har i sin tur negativa konsekvenser för den sociala och ekologiska hållbarheten liksom för den biologiska mångfalden i dessa områden.

2.4 De regler som i de olika medlemsstaterna gäller för mindre gynnade områden och effekterna av dessa kan inte jämföras. Eftersom det tillämpas ett flertal olika kriterier tar de nuvarande reglerna för mindre gynnade områden inte tillräcklig hänsyn till de specifika produktionsvillkor som skapas av de natur- och klimatbetingade svårigheterna, vilket leder till att kompensationen för dessa är otillräcklig och opropotionerlig.

2.5 Med tanke på en tryggad långsiktig livsmedelsförsörjning för Europa och världen måste jordbruket drivas vidare även i EU:s nordliga regioner, där agroklimatet under de närmaste 50–100 åren enligt prognoserna kan komma att förbättras på grund av den globala uppvärmningen. För de sydliga regionerna blir konsekvensen att de torkar ut, varför jordbruksproduktionen i Europa torde förskjutas norrut.

3. De nordliga regionernas natur- och klimatbetingade särdrag – en allmän beskrivning av problemen och skälen till en särbehandling av dessa områden

3.1 Jordbruket i EU:s nordliga regioner skiljer sig från det i Mellan- och Sydeuropa genom en mycket kortare vegetationsperiod, en betydligt lägre summa av de effektiva temperaturer

som krävs för grödornas tillväxt och ett överskott av nederbörd under större delen av året. Nederbörden är ojämnt fördelad över året. Under våren och sommaren när grödnorna gror, spirar och växer räcker nederbördsmängden inte, medan de frekventa regnen under hösten gör det svårare att få in skörden i tid och leder till sämre kvalitet.

3.2 Den långa vintern och den därmed sammanhängande tjälen påverkar jordbruket kraftigt i de nordliga regionerna. Temperaturen kan till och med ibland gå ner under minus 40 grader. Tjälldjupet beror både på den negativa temperatursumman och på snötäckets djup, som i Lettland och Estland kan uppgå till en meter och i norra Finland och Sverige till två meter. Snösmältningen och tjällossningen är långvariga processer som försenar vårsådden och vegetationsperiodens början. I de nordliga regionerna sker vårsådden mellan slutet av april och mitten av juni beroende på breddgraden och avståndet till havet. Därför måste den negativa temperatursumman i respektive region beaktas när man utarbetar kriterierna för att klassificera mindre gynnade områden.

3.3 Det kostar mer att uppföra byggnader eftersom grunden samt vatten- och avloppsledningar måste ner till frostfritt djup och ytterväggarna måste isoleras. Uppvärmning och snöröjning på vintern medför också höga kostnader.

3.4 Jordarna i de nordliga regionerna är tunnare och har en annan kvalitet och struktur på grund av den korta bildningsprocessen efter istiden. De är i regel fuktiga, på sina håll steniga, och innehåller alltför mycket lera, sand eller torv. För att förbättra marken måste stora summor investeras framför allt i anläggning och skötsel av dräneringssystem och i kalkning av marken.

3.5 De nordliga regionerna kännetecknas av kuperade och sönderdelade glaciala ytstrukturer där karga skogar, våtmarker och andra naturområden dominerar. Därför är åkrarna små och utspridda. Det finns områden där en jordbrukares fält har en genomsnittlig storlek på mindre än en hektar och där dessa dessutom ligger spridda i skogen långt från gården. Detta gör det omöjligt att använda större och effektivare maskiner. Samtidigt ökar gårdens produktionskostnader och transportkostnaderna (på själva gården). Naturbetingade svårigheter av detta slag kan inte kompenseras genom att man satsar på alternativ odling eller rationaliserar jordbruksproduktionen på andra sätt. Därför måste det införas ytterligare kriterier som beaktar skogrika regioners naturbetingade svårigheter. Ett kriterium skulle kunna vara åkermarkens andel per hektar. En av åtgärderna till förmån för mindre gynnade områden borde vara att ge kompensation för de extra transportkostnader som faller på jordbruksföretagen.

⁽¹⁾ EUT C 318, 23.12.2006, s. 86, EUT C 44, 16.2.2008, s. 56 och EUT C 120, 16.5.2008, s. 47.

3.6 Landsbygden i de nordliga regionerna är mycket glesbefolkad. Utanför de större städerna ligger befolkningstätheten på under tio invånare per kvadratkilometer, i avsides belägna områden på mindre än tre invånare. Detta förorsakar höga transportkostnader både för jordbruket och för tillgången till offentliga och privata inrättningar. Under 1900-talet steg arbetsproduktiviteten kraftigt i Nordeuropa genom mekaniseringen, medan arbetstillfällen samtidigt gick förlorade på landsbygden. Den låga befolkningstätheten och det glesa serviceutbudet har utvecklats till en faktor som får människorna att flytta från landsbygden. Många lantbrukare upphör med sin verksamhet eftersom barnen inte vill ta över gårdarna. Ändå utgör jordbruket tillsammans med skogsbruket och turismen den ekonomiska basen för livet på landsbygden i de nordliga regionerna. Kommunerna är mycket mindre på landsbygden, och därför är utgifterna per capita för offentliga tjänster, t.ex. skola och informell utbildning, betydligt högre. Levnadskostnaderna är högre i glesbygden eftersom de fåtaliga invånarna utgör alltför få avnämare för varor och tjänster. De avlägsna områdena i de nordliga regionerna ligger alltför långt från de stora centralorterna för att människor skulle kunna åka dit dagligen för att arbeta eller utnyttja tjänster av olika slag. En av åtgärderna till förmån för mindre gynnade områden borde vara att ge kompensation för de extra transportkostnaderna från centralorterna (marknaden) till de enskilda jordbruksföretagen.

3.7 Ju färre människor som bor på landsbygden i Nordeuropa, desto dyrare blir livet för dem eftersom de måste resa långt för att få tillgång till varor och tjänster, till hälsovård, skola etc. Därför är det särskilt viktigt att man i Nordeuropas glesbygd kan bevara och skapa arbetstillfällen inom jordbruket och i andra verksamheter. Det bör man arbeta för både inom den gemensamma jordbrukspolitiken och i regionalpolitiken. Ett framgångsrikt genomförande av politiken på dessa områden avgör om man ska få flyttningen från landsbygden till städerna att plana ut, kunna stoppa tendensen att mark läggs i träda och hejda den ekonomiska och sociala utarmningen av avsides belägna områden. Till sist är det också av säkerhetspolitiska skäl viktigt för hela unionen att man kan undvika en avfolkning av dessa gränsområden.

3.8 Skogs- och våtmarkerna i de nordliga regionerna utgör tillsammans med ett mer extensivt jordbruk och seminaturliga ekosystem en bas för den naturliga mångfalden och artrikedomen. Dessutom är de nordliga regionerna häckningsplats för miljontals flyttfåglar som söker föda på fält och naturliga ängar.

3.9 På grund av de naturbetingade svårigheterna och de transportkostnader som beror på jordbruksmarkens fragmente-

ring och den ringa befolkningstätheten är jordbruksföretagens lönsamhet och inkomster lägre i de nordliga regionerna. Detta är i sin tur utslagsgivande för det hittills låga direktstödet (första pelaren) inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken. I de nordliga regionerna med naturbetingade svårigheter kan bruket av marken, den hållbara produktionen av livsmedel och vården av landskapet endast upprätthållas om jordbrukarna garanteras inkomster på samma nivå som jordbrukare i mer gynnsamt belägna regioner. Annars kommer människor att lämna byarna och inte längre bruka jorden. Vårdade kulturlandskap kommer att läggas i träda och bli ofruktbara. Som en möjlighet rekommenderar EESK kommissionen att mer ingående undersöka de nordliga regionernas särdrag och eventuellt ge dessa områden en särställning i analogi med bergsområdena.

3.10 De naturbetingade svårigheterna kan med hänsyn till sin art och omfattning vara mycket olika i olika regioner. När stödet för mindre gynnade områden beräknas, bör man i fortsättningen för varje enskild region ta hänsyn till den totala nivån på de kostnader som de naturbetingade svårigheterna och de ogynnsamma produktionsvillkoren leder till: Ju sämre de naturliga förutsättningarna är, desto högre ska stödet vara. Man bör dock fastställa en högsta och lägsta nivå för stödet.

4. Naturbetingade begränsningar för jordbruket, problembeskrivning, skäl till särbehandling av dessa områden

4.1 I de nordliga regionerna påverkas jordbruket av de kalla vintrarna, den korta vegetationsperioden, en låg effektiv temperatursumma och slutligen av nederbörden som leder till höga investeringar i dräneringssystem. Dessa har beroende på materialval en livslängd av 30–50 år och måste sedan förnyas. Därutöver tillkommer årligen kostnader för skötsel och underhåll av dessa system. För att man ska kunna bruka fuktig mark är det en förutsättning att man anlägger och underhåller dräneringssystem.

4.2 Jordmånen i de nordliga regionerna är till stor del sur på grund av de kristallina bergarter eller den sandsten som den uppstått ur. För att kunna odlas måste fälten kalkas vart sjätte till åttonde år, vilket förorsakar ytterligare kostnader som man inte har i områden med pH-neutral jordmån. Kalkningen gör inte jorden bördigare utan är en grundförutsättning för att man ska kunna bruka sura marker och för att balansera varaktiga naturbetingade svårigheter. EESK anser att problemet med sur mark måste ges större uppmärksamhet än hittills vid klassificeringen av mindre gynnade områden och då man beslutar om nya kriterier.

4.3 I de nordliga regionerna måste all säd torkas i särskilda torkar eftersom vattenhalten vid skörden ännu kan uppgå till 30 %. För att säden ska kunna lagras måste halten sänkas till 12–14 %. Installationen av spannmålstorkar kräver höga investeringar och torkningen kräver också energi till höga kostnader. Kostnaderna för en torkanläggning kan uppgå till 300 000 euro, och dess livslängd är 10–15 år beroende på hur intensivt den används. Enligt uppgifter från jordbruksföretag uppgår kostnaderna för torkning av säden till i genomsnitt 20–25 euro per ton. Vattenhalten i säden och den energi som går åt för torkningen varierar från år till år. Med en genomsnittlig avkastning av tre till fyra ton per hektar i de nordliga regionerna ökar produktionskostnaderna därigenom med mellan 60 och 100 euro per hektar.

4.4 De växtsorter som odlas måste vara mer köldtåliga och klara den nattfrost som ofta förekommer ännu i juni. Därför är skördarna också lägre. På grund av den korta vegetationsperioden kan inga sorter odlas som i likhet med t.ex. fodermjäs kräver en längre vegetationsperiod, som behöver högre medeltemperaturer på dagen och natten och som dessutom skulle bidra till att kraftigt sänka kostnaderna för boskapsuppfödningen. Därför utfodras boskapen övervägande med gräsenilage, vars enhetspris ligger högre än fodermjäsen.

4.5 Nattfrost utgör ett hot främst för odling av fruktträd, bärbuskar och grönsaker. Minst vart tionde år inträffar så kraftig nattfrost under blomningsperioden att hela skörden förstörs. Det finns visserligen olika möjligheter att undvika frostsador, t.ex. genom frostsnyddbevättning, rök eller övertäckning, men dessa metoder är arbetskrävande och kostnadskrävande.

4.6 På grund av den korta vegetationsperioden måste allt arbete på fälten göras under en mycket kort period. En försäkring för det är en i jämförelse med andra områden större maskinpark, vilket innebär högre genomsnittliga investeringar per hektar.

5. Naturbetingade begränsningar för boskapsuppfödningen, problembeskrivning, skäl till särbehandling av dessa områden

5.1 I norr är betesperioden för boskapen kortare (från mitten av maj till slutet av september). Därför måste mer foder lagras för vintern, vilket driver upp produktionskostnaderna. Dessutom måste särskilda lagringsutrymmen byggas för förvaringen av vinterfodret. På grund av väderleken kan gräs- och höskörden ofta inte påbörjas vid den lämpligaste tidpunkten, vilket inverkar negativt på näringsvärdet. Frekvent nederbörd under

skörden av hö eller gräsenilage kan leda till lägre kvalitet på fodret.

5.2 Det kostar mer än i varmare regioner att uppföra byggnader och anläggningar för djurhållning eftersom grunderna samt vatten- och avloppsledningar måste ner till frostfritt djup (i Estland t.ex. minst 1,2 m).

5.3 Ytterligare kostnader tillkommer för snöröjning och halkbekämpning på gårdarna och deras vägar. På grund av tjälskador måste vägbelaggen förnyas vart femte till tionde år. Eftersom befolkningstätheten är så låg finns det många grusvägar i de nordliga länderna. Det krävs extra medel för underhåll och reparationer av dessa vägar, framför allt för att reparera skador på våren och binda damm på sommaren.

5.4 Produktionskostnaderna per kilo mjölk är högre i glesbygden än i tätbefolkade regioner med intensivt jordbruk eftersom det är långa avstånd att köra för att hämta mjölken. På många öar i havet eller i insjöar har mjölkproduktionen t.ex. ställts in eftersom den var olönsam på grund av transportkostnaderna. Det är också dyrare att leverera andra nödvändiga insatsvaror till jordbruksföretagen.

6. Att bevara jordbruket och en levande landsbygd i de nordliga regionerna är viktigt för hela EU

Att bevara jordbruksproduktionen och förhindra avfolkning av landsbygden i de nordliga regionerna har betydelse för hela Europa eftersom det bidrar till

- att förse befolkningen i dessa områden med inhemska livsmedel och säkra livsmedelstillgången i EU i samband med en global uppvärmning,
- att bevara arbetstillfällena och motverka flykten från landsbygden,
- att bevara den biologiska mångfalden och i många fall även öka den,
- att bevara det öppna landskapet så att det är fortsatt attraktivt för turist- och fritidsindustrin,
- att trygga säkerheten i EU:s gränsområden.

Bryssel den 30 september 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Att främja politik och program till förmån för energieffektivitet på slutanvändarnivå” (initiativ yttrande)

(2009/C 318/08)

Föredragande: **Claudio CAPPELLINI**

Den 10 juli 2008 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen att utarbeta ett initiativytttrande om

”Att främja politik och program till förmån för energieffektivitet på slutanvändarnivå” (initiativytttrande).

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 8 september 2009. Föredragande var Claudio CAPPELLINI.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 126 röster för och 2 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) har under den senaste mandatperioden arbetat med olika frågor i samband med den europeiska politiken för energieffektivitet i alla dess olika aspekter (den externa dimensionen, utmaningar på energiområdet på kort och lång sikt, försörjningstrygghet och säkerhet) i syfte att ta fram en energipolitik som präglas av kostnadseffektivitet och hållbarhet. Kommittén betonar vikten av att främja och dra nytta av resultaten av de energieffektivitetsdagar som EESK har anordnat, i samarbete med alla de berörda parterna, slutanvändarna och medlemsstaterna. Med utgångspunkt i detta rekommenderar kommittén kommissionen och det nyvalda parlamentet att med kraft verka i den riktning som presenterats i de tidigare yttrandena ⁽¹⁾.

1.2 EESK anser dessutom att genomförandet av en energipolitik som främjar effektivitet och ny ”ren” teknik inte bara kan utgöra en lösning på miljöproblemen, utan också minska importberoendet och därmed förbättra energiförsörjningstryggheten, samt göra det lättare att hantera de höga råvarukostnaderna och deras återverkningar på slutanvändarna.

EESK rekommenderar att man intensifierar satsningarna på att systematiskt involvera slutanvändarna (i synnerhet konsumenterna och små företag) med avseende på de nya bestämmelser som fastställdes av Europeiska rådet i mars 2007 och i syfte att mildra den nuvarande ekonomiska krisen.

1.3 Kommittén anser att arbetsmarknadsparterna på europeisk och nationell nivå kan främja ett större deltagande från slutkonsumenterna av energi, i synnerhet småföretagare, deras sammanslutningar, offentlig-privata partnerskap på lokal nivå samt kooperativ, i syfte att på ett verksamare sätt uppnå de europeiska målen för energieffektivitet och en ”grön eko-

nomi”. Ett sådant åtagande kan, om det ingår på lämpligt sätt till exempel i dagordningen för den europeiska sociala dialogen och sektorsdialogen, bidra konkret till ökad sysselsättning och skapandet av nya kvalificerade arbetstillfällen kopplade till energisektorn och spridningen av nya tjänster.

1.4 EESK anser att stärkandet av den europeiska dimensionen i energipolitiken också bör bidra till en starkare strategi för hållbar utveckling och utökat vetenskapligt och tekniskt samarbete på inre marknaden och de inhemska marknaderna som kan bidra till ökade offentliga och privata investeringar, omfattande olika former av förstärkt samarbete mellan medlemsstaterna.

1.5 EESK vill uttrycka sin besvikelse och oro över bristen på information och enhetliga, detaljerade uppgifter om energieffektiviteten i slutanvändningen, vilket innebär att det blir svårt att ta fram statistiskt ”robusta” och harmoniserade indikatorer, särskilt eftersom det saknas historiska uppgifter på europeisk nivå som är tillgängliga för slutanvändarna.

EESK vill på nytt framhålla sin oro för att medlemsstaterna inte har utarbetat nationella energieffektivitetsplaner, vilket skulle ha skett enligt direktivet, i tid.

1.6 För att främja ett fullständigt, enhetligt och kraftfullare genomförande av den europeiska politiken för energieffektivitet på nationell nivå anser kommittén att det är nödvändigt och brådskande att man, i samarbete med Europeiska kommissionen, medlemsstaterna och efter ett systematiskt samråd med företrädare för slutanvändarna, inför ett gemensamt europeiskt övervakningssystem som präglas av rättvisa, öppenhet och jämförbarhet när det gäller energiräkningarna.

⁽¹⁾ EUT C 77, 31.3.2009, s. 54, EUT C 175, 28.7.2009, s. 87, EUT C 228, 22.9.2009, s. 84, EUT C 182, 4.8.2009, s. 8.

1.7 Kommittén anser dessutom att man för att åstadkomma ett bättre genomförande av den europeiska politiken för energieffektivitet måste stärka de branschspecifika aspekterna av politiken i syfte att skapa större möjligheter till övervakning och konsekvensanalys. Konsekvenserna av energipolitiken skiljer sig åt mellan olika typer av ekonomisk aktivitet, både när det gäller företag som förbrukar energi (som i sin tur har olika problem beroende på förbrukningsnivå, typ av process osv.), och när det gäller företag som arbetar med tillhandahållandet av energi (till exempel producenter och konstruktörer av anläggningar, tillhandahållare av energitjänster, byggföretag osv.), där det finns enorma möjligheter till energibesparingar som ännu inte har utnyttjats.

1.8 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén är dessutom övertygad om att de europeiska programmen (ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation, programmet Intelligent energi – Europa och andra) snabbt måste förenklas, ett arbete som inte får skjutas upp. Det krävs större deltagande från slutanvändarnas sida och en mindre splittrad och mer integrerad ram för insatserna (som till exempel är fallet i handlingsplanen för kapaciteter [ECAP]). Vi föreslår därför ett nytt integrerat program som syftar till bättre samordning av sådana aktiviteter som främjar slutanvändarna.

EESK uppmanar EU, medlemsstaterna och företagen att investera tillräckliga resurser i tillämpad energiforskning och överföring av resultaten till slutanvändarna, i besparingar som kan uppnås genom användningen av ny informations- och kommunikationsteknik inom tekniska och högkvalificerade yrken, samt i utveckling och innovation på energiområdet. Kommittén rekommenderar också ett mer inkluderande globalt samarbete i frågan.

1.9 Kommittén anser att det är nödvändigt att EU omgående skapar instrument och vidtar politiska åtgärder på skatteområdet och när det gäller tillgång till krediter för att på ett lämpligare sätt kunna stödja energibesparingar och underlätta för alla slutanvändare, i synnerhet små och medelstora företag och offentlig-privata partnerskap, att själva eller gemensamt genomföra effektivare och långsiktigt hållbara produktionsmodeller.

EESK är medveten om den viktiga roll som utbildningen spelar för spridningen av en energieffektivitetskultur på europeisk nivå, och föreslår att man lanserar ett särskilt samråd med arbetsmarknadsparterna och alla berörda parter på europeisk och nationell nivå för att omfördela EU:s befintliga ekonomiska resurser, och befästa de yrkesmässiga profiler och kunskaper som är kopplade till energieffektivitet, samt främja informationsspridning och öka medvetenheten hos allmänheten.

2. Målen i direktiv 2006/32/EG

2.1 Direktiv 2006/32/EG har följande syften:

— Förbättrad energieffektivitet i slutanvändarledet i syfte att bidra till ökad energiförsörjningstrygghet.

— Minskade utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser för att motverka klimatförändringarna och på ett ekonomiskt effektivt sätt utnyttja potentiellt kostnadseffektiva energibesparingar, samt stimulera innovation och konkurrenskraft.

För att syftet ska kunna uppnås fastställs i direktivet vissa allmänna mål, t.ex. följande:

— För medlemsstaternas fastställs vägledande besparingsmål och lämpliga mekanismer för att uppnå målen.

— En institutionell, ekonomisk och rättslig ram fastställs i syfte att undanröja hinder och brister på marknaden som förhindrar effektiv slutanvändning av energi.

— Förutsättningar skapas för utvecklingen av en marknad för energitjänster, i synnerhet för små och medelstora företag.

— Medlemsstaterna ska sträva efter att för detta direktivs nionde tillämpningsår uppnå ett övergripande nationellt vägledande energibesparingsmål på 9 %, som ska uppfyllas med hjälp av energitjänster och andra åtgärder för förbättrad energieffektivitet.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Mot bakgrund av de ambitiösa mål som ursprungligen fastställdes av kommissionen har genomförandefasen för direktiv 2006/32/EG visat sig vara otillräcklig av följande skäl:

— Åtgärderna har ibland varit alltför tandlösa och lämnat luckor i samband med införlivandet på den nationella nivån.

— De nationella handlingsplanerna och genomförandebestämmelserna har inte varit samordnade och verkningfulla i den utsträckning som föreskrivits i direktivet.

— Åtföljande program och åtgärder har varit splittrade och föga samordnade.

— Det har funnits en brist på nödvändiga enhetliga uppgifter och information, vilket har försvårat övervakning och konsekvensanalys av direktivets inverkan på slutanvändarna, liksom brister när det gäller tillhandahållandet av de beståndsdelar som krävs för en enhetlig och hållbar utveckling av energieffektiviteten inom EU.

Erfarenheterna hittills visar att endast ett fåtal av unionens 27 medlemsstater har genomfört en energipolitik som är solid och strukturerad när det gäller att stimulera energieffektivitet och utveckla förnybara energikällor, inleda en utvecklingsprocess inom de nya sektorer som är kopplade till ovannämnda tekniker och samtidigt bidra till att minska energikostnaderna för småföretag och hushåll.

I grönboken "Mot ett tryggt, hållbart och konkurrenskraftigt europeiskt energinät" ⁽¹⁾ förordar kommissionen en europeisk systemansvarig för energinäten.

I tre nyligen avgivna yttranden ⁽²⁾ bedömer EESK att man bör undersöka huruvida det är möjligt att införa europeiska tjänster av allmänt intresse på energiområdet till förmån för den gemensamma energipolitiken. I korthet anser EESK att denna diskussion måste föras i förväg, eftersom sådana tjänster skulle avspeglade europeisk solidaritet i ett läge då unionen står inför utmaningar på viktiga, multinationella och gränsöverskridande områden, till exempel energiförsörjning, förvaltning av vattenresurserna, bevarandet av biologisk mångfald, bibehållen luftkvalitet, inre och yttre säkerhet osv. Förekomsten av sådana gemenskapstjänster skulle göra samtliga slutanvändare medvetna om sitt ansvar.

3.2 Slut användarna och den europeiska visionen för energipolitiken

I vissa medlemsstater har det tagit mycket lång tid att uppnå energieffektivitetsmålen, och den nuvarande allvarliga ekonomiska krisen bekräftar behovet av att snabbt vidta mer samordnade åtgärder som planeras och fördelas i syfte att utnyttja gemenskapens och medlemsstaternas resurser och främja en återhämtning i de offentliga och privata investeringarna. En strategi och en vision för hållbar utveckling baserad på principerna om effektivitet, distribuerad generering, och nya, rena energikällor (inbegripet biomassa) samt en spridning av resultaten mellan medlemsstaterna och företrädare för slutanvändarna på europeisk nivå skulle kunna bidra till att man undviker en uppsplittring av den forskningsverksamhet som krävs utöver de stora satsningarna på internationell nivå.

En viktig aspekt i arbetet med att motverka den ekonomiska krisen och gjuta nytt liv i politiken för energieffektivitet och tillhörande investeringspolitik är att man måste ompröva också den europeiska politiken vad avser beskattning och krediter med beaktande av slutanvändarna, kreditsektorn och berörda energioveroperatörer samt de lokala förvaltningarna, så att man främjar utvecklingen av systemet för energitjänsteföretag på europeisk nivå.

3.3 Energieffektivitetskultur och nya kunskaper på detta område ur slutanvändarnas perspektiv

Det är uppenbart att det saknas allmän och branschspecifik information om och konsekvensbedömningar av EU:s energieffektivitetspolitik för slutanvändarna (framför allt de små och medelstora företagen och de andra aktörerna), liksom att det saknas metoder för att undersöka överensstämmelsen mellan internationella och europeiska mål, och en övervakningsprocess för de resultat som dessa användare uppnått.

⁽¹⁾ KOM(2008) 782 slutlig/2.

⁽²⁾ EUT C 175 av den 28.7.2009, s. 43, EESK:s yttrande om "Grönbok – Mot ett tryggt, hållbart och konkurrenskraftigt europeiskt energinät" – CESE 1029/2009 (ännu ej offentliggjord) och EESK:s yttrande under utarbetande om "Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse: Hur bör ansvaret fördelas mellan EU och medlemsstaterna?" – CESE 966/2009 (ännu ej offentliggjord i EUT)..

På grundval av en första kontroll som genomförts i några medlemsstater kan man notera att tillgången till uppgifter om industriproduktionen och energiförbrukningen är kraftigt begränsad av bristen på detaljerad information.

Man behöver därför inleda testundersökningar för att samla in och bearbeta de uppgifter och indikatorer som krävs för övervakning och utvärdering av energieffektiviteten i slutanvändning och i tjänster för att kunna mäta direktivets påverkan på de strategier och åtgärder som antagits i de olika medlemsstaterna.

3.4 Indikatorer för energieffektivitet och slutanvändarnas behov

Europeiska kommissionen och medlemsstaterna skulle, t.ex. genom att inrätta en oberoende arbetsgrupp bestående av sakkunniga, också kunna stödja och främja utarbetandet av harmoniserade och tillförlitliga indikatorer som gör det möjligt att kvantifiera och bedöma de energibesparingar som användningen av ny informations- och kommunikationsteknik skulle kunna leda till. Sådana nya, lättförståeliga indikatorer skulle kunna utgöra en garanti för slutanvändarna, som de i sin tur skulle kunna använda på lämpligt sätt. Detta skulle bidra till att begränsa det växande vilseledande eller förvirrande bruket av begreppen "grön" och "ren" energi som enbart en marknadsstrategi, utan någon reell, påvisbar eller mätbar effekt när det gäller besparingar och minskade utsläpp, och förhindra otillbörliga affärsmetoder.

3.5 Ett integrerat system för övervakning och observation som är gemensamt för alla medlemsstater skulle ge unionen och medlemsstaterna möjlighet att

- sätta in en oberoende europeisk arbetsgrupp bestående av sakkunniga och upprätta ett oberoende nätverk av organisationer för energieffektivitet inriktade på slutanvändaren, i synnerhet företag (särskilt små och medelstora företag samt hantverksföretag),
- lägga fram regelbundna rapporter om EU:s politik och dess påverkan på slutanvändarna (i synnerhet småföretagen),
- kunna använda en informationsplattform på flera språk som skulle vara lätt att använda och lättillgänglig, befästa och förbättra förbindelserna mellan representativa organisationer på europeisk och nationell nivå och för de viktigaste aktörerna.

3.6 Ta itu med förseningar och brister i utarbetandet av nationella energieffektivitetsplaner

De nationella energieffektivitetsplanerna visar inte på kraftfulla och seriösa satsningar från medlemsstaternas sida när det gäller att uppnå de mål som fastställts i direktivet, i synnerhet i fråga om att minska förbrukningen i de viktigaste sektorerna, nämligen transporter och bostäder. Planerna är ofta mycket allmänna, saknar konkreta uppgifter och vetenskapliga indikatorer som skulle vara lämpliga för en korrekt bedömning av de potentiella konsekvenserna av sådana planerade åtgärder som skulle göra det möjligt att uppnå direktivets mål. Initiativ på energieffektivitetsområdet måste vara mer konkreta och genomförbara, och man bör överväga att göra åtminstone några åtgärder obligatoriska och undersöka om de konkreta resultaten avviker från

målen i de nationella planerna, vilket har varit fallet med avgaser från motorfordon, den allmänna koldioxidminskningen, utsläppen av växthusgaser och förnybar energi.

Kommissionens nyligen genomförda internetsamråd "Public Consultation on the Evaluation and Revision of the Action Plan for Energy Efficiency" [COM(2006) 545] visar på brister i själva direktivet när det gäller samrådet med slutanvändarna. En årlig rapport, som EESK skulle kunna bidra till, med lämpliga metoder för samråd med samtliga slutanvändare, skulle kunna vara ett sätt att överbrygga en del av de brister som konstaterats i utarbetandet av de nationella energieffektivitetsplanerna.

3.7 En ny generation av europeiska program som är mer anpassade till slutanvändarna

Det krävs en förenkling av förfarandena för att få tillgång till programmen (ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation och särskilt programmet Intelligent energi – Europa) för att underlätta tillgången också för de minsta företagen och deras representativa sammanslutningar samt för förvaltningar i missgynnade områden (bergsområden och avlägset belägna områden). Kommittén ställer sig också positiv till att man uppmuntar offentlig-privata partnerskap och energitjänstföretag (ESCO - Energy Service Companies), särskilt på europeisk, nationell och lokal nivå, och främjar småföretagens deltagande i samband med det konkreta genomförandet av den europeiska politiken för grön upphandling. Inom ramen för arbetet med enklare och bättre lagstiftning uppmanas kommissionen att tillsammans med företrädare för europeiska och nationella sammanslutningar för slutanvändare undersöka vilka förfaranden och metoder som är mest effektiva i syfte att främja slutanvändarna och parter som berörs av direktivet i samband med införlivandet av politiken för energieffektivitet.

4. Särskilda kommentarer

4.1 I direktivet konstateras att energioperatörerna inom sektorn för energitjänster har en roll att spela (artikel 6). Detta konstaterande är särskilt bekymmersamt eftersom det på många nationella marknader har hänt att de stora energioperatörerna har bedrivit verksamhet längre ner i distributionskedjan, till exempel energitjänster och installation och service, och därvid dragit fördel av sin dominerande ställning i andra delar av kedjan (produktion, distribution och försäljning), vilket skapat stora hinder för småföretagens utveckling inom sektorn för energitjänster.

4.1.1 Det finns fortfarande avsevärda problem och svårigheter med genomförandet av direktivet när det gäller slutanvändarna, till exempel följande:

— Tillgång till tydlig information om tillhandahållandet av energitjänster (som ofta förbehålls energioperatörerna och behöriga myndigheter) – artikel 7.

— Korrekt mätning och upplysande fakturering av energiförbrukningen.

Man bör därför stärka åtgärderna för tillsyn, kontroll och påföljder från de behöriga organens sida i medlemsstaterna och EU och arbeta för en effektivare och mer verksam övervakning av energioperatörerna (se artiklarna 11 och 13 i direktivet).

4.1.2 Effektiv tillgång till "finansiella instrument för energibesparingar" och god funktion hos de tillhörande "mekanismerna" bör säkras och förbättras tekniskt och politiskt till förmån för slutanvändarna, med särskild hänsyn till energibeskattnings. Det finns skäl att särskilt övervaka dessa instrument och resultaten av dem i nära samarbete med europeiska och nationella sammanslutningar av slutanvändare, med särskilt fokus framför allt på att mildra reboundeffekten. Reboundeffekten lyftes fram vid EESK:s hearing om "politik och program till förmån för energieffektivitet på slutanvändarnivå" med Italiens ekonomiska och sociala råd (CNEL) den 9 juli 2009, och syftar på det faktum att vissa insatser för att förbättra energieffektiviteten leder till ökad energiförbrukning i stället för en minskning.

4.1.3 Även energibesiktningar och så kallade vita certifikat (art. 12) är mycket viktiga för utvecklingen av energitjänster, och bör främjas ytterligare i medlemsstaterna.

I det sammanhanget kunde även den europeiska dialogen mellan arbetsmarknadsparterna, inbegripet den branschvisa dialogen, innebära ett viktigt bidrag till genomförandet av politiken för energieffektivitet i syfte att främja nya arbetstillfällen och ökad konkurrenskraft i produktionssystemet.

4.1.4 Beräkningsmetoder för att mäta energibesparingarna utarbetas. Sådana metoder är ännu föga utvecklade, och de är inte enhetliga. Det finns alltså skäl att fastställa bättre beräkningsmetoder som är gemensamma för slutanvändarna och som används på ett enhetligt sätt i medlemsstaterna.

Avslutningsvis framgår att kommissionen har inlett ett stort antal överträdelseförfaranden orsakade av att direktivet inte genomförts eller genomförts endast delvis, med tillhörande konsekvenser i fråga om byråkratiska och ekonomiska kostnader som i slutändan kommer att drabba slutanvändarna.

Bryssel den 1 oktober 2009.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Finanskrisens effekt på tillverknings- och tjänstesektorerna" (initiativytrande)

(2009/C 318/09)

Föredragande: **Antonello PEZZINI**

Medföredragande: **Enrico GIBELLIER**

Den 26 februari 2009 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen att utarbeta ett initiativytrande om

"Finanskrisens effekt på tillverknings- och tjänstesektorerna."

Rådgivande utskottet för industriell omvandling (CCMI) som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 september 2009. Föredragande var Antonello PEZZINI, medföredragande var Enrico GIBELLIERI.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 156 röster för och 2 nedlagda röster:

1. Slutsatser

1.1 EESK är övertygad om att de följer som den pågående finansiella krisen får för de stora tillverknings- och tjänstesektorerna i EU tvingar de europeiska institutionerna och medlemsstaterna till en djuplodande reflektion och en bättre samordning av gemenskapens politik och instrument, för att återupprätta den värdegrund där realekonomin, företagens, arbetstagarnas och medborgarnas behov är ledstjärna.

1.2 EESK begär med eftertryck att Lissabonfördraget ratificeras för att tillförsäkra EU en struktur som förmår leda in vår kontinent i en konkurrenskraftig, hållbar och öppen utveckling med

— åtgärder för att öka samarbetet mellan företagen och arbetstagarna,

— gemensamma och mer samordnade politiska strategier,

— strukturer för snabbare beslutsfattande,

— enklare och mer insynsvänlig lagstiftning.

1.3 Kommittén är övertygad om att en nystart för Europa-projektet, i samma anda som besjälade Jean Monnet vid tillkomsten och genomförandet av Parisfördraget som låg till grund för EKSG, skulle göra det möjligt att ge den europeiska ekonomin ny drivkraft. Det har faktiskt visat sig att de nu gällande fördragen lider av oroväckande begränsningar när det gäller att hantera krisen och dess ekonomiska och sociala följder.

1.4 Subsidiaritetsprincipen måste återfå sin ursprungliga innebörd. Beslut måste fattas och ansvar kunna utkrävas på den nivå som är mest effektiv för den europeiska medborgaren. För att ta itu med globala problem är det på europeisk och världsomfattande nivå som politiken och instrumenten ska utarbetas.

1.5 Kommittén är övertygad om att medlemsstaternas regeringar och Europeiska unionens råd måste göra alla upptänkliga ansträngningar för att återskapa medborgarnas förtroende för det projekt som syftar till att bygga ett starkare Europa, som förses med gemensamt fastställda och allmänt vedertagna instrument och kan hantera den aktuella globala krisen och framtida kriser.

1.5.1 Vi är medvetna om att vissa av de länder som utgjorde den ursprungliga kärna som ville upprätta den europeiska gemenskapen särskilt nu i kristid visar föga respekt för reglerna på inre marknaden om konkurrens och statligt stöd. Men detta är faktiskt ett misstag ⁽¹⁾!

1.5.2 I en situation som den som råder för närvarande bör rådet med hjälp av Europaparlamentet och kommissionen inrätta en "strategisk pakt" med följande innehåll:

— Kraftfulla satsningar på inre marknaden med stärkande mekanismer, framför allt i några sektorer där det fortfarande finns brister ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Mario Monti, f.d. kommissionär med ansvar för konkurrens, har uttryckt sin oro för den europeiska modellens överlevnad, vars grund är inre marknaden (ledarartikel i Corriere della sera den 10 maj 2009).

⁽²⁾ Erkännande av yrkeskvalifikationer, beskattning av kapitalinkomster, summering av yrkesverksamhet i olika länder för beräkning av pension, m.m.

— Åtaganden för att införa en samordning på beskattningsområdet som tar hänsyn till staternas befogenheter i beskattningsfrågor men som stärker samarbetet på vissa punkter.

— Möjlighet att besluta om tillträde till euroområdet tidigare under förutsättning att vissa bestämda villkor uppfylls för de stater som "ligger back".

— Samordnade offentliga åtgärder som är väl avvägda, öppna för insyn och trappas ner successivt för att minska systemriskerna och skynda på återgången till verksamheter som är självbärande på inre marknaden.

1.6 EESK:s budskap är att medborgarna, arbetsmarknadsparterna och det civila samhället i sin helhet är övertygade om att den aktuella krisen tvingar oss att verka för ett starkare Europa som kan nå längre än de begränsade enskilda staterna.

1.7 Det måste ställas krav på konkreta åtaganden från de enskilda medlemsstaternas sida i fråga om representation och öppenhet, för att stärka EU:s roll globalt och dess demokratiska företrädare: Europaparlamentet, rådet och kommissionen.

1.8 EESK anser att det första instrument som ska användas är en verklig substantiell industripolitik som inte påverkas av val som bygger på finansiella spekulationer och som syftar till hållbar utveckling. Man måste dra nytta av de konkreta erfarenheterna av den industripolitik som förts under 50 år på grundval av EKSG-fördraget inom två viktiga europeiska produktionssektorer, och efter en lämplig uppgradering och justering som främjar hållbar utveckling låta dessa erfarenheter utgöra grunden för framtida insatser ⁽¹⁾

1.9 Det är genom att utveckla företagen och den sociala ekonomin och deras förmåga att få fram innovativa lösningar som Europa kommer att kunna övervinna krisen och få fart på ekonomin.

1.10 För att genomföra en utvecklingsstrategi borde arbetsmarknadsparterna och det civila samhället tillsammans arbeta för att utveckla regioner med socialt ansvar där man kan genomföra olika sinsemellan samordnade strategier:

— **En motstånds- och överlevnadsstrategi** som kan göra det möjligt att vara verksam på mogna marknader genom en större specialisering inom samma marknad, med reducerade kostnader och en stark diversifiering inom närliggande marknader eller med nya modeller.

⁽¹⁾ Se den europeiska plattformen Manufuture (www.manufuture.org). Se även intervjun med Étienne Davignon om tillämpningen av Davignonplanen (Bryssel den 14 januari 2008, www.ena.lu).

— **En strategi för innovativa processer, produkter och tjänster** med nya marknader och ny teknik och med nya material som kan ge upphov till nya produkter.

— **Nya initiativ** genom lansering av nya företagsformer, nya sektorer och nya initiativ. Det är nödvändigt att med hjälp av prognoser förutse kommande produkter (som pionjärmarknader eller *lead markets*) som ska bli föremål för nyinvestering.

— **En områdesanknuten marknadsföring** som strävar efter hög kvalitet genom avtal med forskningscentrum i teknikspridningssyfte.

— **Ekonomiskt stöd** genom utvecklingsstöd och även genom att utnyttja Europeiska investeringsfonden som garant ⁽²⁾.

— **Kapitalisering av garantikonsortiernas riskkapital** genom en överenskommelse mellan administrationer och bank-system så att små- och mikroföretag kan få anstånd med betalning, framför allt för att bevara sysselsättningen.

— **Konsolidering av kortfristiga skulder** för att ge små- och mikroföretag möjlighet att koncentrera sig på produktionen och saluföringen i stället för på service efter försäljning av de egna produkterna.

— **Stöd till en innovativ tjänstesektor (grön ekonomi)** genom att utnyttja den möjlighet till innovativ utbildning som Europeiska socialfonden erbjuder.

— **Utveckling av personanknutna tjänster av hög kvalitet**, även genom att uppvärdera och stärka mångfalden av vård- och omsorgstjänster ⁽³⁾.

— **Genomförande av en infrastrukturpolitik** som kan bidra till mer innovativa alternativ i en utsläppssnål ekonomi och till att göra det mer attraktivt att verka lokalt.

— **Förstärkning av energieffektivitets- och miljökrakterna vid offentlig upphandling.**

— **Främjande av nya och mer effektiva produkter**, med hjälp av finansiering, för att ersätta gamla produkter.

— **Bättre tillgång till information.**

— **Enklare användning av råvaror.**

⁽²⁾ Europeiska investeringsfonden (EIF) som finansieras av Europeiska investeringsbanken (EIB). Se första delen av *Competitiveness and Innovation Framework Programme* (CIP) (ramprogram för innovation och konkurrens).

⁽³⁾ Se pionjärmarknaden "e-hälsövård" (KOM(2007) 860) – punkt 6.10 nedan.

1.11 En jämförelse mellan olika industriländers statliga stimulanspaket visar på att de europeiska regeringarna behöver komma fram till en gemensam framtidsvision, särskilt när det gäller att främja en hållbar utveckling och företagens sociala ansvar. Dessutom behövs det bättre samordning med kommissionen. Man kommer inte långt enbart med retorik. Det brådskar med att medlemsstaterna genomför sina planer i och med att krisen drabbar företag och arbetstagare så allvarligt.

1.12 EESK ser positivt på de resultat som uppnåddes i Prag den 7 maj vid sysselsättningsstoppmötet i fråga om att finna handlingslinjer som kan genomföras på nationell och europeisk nivå tillsammans med arbetsmarknadsparterna, med utgångspunkt i en förstärkt social dialog⁽¹⁾, i syfte att öka ansträngningarna för att skapa sysselsättning och vidta nödvändiga åtgärder för att stimulera efterfrågan.

1.13 Lissabonstrategin måste behålla sin trovärdighet och visa prov på anpassningsförmåga i denna nya situation genom att man trappar upp reformprocessen och presenterar tydliga prioriteringar och nya metoder och anpassar den reviderade Lissabonstrategi som ska fastställas inom de närmsta månaderna till målen i EU:s strategi för hållbar utveckling.

1.14 De europeiska regeringarna måste anstränga sig mer att i sin helhet fullfölja de åtaganden och hålla de tidsgränser som man enats om inom EU.

1.15 Statligt stöd för att rädda sysselsättningen i företag som drabbats av problem i samband med globaliseringen och kreditrestriktioner bör uppfylla följande garantier:

- Stödet får inte öka protektionismen och skapa hinder för den fria konkurrensen.
- Företagen som erhåller stöd ska framför allt anstränga sig att upprätthålla sysselsättningen.
- Kollektivavtal ska respekteras och arbetstagarnas köpkraft ska bibehållas.
- Arbetstagarna ska kunna utnyttja perioder med reducerad produktion för kompetenshöjande fortbildning och bör få stöd för detta.
- Det offentliga stödet får inte bli någon slags inkomst för aktieägarna genom utdelning eller andra former av återköp av aktier.

(1) Se kommitténs yttrande om "Resultaten av toppmötet om sysselsättning" CESE 1037/2009), ännu inte publicerat i EUT.

— Stödet ska om möjligt främja utvecklingen av nya produkter och tjänster i enlighet med miljövänliga kriterier.

— Stödet får inte leda till snedvridning av konkurrensen och ska successivt trappas ner i omfattning.

— Det bör finnas adekvata mekanismer för kontroll från skattebetalarnas sida.

1.16 När det gäller att hantera krisens sociala aspekter har åtgärderna hittills varit otillräckliga. Man inser inte hur viktigt det är att skapa sysselsättning eller att vidta efterfrågestimulerande åtgärder (t.ex. mer samordnade skattelättnadspaket på EU-nivå, och lönepolitik)⁽²⁾.

1.17 När det gäller tillfälliga åtgärder på arbetsmarknaden är det viktigt att det finns bestämmelser som säkerställer att tillfälligt anställda får adekvat utbildning särskilt i fråga om hälso- och säkerhetsnormer på arbetsplatsen och dessutom har en garanterad lönenivå.

1.18 Kommittén anser det vara angeläget och grundläggande för själva produktionsstrukturen inom EU att man för en politik som syftar till att locka ungdomar att studera tekniska och vetenskapliga ämnen på alla skol- och utbildningsnivåer, för att upprätthålla värdet i produktionsverksamheten som nedvärderats i förhållande till finans- och spekulationsverksamhet⁽³⁾.

1.19 För att stimulera en återhämtning när det gäller produktion och hållbarhet inom den europeiska industrisektorn och tjänstesektorn, anser EESK att man måste öka resurserna till forskning, innovation och utveckling genom att använda befintliga instrument, t.ex. sjunde ramprogrammet för FoTU och Europeiska institutet för teknik och innovation (EIT). Men det behövs också ett tydligt sektorsinriktat synsätt med de prioriteringar som de europeiska teknikplattformarna fastställt som grund.

1.20 EESK insisterar särskilt på att man genomför gemenskapsåtgärder till stöd för företagsrelaterade tjänster och utvecklar tjänster och innehåll som är innovativa och gagnar medborgarna, konsumenterna, arbetstagarna och företagen, särskilt med avseende på de små och medelstora företagens internationalisering och export.

(2) Se förslagen från Europeiska rådet i Luxemburg i november 1997 om en sänkning av momsen på fria yrkesutövares tjänster enligt medlemsstaternas definition, inom en gemenskapsram.

(3) Mål: Att i alla EU:s medlemsstater minst 50 % av alla studenter genomgår högre utbildning och att minst 25 % väljer teknisk, ingenjörsvetenskaplig eller vetenskaplig inriktning (rapport ELECTRA).

1.21 EESK anser det vara nödvändigt att, såsom kommitténs ordförandeskap framhåller ⁽¹⁾, omarbete kriterierna för bidrag från strukturfonderna – i synnerhet ESF – för att kunna ansöka direkt på EU-nivå även sektorsvis och därigenom återuppta den praxis som användes av EKSG och som fungerade smidigt och effektivt.

1.22 När det kommer till internationell handel anser EESK det mest angelägna vara att snabbt slutföra de multilaterala handelsförhandlingarna (Doharundan), vilket skulle upplevas som en positiv signal på de internationella marknaderna där återverkningarna av den pågående krisen är tydligt märkbara ⁽²⁾. EU kan och bör inta ett starkare ledarskap i förhandlingarna genom att tala med en röst för att åstadkomma ambitiösa resultat, där ILO:s grundläggande normer om arbetsvillkor och anständigt arbete respekteras. Detta är av avgörande betydelse för den framtida tillväxten i de europeiska tillverknings- och tjänstesektorerna.

1.23 Risken för en protektionistisk utvecklingsspiral i den aktuella situationen är i högsta grad påtaglig och illavarslande. Det är dock viktigt att kommissionen beslutsamt tillämpar bestämmelserna för att försvara handeln genom att ingripa med kraft mot dumpning och subventioner. Kommissionen bör också protestera mot och motarbeta oförsvarliga protektionistiska åtgärder och intensifiera dialogen med EU:s viktigaste handelsparter för att lösa motsättningarna inom handeln.

2. Inledning

2.1 Tillverknings- och tjänstesektorerna utgör ryggraden i den europeiska ekonomin. Genomförandet av inre marknaden har bidragit till deras kraftiga tillväxt, i enlighet med gemensamma regler och standarder.

2.2 Dessa områden står inför exceptionella utmaningar:

- **Finanskrisen** som med sällan skådad frenesi och samtidigt har drabbat hela den globala ekonomin och underminerat marknadernas trovärdighet och förtroende.
- **Den nya internationella arbetsfördelningen** som gör det nödvändigt att genomföra de rationaliserings- och omstrukturingsåtgärder som krävs på den nya globala marknaden, där de nya industriländerna ingår som fullvärdiga medlemmar men med färre förpliktelser.
- **Klimatförändringarna och miljön** med den odiskutabla

⁽¹⁾ Brev från ordförande Sepi till ordförande Barroso i samband med det europeiska toppmötet om sociala frågor i Prag.

⁽²⁾ Se yttrandet "Förhandlingar om nya handelsavtal – EESK:s ståndpunkt", EUT C 211, 19.8.2009, s. 82–89, och yttrandet om "Den förnyade Lissabonstrategins externa dimension" (ännu inte publicerat i EUT).

målsättningen att värna om medborgarnas hälsa genom skydd av ekosystemet och en hållbar utveckling, vilket kräver en förbättrad energieffektivitet och moderniserade produktionscykler med nya produkter och processer som bygger på ren teknik.

- **Humankapitalet, den åldrande befolkningen och de kraftiga migrationsflödena**, vilket kräver en större flexibilitet och yrkesmässig rörlighet samt tillgång till livslångt lärande inriktat på kompetenshöjning för att garantera bättre livs- och arbets kvalitet.
 - **Bristfällig samhällsstyrning** på global och europeisk nivå med ofullkomliga institutioner, beslutsfattande instanser och regler, vilket illustreras av det nuvarande internationella monetära systemet och ett EU-projekt i kris.
 - **De ökande regionala skillnaderna** inom EU.
 - **Neddragna disponibla resurser**, både när det gäller offentlig budget och företagsbudget, som riskerar att inte räcka till för de reformer som behövs för att få ekonomin och sysselsättningen att återhämta sig.
- 2.3 Den världsomfattande recession som råder riskerar att ödelägga tillverknings- och tjänstesektorernas ansträngningar för att
- anpassa sig till den nya internationella arbetsfördelningen,
 - skydda ekosystemet och den hållbara utvecklingen,
 - ställa om till ny produkt- och processteknik,
 - Öka och förbättra kvaliteten på sysselsättningen och sträva efter allt bättre yrkesprofiler och yrkeskunnande.

2.4 Den aktuella krissituationen är för företagen inte bara en fråga om överlevnad utan också en möjlighet till utveckling och innovation. Företagen kan dock inte lämnas i sticket; entreprenörskap och sysselsättningskapande initiativ behöver uppmuntras, och man bör snarast genomföra reformer för att förbättra företagets arbetsklimat, genom att minska onödiga administrativa bördor, upprätthålla och förbättra inre marknaden, förbättra tillgången till riskkapital, främja innovation och flexicurity, verka för bättre och mindre lagstiftning, samt satsa på förbindelser mellan den akademiska och vetenskapliga världen och företagsvärlden, på utbildning och personalfortbildning, särskilt inom de teknisk-vetenskapliga disciplinerna, och på utveckling av pionjärmarknader.

2.5 EESK vill betona hur viktigt det är att uppmärksamma den rådande situationen och framtidsutsikterna för i synnerhet de främsta tillverknings-, tjänste- och turistsektorerna och beakta följande olika grundläggande aspekter som är nära förbundna:

- **Den internationella dimensionen:** Krisen utvecklades inom integrerade internationella kretslopp där man använt sig av innovativa instrument som låg långt utanför reglerings- och kontrollmekanismerna på varje enskild marknad och den internationella marknaden i sin helhet. Krisen drabbade ett Europa som var i färd med att anpassa sig till ett internationellt scenario där Brasilien, Ryssland, Indien och Kina ⁽¹⁾ år 2020 väntas ha uppnått eller till och med överskridit en andel på 30 % av världens BNP.
- **Den institutionella dimensionen:** De regionala, nationella och internationella institutionella mekanismerna för samhällsstyrning har visat sig vara ytterst otillräckliga när det gäller att i förväg upptäcka sjukdomar, att i förväg fastställa vilka medel och instrument som behövs för att förhindra att smittan sprider sig som en löpeld inom de regionala och nationella ekonomierna och att utveckla antikroppar som kan begränsa skadeverkningarna.
- **Den sociala dimensionen:** I mars 2009 låg arbetslöshets-siffrorna på 8,9 % (7,2 % i mars 2008) i euroområdet och på 8,3 % (6,7 % i mars 2008) i EU-27, medan andelen arbetslösa ungdomar under 25 år var 18,1 % i euroområdet och 18,3 % i EU-27 ⁽²⁾.
- **Den "realekonomiska" dimensionen:** I december 2008 hade produktionen inom tillverkningssektorn i EU-27 gått ner med 12,8 % i jämförelse med samma månad 2007 och inom byggsektorn med 6,7 %. Handelsutbytet inom EU hade gått ned med 13,7 % och gemenskapens export inom tillverkningssektorerna hade sjunkit med 5,8 % ⁽³⁾. Produktionsnedgången berörde särskilt den kemiska industrin, textilindustrin, motorfordonsindustrin, metallindustrin (med kraftiga nedgångar i exporten inom exempelvis fordonssektorn), kemiska produkter, telekommunikation, radio- och TV och när det handlar om tjänster: turismen ⁽⁴⁾.
- **Miljödimensionen:** Energieffektivitet, kampen mot klimatförändringarna och hållbar resursanvändning utgör akuta utmaningar i arbetet med att skydda och utveckla vår planet; i Europa handlar det i synnerhet om medborgarnas hälsa, skydd av ekosystemet och ekonomin i sin helhet, med betydande följder för EU:s konkurrenskraft, speciellt inom en tydlig, stabil och harmoniserad regleringsram.

3. Den internationella dimensionen

3.1 I USA sjönk BNP med 1 % under det fjärde kvartalet

⁽¹⁾ BRIK-länderna: Brasilien, Ryssland, Indien och Kina.

⁽²⁾ Eurostat – 30.4.2009.

⁽³⁾ SEK(2009) 353.

⁽⁴⁾ UNWTO World Tourism Barometer vol.7 nr 2 – juni 2009.

2008 efter en nedgång på 0,1 % kvartalet innan. I Japan sjönk BNP med 3,3 % efter en nedgång på 0,6 % kvartalet innan. I euroområdet sjönk BNP med 1,5 % efter en nedgång på 0,2 % kvartalet innan ⁽⁵⁾.

3.2 Arbetslösheten ökar snabbt, och enligt OECD kan den bli så hög som 12 % vid slutet av 2010. Samtidigt ökar lönerna långsammare eller förblir oförändrade.

3.3 Kommissionen påpekar helt riktigt ⁽⁶⁾ att "så länge utlåningen är begränsad kommer insatserna för att stimulera efterfrågan och förtroendet hos konsumenterna att stöta på hinder. (...) Vi har att göra med en världsomfattande kris, och en fullständig återhämtning kan inte ske förrän de viktigaste aktörerna i världsekonomin har återfått tillväxten och bedriver handel sinsemellan."

3.4 Av samma åsikt är Europeiska fackliga samorganisationen (EFS): Den ekonomiska situationen kommer troligtvis inte att förbättras förrän sättet att tänka ändras radikalt: Hoppet om en snar återgång till *business as usual* är trösterikt men orealistiskt, och vad vi i stället behöver är en ny ekonomisk verklighet som grundar sig på människor, innovation och hållbar utveckling. Vi behöver dessutom uppvärdera regeringarnas roll i fråga om

— marknadsreglering,

— offentliga tjänster,

— kampen mot ojämlika löner ⁽⁷⁾.

3.5 Vid G20-mötet i London den 18 mars 2009 framhöll den europeiska arbetsgivarorganisationen *BusinessEurope* att finanskrisen har fått ödesdigra konsekvenser för företagen i och med att den främsta pådrivande kraften för tillväxt drabbats av begränsad tillgång till finansieringskapital. För att undvika en total ekonomisk kollaps är ekonomisk stimulans nödvändig. ⁽⁸⁾

4. Den institutionella dimensionen

4.1 Det håller på att utvecklas en allt bredare samsyn, och det sker en utvidgad gemensam kraftsamling för att utarbeta exceptionella åtgärder och akuta politiska lösningar som går utöver befintliga regler, i syfte att till varje pris rädda företag, tillverkningssektorer, produktions- och tjänsteverksamhet, samsättning samt hushållens inkomster och konsumtion.

⁽⁵⁾ Under första kvartalet 2009 sjönk BNP med 2,5 % i jämförelse med kvartalet innan. I maj 2009 hade industriproduktionen i EU sjunkit med 15,9 % jämfört med året innan (16,8 % för tillverkningssektorn) – SEK(2009) 1088 – 20.7.2009.

⁽⁶⁾ KOM(2009) 114.

⁽⁷⁾ Se sammanfattningen av EFS resolution om återhämtningsplanen för Europa (5.12.2008, <http://www.etuc.org/>).

⁽⁸⁾ Se PM från *BusinessEurope* av den 17.3.2009 inför G20 Business Event (18.3.2009, <http://www.business-europe.eu/>).

4.2 Den politik som avser att begränsa de ekonomiska, selsättningsmässiga och sociala följderna av krisen genom att lämpa över ansamlade inre spänningar på grannen utgör inte bara en falsk lösning av problemet utan riskerar att störta ekonomierna i en nationalism och protektionism som skulle kunna förstöra de internationella strukturer för samarbete och regional integration som mödosamt byggts upp under de senaste åren i Europa och i världen.

4.3 EESK anser att varje åtgärd som syftar till att mildra den rådande krisen bör vidtas utifrån följande grundläggande och nödvändiga mått och steg:

— **Att lansera** en ny internationell och världsomspännande samarbetsram grundad på insynsvänliga regler som preventivt kan hantera sjukdomar (även förstadier) i det internationella ekonomiska, monetära och finansiella systemet samtidigt som frihandel får råda inom det internationella handelsutbytet.

— **Att undersöka** möjligheten att upprätta ett nytt socialt kontrakt med den finansiella sektorn och en kraftfull återreglering och bättre tillsyn av den internationella finansmarknaden, liksom en bättre offentlig kontroll av stimulanspaketet för att säkerställa att det finansiella stödet når arbetstagarna, konsumenterna och företagen och tryggar den internationella frihandeln.

— **Att bibehålla** EU:s grundstenar, dvs.

— en enhetlig europeisk marknad,

— fri rörlighet för personer, varor, kapital och tjänster,

— en vidareutveckling och fullödig tillämpning av gemenskapspolitiken, i synnerhet konkurrenspolitiken,

— etableringsfrihet och bibehållande av den europeiska sociala modellen.

— **Att genomföra** samordnade offentliga åtgärder som är väl avvägda, öppna för insyn och trappas ner successivt för att minska systemriskerna.

— **Att slå vakt om** och stärka konkurrenskraften och stabiliteten inom de europeiska tillverknings- och tjänstesektorerna.

— **Att stärka** kunskapsökningen.

— **Att höja** personalens och ledarskapets kompetens.

— **Att ta fram** produkter och processer som är inriktade på miljöskydd, energieffektivitet och materialanvändning och sätta upp ramvillkor för deras marknadsutbredning.

— **Att stödja** utvecklingen av regioner med socialt ansvar.

— **Att inte öka** bördan när det gäller administration och reglering för de europeiska företagen.

— **Att utveckla** ett samordnat angreppssätt när det gäller IPR⁽¹⁾.

— **Att förbättra tillgången till krediter, särskilt för små och medelstora företag.**

4.4 EESK är övertygad om att den rådande krisen ska kunna leda till en större ekonomisk integration från institutionernas sida som inriktas på utveckling av en ekonomi där kvalitet är ledordet, liksom på fler och bättre jobb.

4.5 Något som EESK bedömer vara ännu mer angeläget är en större politisk integration i Europa, i och med att detta är grundförutsättningen för en kompromiss där det inte finns plats för egoism och tankar på nationella fördelar, med en gemensam framtid att sträva efter.

4.6 EESK är övertygad om att en nystart för Europaprojektet, i samma anda som besjälade Jean Monnet vid tillkomsten och genomförandet av Parisfördraget som låg till grund för EKSG, skulle göra det möjligt att ge den europeiska ekonomin ny drivkraft.

4.7 Det är nödvändigt att så fort som möjligt gå vidare med ratificeringen av Lissabonfördraget för att tillförsäkra Europaprojektet en struktur som kan leda till en mer samordnad politik.

5. Krisens sociala dimension: följder för arbetstagarna, företagen och hushållen

5.1 Under de senaste månaderna har vi sett en drastisk ökning av omstruktureringar av företag. Många företag har varslat om uppsägning, med allvarliga sociala följder även med avseende på ungdomarnas framtidsutsikter⁽²⁾. Andra företag har gått i konkurs.

⁽¹⁾ IPR = International Product Regulations.

⁽²⁾ I EU-27 gick ungdomsarbetslösheten upp till 18,3 % under första kvartalet 2009, dvs. 5 miljoner arbetslösa ungdomar – Eurostat 23.7.2009.

5.2 Kommittén är övertygad om att nyckeln till en återhämtning av EU:s konkurrenskraft är de mänskliga resurserna, både när det gäller arbetstagarnas kapacitet och kvalifikationer och den nya företagsledningsmodellen.

5.3 Att satsa på personalen och hålla igång sysselsättningen är för EESK avgörande faktorer för att främja EU:s industriella konkurrenskraft, och detta gäller såväl arbetstagarnas kvalifikationer och ökade kompetens som den nya modellen för företagens sociala ansvar ⁽¹⁾.

5.4 Med tanke på omfattningen av krisen bör utbildnings- och sysselsättningsprogram som är inriktade på tillväxtsektorer, t.ex. förnybar energi, snarast möjligt erbjudas arbetstagare som drabbats av recessionen.

5.5 Åtgärder till stöd för hushållens konsumtion bör beaktas också för att stimulera efterfrågan ⁽²⁾.

6. Den realekonomiska dimensionen: återhämtning inom tillverknings- och tjänstesektorerna

6.1 **Avindustrialiseringen.** Under de senaste åren och framför allt runt sekelskiftet har kommissionen och många medlemsstater kanske lagt mindre vikt vid näringslivs- och tillverkningsindustripolitiken och i stället fokuserat på den rikedom som genererades av utvecklingen av komplexa finanssystem, uppbyggda framför allt efter nordamerikanska modeller.

6.2 EU antog 2005 riktlinjer för en integrerad europeisk industripolitik som grundar sig på en kombination av branschspecifika och branschövergripande initiativ. År 2007 genomfördes en halvtidsöversyn som ett led i EU:s tillväxt- och sysselsättningsstrategi ⁽³⁾. Sedan presenterade EU 2008 en handlingsplan för en hållbar industripolitik ⁽⁴⁾, som EESK redan har haft tillfälle att uttala sig om ⁽⁵⁾.

6.3 Konkurrenskraftiga företag med socialt ansvar, företag inom den sociala ekonomin och med alltmer kvalificerade arbeten och samrådsstrukturer bör utgöra en referenspunkt för den politik som ska ge tillverknings- och tjänstesektorerna ny drivkraft.

6.4 Lissabonstrategin måste bevara sin trovärdighet. Medlemsstaterna och EU-institutionerna måste kunna anpassa sin

⁽¹⁾ Detta kommer att bli mycket svårare i och med att hänsyn måste tas till effekten av förhållandet riskkapital/lån, i enlighet med Basel II-avtalet, för små och medelstora företag. Det är nödvändigt att anta en rad bestämmelser på EU-nivå för att försöka mildra dessa effekter.

⁽²⁾ Se indikatorn "consumer confidence" (diagram 6), "Business & Consumer Survey Results", GD ECFIN, juni 2009.

⁽³⁾ KOM(2007) 374.

⁽⁴⁾ KOM(2008) 397.

⁽⁵⁾ Se yttrandet om "Hållbar konsumtion och produktion", EUT C 218, 11.9.2009, s. 46–49.

politik till den nya situationen och presentera tydliga prioriteringar och nya metoder för att fastställa en reviderad Lissabonstrategi inom de närmaste månaderna. Det är nödvändigt att skynda på reformerna och presentera tydliga, detaljerade prioriteringar med färdplaner som är möjliga att hålla och kontrollera.

6.5 EESK menar att grunden för utvecklingen av de europeiska tillverknings- och tjänstesektorerna ligger i process- och produktförbättring. Vi uppmanar EU att vidta kraftfulla åtgärder för att stödja detta arbete.

6.6 En sådan industriell strategi bör enligt EESK innehålla följande:

— **Omfattande investeringar i nya byggnader och äldre byggnader som byggts om i enlighet med hållbara miljökriterier**, särskilt med avseende på offentlig byggnadsinfrastruktur och industribyggnader ⁽⁶⁾, där material med låg transmission som t.ex. glassammansättningar och keramik används för att minska förbrukningen.

— **Omfattande investeringar för att främja energieffektivitet** genom att öka de förnybara energikällornas kapacitet och utveckla teknik för att samla upp och lagra koldioxid.

— **Investeringar i transporter med låga utsläpp**, såsom det av kommissionen föreslagna *initiativet för europeiska miljövänliga bilar* ⁽⁷⁾, i mer närbelägen produktion och i en bättre avfallshantering.

— **Bättre tillgång till offentliga investeringsfonder för tillverkningssektorn** för att stödja innovation och projekt för rena processer och ren teknik inom fordonssektorn och metallbearbetningssektorn som utnyttjar och förstärker det *initiativ för framtidens fabriker* som kommissionen lagt fram ⁽⁸⁾.

— **Förstärkta materiella och immateriella nätinfrastrukturer** på europeisk nivå, särskilt i fråga om att öka spridningen av IT via bredband genom en förstärkning av EU:s initiativ i2010, dvs. en mekanism för intelligenta investeringar och infrastrukturer som syftar till att öka integrationen i ett utvidgat EU.

⁽⁶⁾ Sysselsättningsrapport 2008–2009, rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor), 9.3.2009.

⁽⁷⁾ Se KOM(2008) 800 (En ekonomisk återhämtningsplan för Europa).

⁽⁸⁾ Se föregående fotnot.

6.7 De små och medelstora företagens situation måste uppmärksammas, särskilt när det gäller svårigheten att få tillgång till krediter. För närvarande uppfyller inte de fonder som är avsedda för små och medelstora företag sina målsättningar.

6.8 *Small Business Act* som kommittén tidigare har yttrat sig om ⁽¹⁾ "anser EESK inte är tillräckligt, särskilt inte med tanke på de nuvarande ekonomiska och finansiella svårigheterna", eftersom initiativet inte har tilldelats tillräckliga ekonomiska medel. Det är emellertid viktigt att se till att *Small Business Act* genomförs på ett fullständigt och systematiskt sätt i tid i medlemsstaterna.

6.9 Förutom tillgången till krediter, vilket kommittén redan påpekat, är följande åtgärder, särskilt i den rådande situationen, av största betydelse:

— Antagande av stadgan för Europabolag, särskilt angeläget för de små och medelstora företagen ⁽²⁾, med hänsyn tagen till arbetstagarnas rättigheter.

— Översyn av gemenskapsdirektivet om betalningsföreningar.

— En förstärkning av områdenas roll som motor i den regionala utvecklingen genom att inrätta "funktionella produktionsområden" på europeisk nivå, vilket är av särskilt stor vikt för tillverknings- och tjänstesektorerna.

— Lansering av gemenskapsinitiativ för vägledning till nya små och medelstora företag och nystartade företag för att hjälpa dem att nå framgång och få tillträde till internationella marknader.

— En fortlöpande granskning av olika sektors sårbarhet i syfte att förebygga "marknadsproblem" och utveckla positiva föregripande utvecklingsvisioner.

6.10 När det gäller specifika sektorer hade kommissionen redan – efter ett brett offentligt samråd – identifierat en rad tillverkningssektorer att rikta stimulans- och förnyelseinsatser till. Sex marknader hade identifierats för den inledande etappen av pionjärmarknadsinitiativet ⁽³⁾:

— e-hälsövård.

— Skyddstextilier.

— Hållbart byggande.

⁽¹⁾ EESK: s yttrande, EUT C 182, 4.8.2009, s. 30.

⁽²⁾ Se kommitténs yttrande om "Små och medelstora företags gemenskapsrättsliga status", EGT C 125, 27.5.2002, s. 100.

⁽³⁾ KOM(2007) 860.

— Återvinning.

— Biobaserade produkter.

— Förnybara energikällor.

6.11 Fler sektorer borde komma i fråga för den metod som kommissionen här använder. Man borde alltså finna sektorer där en samordnad insats genom politiska nyckelinstrument, ramvillkor och ett förstärkt samarbete mellan de viktigaste parterna kan skynda på marknadsutvecklingen utan att ändra konkurrensförhållandena ⁽⁴⁾. Detta gäller också för utvecklingen av den europeiska försvarsindustrin, som borde bli föremål för en mer samordnad europeisk politik efter inrättandet av Europeiska försvarsbyrå och de framsteg som gjorts med avseende på den gemensamma säkerheten ⁽⁵⁾.

6.12 För att göra den europeiska industripolitiken effektiv är det nödvändigt att ta hänsyn till varje sektors specifika villkor, som varierar mellan olika sektorer som motorfordonssektorn (bilar, lastbilar och motorcyklar ⁽⁶⁾), den kemiska industrin, varvsindustrin, kol- och stålindustrin, byggnadssektorn, glas- och keramikindustrin, cementindustrin, textil- och konfektionsindustrin, livsmedelsindustrin, metallbearbetningsektorn och den elektromekaniska sektorn, rymdsektorn, informations- och telekommunikationsektorn, energisektorn och vårdsektorn etc.

6.13 För att också stödja innovation anser EESK det vara viktigt att vidareutveckla de nya industripolitiska instrument som inrättats, såsom gemensamma teknikinitiativ, innovativ offentlig upphandling och handlingsplanen för hållbar produktion och konsumtion.

6.14 EESK anser att man även inom tjänstesektorn bör skynda på avregleringen, särskilt vad gäller fria yrkesutövares verksamhet och de restriktioner som ännu finns kvar när det gäller taxor och tillstånd att utöva yrket.

6.15 EESK insisterar särskilt på att man genomför gemenskapsåtgärder till stöd för företagsrelaterade tjänster och utvecklar tjänster och innehåll som är innovativa och gagnar medborgarna, konsumenterna och företagen och skyndar på övergången till digitala sändningar och spridningen av bredband-suppkoppling samt undanröjer hinder för e-förvaltning och interoperabilitet mellan systemen.

6.16 Enligt EESK bör man stärka och strama upp den gemensamma utrikespolitiken i förbindelserna med övriga världen.

⁽⁴⁾ Rådet (konkurrens), 4.12.2006: slutsatser om innovations- och konkurrenspolitiken.

⁽⁵⁾ Se yttrandena om "Överföring av försvarsmateriel" och "Ett europeiskt försvar" (publicerade i EUT C 100, 30.4.2009, s. 109 respektive EUT C 10, 14.1.2004, s. 1).

⁽⁶⁾ Särskilt EU:s motorcykelsektor borde bli föremål för ett stöd- och stimulanspaket från medlemsstaterna, i likhet med det som fastställts för bilsektorn, i och med att båda sektorerna drabbats lika hårt av den rådande ekonomiska krisen.

7. Dimensionen hållbar utveckling

7.1 EESK har stött ⁽¹⁾ och fortsätter att stödja initiativ för utveckling av strategier för hållbar produktion och konsumtion som är fullkomligt integrerade med den övriga gemenskapspolitiken, för att omvandla potentiella utmaningar till konkurrens-möjligheter.

7.2 Kommittén är övertygad om att EU även i fortsättningen bör präglas av ambitiösa målsättningar som ska uppnås med

rättsliga och finansiella medel som inte skadar Europas konkurrenskraft eller innebär ökade bördor för företag och medborgare utan som i stället stöder effektiva verksamheter, innovationsprocesser och teknikförbättring.

7.3 EESK vill betona vikten av att inleda lämpliga initiativ för att gå i täten internationellt när det gäller energieffektivitet, genom att öka de förnybara energikällornas kapacitet och utveckla teknik för att samla upp koldioxid.

Bryssel den 1 oktober 2009.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ Se EESK:s yttrande om miljövänlig produktion (EUT C 224, 30.8.2008, s. 1).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Arbete och fattigdom: ett nödvändigt helhetsperspektiv" (initiativ yttrande)

(2009/C 318/10)

Föredragande: **Nicole PRUD'HOMME**

Den 26 februari 2009 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett initiativyttande om

"Arbete och fattigdom: ett nödvändigt helhetsperspektiv".

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 1 september 2009. Föredragande var Nicole PRUD'HOMME.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 30 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 173 röster för, 2 röster emot och 7 nedlagda röster.

1. Rekommendationer

Fattigdom bland yrkesverksamma – såväl bland löntagare som vissa egenföretagare – är en komplicerad fråga med många sammanvävda kriterier. Ett helhetsperspektiv bör kunna bidra till verksamma metoder för att möta dessa utmaningar.

1.1 Målet att alla ska ha arbeten av god kvalitet bör sättas i centrum för det europeiska projektet.

1.2 Frågan om fattiga arbetstagare bör göras till ett återkommande tema inom ramen för den europeiska sociala dialogen.

1.3 Man bör snabbt utveckla redskap för att mer specifikt kunna bedöma dessa situationer. Vi måste lyfta fram skillnaderna men även likheterna i Europa.

1.4 Man bör undersöka och etablera nya kombinationer av social trygghet och anställning för att på så sätt garantera en skälig inkomst för alla arbetstagare, och därigenom skapa förutsättningar för att säkerställa grundtryggheten (bostad, sjukvård, egen och barnens utbildning etc.).

1.5 En god grundutbildning och fortbildning för arbeten av hög kvalitet bör garanteras. Man bör vidta åtgärder på olika nivåer (nationell, regional) som syftar till att skapa ett sådant samhällsklimat att ungdomar inte avbryter sin skolgång i förtid.

1.6 Man bör fortsätta ansträngningarna och diskussionerna kring frågan om flexicurity, i syfte att finna en ny balans mellan flexibilitet (nödvändig flexibilitet för företagen) och fungerande metoder för ökad trygghet (skydd för arbetstagarna) som för-

hindrar ökad fattigdom bland yrkesverksamma och syftar till att utrota den helt.

1.7 I samband med att kommissionen utsett 2010 till Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning bör man arbeta med information om och engagemang för dessa frågor både på EU-nivå och i medlemsstaterna.

2. Bakgrund

2.1 En rad vetenskapliga studier, förslag, och innovationer som utarbetats på EU-nivå med avseende på "fattiga arbetstagare" vittnar om att arbete inte alltid (särskilt under nuvarande sociala och ekonomiska förhållanden) är ett skydd mot fattigdom.

2.2 I sitt "Förslag till gemensam rapport om socialt skydd och social integration 2009" ⁽¹⁾, som bygger på de nya nationella strategiska rapporterna, framhåller kommissionen hur viktiga frågorna om fattiga arbetstagare och kvalitetsjobb är. Ämnet och de konkreta problem som tas upp är helt i linje med EU:s insatser för en "aktiv integration". Det handlar både om att bekämpa fattigdom och stödja utvecklingen av kvalitetsjobb för alla.

2.3 Frågan får större betydelse i ljuset av den pågående krisen: avsevärt högre arbetslöshet och ökat tryck på de offentliga finanserna. Man bör förvisso hantera problemet mot bakgrund av nuvarande exceptionella omständigheter men samtidigt se längre än den aktuella konjunkturen och betrakta det om en strukturell fråga, i centrum för en förhoppningsvis positiv utveckling av det sociala trygghetssystemet och sysselsättningspolitiken både på medellång och lång sikt.

⁽¹⁾ KOM(2009) 58 slutlig.

2.4 Kommissionen, som håller på att utarbeta ett dokument om arbete och fattigdom, har utsett 2010 till Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning. Närmare 80 miljoner människor i EU, dvs. 16 % av invånarna, är direkt berörda av fattigdom. Bland dessa finns ett stort antal yrkesverksamma som kan betecknas som fattiga. 8 % av arbetstagarna lever under fattigdomsgränsen ⁽¹⁾.

2.5 I sitt yttrande om "Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning (2010)" ⁽²⁾, påpekar kommittén att man även bör använda andra sätt att mäta fattigdom än den gängse indikatorn "relativ inkomstfattigdom" för att visa att det fortfarande är en aktuell fråga och att många européer är drabbade. Genom förfinad teknik och jämförelser, som möjliggörs av en europeisk överenskommelse om en gemensam definition, framkommer en tydlig bild av läget.

3. Definition

3.1 Uttrycket "fattiga arbetstagare" kräver en samtidig definition av båda termerna, dvs. "arbetstagare" och "fattig". Om en arbetstagare är "fattig" eller inte beror dels på hans eller hennes inkomster som förvärvats under anställning (lön), dels på familjens totala materiella resurser. När man talar om arbete handlar det om den enskilda individens yrkesverksamhet. Fattigdom handlar om att hushållets resurser som helhet är otillräckliga. I vissa fall kan man snabbt flytta sig från en situation där man inte lever i fattigdom, eller inte upplever att man gör det, till en situation som präglas av fattigdom.

3.2 Fattigdom definieras på hushållsnivå, medan arbete definieras på individnivå. Det rör sig alltså om en blandning av två olika analysnivåer. Fattigdom bland yrkesverksamma uppstår i första hand till följd av den enskilda individens sysselsättnings-situation och anställningsform, och i andra hand till följd av hushållets levnadsstandard. Denna dubbla bedömningsgrund leder till svårigheter. Man kan ha mycket små inkomster utan att räknas som fattig (på grund av att andra resurser i familjen är större). Omvänt kan man räknas som fattig trots en inkomstnivå som ligger nära en genomsnittlig månadslön i landet och som i respektive samhälle anses vara tillräcklig. Man kan tillhöra den aktiva befolkningen men vara sysslös (arbetslös) och erhålla ersättning som ligger högt över fattigdomsgränsen, eller tvärtom vara aktiv och arbeta mycket men med mycket små inkomster och ha försörjningsplikt för många personer och följaktligen befinna sig under fattigdomsgränsen.

3.3 Det politiska ansvaret för fattiga arbetstagare åligger således dem som ansvarar för sysselsättningspolitik, socialpolitik och familjepolitik.

3.4 Inom ramen för den europeiska sysselsättningsstrategin, som ingår i Lissabonstrategin, är ett minskat antal fattiga arbetstagare en av EU:s prioriteringar. Därför var det nödvändigt att

med början 2003 utveckla en indikator för utvärdering och jämförelse. EU:s kommitté för socialt skydd antog i juli 2003, i anslutning till arbetet med EU:s process för social integration, en gemensam indikator för att fastställa andelen "fattiga arbetstagare" i Europeiska unionen samt några av de utmärkande sociodemografiska särdragen för dessa.

3.5 Enligt EU:s kommitté för socialt skydd definieras "fattiga arbetstagare" som personer som i huvudsak har haft arbete under referensåret (som löntagare eller egenföretagare) och lever i ett hushåll där de sammanlagda inkomsterna understiger 60 % av den nationella genomsnittsnivån. Hit räknas den som haft en anställning under mer än hälften av året. Som förvärvsarbetande identifierar indikatorn "risk för fattigdom bland förvärvsarbetande" mer exakt personer som har varit anställda under minst sju av referensperiodens tolv månader ⁽³⁾.

4. Statistisk bedömning

4.1 I slutet av 2008 offentliggjorde Europeiska kommissionen sin årsrapport om sociala tendenser i medlemsstaterna inom ramen för de gemensamma målsättningarna i EU:s strategi för socialt skydd och social integration (se bilaga) ⁽⁴⁾. Av denna framgår att 16 % av EU-medborgarna i slutet av 2006 riskerade att drabbas av fattigdom. 8 % av arbetstagarna i EU lever under fattigdomsgränsen. Siffrorna varierar mellan 4 % eller mindre (Tjeckien, Belgien, Danmark, Nederländerna och Finland) och 13 % eller 14 % (i Polen respektive Grekland) ⁽⁵⁾. Fattigdom bland yrkesverksamma beror på låga löner (definierat som löner lägre än 60 % av medianlönen), låg kvalifikationsnivå, osäkra anställningsförhållanden, låg ersättning till vissa egenföretagare och deltidsarbete, ofta oönskat sådant. Denna form av fattigdom är även kopplad till övriga hushållsmedlemmars ekonomiska ställning. Kommissionen noterar att familjemodellen med en enda inkomst inte längre skyddar mot fattigdom i hushåll med barn.

4.2 Fattigdomsindikatorn för relativ ekonomisk fattigdom kritiserar ofta eftersom den inte beaktar skillnaderna mellan olika fattigdomssituationer. Inkomstfattigdom är naturligtvis bara en aspekt av fattigdomen. Andra indikatorer håller på att utvecklas i EU som ger en annan, kompletterande bild av fattigdomens faktiska förhållanden.

⁽³⁾ För ytterligare detaljer och förklaringar, se Guillaume Allègre, "Working poor in the EU: an exploratory comparative analysis", arbetsdokument från OFCE, nr 2008-35, november 2008; Sophie Pont-hieux, "Les travailleurs pauvres comme catégorie statistique. Difficultés méthodologiques et exploration d'une notion de pauvreté en revenu d'activité", arbetsdokument från INSEE, nr F0902, mars 2009.

⁽⁴⁾ Gemensam rapport om socialt skydd och social integration 2008. http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/joint_reports_en.htm. För information om uppgifter och ärenden inom ramen för den öppna samordningsmetoden, se: http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/the_process_en.htm. För färskta europeiska framtidsutsikter, med en beskrivning av situationen och problemen i vissa av unionens länder, se Hans-Jürgen Andreß, Henning Lohmann (dir.), *The Working Poor In Europe. Employment, Poverty and Globalization*, Cheltenham, Edward Elgar, 2008.

⁽⁵⁾ Det bör påpekas att ekonomisk fattigdom mäts i förhållande till den nationella nivån. Om fattigdomsgränsen var densamma i hela EU skulle ländernas placering se helt annorlunda ut.

⁽¹⁾ Eurostat, Statistics in focus, 46/2009.

⁽²⁾ EESK:s yttrande av den 29 maj 2008 om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning (2010)", föredragande: Krzysztof Pater, medföredragande: Erika Koller, (EUT C 224, 30.8.2008).

4.3 Utöver mått för ekonomisk fattigdom utvecklas därför mått för levnadsvillkor som präglas av fattigdom. På EU-nivå mäts exempelvis "materiell fattigdom" (se bilaga). Denna indikator visar andelen personer som lever i hushåll där minst tre av följande nio kriterier inte uppfylls: 1) förmåga att klara av oväntade utgifter, 2) en veckas semester per år, 3) förmåga att betala sina lån, 4) en måltid bestående av kött, kyckling eller fisk minst varannan dag, 5) en bostad med tillräcklig uppvärmning, 6) en tvättmaskin, 7) en färgteve, 8) en telefon, 9) en egen bil. Det kan naturligtvis diskuteras om alla dessa materiella villkor är lämpliga indikatorer. Det är kombinationen av dem som ger en intressant bild. Antalet fattiga varierar kraftigt, från 3 % i Luxemburg till 50 % i Lettland. Dessa skillnader är mycket större än skillnaderna när det gäller ekonomisk fattigdom (mellan 10 och 21 %).

4.4 Utgår man från materiell fattigdom som fattigdomskriterium ändras medlemsstaternas placering radikalt. Men det rör sig om fattigdom generellt sett och inte enbart om fattiga arbetstagare. Vi borde snarast kunna tillhandahålla information om situationen för fattiga arbetstagare i vart och ett av länderna när det gäller materiell fattigdom. Fattigdom bland yrkesverksamma innebär inte endast för låga inkomster men är även en fråga om livskvalitet (yrkesliv, familjeliv och socialt liv).

5. Faktorer bakom fattigdom bland yrkesverksamma

5.1 En av de främsta orsakerna till fattigdom bland yrkesverksamma är osäkra anställningsvillkor. Ett flertal aktörer, däribland Europeiska fackliga samorganisationen och de europeiska fackförbunden, oroar sig för en ökad utsatthet inom arbetslivet. Över 19,1 miljoner tidsbegränsade anställningsavtal⁽¹⁾ och cirka 29 miljoner "falsa egenföretagare" (i huvudsak inom bygg- och anläggningssektorn och offentliga arbeten) innebär att cirka 48,1 miljoner arbetstagare har osäkra anställningsförhållanden. Skillnaderna inom denna grupp är förvisso mycket stora, inom länderna och än mer mellan dem, men i storleksordning rör det sig ändå om tiotals miljoner yrkesverksamma som lever i utsatthet som kan leda till fattigdom.

5.2 Arbetsgivarna betonar frågans komplexitet, i synnerhet sambandet mellan risken för fattigdom och utbildningsnivå. Utbildningssystemen måste bli mer effektiva och rättvisa. Det är bland annat viktigt att "göra det lönsamt att arbeta"⁽²⁾, dvs. att garantera en effektiv balans mellan skattesystemen och de sociala trygghetssystemen.

⁽¹⁾ Den europeiska arbetskraftsundersökningen – resultat för år 2008; http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-033/EN/KS-QA-09-033-EN.PDF (på engelska).

⁽²⁾ "Att göra det lönsamt att arbeta" – studie utförd av Sysselsättningskommittén och Kommittén för socialt skydd om sambandet mellan skattesystemen och de sociala trygghetssystemen. Se även EESK:s yttrande "Kommissionens meddelande till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Moderniserade sociala trygghetssystem för fler och bättre arbeten, en övergripande strategi för att göra det lönsamt att arbeta", föredragande Donna St Hill (EUT C 302, 7.12.2004).

5.3 Fattigdom bland yrkesverksamma är en konsekvens av lågavlönat arbete (mycket ofta inadekvat lön i förhållande till utfört arbete) och förändrade familjestrukturer. Förändringar i familjestrukturen, som i olika mån påverkar de olika medlemsstaterna, visar överallt på en ökad instabilitet, på fler separationer och på ett ökat antal ensamstående föräldrar, vilket i sig innebär endast en inkomst och därmed ökad risk för fattigdom. Redan i kommissionens "Gemensam rapport om social trygghet och social integration 2007"⁽³⁾ påpekades att även om arbete är det bästa skyddet mot fattigdom är det inte den enda skyddsåtgärden. Det är därför nödvändigt att vidta eller stärka åtgärder som bygger på solidaritet och är inriktade på familjer, kvinnor, ungdomar, studerande, funktionshindrade, äldre, invandrare, de mest utsatta grupperna. Dessutom bör det framhållas att yrkesarbetandes fattigdom är en viktig fattigdomsfaktor när det gäller barn.

5.4 De ökade kostnaderna för bland annat transporter, bostäder och sjukvård tenderar även att försvaga arbetstagarnas ställning. Det är särskilt arbetstagare med löner som ligger på gränsen för minimiinkomsten och den lägre medelklassen som drabbas, eftersom de oftast bor i utkanten av sysselsättningsområdena.

5.5 Fattigdom bland yrkesarbetande kan vara en konsekvens av en persons låga kompetens- eller kunskapsnivå, av att vederbörande saknar den kompetens som krävs för ett arbete med en rimlig lön eller av olämpliga arbetsförhållanden. Till de utsatta grupperna hör oftast äldre arbetstagare, ungdomar, kvinnor, familjer med många barn, funktionshindrade, arbetstagare som har avbrutit sin skolgång tidigt samt invandrare. Det är av yttersta vikt att funktionshindrade personer garanteras anpassade arbetsmiljöer och att barn får en god start i livet tack vare en tidig skolgång. Men man bör även angripa problemet med tidiga skolavhopp, vilka för närvarande uppgår till 15 % i Europa, och det är alldeles för mycket.

5.6 I grunden är fattigdom bland yrkesverksamma mycket ofta resultatet av arbetsbrist. Sådan fattigdom – såväl bland löntagare som vissa egenföretagare – är en komplicerad fråga med många sammanvävda kriterier. Ett helhetsperspektiv bör kunna bidra till verksamma metoder för att möta dessa utmaningar. Effektiva program för att bekämpa arbetstagares fattigdom är inte möjliga utan en övergripande tillväxtpolitik och globaliseringsanpassning och nu även återhämtning till följd av krisen.

6. Förslag till en övergripande angreppsmetod i kampen mot fattigdom trots förvärvsarbete

6.1 Det handlar i första hand om att tänka i makroekonomiska termer för att bekämpa fattigdomen bland förvärvsarbetande. Enstaka insatser kan i själva verket inte stoppa denna dynamik på ett effektivt sätt, särskilt inte mot bakgrund av krisen. Sysselsättning och egenföretagande, i synnerhet arbeten av god kvalitet för alla, bör vara en prioritering för samtliga EU-institutioner.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/joint_reports_fr.htm#2007

6.2 *Tillförlitliga indikatorer:* Det är absolut nödvändigt att fortsätta utvecklingen av gemensamma och tillförlitliga indikatorer med avseende på fattiga arbetstagare. Stora framsteg har kunnat göras tack vare europeiska investeringar och den öppna samordningsmetoden. Fortsättningsvis är det viktigt att gå steget längre och utöka kunskaperna med mer omfattande kunskapsbaser, där man samtidigt beaktar andelen fattiga arbetstagare, denna fattigdoms omfattning och den ojämlika inkomstfördelningen bland fattiga (inom länderna och länderna emellan).

6.3 Tekniskt sett handlar det i dessa statistiska sammanhang om att få tillgång till nationella uppgifter, med utgångspunkt i ett nationellt tröskelvärde, men det är även viktigt med uppgifter för EU som helhet, med ett europeiskt tröskelvärde som utgångspunkt. Det skulle möjliggöra andra typer av klassificeringar och andra synsätt än vad som i dag är möjligt med utgångspunkt i en enda indikator.

6.4 *Korrekt och anständig lönesättning som stöds av en förstärkt social dialog:* Kampen mot fattigdom bland yrkesverksamma förutsätter även en ambitiös lönepolitik. Man bör utöka och stödja alla initiativ som orienterar sig efter formeln: inflation + en lämplig andel av den aktuella branschens produktivitet. Löneförhandlingarna, som är en viktig beståndsdel i den sociala dialogen, bör därför spela en dominerande roll i kampen mot fattigdom bland yrkesverksamma. Förhandlingar som flyter väl på branschnivå, nationell nivå och EU-nivå innebär inte några egentliga ekonomiska fördelar för företagen; en verklig social dialog belönas alltså inte. Framsteg när det gäller anständigt arbete görs genom den sociala dialogen, genom arbetsmarknadsparternas investeringar, företagens ansvarstagande och de offentliga myndigheternas incitament och korrigerande åtgärder samt, för närvarande, bankernas roll i fråga om små och medelstora företag. Kampen mot svartarbete är ett avgörande verktyg i kampen mot fattigdom bland förvärvsarbetande. Dels handlar det om de mest sårbara befolkningsgrupperna (invandrare, personer med osäkra arbeten), dels kan det leda till situationer som liknar slaveri och som strider mot stadgan om de grundläggande rättigheterna.

6.5 *Mekanismer för entreprenörskap och egenföretagande:* Många entreprenörer och egenföretagare lider av fattigdom i förening med arbete, i synnerhet när företagen är nystartade. Man bör tillhandahålla stödmekanismer eftersom många av dessa småföretag med tiden skapar arbetstillfällen. Hela 80 % av den ekono-

miska tillväxten härrör från små och medelstora företag. Många företagare tar dock ut låg lön eller ingen lön alls under inledningskedet, och försätter på så vis sina familjer i riskzonen för fattigdom.

6.6 *Anpassade utbildningssystem.* Ett livslångt lärande är framför allt för de minst kvalificerade arbetstagarna ett grundläggande villkor för att förbättra kompetensen och öka chanserna till en anställning med rimlig och anständig lön.

6.7 *Anpassade sociala trygghetssystem:* En rationalisering av åtgärderna är en förutsättning för att bekämpa fattigdom bland yrkesverksamma. Stödtjänster bör kunna kombineras effektivare med nya barnomsorgstjänster och bidrag till rörlighet (liksom arbete bör även rörlighet löna sig) som gör det möjligt för fattiga arbetstagare att utöva ett bättre avlönat arbete.

6.8 När det gäller bostäder yrkesarbetar i vissa länder en stor del av de hemlösa, och därför är det viktigt att mobilisera resurser för subventionerat boende så att man kan prioritera dem som är integrerade på arbetsmarknaden men som riskerar att förlora sitt arbete och sin relativt trygga situation till följd av dåliga bostäder eller till följd av att de är bostadslösa.

6.9 *Beakta arbetsmiljön och arbetet:* Eftersom fattigdom bland förvärvsarbetande till stor del är kopplad till villkoren för deras yrkesverksamhet är det viktigt att påverka faktorer med koppling till arbetsmiljön: flyttbidrag, tillgång till subventionerade måltider, bostadsförhållanden, barnomsorg. Arbetsgivarna bör kunna utreda hur de kan göra arbetsavtalen tryggare och hur arbetstagarna kan utveckla och förbättra sin kompetens.

6.10 *Informera och engagera.* I samband med Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning är det mycket viktigt att engagera allmänheten och medierna. Att analysera fenomenet fattiga arbetstagare, diskutera de ovärdiga situationer som detta fenomen orsakar och mobilisera EU-medborgarna skulle kunna hjälpa dem som berörs att ta sig ur denna besvärliga situation, och på så sätt bidra till att återskapa deras förlorade värdighet. I stället för medlidande bör man satsa på en mobilisering till förmån för arbete av god kvalitet för alla i syfte att främja en etiskt förstklassig europeisk social modell.

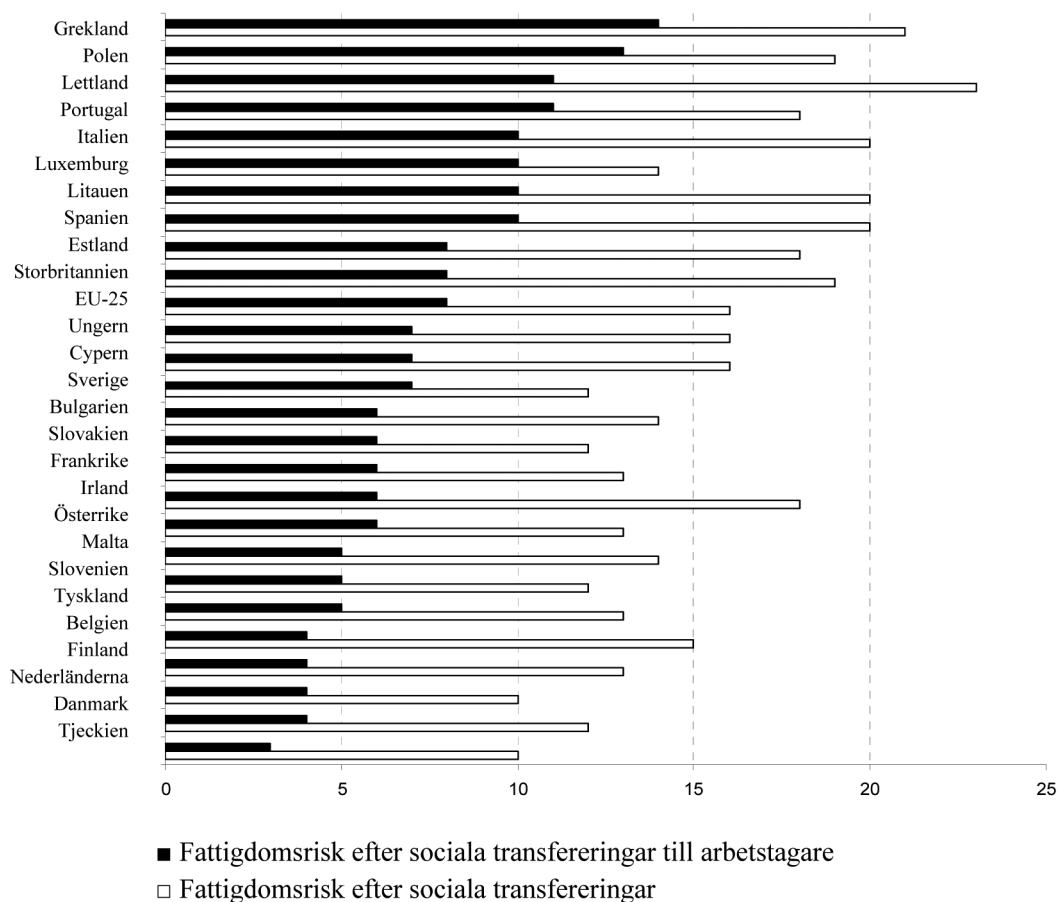
Bryssel den 30 september 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

Bilaga

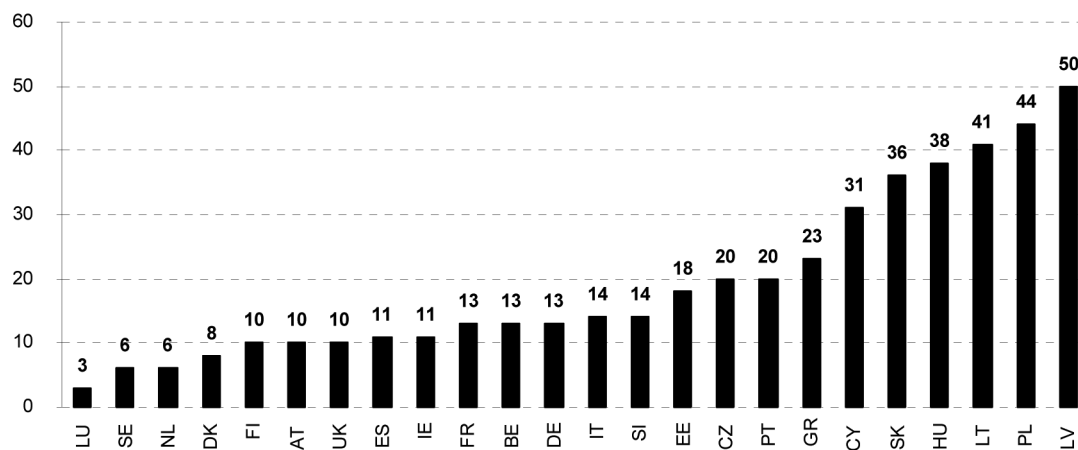
Diagram 1: Fattigdom bland arbetstagare i Europeiska unionen 2006

Källa: Eurostat, SILC

Diagram 2: "Materiell fattigdom" i Europeiska unionen

Andelen personer som lever i ett hushåll där tre eller fler av de angivna kriterierna inte uppfylls (2006, i %)

Källa: Eurostat, SILC

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "de Larosière-gruppens rapport" (initiativytttrande)

(2009/C 318/11)

Föredragande: **NYBERG**

Den 23 mars 2009 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen att utarbeta ett initiativytttrande om

"de Larosière-gruppens rapport".

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 september 2009. Föredragande var Lars NYBERG.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 30 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 152 röster för, 37 röster emot och 15 nedlagda röster:

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 Den finansiella och ekonomiska krisen har en omfattning som under fredstid inte skådats sedan 1930-talet. Ämnet för detta yttrande är dock enbart den finansiella krisen och möjligheterna att hindra att det som nu har skett sker igen. Detta var nämligen uppdraget för den så kallade de Larosière-gruppen, vars rapport EESK diskuterar i detta yttrande. Hur viktiga dessa frågor är visar sig bl.a. genom att kommissionen redan lagt flera förslag, t.ex. om kreditvärderingsinstitut, om särskilda former av finansverksamhet och om den finansiella övervakning som var huvudtemat för Larosière-gruppen.

1.2 Den viktigaste orsaken till krisen var en för hög likviditet, vilket enligt Larosière-gruppen delvis berodde på expansiv penningpolitik i USA och obalanser i världsekonomin, tydligast i relationen mellan USA och Kina. En annan tänkbar förklaring, enligt EESK, är att inkomsterna har förskjutits från arbete till kapital. Inkomstfördelningen har blivit mer ojämn. De ökade tillgångarna hos de mest förmögna har behövt placeras. När de reala tillgångarna att placera i inte har ökat i samma takt har priserna på värdepapper pressats uppåt. Larosière-rapporten gör en grundlig redovisning av den finansiella "bubblan" men för kommande politiska beslut skulle det behövas en vidare analys.

1.3 EESK ger sitt allmänna stöd till de 31 rekommendationer som gruppen har lagt fram men vill vidga synfältet och ge ett antal kommentarer och kompletteringar.

1.3.1 Larosière-gruppen föreslår högre kapitalkrav för bankerna i goda tider och lägre krav i dåliga tider. Svårigheten att göra ekonomiska prognoser vid konjunktursvängningar gör

att detta förslag kan vara riskabelt. Samtidigt visar exemplet Spanien att ett system med variabla kapitalkrav kan fungera. EESK anser därför att en sådan åtgärd behöver studeras vad gäller timingen innan den kan genomföras.

1.3.2 EESK anser att högre kapitalkrav och transparens för åtgärder utanför balansräkningen definitivt är nödvändigt. De spanska myndigheterna hade den skarpaste regleringen av åtgärder utanför balansräkningen och de spanska bankerna var de som drabbades minst av krisen.

1.3.3 "Utanför balansräkningen" och "Special purpose vehicles" har ibland missbrukats. Riskfyllda tillgångar har förts bort från bankens egen balansräkning för att undvika kapitalkraven och ibland för att undgå skatter. Mot den bakgrunden finner EESK det nödvändigt med hårdare reglering.

1.3.4 Att banktillgångarnas riskinnehåll måste framgå tydligare bör enligt EESK vara ett huvudkrav i uppföljningen av rapporten. EESK anser liksom rapporten att banker och finansinstitut alltid ska behålla en del av risken när man säljer riskabla tillgångar vidare. Finansprodukternas risker måste framgå tydligt. Transparens hos finansprodukterna behövs för att återskapa förtroendet för finansmarknaden. EESK vill i detta sammanhang åter peka på Spanien. Nya instrument inom finanssektorn får inte användas förrän de har kontrollerats av en monetär myndighet. Ett införande av sådana kontroller bör diskuteras. Det får då avgöras om de ska vara nationella eller om det behövs ett gemensamt kontrollsystem för hela EU. Med tanke på hur gränsöverskridande finansverksamheten är talar det mesta för ett gemensamt system.

1.3.5 Det som kallas det parallella banksystemet är olika former av långivning som inte är reglerade. Dessa nya former av finansieringsverksamhet har kunnat utvecklas utan någon reglering, inte ens krav på reserver. EESK instämmer i behovet av att även dessa regleras. Även för investeringsfonder vill rapporten ha gemensamma regler, definitioner för olika tillgångar och hårdare kontroll. Detta är lika lätt att instämma i.

1.3.6 Högre krav på bankledning och revision är ett nödvändigt krav. EESK anser att revisorernas roll i Larosière-gruppens lösningar inte har poängterats tillräckligt. Med en fungerande revision borde spridningen av de riskfyllda tillgångarna ha kunnat minskas. Ledningen för en finansrörelse måste kunna lita på revisionen i värdering av tillgångarna. Revisorernas roll och bokföringsmetoder bör finnas med i revideringen av Basel II.

1.3.7 Rapporten lämnar bra rekommendationer om bonus-systemen. De ska avse flera år och grunda sig på faktiska resultat och inte vara på förhand garanterade. EESK anser att en övergång från kortsiktighet till långsiktighet, där bonus inte grundas på spekulation, är nödvändig. Mot denna bakgrund stöder EESK idén om en beskattning av finansiella transaktioner, där intäkterna skulle kunna anslås till utvecklingsbistånd. Ett kompletterande krav bör vara att de inte ska grundas på den allmänna utvecklingen utan på om man har lyckats åstadkomma en positiv skillnad från en allmän trend. Dessutom vore det önskvärt om man kunde fastställa tak för bonusar för att undvika överdrifter och oöverlagt risktagande. I en s.k. exitstrategi ur finanskrisen måste det ingå att de enorma belopp som betalats till finansinstitutet från den offentliga budgeten återbetalas i stället för att gå till nya höga vinster och bonusar.

1.4 Övervakning av finansmarknaden var Larosière-gruppens huvuduppgift. Övervakning är också enligt EESK fundamentalt för att ytterligare en finanskris inte ska ske. Men övervakning fordrar regler. Därför kan förslagen om ändrade och förstärkta regler i den första delen av rapporten anses lika viktiga.

1.4.1 Larosière-gruppen konstaterar att det behövs ett europeiskt organ för övervakning av finanssystemet på övergripande nivå som kan varna för finansiella risker. ECB/ESCB föreslås få ansvaret. Ett särskilt råd ska ges denna uppgift. Att detta råd administrativt kopplas till ECB är bra, men formellt och för ledningen av övervakningen måste det vara ESCB. Övervakningen måste definitivt gälla alla medlemsstaternas finanssystem och även ledningen av detta nya råd/styrelse måste utses av ESCB.

1.4.2 I rapporten föreslås ett nytt övervakningssystem på mikronivå i två steg med särskilda myndigheter för övervakning av banker, investeringsfonder respektive värdepappersmarknaden. I det andra steget ska gemensamma grundregler för övervakningen utvecklas och skillnader i nationell implementering undanröjas. Även möjligheterna till sanktioner ska i det skedet harmoniseras. EESK ser ingen anledning till att dröja med hela denna utveckling och uppskattar därför att kommissionen i sitt meddelande nu föreslår att man direkt bör förbereda hela systemet för övervakning på mikronivå.

1.4.3 Kollegier med nationella övervakningsmyndigheter för övervakning av banker med gränsöverskridande verksamhet kan enligt EESK bli svårhanterliga om man inte samtidigt har utvecklat nödvändig harmonisering. Skillnader i reglerna för de nationella övervakningsorganen skulle annars i praktiken tvinga de tre myndigheterna att ta över en del av övervakningen.

1.4.4 I styrelserna för dessa nya myndigheter bör inte bara bankmän ingå. De fackliga organisationerna, konsumenterna av banktjänster och även EESK som representant för det civila samhället borde ha givna platser i dessa styrelser.

1.5 På det globala planet pekar rapporten på behovet av förstärkningar av Basel II, internationella bokföringsregler, global reglering av kreditvärderingsinstitut, derivatmarknaden, förändrade styrelsesätt inom finanssektorn och en starkare roll för IMF. Man vill få bort möjligheten att dra till sig verksamhet genom en svag reglering av finanssektorn. Flera av gruppens förslag antogs redan vid G20-mötet i London. Financial Stability Forum som skapades 1999 för finansiell stabilitet globalt omvandlas till Financial Stability Board. EESK hoppas att detta organ blir mer öppet för insyn och får tillräckliga resurser, kunskaper och makt att agera. EESK välkomnar att IMF ska få mer resurser men är kritisk mot de krav som IMF ställer, där viktiga delar av den europeiska sociala modellen ifrågasätts. Såväl av detta skäl och i övrigt är det väsentligt att EU kan uppträda enat inom IMF.

1.5.1 I diskussionerna om finansmarknaden används numera begreppet stresstest – genomgång av hur ett lands banksystem skulle klara en kris på finansmarknaden. Mot bakgrund av dagens finanskris kan man lätt förstå hur viktiga sådana tester skulle kunna vara. Samtidigt blir frågan om huruvida resultaten bör offentliggöras avgörande. Om IMF gör en sådan test och publicerar att ett lands banksystem inte skulle klara en kris kan krisen bli ett faktum.

2. Inledning

2.1 Den finansiella och ekonomiska krisen har en omfattning som under fredstid inte tidigare skådats. Depressionen under 1930-talet skedde under en tid då världens ekonomier inte var så integrerade som nu. Då var det huvudsakligen USA och Europa som drabbades. Nu är det i högsta grad en global kris.

2.2 Det som började som en finansiell kris har utvecklats till en ekonomisk kris med recession i stora delar av världen. En social kris med stor arbetslöshet blir den troliga följden. Hur omfattande detta blir avgörs av vilken politik som man förmår skapa för att bemöta krisen. Tillsammans med detta har en politisk kris utvecklat sig med fallande regeringar.

2.3 Ämnet för detta yttrande är dock enbart den finansiella krisen och möjligheterna att hindra att det som nu har skett sker igen. Mot bakgrund av den övergripande krisen är ämnet begränsat. Det handlar inte om den ekonomiska krisen. Det handlar inte om åtgärder för att motverka den pågående finansiella krisen, såsom att tillföra offentliga medel till den finansiella sektorn. Det handlar bara om framtiden och då speciellt övervakningen av den finansiella sektorn.

2.4 Detta var nämligen uppdraget för de Larosière-gruppen, vars rapport EESK diskuterar i detta yttrande. Larosière-gruppen vidgade sitt uppdrag. Det var nödvändigt för att ge en heltäckande bild för mer genomtänkta förslag.

2.5 Dagens kris började i den finansiella sektorn. Innan Larosière-gruppen kom med sin rapport hade krisen utvecklats i så allvarlig riktning att EU-kommissionen i flera fall redan lagt förslag till förändrad lagstiftning. Det viktigaste är förmodligen förslaget om kreditvärderingsinstitutet. Ett direktivförslag har lagts fram om särskilda former av finansiell verksamhet. I ett meddelande från den 27 maj berörs den del av Larosière-rapporten som handlar om övervakningen av den finansiella sektorn. Det finns endast fem skillnader mellan meddelandet och Larosière-rapporten enligt bilaga 1 i ett arbetspapper kopplat till meddelandet. Dessa kommenteras i punkterna 6.2.4, 6.3.1 och 6.3.5. EESK kommer att avge ett särskilt yttrande om de kommande konkreta förslagen till lagtexter. Även om kommissionen inte i detta meddelande tar upp resten av Larosière-rapporten anser EESK att de delarna är nog så viktiga för framtidens finansiella sektor.

2.6 Larosière-rapporten är skriven av bankmän för bankmän och de som ska ta till sig förslagen är i huvudsak bankexperter i kommissionen och finansministrar i medlemsländerna. EESK vill ge sitt stöd till rapportens 31 rekommendationer men synfältet

måste vidgas. De som i praktiken skapade den finansiella krisen kan inte ensamma vara ansvariga för att lösa dagens problem. Konsumenterna av finansmarknadens tjänster är enskilda och företag som sätter in sina besparingar och som lånar till sina investeringar. Finansmarknadens uppgift är att betjäna dessa, dvs. det civila samhället, på bästa sätt. Utöver vårt allmänna stöd för rapporten vill vi därför göra en del kommentarer och föreslå några kompletteringar.

3. Orsaker till den finansiella krisen

3.1 Överskott på likviditet i finanssektorn ledde inte till några åtgärder från centralbankerna. Man såg enbart på prisnivån som inte föranledde räntehöjningar. Billiga likvida medel ledde till stigande priser på värdepapper. Att likviditeten var för hög när krisen inleddes står utom allt tvivel liksom att den som en följd av krisen har sjunkit till en för låg nivå. Att avgöra vad som är en lagom nivå på likviditet och penningmängd under normala förhållanden är däremot besvärligt. EESK vill även peka på dilemmat att samtidigt använda inflationen och något mått på penningmängd som penningpolitiska indikatorer. En för stor penningmängd ska leda till att centralbanken höjer räntenivån. Om inflationen samtidigt är låg borde det i stället leda till en sänkning av räntan. Om penningmängden används, även vid sådana komplicerade situationer, anser EESK därför att eventuella följd effekter på den reala ekonomin måste beaktas.

3.2 Politiska beslut att stödja ägande av egna hem oberoende av köparens förmåga att betala, de låga lånekostnaderna och finansinstitutens nyskapade kombinationer av olika värdepapper ledde till att riskabla lån (subprimes) doldes. Dessa värdepapper spreds genom världens finansmarknader eftersom det privata sparandet i USA 2005–2006 till och med var negativt. Detta kommenterades av EESK i juli 2008⁽¹⁾. "Den senaste tidens amerikanska bolånekris (subprime-krisen) har visat hur fluktuationer i fastighetspriserna, i kombination med bristfälliga riskvärderingsmetoder med avseende på låntagarnas möjlighet att betala tillbaka på lån som är för höga i förhållande till den fastighet som lämnats som säkerhet, kan generera ekonomiska kriser av sådan omfattning att hela systemet kan rubbas. Eventuella gemenskapsåtgärder bör bygga på dessa erfarenheter."

3.3 Samtidigt skapade obalanserna i världshandeln stora överskott i vissa länder (framför allt Kina) för vilka man köpte amerikanska statspapper. Nya komplexa värdepapperskombinationer (med subprimes) gav hög avkastning och hela finansmarknaden sökte efter allt högre avkastning. Mer värdepapper kunde ge underlag för ny utlåning så att finansmarknadens omsättning ökade – grundat på mer riskfyllda värdepapper. Ett av syftena med de nya komplicerade värdepapperen uppfattades i stället som riskspridning. Den ökade omsättningen inom finansmarknaden skapade till synes allt högre vinster.

⁽¹⁾ EUT C 27, 3.2.2009, s. 18.

3.4 En riskfylld bostadsobligation som svårigen kunde säljas vidare i banksystemet blev inbakad i nya värdepapper (värdepapperisering) och kunde med det här systemet säljas vidare. Det som stoppade detta och utlöste krisen var när USA under 2008 gick in i en recession med ökande arbetslöshet. Många husägare kunde inte betala sina räntor. Bankerna tvingades värdera ned sina tillgångar och sälja av dem. Värdena på dem sjönk ytterligare och fallet nedåt accelererade. Förtroendet föll.

3.5 Larosière-rapporten visar på flera områden som gjorde detta möjligt:

— Den internationella regleringen av bankverksamheten fanns när detta startade inom Basel I. Där uppmuntrades i praktiken metoden att skjuta riskerna utanför balansräkningen. Detta är delvis korrigerat genom Basel II.

— Explosionen av de nya komplexa värdepapperen, vilka handlades "över disk", där riskerna blev osynliga.

— Regleringen av finansinstitutens verksamhet grundas på riskbedömning via kreditvärderingsinstitutet.

— Kreditvärderingsinstitutet gav de tillgångar som visade sig nästan värdelösa samma kreditvärdighet som statspapper. Dessa institut finansieras av det finansinstitut som får sina värdepapper värderade!

— Finansinstitutens ledningar och styrelser förstod inte risken i de nya komplexa finansprodukterna.

— Bristande reglering och bristande övervakning utan samordning kombinerat med stark konkurrens mellan olika finanscentra.

3.6 I Larosière-rapporten finns en underliggande kritik mot centralbankerna om att man inte satte in åtgärder mot den kraftigt ökande likviditeten.

3.7 EESK vill dock i analysen gå några steg längre. Den ökande likviditeten berodde delvis på obalansen i världsekonomin. Den är tydligast i relationen mellan USA och Kina: handelsöverskott i Kina och en sparbenägenhet på 30–40 procent av inkomsten, som buffert mot sjukdom och pension, och handelsunderskott i USA kombinerat med obefintligt sparande. En annan tänkbar förklaring, som inte berörs av Larosière-gruppen, är att inkomsterna har förskjutits från arbete till kapital. In-

komstfördelningen har blivit mer ojämn. Inte bara ILO utan även OECD har uttalat att denna utveckling måste brytas.

3.8 De ökade tillgångarna hos de mest förmögna har behövt placeras. När de reala tillgångarna att placera i inte har ökat i samma takt har priserna på värdepapper pressats uppåt. Dessa orsaker till dagens problem kan inte lösas genom ny reglering av finansmarknaden, för det behövs politiska beslut. Larosière-rapporten gör en grundlig redovisning av den finansiella "bubblan" men för kommande politiska beslut skulle det alltså behövas en vidare analys.

3.9 Det finansiella scenario som beskrivs har definitivt främjat spridningen av en spekulation som inte haft något större samband med förändringar i den reala ekonomin, utan att internationell skatte- och penningpolitik använts för att begränsa dess expansion. Här har finansinstitutet och de internationella organisationerna inte tagit hänsyn till vad många sociala rörelser upprepade gånger har efterlyst, nämligen att det vidtas olika regleringsåtgärder, varav den viktigaste är Tobinskatten.

4. Politik och reglering

4.1 Enligt rapporten beror krisen på misslyckanden på marknaden, globala obalanser, dålig reglering och svag övervakning. Alla dessa problem kan inte lösas med reglering men bra reglering är en förutsättning. Rapporten säger att alla problem måste angräpas men huruvida den reglering som föreslås är tillräcklig kan ifrågasättas. Vidare ger man uttryck för en rädsla för att mer reglering kan minska den finansiella innovationen. EESK vill då påminna om att subprime-lån och den så kallade värdepapperiseringen är just finansiella innovationer. Missbruk av vissa av dessa är grunden till dagens finansiella problem. Ibland kan reglering också bidra till finansiell innovation, t ex SEPA (det gemensamma eurobetalningsområdet).

4.2 Bättre samordning mellan centralbankerna och de politiska organ som reglerar finansmarknaden föreslås i rapporten. Centralbankerna måste ägna sig mer åt makroekonomiska överväganden i form av bättre tillsyn av finansmarknaden. Detta och att även IMF ska ägna sig mer åt tillsyn är enligt EESK nödvändiga förslag.

4.3 Rapporten talar om att politisk reglering och självreglering inom finanssektorn måste komplettera varandra. Eftersom den interna kontrollen inte har fungerat säger man att självregleringen måste övervakas. Då suddar man egentligen ut gränsen mellan politisk reglering och självreglering.

4.4 I praktiken finns inte heller någon gräns. Genom Basel I och Basel II sätter i praktiken bankerna själva reglerna för finanssektorn. Om banker och andra finansinstitut lever upp till dessa regler är antingen upp till dem själva eller till staten i de fall de införs i form av lagstiftning. (Basel II blev giltigt inom EU den 1 januari 2008, i USA inte förrän den 1 april 2010.) Rapporten tar inte på allvar upp den organisatoriska och demokratiska brist inom finansmarknaden som självreglering utgör. Med en globaliserad marknad bör ett centralt tema vara om de politiska organen har tillräckligt inflytande.

5. Rekommendationer från Larosière-gruppen

5.1 *Kapitalkraven för bankerna bör ökas successivt.* Eftersom bankkrisen nu är i en situation med brist på krediter måste en sådan ökning ske senare. Detta anser EESK vara ett nödvändigt krav för att i framtiden undvika att samhället måste gå in med kapital när en bank får likviditetsproblem. EESK instämmer i att EU bör fastställa definitioner för kapitalkraven.

5.2 *Kapitalkrav som ändras över konjunkturerna.* Rapporten anser att centralbankerna inte bara ska se på inflationen utan också på utvecklingen för penning- och kreditmarknaden generellt. Om krediterna växer för mycket ska de vara beredda att strama upp penningpolitiken också av det skälet. Som metod föreslås högre kapitalkrav för bankerna i goda tider och lägre krav i dåliga tider. Med tanke på hur svårt det är att göra ekonomiska prognoser skulle detta kunna vara riskabelt. Höjer man kraven efter en period med goda tider och kreditexpansion kan en höjning i stället förvärra en konjunkturedgång om de goda tiderna är på väg att ta slut. Samtidigt visar exemplet Spanien att ett system med variabla kapitalkrav kan fungera. EESK anser att de risker som finns med timingen behöver studeras innan en sådan åtgärd kan genomföras.

5.3 *Hårdare regler för åtgärder utanför balansräkningen i form av högre kapitalkrav och mer transparens.* De spanska myndigheterna hade den skarpaste regleringen av åtgärder utanför balansräkningen och de spanska bankerna var de som drabbades minst av krisen.

5.3.1 När bankerna ägnar sig åt åtgärder utanför balansräkningen kopplas det oftast till en av innovationerna på finansmarknaden, "special purpose vehicles". Syftet med dessa är ofta att föra bort riskfyllda tillgångar från bankens egen balansräkning för att inte riskera själva banken. Att undvika skatter kan

vara ett annat skäl. Med tanke på hur detta har missbrukats finner EESK det nödvändigt med en hårdare reglering såväl av systemet med "utanför balansräkningen" som av "special purpose vehicles". Det väsentliga med regleringen måste vara att man inte med dessa metoder ska kunna dölja något av sin verksamhet.

5.4 *Banktillgångarnas riskinnehåll måste framgå tydligare.* EESK anser att detta borde vara ett av huvudkraven när kommissionen i sin uppföljning av rapporten förhoppningsvis åstadkommer verklig transparens för bankernas tillgångar.

5.4.1 Rapporten behandlar värdepapperiseringen, derivatmarknaden, investeringsfonder och det "parallella banksystemet". EESK vill se en helhetslösning där inga problem med dessa riskfyllda värdepapper hamnar mellan olika förslag. Det parallella banksystemet är olika former av långivning som inte är reglerade. Rapporten föreslår att Basel II utvidgas till dessa, hedgefonder, investeringsbanker m.fl. Detta syns som en självklarhet och bör beslutas omgående. Dessa nya former av finansieringsverksamhet, ofta vid sidan av själva banksystemet, har kunnat utvecklas utan någon reglering, inte ens krav på reserver. Även för investeringsfonder vill rapporten ha gemensamma regler, definitioner för olika tillgångar och hårdare kontroll. Det är lika lätt att instämma. Man vill att banker och finansinstitut alltid ska behålla en del av risken när man säljer riskabla tillgångar vidare.

5.5 Under namnet Alternative Investment Fund Managers lade kommissionen den 13 maj fram ett förslag som avser flera av dessa nya instrument. EESK kommer att yttra sig om detta direktivförslag senare. Redan 2006 yttrade sig dock EESK om grönboken om investeringsfonder⁽¹⁾.

5.6 För bokföringsreglerna föreslås det internationella bokföringsorganet (IASB) bl.a. införa regler för de nya komplicerade tillgångarna. Den bokföringsmetod som kallas mark-to-market har kraftigt förvärrat krisen. När värdena på tillgångarna har rasat har de bokförts till dagsvärdet. I den svåra situationen har värdet på tillgångarna till och med pressats ned långt under deras substantiella värde. Den alternativa metoden – att värdera tillgångarna utifrån inköpspriset – kan inte heller fungera i en sådan situation. Här finns enligt EESK definitivt utrymme för innovationer.

⁽¹⁾ EUT C 110, 9.5.2006, s. 19.

5.7 Man kan ställa sig frågan vad värdet är av att tillgångar med dolda risker säljs runt i banksystemet? Det behövs kanske en rensning bland instrumenten. Bankmännen talar ofta om betydelsen av innovationer inom finansmarknaden. Har detta drivits för långt? EESK uppmanar kommissionen att gå igenom de instrument som finns, värdet av dessa, vilka risker de innebär och ge förslag på eventuell rensning eller definitioner för instrument som blir kvar. Bankvärlden kan inte ensam få ha detta ansvar. Kommissionen måste ge underlag för beslut i Europaparlamentet och ministerrådet. Finansprodukterna får inte göras onödigt komplicerade. Deras innehåll i form av risker måste vara tydligt. Transparens hos finansprodukterna är kanske det viktigaste för att återskapa förtroendet för finansmarknaden.

5.7.1 EESK vill i detta sammanhang åter peka på Spanien. Nya instrument inom finanssektorn får inte användas förrän de har kontrollerats av en monetär myndighet. I kommissionens översyn bör man se på skillnaderna mellan de instrument som används i Spanien och i andra EU-länder. Samtidigt bör ett allmänt införande av sådana kontroller diskuteras och i samband med det avgöras om de ska vara nationella eller om det behövs ett gemensamt kontrollsystem. Med tanke på hur gränsöverskridande finansverksamheten är, talar det mesta för ett gemensamt system.

5.8 EESK instämmer i rapportens förslag om bankernas riskhantering – att den ska vara en separat funktion, att detta arbete ska värderas högt och att man inte ska lita lika mycket på extern bedömning av risker (kreditvärderingsinstitut). Förslagen om att bygga upp krishantering inom finansinstituten kan naturligtvis stödjas. Den avgörande frågan blir om rekommendationer på dessa områden kan bli annat än rekommendationer. Hur långt kan man reglera finansföretagens interna organisation? Att övervakningsorganen ska kunna övervaka organisationen och offentliggöra kritik är nog så långt man kan komma på det här området.

5.9 När krisen blev akut förstärkte många medlemsstater EU:s krav på bankgarantier för insatta medel. Rapporten vill nu att reglerna harmoniseras så att skyddet blir likvärdigt och tillräckligt högt för alla bankkunder. Problemet med bankfilialer i andra länder måste lösas, men var ska fonderna för dessa garantier byggas upp? EESK instämmer och uppmanar kommissionen att snarast komma med förslag till nya EU-regler för bankgarantier.

5.10 *Högre krav på bankledning och revision.* Mot bakgrund av vad som har skett är detta ett nödvändigt krav. Även inom

finansinstitut har det funnits etiska koder. De tycks i vissa fall inte ha haft någon inverkan på det faktiska agerandet. När det gäller personlig kompetens kan det dock vara svårt att konstruera konkreta förslag. Med ny reglering och eventuellt borttagande från marknaden av vissa instrument skulle bankledning bli lättare. Med instrument vilkas avsikt är att dölja risker blir bankledning mycket besvärlig. Dessutom anser EESK att revisorernas roll i Larosière-gruppens lösningar inte har poängterats tillräckligt. Med en fungerande revision borde spridningen av de riskfyllda tillgångarna ha kunnat minskas. Ledningen för en finansrörelse måste kunna lita på den interna revisionen för värdering av tillgångarna. Revisorernas roll och bokföringsmetoder bör finnas med i revideringen av Basel II. Det skulle också vara mycket positivt att tillåta ett antal berörda aktörer (stakeholders) att delta i utvärderingen av finansorganens politik och instrument genom skapandet av tillfälliga kommittéer.

5.10.1 Bonussystem som premierar kortsiktig riskabel placering är en viktig orsak till bankledningarnas agerande. Rapporten lämnar bra rekommendationer om bonussystemen, att de ska avse flera år och grunda sig på faktiska resultat och inte vara på förhand garanterade. EESK anser att en övergång från kortsiktighet till långsiktighet, där bonus inte grundas på spekulation, är nödvändig. Mot denna bakgrund stöder EESK idén om en beskattning av finansiella transaktioner, där intäkterna skulle kunna anslås till utvecklingsbistånd. Ett kompletterande krav bör vara att de inte ska grundas på den allmänna utvecklingen utan på om man har lyckats åstadkomma en positiv skillnad från en allmän trend. Dessutom vore det önskvärt om man kunde fastställa tak för bonusar för att undvika överdrifter och oöverlagt risktagande.

5.11 För *kreditvärderingsinstitut* föreslås The Committee of European Securities Regulators få i uppgift att ge dessa institut licens. Kommissionen har redan lagt fram ett förslag till förordning för kreditvärderingsinstituten. EESK har yttrat sig om förslaget och förordar där kommissionens förslag⁽¹⁾. Rapporten säger att institutens finansiering måste ses över. EESK anser att det redan klart kan anges att det inte ska vara de som får sina kreditinstrument värderade som ska stå för finansieringen.

6. Övervakning

6.1 Övervakning av finansmarknaden var Larosière-gruppens huvuduppgift. Övervakning är också enligt EESK fundamentalt för att ytterligare en finanskris inte ska ske. Men övervakning fordrar regler. Därför kan förslagen om ändrade och förstärkta regler i den första delen av rapporten anses precis lika viktiga.

⁽¹⁾ EUT C 277, 17.11.2009 ECO/243 – Kreditvärderingsinstitut. (Föredragande: Peter Morgan)

6.2 Ett europeiskt system för övervakning på makronivå

6.2.1 I rapporten kritiseras nuvarande övervakning för att vara koncentrerad på de enskilda finansinstituten och det föreslås att man i stället bör öka övervakningen av hela det finansiella systemet. Man vill ge ECB/ESCB (Europeiska systemet för centralbanker) ansvaret. När övervakningen måste ske gränsöverskridande (för finansinstitut med filialer i andra länder) vill man ha möjligheter till bindande medling.

6.2.2 Larosière-gruppen konstaterar att det behövs ett formellt mandat för ett europeiskt organ för övervakning av finanssystemet på övergripande nivå som kan varna för finansiella systemrisker. Inom ECB/ESCB bör det skapas ett särskilt oberoende råd/styrelse (European Systemic Risk Board) med denna uppgift. Där ska förutom centralbankerna ingå de tre myndigheter som man föreslår för övervakningen på mikronivå. EESK kan konstatera att de kunskaper som behövs för en övervakning på makronivå knappast finns samlad någonstans i dag. Sådan kunskap behöver därför byggas upp som stöd för detta råd. Larosière-rapporten konstaterar också att kommissionen måste kopplas in om övergripande risker uppstår i finanssystemet.

6.2.3 EESK instämmer i ECOFIN:s och Europeiska rådets kompletteringar av kommissionens förslag från meddelandet den 27 maj så att ECB:s General Council ska ingå i ESRB med de nationella övervakningsorganen som observatörer, att varje land ska ha en röst och att eventuella rekommendationer ska gå via ECOFIN. Europeiska rådet har även föreslagit att ordföranden i ESRB ska väljas av ECB:s allmänna råd. EESK anser att detta är lämpligt eftersom alla 27 medlemsstaterna ingår i detta råd. Europeiska rådet rekommenderar att de nya europeiska tillsynsmyndigheterna får tillsynsbefogenheter när det gäller kreditvärderingsinstituten. EESK stöder detta förslag, som är en utveckling av diskussionen inom direktivförslaget om kreditvärderingsorganen, men vill påpeka att endast en av dessa tre myndigheter kan ha detta ansvar.

6.3 Ett europeiskt system för övervakning på mikronivå

6.3.1 För den dagliga övervakningen vill man förstärka de nuvarande kommittéerna för övervakning av banker, försäkringsbolag respektive värdepappersmarknaden genom att göra dem till myndigheter. Regleringen inom dessa tre områden är så pass olika att en sammanslagning till en myndighet inte är aktuell.

6.3.2 I dessa nya myndigheter föreslås endast finanssektorn vara representerad. Som redan påpekats anser EESK att finansverksamhet inte enbart är en fråga för dem som direkt deltar i

verksamheten. Det finns starka skäl att de anställdas organisationer deltar. Det finns likaså starka skäl för att konsumenterna av de tjänster som finns inom bank-, försäkrings- och värdepappersverksamheten har plats i myndigheterna. Här kan en jämförelse göras med det som föreslagits av Obama-administrationen i USA. Där ska det inrättas ett särskilt råd för bankkunderna, som ska följa verksamheten. EESK som representant för det civila samhället borde också på ett självklart sätt erbjudas att delta.

6.3.3 Dessa nya myndigheter föreslås bl.a. få i uppgift att finna *skillnader i medlemsstaternas implementering* av befintliga EU-regler. En naturlig följd bör då, enligt EESK, bli att kommissionen föreslår justeringar av reglerna för att få bort dessa skillnader.

6.3.4 I rapporten sägs att det ska finnas *kompetenta övervakningsmyndigheter* i medlemsstaterna som har avskräckande sanktioner att tillgripa. Det är bara för EESK att instämma och även poängtera hur viktigt det är att dessa myndigheter är oberoende av banker och finansinstitut. Kommissionen uppmanas komma med EU-regler för detta.

6.3.5 Larosière-gruppen vill att de nationella övervakningsorganen ska sköta den dagliga övervakningen men att de tre nya myndigheterna ska sätta standarder och samordna verksamheten. Att de nationella myndigheterna i verkligheten är självständiga måste kontrolleras. När ett finansinstitut har verksamhet i flera länder ska det sättas upp kollegier för de ingående nationella övervakningsorganen. Mot bakgrund av hittillsvarande erfarenhet har man till och med varit tvungen att föreslå skyldighet för de nationella organen att utbyta information.

6.3.6 Rapporten föreslår att ett nytt system på mikronivå ska utvecklas i två steg. I det andra steget ska gemensamma grundregler för övervakningen utvecklas och skillnader i nationell implementering undanröjas. Även möjligheterna till sanktioner ska i det skedet harmoniseras. EESK ser ingen anledning till att dröja med hela denna utveckling och uppskattar därför att kommissionen i sitt meddelande nu föreslår att man direkt bör förbereda hela systemet för övervakning på mikronivå.

6.3.6.1 Kollegier med berörda nationella övervakningsmyndigheter kan enligt EESK bli svårhanterliga om man inte samtidigt har utvecklat den harmonisering som är nödvändig. Avgörande skillnader i reglerna för de nationella övervakningsorganen skulle i praktiken tvinga de tre myndigheterna att ta över en del av övervakningen för institut med verksamhet i flera länder.

6.3.6.2 EESK stöder till fullo rådets uppmaning till kommissionen att lämna konkreta förslag på hur det europeiska systemet för finansiell tillsyn i krislägen kan spela en stark samordningsroll bland tillsynsmyndigheterna, med fullständig respekt för de nationella myndigheternas ansvar när det gäller potentiella finansiella konsekvenser och centralbankernas ansvar, särskilt för tillhandahållandet av likviditetsstöd i krislägen.

7. Globalt

7.1 Larosière-gruppen pekar på att det även på det globala planet handlar om reglering av den finansiella sektorn, övervakning och krishantering och att det saknas ett ramverk för detta. Förstärkningar av Basel II och internationella bokföringsregler, global reglering av kreditvärderingsinstitut, förändrade styrelsesätt inom finanssektorn och en starkare roll för IMF är önskemål från gruppen. Man vill få bort möjligheten att dra till sig verksamhet genom en svag reglering av finanssektorn. Kollegier av bankövervakare är särskilt viktiga för banker som arbetar globalt.

7.2 Man kan vänta sig att det är svårt att få till stånd förändringar globalt. Flera av gruppens förslag togs emellertid upp redan vid G20-mötet i London. Financial Stability Forum som skapades 1999 omvandlades till "Financial Stability Board" med utökat medlemskap till alla G20-länder plus Spanien och EU-kommissionen, fick utökade ansvarsområden och starkare kopp-

ling till IMF. Dessa förändringar är helt i linje med rekommendationer från Larosière-gruppen. Det hittillsvarande forumet förmådde inte lämna tidiga varningar för risker i det finansiella systemet under den nuvarande krisen. EESK hoppas att förändringarna gör detta organ mer öppet för insyn och att det får utökade resurser, kunskaper och makt att agera. Det behöver också poängteras att merparten av det som beslutades i London återstår att förverkliga.

7.3 I diskussionerna om finansmarknaden används begreppet stresstest – genomgång av hur ett lands banksystem skulle klara en kris på finansmarknaden. Mot bakgrund av dagens finanskris kan man lätt förstå hur viktiga sådana tester skulle kunna vara. Samtidigt uppstår frågan om huruvida resultaten bör offentliggöras. Om IMF gör en sådan test och publicerar att ett lands banksystem inte skulle klara en kris skulle krisen kunna bli ett faktum. Dessa stresstester bör dock vara så öppna som möjligt och kan bli ett viktigt instrument i övervakningen av ländernas finanssystem.

7.4 Även förslag om att ge IMF mer resurser att hjälpa länder med akuta problem blev tillgodosett i London. EESK välkomnar detta men är kritisk mot de krav som IMF ställer, där viktiga sociala frågor ifrågasätts, liksom viktiga delar av den europeiska sociala modellen. Såväl av detta skäl som i övrigt är det väsentligt att EU kan uppträda enat inom IMF.

Bryssel den 30 september 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Bilaga

till yttrandet från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Följande ändringsförslag avsågs, men fick minst en fjärdedel av rösterna (artikel 54.3 i arbetsordningen):

Punkt 1.2

Stryk enligt följande:

"Den viktigaste orsaken till krisen var en för hög likviditet, vilket enligt Larosière-gruppen delvis berodde på expansiv penningpolitik i USA och obalanser i världsekonomin, tydligast i relationen mellan USA och Kina. En annan tänkbar förklaring, enligt EESK, är att inkomsterna har förskjutits från arbete till kapital. Inkomstfördelningen har blivit mer ojämn. De ökade tillgångarna hos de mest förmögna har behövt placeras. När de reala tillgångarna att placera i inte har ökat i samma takt har priserna på värdepapper pressats uppåt. Larosière-rapporten gör en grundlig redovisning av den finansiella 'bubblan' men för kommande politiska beslut skulle det behövas en vidare analys."

Motivering

Som föredraganden säger på annat ställe i yttrandet och som framgår av själva Larosière-rapporten, har krisen flera orsaker, men det finns inga belegg för att en förändrad inkomstfördelning är en av dessa orsaker. Ingen forskning om orsakerna till krisen pekar i denna riktning.

Röstningsresultat

Röster för: 68 Röster emot 121 Nedlagda röster: 15

Punkt 1.3.3

Ändra enligt följande:

"utanför balansräkningen' och 'Special purpose vehicles' har ibland missbrukats. Riskfyllda tillgångar har förts bort från bankens egen balansräkning för att undvika kapitalkraven och ibland för att undgå skatter. Mot den bakgrunden finner EESK det nödvändigt med hårdare reglering."

Motivering

Huvudsäket till åtgärder utanför balansräkningen är som föredraganden med rätta påpekar att inte förbruka egna resurser. Det finns inga belegg för att de genomförs för att undgå skatter, vilket dessutom skulle vara oerhört svårt, även om det sker utanför balansräkningen.

Röstningsresultat

Röster för: 65 Röster emot 125 Nedlagda röster: 12

Punkt 1.4.4

Stryk punkten:

"I styrelserna för dessa nya myndigheter bör inte bara bankmän ingå. De fackliga organisationerna, konsumenterna av banktjänster och även EESK som representant för det civila samhället borde ha givna platser i dessa styrelser."

Motivering

Styrelserna består inte enbart av bankmän utan även av företrädare för de finansiella myndigheterna. Det finns inte heller något skäl till att bereda plats för nya medlemmar, eftersom detta skulle försvåra de nya myndigheternas arbete. Det framgår tydligt av rekommendation nr 12 i Larosière-gruppens rapport att de nya myndigheternas styrelser ska bestå av oberoende fackmän.

Röstningsresultat

Röster för: 60 Röster emot 132 Nedlagda röster: 8

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Den gemensamma jordbrukspolitikens framtid efter 2013" (tilläggsyttrande)

(2009/C 318/12)

Föredragande: **Adalbert KIENLE**

Den 24 februari 2009 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29 A i tillämpningsföreskrifterna för arbetsordningen utarbeta ett tilläggsyttrande om

"Den gemensamma jordbrukspolitikens framtid efter 2013".

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 2 september 2009. Föredragande var Adalbert KIENLE.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 30 september 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 167 röster för, 3 röster emot och 13 nedlagda röster.

1. EESK:s roll vid vidareutvecklingen av den gemensamma jordbrukspolitikens

1.1 EESK har en god tradition av att i förväg yttra sig ingående om förestående reformer av den gemensamma jordbrukspolitikens (GJP) om möjligt innan meddelanden eller lags-tiftningstexter läggs fram av Europeiska kommissionen. Med sitt förberedande yttrande om "Den gemensamma jordbrukspolitikens hälsotillstånd och dess framtid efter 2013" ⁽¹⁾, som Europeiska kommissionen begärde 2007, var EESK till och med den första europeiska institutionen som förde en större diskussion kring den gemensamma jordbrukspolitikens framtid.

1.2 Både under det franska ordförandeskapet under andra halvåret 2008 och under det tjeckiska ordförandeskapet under första halvåret 2009 gjordes ansträngningar för att föra debatten om den gemensamma jordbrukspolitikens utformning efter 2013 framåt. Inga konkreta resultat uppnåddes emellertid. Eftersom rådet (jordbruk) hittills har undvikit att formellt fastställa innehåll och former, anser EESK att det nu absolut krävs ett aktuellt "tilläggsyttrande" om viktiga aktuella utvecklingstendenser. Därigenom kan man knyta samman resultaten av hälsokontrollen från 2008 med debatten om den gemensamma jordbrukspolitikens framtid efter 2013. EESK anser dessutom att det behövs ett nytt, mer ingående yttrande om samtliga temaområden med anknytning till den gemensamma jordbrukspolitikens.

1.3 Sedan rådets (jordbruk) beslut om hälsokontrollen av den gemensamma jordbrukspolitikens i november 2008 har det på sina håll skett drastiska ras på jordbruksmarknaderna. Framför allt mjölkpriserna har fallit dramatiskt. Enligt EESK måste man återigen undersöka säkerhetsnäten, inklusive de kvotregleringar som finns kvar, för att se om de klarar av att fånga upp sådana situationer.

2. Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitikens vidareutveckling efter 2013

2.1 Reformen av den gemensamma jordbrukspolitikens 2005 innebar att direktstöden till jordbruket i stor utsträckning frikopplades från produktionen. I vissa medlemsstater skedde också en fullständig eller partiell regional omfördelning. Åtgärderna för landsbygdsutveckling (Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling) är vid sidan om direktstöden en viktig andra pelare i EU:s jordbrukspolitik. Tillsammans med direktstöden eftersträvar man i enlighet med multifunktionaliteten ett såväl konkurrenskraftigt som socialt och miljömässigt hållbart jordbruk.

2.2 Att på ett tryggt sätt förse de europeiska konsumenterna med relativt billiga livsmedel uppfattades under flera årtionden som något självklart och oproblematiskt. Under de kommande årtiondena förväntar man sig dock att priserna på råvaror både från jordbruket och från andra sektorer (t.ex. råolja) ska stiga över hela världen. Samtidigt räknar man med att priserna kommer att bli allt mer instabila.

2.3 De extrema svängningarna i producentpriserna på viktiga jordbruksprodukter under de två senaste åren – nu senast med extremt låga priser på t.ex. mjölk och spannmål – borde ses som en väckarklocka. I framtiden kommer den sociala aspekten på en trygg livsmedelsförsörjning – framför allt för medborgare med låga inkomster – att bli viktig igen. Detta beror också på att jordbruksmarknaderna generellt sett är särskilt känsliga för prissvängningar som kan få negativa effekter på livsmedelsförsörjningens och jordbruksföretagens stabilitet. Dessutom finns uppenbarligen avsevärd obalans i livsmedelskedjan. Koncentrationen inom detaljhandeln leder till ett starkt ekonomiskt tryck på den primära jordbruksproduktionen och förädlingskedjan. Det har uppstått en debatt om huruvida jordbrukarna får en rättvis andel av vinstmarginalerna i livsmedelskedjan.

⁽¹⁾ EUT C 44, 16.2.2008, s. 60.

2.4 Europeiska unionen och medlemsstaterna har ambitiösa mål i fråga om livsmedelssäkerhet, miljöskydd, klimatskydd och djurskydd. Detta är en viktig del i den europeiska jordbruksmodellen. Med reformen av den gemensamma jordbrukspolitikens 2003/2005 beslutade man att knyta det frikopplade jordbruksstödet till iakttagandet av grundläggande normer och "god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden" (s.k. tvärvillkor). Utöver dessa baskrav erbjuds miljöåtgärder inom jordbruket, men det incitamentsinslag som fanns föll bort 2007. Strukturen på stödpolitiken för att uppnå miljöpolitiska och samhälleliga mål inom jordbruket kommer att behöva vidareutvecklas för tiden efter 2013. EESK har upprepade gånger betonat sin principiella uppfattning att det vore fel att bara grunda sig på förhållandena och priserna på världsmarknaden när man försöker styra inriktningen på den europeiska jordbrukspolitikens.

2.5 För att uppnå de mål och uppgifter som fastställts kommer det att krävas tillräckliga finansiella medel under perioden 2014–2020. Den andel som utgifterna för den gemensamma jordbrukspolitikens utgör i EU:s bruttonationalprodukt uppgår nu till mindre än 0,4 %. Det kommer att bli en ständig uppgift att informera medborgarna om vilka viktiga bidrag till samhället som kommer att få stöd ur budgeten för den gemensamma jordbrukspolitikens. Jordbruksutgifternas andel i EU:s sammanlagda budget minskar mellan 1993 och 2013 från cirka 50 % till 33 %.

3. Preliminär tidsplan för diskussioner och beslut

3.1 I rådet fördes de första debatterna om utformningen av EU:s jordbrukspolitik efter 2013 redan under de franska och tjekiska ordförandeskapen.

3.2 Europeiska kommissionen kommer efter ombildningen att, preliminärt under hösten 2010, lägga fram de första tankarna om jordbrukspolitikens efter 2013 (meddelande) för en politisk diskussion. Då måste man också beakta den "finansiella revision" som ännu inte gjorts. Ett lagstiftningsförslag om GJP efter 2013 kan beräknas komma i mitten av 2011. Parlamentet, rådet och kommissionen skulle då kunna fatta beslut under första halvåret 2012.

3.3 Som en följd av Lissabonfördraget får Europaparlamentet för första gången medbeslutanderätt på jordbrukspolitikområdet. Parlamentets starkare ställning kommer att få principiella och positiva återverkningar på debatten om den gemensamma jordbrukspolitikens vidareutveckling efter 2013.

4. Tips för debatten om vidareutvecklingen av den gemensamma jordbrukspolitikens

4.1 EESK anser att debatten om vidareutvecklingen av den gemensamma jordbrukspolitikens efter 2013 i fortsättningen

måste ha ett mångsidigt jordbruk som ledstjärna, ett marknadsorienterat jordbruk som samtidigt tjänar samhällets intressen. Med reformerna av den gemensamma jordbrukspolitikens sedan 1992 har man försökt hitta en jämvikt mellan konkurrerande mål: å ena sidan att öppna de egna marknaderna för internationell konkurrens (nyckelord: WTO-Doharundan), å andra sidan att ställa höga krav från samhällets sida (nyckelord: förebyggande konsumentskydd, miljöskydd och djurskydd). Om denna jordbrukspolitik ska kunna föras även efter 2013 krävs tillräcklig finansiering av GJP.

4.2 Direktstöden till jordbruket kommer att spela en central roll inom den gemensamma jordbrukspolitikens i fortsättningen. Enligt EESK måste jordbrukspolitikens funktioner förändras för att den ska överleva. Uppgiften att kompensera sänkningar av marknadsordningspriserna kommer att bli mindre viktig. Å andra sidan tillkommer nya uppgifter när det handlar om att tillhandahålla samhällstjänster och offentliga varor. Den rådande krisen och de prissvängningar som kan förväntas på jordbruksmarknaderna gör att stabilisering och försörjningstrygghet blir allt viktigare uppgifter. Den gemensamma jordbrukspolitikens kommer därmed även att gynna konsumenterna. Dessutom måste klimatskyddsaspekterna beaktas på ett bättre sätt.

4.3 Den nuvarande kombinationen av jordbrukspolitikens "första och andra pelare" bör även fortsättningsvis behållas, men med bättre avstämning mellan pelarna. Man bör satsa mer på att se till att den gemensamma jordbrukspolitikens genomförs på ett enhetligt sätt i medlemsstaterna. Framför allt bör man noggrannare definiera stödåtgärdernas motiv och målsättningar samt vilka mål man eftersträvar.

4.4 EESK förväntar sig att de historiskt betingade skillnaderna i direktstöd mellan olika företag och medlemsstater ska jämnas ut efter 2013. I det sammanhanget måste man utveckla objektiva riktmärken som beaktar de olika strukturella samt natur- och klimatbetingade förhållandena. Man måste också beakta de stora skillnaderna i de finansiella stöden till landsbygdsutveckling i olika regioner. Enligt EESK måste man se till att skillnaderna mellan medlemsstaterna i genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitikens inte blir allt större.

4.5 Med tanke på det stora prisfallet på viktiga jordbruksmarknader förväntar sig EESK att effektiva åtgärder vidtas för att säkra att jordbrukarna får en rättvis andel i livsmedelskedjan.

EESK förväntar sig dessutom slutsatser om hur säkerhetsnäten behöver anpassas för jordbruksmarknaderna i framtiden med tanke på erfarenheterna av den globala konjunkturkrisen.

4.6 Jordbruksföretagen och jordbrukssektorn måste enligt EESK få fortsatt stöd för att anpassa sig till utvecklingen på marknaden och konkurrenssituationen, till exempel genom investeringar för att förbättra kvaliteten, livsmedelssäkerheten eller för att minska resursanvändningen. Det verkar dock vara ännu viktigare att man stärker jordbrukarnas och producentorganisationernas marknadsposition. Den framtida jordbrukspolitiken bör innehålla instrument som gör det möjligt för medlemsstaterna att finansiera dessa prioriterade områden med tillräcklig flexibilitet.

4.7 I de fall där det finns gränser för jordbruksföretagens konkurrensförmåga, till exempel i eftersatta områden och bergsområden bör dessa enligt EESK kompenseras på ett meningsfullt sätt, för att säkerställa jordbruket på dessa ytor i framtiden. På mjölkproduktionen, som i EU till cirka 60 % sker i eftersatta områden och däribland till cirka 25 % i bergsområden, kan vi tydligt se att en avveckling av statliga prisstöd och annan reglering av jordbruksmarknaderna i eftersatta områden kan medföra ett särskilt kraftigt ekonomiskt tryck.

4.8 När det gäller stödet till landsbygdsutvecklingen bör man ta större hänsyn till demografiska problem (t.ex. tillgången till

infrastruktur och kvalificerad arbetskraft). När hela produktionsgrenar (t.ex. socker, mjölk, tobak) i vissa traditionella produktionsregioner riskerar att gå under ekonomiskt, krävs det särskilda anpassningsåtgärder. Man bör också beakta de sociala aspekterna på t.ex. arbets säkerheten.

4.9 Miljöåtgärderna inom jordbruket riskerar sedan incitamentsinslaget officiellt föll bort att hamna i ett tillstånd av bristande målinriktning. För att jordbrukarna även i framtiden ska föredra dessa stödåtgärder anser EESK att man inte bara bör ersätta faktiska kostnader utan även belöna jordbrukarnas miljöinsatser. Ett sådant belöningsystem bör också utvecklas för aktiva insatser inom klimatskydd och djurskydd.

4.10 År 2000 infördes på frivillig basis "tvärvillkor" för arealstöden, och 2005 blev dessa obligatoriska. Å ena sidan kritiserar EU:s revisionsrätt vad man anser vara en alltför ytlig hantering. Å andra sidan framför jordbrukare och lokala kontrollmyndigheter kritik mot en alltför stor byråkratisk börda. EESK rekommenderar en försiktig vidareutveckling: Varje förslag om att ändra kriteriekatalogen för tvärvillkoren måste prövas noggrant för att säkerställa att förslaget verkligen leder till förbättringar.

Bryssel den 30 september 2009.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

III

(Förberedande rättsakter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

456:e PLENARSESSIONEN DEN 30 SEPTEMBER OCH 1 OKTOBER 2009

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén: Mot en europeisk strategi för e-juridik”

KOM(2008) 329 slutlig

(2009/C 318/13)

Föredragande: **Jorge PEGADO LIZ**

Den 30 maj 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén: Mot en europeisk strategi för e-juridik”

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 9 september 2009. Föredragande var Jorge PEGADO LIZ.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 30 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande enhälligt:

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 EESK ser positivt på kommissionens meddelande med titeln *Mot en europeisk strategi för e-juridik*. Det läggs fram vid en läglig tidpunkt och är strukturerat, välunderbyggt och genomarbetat. Därför tog EESK initiativ till att yttra sig i frågan, trots att kommittén ursprungligen inte hade rådfrågats.

1.2 Centrala faktorer som det också är viktigt att ta hänsyn till är det avtal som under tiden har slutits mellan Europaparlamentet, rådet och kommissionen och som beaktades i rådets resolution (rättsliga och inrikes frågor) av den 28 november 2008 om den handlingsplan som ska genomföras på detta område fram till 2013, samt rekommendationerna avseende initiativets tillämpningsområde och dess framtida utveckling.

1.3 EESK välkomnar riktlinjerna för de åtgärder som ska antas, men vill emellertid ställa upp vissa villkor och reservationer när det gäller utvecklingen och genomförandet av åtgärderna.

1.4 Allra först vill kommittén fästa uppmärksamheten på behovet av att kartlägga tillämpningsområdet för e-juridik, med beaktande av andra tillämpningar av ny informationsteknik som avser olika medborgerliga aspekter och offentlig administration i allmänhet.

1.5 EESK vill även framhålla att det slutliga målet med att ge tillgång till rättsväsendet – ett så kallat rättvist rättsskipnings-system – på detta sätt är att säkerställa a) att lovvärda initiativ för att effektivisera och standardisera lagar och förfaranden för tillgång till rättslig prövning verkligen tjänar allmänhetens intresse generellt sett och näringslivets och samhällets aktörer i synnerhet, och b) att dessa initiativ både accepteras och efterfrågas av de yrkesverksamma på det rättsliga området.

1.6 Kommittén vill ge uttryck för sin oro över risken för att initiativ på detta område kan inverka negativt på EU-medborgarnas grundläggande rättigheter, framför allt rätten till dataskydd. Vi rekommenderar bestämt att de åtgärder som vidtas ska genomföras med full respekt för de principer som ligger till grund för internationella avtal och nationell civilprocessrätt, och som är gemensamma för samtliga EU:s medlemsstater.

1.7 EESK vill uppmana kommissionen att beakta särdragen i den nationella lagstiftning som berörs, eftersom denna återspeglar kulturella normer och nationella värden som i linje med subsidiaritetsprincipen bör bevaras, och dessutom bör man i enlighet med proportionalitetsprincipen genomföra en kostnads-/nyttoanalys för varje nytt initiativ.

1.8 Kommittén vill därför rekommendera att kommissionen vid utvecklingen av de olika planerade initiativen alltid har allmänhetens syn på rättsskipning i praktiken i åtanke, i syfte att säkerställa att informations- och kommunikationstekniken tjänar rättväsendets syfte och inte tvärtom.

1.9 EESK vill framför allt föreslå att man vidtar särskilda försiktighetsåtgärder och går varsamt fram när man inför mekanismer för att dematerialisera de rättsliga förfarandena, så att man kan uppfylla de förfarandemässiga kraven och kraven på hållbara medier som kan säkerställa rättssäkerheten.

1.10 Slutligen vill kommittén uppmana Europaparlamentet och rådet att noga följa upp hur de olika åtgärderna utvecklas och övervaka deras genomförande mot bakgrund av de värderingar och standarder som ställts upp i deras respektive resolutioner, som även EESK ställer sig bakom.

2. Inledning och motivering

2.1 Frågan om e-juridik behandlades för första gången systematiskt under Italiens EU-ordförandeskap år 2003, vid en konferens som anordnades i samarbete med Europarådet. Där drog man slutsatsen att diskussionerna om internets fördelar, möjligheter och risker i själva verket återspeglar vår oro avseende de värderingar och rättigheter som framför allt ingår i Europarådets konventioner om mänskliga rättigheter och om dataskydd⁽¹⁾.

2.2 Sedan dess har ett antal medlemsstaterna utvecklat egna e-juridisksystem. Somliga av dem har en välutvecklad teoretisk underbyggnad och fokuserar på att säkerställa en smidig praktisk tillämpning⁽²⁾, men det saknas samordning.

⁽¹⁾ Konferensen, som ägde rum i Rom den 13–14 november 2003, bar titeln "Internet Strategies and e-Justice in Europe" (Internetstrategier och e-juridik i Europa).

⁽²⁾ Som exempel är det värt att nämna Belgien, där den kommitté som ansvarar för utvecklingen av e-juridikprojekt inbegriper några av de mest framstående juristerna och akademikerna på detta område (bland annat professor George de Leval, som arbetat med metoder för att inrätta olika förfaranden och kommunikationsformer mellan rättssystemets olika aktörer, och professor Yves Poulet, som arbetat med rättsprinciper rörande bevisning). Det andra exemplet är Portugal, där en ingående studie utförts om användningen av ny teknik i de rättsliga förfarandenas olika skeden. Studien byggde framför allt på en grundlig rapport med titeln "Para um novo judiciário: qualidade e eficiência na gestão dos processos cíveis" (Mot ett nytt rättssystem: kvalitet och effektivitet i hanteringen av civilrättsliga förfaranden), som utarbetats av Portugals rättsväsendes ständiga observationsorgan, under ledning av professor Boaventura de Sousa Santos och samordnad av professor Conceição Gomes.

2.3 I kölvattnet av dokumenten eEuropa 2002 och eEuropa 2005, som antogs vid Europeiska rådets möten i Feira (2000) och Sevilla (2002), började man på gemenskapsnivå betrakta frågan som en del av e-förvaltningen, framför allt i dokumentet om strategin i2010⁽³⁾.

2.3.1 I själva verket lanserades e-juridikprojektet i anslutning till det sjätte ramprogrammet, som ett av de första "integrerade projekten", men dess målsättningar var fortfarande mycket begränsade och befann sig på försöksstadiet. Det var först vid det informella mötet mellan justitieministrar i Dresden i januari 2007 som frågan behandlades separat, och därefter utvecklades diskussionen vid den konferens om e-juridik ("Work on e-justice") som ägde rum i Bremen i maj 2007⁽⁴⁾.

2.4 Det var inte förrän under det portugisiska ordförandeskapet⁽⁵⁾ som frågan fick större uppmärksamhet. Först vid det informella mötet mellan justitie- och inrikesministrar den 1–2 oktober 2007, där de centrala förutsättningarna för framtida alternativ fastställdes, och sedan i rådet (rättsliga och inrikes frågor) den 6–7 december 2007, där man utvärderade det arbete som dittills utförts och fastställde juni 2008 som slutdatum för projektet. Slutligen uppmärksammades frågan i slutsatserna från ministerrådets möte den 14 december 2007, där man välkomnade de framsteg som då gjorts på området e-juridik och efterlyste fortsatta insatser.

2.5 Mot denna bakgrund utarbetade kommissionen det meddelande som nu granskas och som riktades till rådet, Europaparlamentet och *Europeiska ekonomiska och sociala kommittén*, men som kommittén egentligen inte hade ombetts att avge något yttrande om. I den situationen beslutade EESK att ta initiativ till att yttra sig om meddelandet.

2.6 Under tiden har i själva verket både Europaparlamentet⁽⁶⁾ och rådet⁽⁷⁾ haft tillfälle att framföra sina synpunkter på meddelandet, i synnerhet avseende den bifogade handlingsplanen. Med hänsyn till att det rör sig om ett

⁽³⁾ KOM(2005) 229 slutlig av den 1 juni 2005. Se även EESK:s yttrande, EUT C 110, 8.5.2006, föredragande: Göran Lagerholm.

⁽⁴⁾ I "Haagprogrammet: Tio prioriteringar för de kommande fem åren", KOM(2005) 184 slutlig av den 10 maj 2005, tar man typiskt nog inte upp användningen av ny teknik på det rättsliga området. Programmets bristande ambition framhölls för övrigt i EESK:s yttrande som utarbetades av Luis Miguel Pariza Castaños, EUT C 65, 17.3.2006. Se kommissionens aktuella rapport om genomförandet av Haagprogrammet 2007 (KOM(2008) 373 slutlig av den 2 juli 2008), där man konstaterar att "Den övergripande bedömningen är att resultaten är relativt otillfredsställande".

⁽⁵⁾ I sammanhanget bör man nämna Europaparlamentets och rådets beslut nr 1149/2007/EG av den 25 september 2007 om inrättande, som en del av det allmänna programmet Grundläggande rättigheter och rättvisa, av det särskilda programmet Civilrätt för perioden 2007–2013 (EUT L 257, 3.10.2007).

⁽⁶⁾ Se Europaparlamentets resolution av den 18 december 2008, som innehåller rekommendationer till kommissionen på området för e-juridik (föredragande: Diana Wallis - 2008/2125(INI) - T6-0637/2008) och betänkandet från utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor (föredragande: Luca Romagnoli) av den 5 november 2008.

⁽⁷⁾ Se pressmeddelandet för det 2908:e mötet inom rådet (rättsliga och inrikes frågor), som hölls den 27–28 november 2008 (16325/08), och som referens: Dok. 15315/08 av den 7 november 2008 från ordförandeskapet till Coreper/rådet (JURINFO 71, JAI 612, JUSTCIV 239, COPEN 216).

program med åtgärder som ska vidtas under en femårsperiod får nedanstående kommentarer och rekommendationer inte avvisas som betydelselösa. De utgör nämligen ett bidrag från det civila samhällets företrädare, som i särskilt hög grad är intresserade och berörda av framtida initiativ på detta område, och dessa synpunkter skulle kunna beaktas vid genomförandet av de olika planerade åtgärderna ⁽¹⁾.

3. Sammanfattning av kommissionens meddelande ⁽²⁾

4. Allmänna kommentarer

4.1 EESK stöder generellt sett kommissionens initiativ som nu har kompletterats med Europaparlamentets förslag och rådets riktlinjer.

4.1.1 Kommitténs stöd bygger emellertid på ett antal förutsättningar, och är förenat med vissa parametrar och reservationer.

4.2 För det första är det av avgörande betydelse att e-juridikens tillämpningsområde fastställs ordentligt. Den kan inbegripas i bredare begrepp som "e-demokrati" och "e-förvaltning", där den ingår som en central beståndsdel. Trots att e-juridiken har en nära koppling till "e-lagstiftning", som torde förenkla den elektroniska tillgången till a) juridiska texter och produktionen av dessa i realtid, antingen det rör sig om materiell rätt eller processrätt och om bindande eller icke-bindande regler, b) domstolarnas rättspraxis, och c) administrativa beslut, bör den begränsas till de rättsliga aspekterna på rättsskipning inom civilrättslig, kommersiell och eventuellt administrativ lagstiftning – med andra ord till domstolspraxis och domstolsförvaranden, inklusive skiljedomsförvaranden ⁽³⁾.

4.3 Det bör emellertid klargöras att det viktigaste målet i alla program för rättsskipning inte är ett snabbt, effektivt, kostnads-effektivt eller förenklat rättssystem utan ett RÄTTVIST DOMSTOLSSYSTEM ⁽⁴⁾, där de grundläggande rättigheterna till fullo respekteras, särskilt skyddet av personuppgifter.

4.3.1 Vi varnar för alla överdrivna försök till förenkling, effektivisering, inbesparingar och påskyndad handläggning som skulle kunna äventyra rättsväsendets grundläggande värden och i stället för att underlätta tillgången till rättsväsendet försvåra den och göra den än mer komplicerad.

⁽¹⁾ Detta framgick i själva verket klart av uttalandena och diskussionerna vid det interparlamentariska forumet för civilrättsligt samarbete som hölls under det franska ordförandeskapet den 2 december 2008 i Europaparlamentets lokaler i Bryssel, och i synnerhet vid det andra sammanträdet om "e-juridik – ett verktyg för medborgarna, yrkesaktörerna och näringslivet".

⁽²⁾ På grund av de gränser som ställts upp för yttrandenas längd har sammanfattningen av kommissionens meddelande uteslutits. Läsaren hänvisas till ifrågavarande dokument och till relevanta resolutioner från Europaparlamentet och rådet.

⁽³⁾ Däremot bör alternativa tvistlösningsinstrument uteslutas som – trots att de avser att reglera tvister – inte hör till tillämpningsområdet. Det rör sig om frivilliga och utomrättsliga förvaranden som syftar till att jämka samman de berörda parternas intressen.

⁽⁴⁾ Detta sammanfattas utmärkt i det latinska talesättet "Justitia est constantis et perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi" (rättvisa är en ständig och evig önskan om att ge var och en vad som tillkommer honom).

4.4 Lika viktigt är det att se till att den eftersträlvade dematerialiseringen och förenklingen av förvaranden samt standardiseringen av arbetsmetoder och arbetsprocesser inte innebär att skillnaden mellan aspekter som oundvikligen är olika suddas ut, och inte heller att dessa ansträngningar medför att man förkastar viktiga aspekter, som inte nödvändigtvis behöver vara identiska och kanske inte heller bör vara det.

4.4.1 Det är också mycket viktigt att se till att alla program för införande av informationsteknik verkligen tjänar allmänhetens intresse generellt sett och näringslivets och samhällets aktörer i synnerhet, samt juristernas. Programmen får inte motverka deras intressen.

4.4.2 Det finns även ett behov av att säkerställa att alla system som införs eller utvecklas omöjliggör inblandning från tredje part, vare sig det sker uppsåtligt eller enbart av oaktsamhet. Detta kan äventyra systemets säkerhet och pålitlighet, och datafilerna eller deras innehåll kan helt eller delvis förändras.

4.5 Ytterligare en aspekt som inte får negligeras är de olika formella krav som lekmän kan betrakta som överdrivna och onödiga, men som i hög grad bidrar till allmänhetens respekt för domare och domslut och garanterar att de grundläggande friheterna respekteras i rättssystemet ⁽⁵⁾.

4.6 Det bör tilläggas att man varken bör eller kan standardisera de oundvikligen olikartade, grundläggande aspekterna av de "avledda" rättsliga förvarandena, eftersom processrätten i sig är underordnad den materiella rätten och den sistnämnda är ett resultat av kulturella skillnader mellan medlemsstaterna. Av denna anledning är det inte möjligt eller ens önskvärt att standardisera den, eftersom de grundläggande rättigheter som processrätten har till uppgift att skydda och säkra annars kan bli kränkta.

4.7 Eftersom lagstiftningen, och särskilt processrätten, består av en rad teknisk-juridiska redskap som utarbetats för att skipa rättvisa och som ska användas av juridisk expertis som är specialutbildad och har lämplig yrkeserfarenhet, är det logiskt att använda ett tekniskt språk som är specifikt för denna yrkeskår, när lagstiftningen fastställs och tillämpas.

⁽⁵⁾ Författaren hänvisar särskilt till processrättens underliggande principer. Den viktigaste är minimigarantierna för en rättvis rättegång som omfattar domstolens opartiskhet, principen om båda parternas likställighet, dispositionsprincipen, lämplighetsprincipen, garantier för ett kontradiktorskt förvarande, rätten till offentlig rättegång, rätten till delgivning av bevis, rättegångens kontinuitet, samt garantier för att den anklagade har blivit vederbörligen underrättad och informerad om alla förvaranden (se Miguel Teixeira de Sousa, "Estudos sobre o Novo Processo Civil" [Studier i den nya civila processrätten], publicerad av LEX Lisboa, 1997).

4.7.1 En överdriven tendens att "förenkla" lagstiftningen och göra den "tillgänglig för alla" kan leda till att den uppluckras och att dess specifika lagtekniska betydelse går förlorad, vilken i sin tur inte är och inte nödvändigtvis måste vara densamma i all nationell lagstiftning.

4.7.2 I stället för standardisering behövs det snarare en "jämförelsetabell" eller en "gemensam referensram" för de olika rättsliga instrumenten.

4.8 EESK anser slutligen att förutsättningarna för att på ett effektivt sätt införa ett system för användning av ny teknik är att det tillgodoser ifrågavarande organisations behov och målsättningar, att det är förenligt med befintliga IT-system, att man genomför en förhandsgranskning av de nuvarande förfarandena, samt att systemet snabbt och utan större kostnader kan anpassas till nya förhållanden och målsättningar.

4.8.1 Man bör lägga större vikt vid förhållandet mellan kostnaderna och nyttan av initiativet som helhet och vid varje skede av genomförandet, eftersom detta inte kvantifieras i kommissionens konsekvensanalys (som uppenbarligen endast finns tillgänglig på ett enda officiellt språk). I stället uppger man att det helt klart finns kostnader förbundna med förslaget. Dessa kan emellertid inte beräknas och endast fastställas från fall till fall, medan det när det gäller vinster heter att de ekonomiska konsekvenserna globalt sett är svåra att beräkna men inte kan betvivlas. Detta är en mycket subjektiv värdering som egentligen inte är godtagbar i fråga om ett projekt i denna storleksordning ⁽¹⁾.

5. Särskilda kommentarer

5.1 Eftersom en rättegång består av en rad (procedurmässiga) förfaranden som av rättssäkerhetsskäl och för att säkra parternas rättigheter måste dokumenteras, innebär frågan om ett varaktigt medium som täcker hela rättegången en begränsning för principen om muntlig förhandling och för dematerialisering i en rättsstat.

5.1.1 Det är ur detta perspektiv som vissa aspekter av de föreslagna åtgärderna i den "övergripande strategin" bör analyseras och övervägas.

5.2 När det gäller *e-juridikportalen* anser EESK att alla anställda inom rättsväsendet (domare, offentliga åklagare, domstolspersonal, administrativa myndigheter, regeringstjänstemän och alla övriga anställda inom rättsväsendet) innan portalen tas i bruk bör genomgå en grundlig utbildning för att säkerställa att den blir ett nyttigt och användbart redskap för samtliga berörda parter.

5.2.1 EESK anser att portalen skulle kunna bli ett forum för rättslig information och rättsliga tjänster, samt en användbar kontaktpunkt för allmänheten, företag och anställda inom rättsväsendet, samt bidra till att lösa juridiska problem.

5.2.2 Enligt kommitténs åsikt kan portalen också bli ett nyttigt och användbart verktyg för de anställda inom rättsväsendet i deras dagliga arbete, och därför är det viktigt att garantera att den information som finns i portalen är pålitlig och korrekt. Den bör ha olika åtkomstnivåer och åtkomsträttigheter beroende på vilken typ av information det är fråga om, som ett sätt att skydda berörda parter.

5.2.3 Den bör också användas som ingångsportal till EU-rätten och den nationella lagstiftningen, i linje med det europeiska rättsliga nätverket på privaträttsens område ⁽²⁾. Även allmänheten bör få tillgång till portalen, och den bör möjliggöra bättre allmän juridisk rådgivning och hjälp i samband med rättsliga problem.

5.3 När det gäller *videokonferenser* anser EESK att man noggrant bör undersöka om samtliga medlemsstaters domstolar ⁽³⁾ har audiovisuell utrustning som gör det möjligt att öka användningen, eftersom det för närvarande är oklart huruvida samtliga medlemsstater har försett sina domstolar med den utrustning som krävs för videokonferenser, eller om befintlig utrustning är kompatibel eller över huvud taget fungerar tillfredsställande ⁽⁴⁾.

5.3.1 Om syftet är att samla in bevismaterial från vittnen eller att vidarebefordra rättsliga åtgärder eller beslut, anser kommittén att det finns behov av en reell harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning när det gäller vittnesmål och videokonferenser, i syfte att se till att lagstiftning i samma fråga tolkas och tillämpas likadant. Utan den nödvändiga lagstiftningen kommer videokonferenser att stöta på rättsliga och till och med kulturella barriärer i de olika medlemsstaterna.

5.3.2 Om videokonferenser införs i överensstämmelse med de föreslagna modellerna anser EESK att de berörda domstolarna alltid ska kräva att de används. Kommittén instämmer i att portalen kan bidra till att videokonferenser faktiskt används av domstolarna, eftersom den innehåller alla de element som krävs ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Se konsekvensanalysen Impact Assessment (SEC(2008) 1947 av den 30 maj 2008) punkterna 5.3.2. och 5.3.3, s. 30–31.

⁽²⁾ Särskilt mot bakgrund av att kommissionens nyligen framlagda förslag om ändring av beslut 2001/470/EG begränsar användningsområdet till att uteslutande omfatta jurister (se EUT C 175, 28.7.2009, s. 84, föredragande: María Candelas Sánchez Miguel).

⁽³⁾ Det tjeckiska ordförandeskapet uppmanade medlemsstaterna att lämna upplysningar om den audiovisuella utrustningen i domstolarna och offentliggjorde samtliga svar i dokumentet "Summary of the replies of the EU Member States to the request of the Czech Minister of Justice for information on national videoconferencing equipment in the judiciary".

⁽⁴⁾ Kommissionen har för övrigt nyligen fokuserat på frågan om systemens kompatibilitet i dokumentet KOM(2008) 583 slutlig, om vilket EESK har utarbetat ett yttrande (EUT C 218, 11.9.2009, s. 36, föredragande Antonello Pezzini). Se det yttrandet samt den detaljerade förteckningen över en rad andra av kommitténs yttranden.

⁽⁵⁾ Se även de dokument som redan utarbetats av rådets arbetsgrupp för rättsdatabehandling (e-juridik), särskilt framstegsrapporten av den 15 maj 2009 om rättsdatabehandling (DOC 9362/09), strategidokumentet om videokonferenser (DOC 9365/09), användarmanualen (DOC 9863/09), samt informationsbroschyren som riktar sig till allmänheten (DOC 9862/09), samtliga offentliggjorda den 15 maj 2009. De avspeglar klart samma betänkligheter som de som anges i detta yttrande.

5.4 När det gäller *samarbetet mellan myndigheterna*, särskilt i fråga om sammankoppling av kriminalregister, anser EESK att ett sådant samarbete måste uppfylla mycket stränga krav på säkerhet och uppgiftsskydd för att skydda de berörda personernas integritet, med tanke på uppgifternas känsliga natur ⁽¹⁾.

5.4.1 Kommittén anser emellertid att varje enskild medlemsstats nationella lagstiftning och förhållanden bör undersökas i förväg, för att se till att informationsutbytet i straffrättsliga frågor inte genomförs och behandlas på olika sätt inom detta känsliga område.

5.5 När det gäller *översättningsstöd* vill kommittén fästa uppmärksamheten vid det faktum att e-juridikportalen måste vara flerspråklig och lämna upplysningar på samtliga EU-språk. För att vara användbart bör ett system för automatisk översättning möjliggöra översättning och simultantolkning på webbplatsen, så att det är tillgängligt för alla EU-medborgare.

5.5.1 Som en hjälp till de anställda inom rättsväsendet skulle e-juridikportalen kunna innehålla en databas över juridiska översättare och tolkar samt alla nödvändiga formulär som då måste

vara korrekt översatta till det språk som används i varje medlemsstats rättssystem.

5.5.2 Med tanke på de enorma kostnader som ett effektivt system för automatisk, simultan översättning till samtliga EU-språk troligtvis skulle medföra krävs det noggranna överväganden vad gäller genomförbarhet och proportionalitet i förhållande till de resultat som kan förväntas och deras praktiska användning.

5.6 De initiativ som kräver särskilda förbehåll och särskild försiktighet är framför allt de som berör en fullständig dematerialisering av det europeiska betalningsföreläggandet ⁽²⁾, det europeiska småmålsförfarandet ⁽³⁾ samt inrättandet av andra "helt elektroniska EU-förfaranden", kallelser eller delgivning av rättsliga åtgärder som sker uteslutande på elektronisk väg, elektronisk betalning av juridiska kostnader och elektronisk autentisering av dokument.

5.6.1 EESK rekommenderar största försiktighet vid införandet av ovannämnda initiativ, noggranna överväganden med avseende på förhållandet mellan kostnader och nytta, samt omfattande försöksperioder innan de genomförs fullt ut. Kommittén efterlyser även fullständiga garantier för överensstämmelser med de processrättsliga bestämmelser som är gemensamma för alla rättsstater.

Bryssel, den 30 september 2009.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ Yttrande från Europeiska datatillsynsmannen om meddelandet från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén – *Mot en europeisk strategi för e-juridik* (2009/C 128/02), EUT C 128, 6.6.2009, s. 13.

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1896/2006 av den 12 december 2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande (EUT L 399, 30.12.2006, s. 1).

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 861/2007 av den 11 juli 2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande (EUT L 199, 31.7.2007, s. 1).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Säkra, innovativa och tillgängliga läkemedel: en förnyad vision för läkemedelssektorn"

KOM(2008) 666 slutlig

(2009/C 318/14)

Föredragande: **Joost van IERSEL**

Den 10 december 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Säkra, innovativa och tillgängliga läkemedel: en förnyad vision för läkemedelssektorn"

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 9 september 2009. Föredragande var Joost van IERSEL.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september – 1 oktober 2009 (sammanträdet den 30 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 170 röster för, 1 röst emot och 4 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 Syftet med meddelandet ⁽¹⁾ är att fastställa en långsiktig dagordning i riktning mot en europeisk inre marknad för läkemedelsindustrin ⁽²⁾, något som skulle skapa en hållbar miljö för läkemedelsindustrin i Europa och världen över och vara ett svar på patienternas ökande behov.

1.2 EESK anser att meddelandet är ett absolut nödvändigt ramverk som innehåller ett antal värdefulla mål. Meddelandet innehåller dock tämligen försiktiga och vaga upplysningar om hur detta program ska genomföras.

1.3 Läkemedelsindustrin är mycket beroende av nationell hälso- och sjukvård och ekonomiska villkor. Den står också inför utmaningar som härrör från befolkningsgruppers och patienters ökade behov och förväntningar och den utsätts för en intensifierad världsomfattande konkurrens. Den rådande krisen i kombination med krympande budgetar kommer också att påverka läkemedelsindustrins framtid.

1.4 Enligt EESK:s åsikt gör dessa faktorer att det blir allt viktigare att rådet upprättar en konsekvent agenda så att man kan hantera dessa utmaningar på grundval av en strategisk vision som man är överens om. EU-målet bör vara att skapa

föreläggningar för att den europeiska läkemedelsindustrin ska få en hållbar ställning på hemmamarknaden och en världsomfattande utveckling.

1.5 En gemensam vision innebär att de nuvarande, huvudsakligen nationella, befogenheter som gör att fri tillgång till läkemedel och en inre marknad, hur önskvärt det än är, fortfarande är en avlägsen verklighet, successivt måste ersättas av enhetlig praxis och gemensamma synsätt. Detta skulle gagna de europeiska patienterna, industrin och hela hälso- och sjukvårdskedjan.

1.6 EESK anser att man på ett tydligare sätt bör beakta den europeiska dimensionen i de nationella bestämmelserna. De nationella ekonomiska villkoren och villkoren för hälso- och sjukvården bör framför allt beakta de enorma kostnaderna för och vikten av framtidsorienterad FoU och innovation inom sektorn.

1.7 EESK välkomnar initiativet för innovativa läkemedel som ingår i sjunde ramprogrammet. Kommittén stöder kraftfullt ett antagande av ett EG-patent. Kommittén förespråkar även ett europeiskt system för tvistlösning. Europeiska patentbyråns verksamhet bör bli ännu bättre.

1.8 Generiska läkemedel ger möjlighet att göra besparingar inom hälso- och sjukvården. EESK stöder utvecklingen av konkurrenskraftiga marknader för icke-patentskyddade produkter. Rådet bör överväga hur man kan frigöra den potential som finns för att göra betydande besparingar på detta område.

⁽¹⁾ Meddelande från kommissionen om "Säkra, innovativa och tillgängliga läkemedel: en förnyad vision för läkemedelsindustrin", KOM(2008) 666 slutlig, december 2008.

⁽²⁾ Den europeiska läkemedelsindustrin sysselsatte 2007 omkring 600 000 personer och den lade 18 % av den totala omsättningen på forskning och utveckling.

1.9 Fri tillgång till läkemedel till överkomliga priser kräver en förnyad diskussion om de frågor som hör samman med detta: stora prisskillnader mellan läkemedel i Europa, tillgänglighet, parallellhandel och icke-användning av exterritorialprincipen. I denna diskussion bör också "ett förslag på lämpliga åtgärder som är ägnade att undanröja alla återstående hinder för eller snedvridning av de farmaceutiska specialiteternas fria rörlighet" tas upp ⁽¹⁾.

1.10 I dagsläget anser EESK att man för att främja konvergensten bör införa den öppna samordningsmetoden och en överbvakande roll för kommissionen samt bästa metoder och insynsvänlig statistik, vilket är rådande praxis i Lissabonstrategin. Världstäckande statistik och trender, och vilken påverkan de har, bör ingå i den uppsättning fakta som sätter industrins utmaningar och möjligheter i rätt perspektiv.

2. Inledning

2.1 På grund av att befogenheterna är uppdelade mellan kommissionen och medlemsstaterna har det länge saknats en sammanhållen europeisk syn på läkemedelsindustrin. EU-institutionerna har framför allt koncentrerat sig på att förbättra marknadsstillgången och på regleringsfrågor.

2.2 Tveksamheten på EU-nivå berodde – och beror – på hälso- och sjukvårdssektorns särställning, och på att de nationella hälso- och sjukvårdssystemen och befogenheterna är förhärskande över hela linjen. I vilket fall som helst har kommissionen och medlemsstaterna i ökande grad understrukit att det krävs europeiska ramvillkor för vissa väl avgränsade hälso- och sjukvårdsfrågor.

2.3 Europeiska villkor och mål är en nödvändighet för en sektor som litar till långsiktig forskning och innovationsbaserade investeringar. Detta är än mer viktigt eftersom:

— Läkemedelssektorn är starkt beroende av FoU och innovativa nya produkter.

— Konkurrenten från andra håll ständigt ökar, inberäknat från tillväxtländer i Asien.

2.4 Den inre marknaden behöver djupgående investeringar. Det är förståeligt att EG-domstolen i ett flertal domar har begärt att en inre marknad ska genomföras i denna sektor, i synnerhet i patienternas intresse. De 27 hälso- och sjukvårdssystemen med

sina egna traditioner, rättsregler och prissättningar är ett allvarligt hinder för den inre marknaden.

2.5 Så sent som 1996 anordnade kommissionsledamot Martin Bangemann, ansvarig för industriutveckling, tre rundabordsamtal om EU:s fullbordande av den inre marknaden för läkemedel där alla berörda parter deltog. Detta följdes av ett antal andra samråd. Rundabordsamtalens vitt skilda sammansättning av företrädare för regeringar, läkemedelsföretag och andra aktörer ledde till en bred uppsättning synpunkter och exempel på nationella synsätt.

2.6 Som svar på detta har EESK vid ett flertal tillfällen upprepat ett antal konkreta förslag. De teman som berördes var i första hand fri rörlighet för läkemedel inom EU, behovet av att få kontroll över utgifterna för läkemedel i medlemsstaterna och en önskan om en stark läkemedelsindustri för att skapa tillväxt och arbetstillfällen i Europa ⁽²⁾. Det finns fortfarande mycket att göra för att framsteg ska ske på dessa områden.

2.7 Nyckeln till detta är medlemsstaternas inställning. De nationella strukturella och organisatoriska särdragen i medlemsstaternas hälso- och sjukvårdssystem är avgörande för priserna och ersättningen i EU och för tillgången till läkemedel.

2.8 Trots åsiktsskillnaderna och trots att de nationella befogenheterna har bevarats, har rådet sedan 1965 antagit en rad rättsliga åtgärder om folkhälsa och läkemedel i syfte att förbättra villkoren för patienterna och hälso- och sjukvården.

2.9 Under 2001 beslutade man att förbättra strukturen på debatten genom att inrätta en mindre grupp med berörda parter, G-10 ⁽³⁾. I maj 2002 lade G-10 fram fjorton allmänna rekommendationer som en strategisk plan för läkemedelssektorn. Under påföljande år genomfördes ett flertal rekommendationer.

2.10 Ett läkemedelsforum på hög nivå inrättades 2005 i syfte att genomföra de återstående rekommendationerna från G-10 och tre arbetsgrupper fick i uppdrag att utforma nya rekommendationer.

2.11 Denna process slutfördes i oktober 2008, då forumet antog sina slutsatser och rekommendationer om patientinformation, relativ effektivitet samt prissättning och ersättning.

⁽¹⁾ Se artikel 9 i rådets direktiv 89/105/EEG av den 21 december 1988. Sedan dess har rådet blivit mer tveksamt inställt till utvidgningen.

⁽²⁾ Se initiativyttrande EGT C 14, 16.1.2001, s. 122, och yttrande EUT C 241, 28.9.2004, s. 7.

⁽³⁾ G-10 bestod av fem ministrar, två kommissionsledamöter och företrädare för industrin.

2.12 I dessa slutsatser och rekommendationer underströks sambandet mellan å ena sidan teknik och innovation på en dynamisk konkurrensutsatt marknad, och å andra sidan kvalitetsgarantier, fri tillgång till läkemedel, tillförlitlig patientinformation samt effektiva prissättnings- och ersättningssystem.

2.13 Läkemedelsforumet drog slutsatsen att Lissabonstrategin för att öka EU:s konkurrenskraft samt dynamiken och utmaningarna inom läkemedelssektorn över hela världen för närvarande kräver ett djupgående synsätt och att sektorn betraktas på både medellång och lång sikt.

2.14 För första gången har man i sjunde ramprogrammet skapat en gemensam forskningsagenda för läkemedelsindustrin. Den inbegriper ett stort antal innovativa läkemedelsprojekt som ger stimulans till befintliga och potentiella internationella forskningsnätverk ⁽¹⁾.

2.15 Samtidigt har globaliseringens effekter blivit kännbara. Med beaktande av de imponerande framsteg inom FoU som gjorts i USA och Kina och andra tillväxtekonomier, kommer europeiska läkemedelsföretags exponering för innovation inom denna sektor i slutänden att vara av avgörande betydelse för den europeiska industrin.

2.16 Den rådande ekonomiska krisen gör att världen kommer att se annorlunda ut när krisen är över. Den ekonomiska situationen kommer i kombination med nedskärningarna av de nationella budgetarna och den stärkta ställningen för andra globala aktörer i Asien att påverka konkurrensvillkoren. Dessa faktorer måste beaktas på ett seriöst sätt i alla framtida strategier för hälso- och sjukvårdssektorn och läkemedelsindustrin.

2.17 EESK konstaterar att verksamheten i nätverk och utbytet av erfarenheter har intensifierats under det senaste årtiondet, vilket i viss grad har lett till en allmän samsyn bland många aktörer. Trots alla dessa framsteg återstår problemområden på grund av skillnaderna i lagstiftning och i hälso- och sjukvårdssystemen. Den fria tillgången till läkemedel är begränsad och läkemedelsindustrin har ingen inre marknad.

3. Kommissionens synpunkter

3.1 Kommissionen publicerade i december 2008 ett strategiskt meddelande om läkemedelssektorn, där man fastställer principer och mål och redogör för sektorns långsiktiga framtidsutsikter och de världsomfattande utmaningarna.

⁽¹⁾ I kommentarer till kommissionens meddelanden om forskning och konkurrens inom läkemedelsindustrin har EESK kontinuerligt understrukit att (grund)forskning är av avgörande betydelse inom denna sektor. Se EGT 14, 16.1.2001, s. 122, EUT C 234, 30.9.2003, s. 13 och EUT C 110, 30.4.2004, s. 98.

3.2 Meddelandet ger ramen både för de lagförslag som ingår i läkemedelspaketet från december 2008 och för framtiden.

3.3 Ett nytt inslag är den stora vikt som läggs vid externa faktorer, t.ex. förfalskningar, handel, nya sjukdomar och tillväxtekonomiernas ökande betydelse.

3.4 I meddelandet framhålls tre frågor och dessa behandlas i fem lagstiftningsförslag som är knutna till meddelandet: förfalskning av läkemedelsprodukter, läkemedelsövervakning och patientinformation ⁽²⁾.

3.5 Ännu en gång understryks vilken enorm betydelse läkemedelsindustrin har för Europa när det gäller FoU, tillväxt, arbetstillfällen och folkhälsa.

3.6 Europa måste dock kunna hantera omfattande hälsorelaterade, vetenskapliga och ekonomiska utmaningar om man ska kunna behålla en livskraftig och långsiktigt hållbar läkemedelsindustri:

— Europa fortsätter att förlora mark till USA och Asien när det gäller FoU och innovation.

— Det råder fortfarande stora skillnader inom EU när det gäller tillgången till läkemedel och överkomliga priser på dem.

— Arbetet fördelas i ökande grad internationellt, inbegriper FoU, kliniska försök, tillverkning och saluförande.

— Det krävs mer vetenskapligt pionjärbete för att bemöta ouppfyllda folkhälsoutmaningar och för att öppna nya marknader för läkemedel tillverkade inom EU.

3.7 Kommissionen anser att det är hög tid att göra ytterligare framsteg mot att förbättra den inre läkemedelsmarknadens funktion i syfte att stabilisera och stärka EU:s ställning i världen.

3.8 I detta syfte fastställs 25 mål som rör a) att skapa en hållbar inre läkemedelsmarknad, b) att anta globaliseringens möjligheter och utmaningar, och c) att stärka forsknings- och innovationsmiljön.

⁽²⁾ EESK behandlar för närvarande dessa frågor i ett yttrandepaket: CESE 1022/2009, CESE 1023/2009, CESE 1024/2009, CESE 1191/2009 och CESE 1025/2009, EGT 306, 16.12.2009.

3.9 I meddelandet ges en helhetsbild av de inhemska och världsomspännande utmaningarna och hur man bör hantera dem, inom en övergripande ram som kan bli en långsiktig agenda inom läkemedelssektorn.

4. Allmänna kommentarer

4.1 EESK instämmer i att det krävs ett övergripande tillvägagångssätt när det gäller den europeiska läkemedelsindustrin sedd i ett globalt perspektiv.

4.2 Meddelandet presenteras som en "förnyad vision". Hur önskvärt detta än är och trots det breda samrådet med många aktörer, är resultatet till viss del en besvikelse eftersom det saknas en helhetsanalys av tillkortakommandena på den inre marknaden och ett proaktivt synsätt i form av politiska rekommendationer mot bakgrund av patienternas och läkemedelsindustrins intressen.

4.3 Europa har förlorat mark när det gäller innovation inom läkemedelsindustrin. Globaliseringen av sektorn skapar nya möjligheter och nya utmaningar. Att det saknas fri tillgång till läkemedel i Europa och att det behövs forskningsgenombrott för att hålla jämna steg med de medicinska framstegen och bemöta de globala folkhälsoutmaningarna behandlas helt korrekt i ett och samma sammanhang. Det förblir oklart vilka åtgärder som ska vidtas av medlemsstaterna och vilka som ska vidtas av EU i syfte att hantera dessa utmaningar.

4.4 Enligt EESK:s åsikt brårskar det med att förbättra funktionen hos en hållbar inre läkemedelsmarknad, något som är en förutsättning för att kunna behålla en vinstgivande och höginnovativ läkemedelssektor i Europa, som kan uppfylla befolkningens ökade behov och hantera de världsomfattande utmaningarna.

4.5 Meddelandet erbjuder en lämplig ram för lagstiftningssamarbete och förhandlingar med ett ökande antal tredjeländer, t.ex. USA, Japan, Kanada, Ryssland, Indien och Kina. Genom samarbete och förhandlingar med tredjeländer kommer man att skapa livskraftiga framtidsutsikter för den europeiska exporten.

4.6 I denna internationella kontext är en välfungerande inre marknad en förutsättning. Fragmenteringen av marknaden fortsätter, antingen som ett resultat av skillnader i nationell prissättning och ersättningsystem eller (ny) byråkrati, tillkortakommanden i genomförandet av gemenskapslagstiftningen, ojämlig marknadstillgång och en brist på kommersiellt intresse för de nationella marknader som är ekonomiskt mindre attraktiva.

4.7 Dessutom har EU på tämligen kort tid växt till 27 medlemsstater som var och en har sina egna särdrag, inte minst beroende på den ökande diversifieringen av marknaderna och patientbehoven. Detta visar hur komplex den övergripande bilden i Europa är.

4.7.1 Ett exempel på denna komplexitet är läkemedlens tillgänglighet med avseende på priset, som i stor utsträckning beror på det nationella socialförsäkringssystemet och antalet försäkrade personer. I de flesta system förhandlar socialförsäkringsorganen eller deras sammanslutningar med producenterna om priset på receptbelagda läkemedel för att de försäkrade, som eventuellt står för en liten del av kostnaderna, ska kunna införskaffa läkemedlen till ett överkomligt pris

4.8 Förhållandet mellan innovationskostnader och omsättning i sektorn får omfattande konsekvenser. Forskning och innovation kan blomstra bara om industrin är konkurrenskraftig och den europeiska marknaden därigenom fungerar på ett tillfredsställande sätt.

4.9 Om det fortsätter att råda skillnader i administrativa förfaranden och tillvägagångssätt så kommer läkemedelssektorn att konstant lida av fragmentering, överlappningar och för höga innovationskostnader. Allt detta innebär nackdelar jämfört med industrier som kan åtnjuta fördelar på kontinental skala, t.ex. USA och Kina.

4.10 Även om stora kontinentala marknader i andra delar av världen delvis påverkas av regionala skillnader är situationen inte jämförbar med den som råder i Europa.

4.11 Ytterligare ett problem är att produktiviteten av investeringar i läkemedels-FoU har minskat under de senaste åren, vilket beror på en kombination av ett flertal komplicerade faktorer.

4.11.1 Även om bioteknikrevolutionen kan leda till många nya framsteg har den också inneburit stora kostnader för industrin, eftersom FoU och tillämpad teknik ännu inte har lett till en mogen utveckling av produkter. Att hantera nya sjukdomar innebär att utvecklingen av läkemedel blir ännu dyrare.

4.11.2 Kostnaderna för att saluföra nya produkter på marknaden har ökat, till viss del på grund av att det krävs omfattande och dyra kliniska försök. De rättsliga kraven på kliniskt utvecklingsarbete har också ökat, samtidigt som forskning och utveckling har inriktats på mer komplicerade sjukdomar och behandlingsområden, t.ex. cancer, Alzheimer m.fl.

4.11.3 Medicinsk innovation ses för närvarande mer som en kostnadsfaktor för nationella hälso- och sjukvårdsbudgetar, än som en drivkraft för innovation i syfte att öka patienternas välbefinnande. Ett tecken på detta är den nationella prissättnings- och ersättningspolitiken, som inte i någon högre grad belönar innovativa produkter jämfört med äldre produkter när det gäller vissa sjukdomar (t.ex. behandlingsrelaterade referenspriser).

4.12 Denna europeiska utveckling får konsekvenser gentemot konkurrenterna. Även om de reglerande myndigheterna i USA i genomsnitt är striktare än i EU när det gäller att ge försäljningstillstånd, så är den amerikanska marknaden mer attraktiv för FoU-investeringar, eftersom den belönar innovation mer än vad de flesta europeiska marknader gör.

4.13 Asiatiska länder som Kina och Indien, vars marknader i genomsnitt växer med mer än 15 % per år, kommer antagligen att locka till sig en betydande del av de internationella FoU-investeringarna när upphovsrättsskyddet har genomförts effektivt i dessa länder.

4.14 För att kunna göra ytterligare framsteg på detta område måste man nå en ny balans mellan de återstående nationella befogenheterna, de europeiska (rättsliga) mekanismerna och förfarandena samt marknadsvillkoren. Detta bereder vägen för en livskraftig och stark europeisk läkemedelssektor.

5. Framtiden

5.1 EESK anser att kombinationen av den rådande ekonomiska krisen, förberedelserna för en ändrad Lissabonstrategi 2010 och de världsomfattande utmaningarna är en lämplig utgångspunkt för den tillträdande kommissionen när det gäller att skapa förnyelse och framsteg.

5.2 Lissabonstrategin innebär en finjustering av de nationella befogenheterna och gemenskapsbefogenheterna och ger en tydligare roll till kommissionen. Den kan därför erbjuda en ram och en metodik som kan vara till hjälp för läkemedelsindustrin.

5.3 Kommissionen lanserade 2008 initiativet för innovativa läkemedel⁽¹⁾ som en del av sjunde ramprogrammet. EESK välkomnar denna strategiska agenda som effektivt driver fram lösningar på forskningsutmaningar via offentlig-privata partnerskap – universitet, forskningsinstitut, små och medelstora företag, sjukhus, patientorganisationer och lagstiftare – med syfte att undanröja flaskhalsar i forskning och kompetens så att man påskyndar utvecklingen av nya läkemedel för framtida hälso- och sjukvårdsbehov.

5.4 I konkurrenskraftig forskning är patent och garanterat upphovsrättsskydd inom läkemedelssektorn viktiga som incitament för att vara innovativ och arbeta med nuvarande och framtida hälsoproblem och långa livscyklar för produkter (inklusive långa utvecklingsperioder).

5.5 EESK har tagit del av lägesrapporten från november 2008 om utredningen av läkemedelssektorn. EESK stöder kraftfullt rekommendationen att anta ett EG-patent och inrätta ett europeiskt system för tvistlösning, vilket kommer att göra förfarandena enhetliga och minska kostnaderna, jämfört med att ha 27 olika system för tvistlösning på grundval av olika lagar.

⁽¹⁾ Initiativets strategiska forskningsagenda är färdplanen för ett snabbt genomförande av initiativet för innovativa läkemedel, och fokus sätts på fyra pelare: säkerhet, effektivitet, kunskapsförvaltning och utbildning.

5.6 Oavsett det världsrykte som EU:s patentkontor har, anser EESK att dess verksamhet kan förbättras.

5.7 Generiska läkemedel, som är kopior av originalläkemedel sedan patenten gått ut, är väsentligt billigare att producera och saluföra än originalläkemedlen. EESK stöder utvecklingen av konkurrenskraftiga marknader för icke-patentskyddade produkter.

5.8 EESK understryker att man måste höja effektiviteten och öka konkurrenskraften på den europeiska generiska marknaden. EESK uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att överväga hur man kan frigöra den potential för betydande besparingar som finns för patienter och för hälso- och sjukvårdssystem.

5.9 När det gäller fri tillgång till läkemedel till överkomliga priser efterlyser EESK en förnyad diskussion mellan kommissionen, regeringarna och aktörerna om frågor som hör samman med detta, t.ex. de enorma prisskillnaderna mellan läkemedel i EU, tillgängligheten, parallellhandeln och icke-användning av exterritorialprincipen.

5.10 Som vägledning hänvisar EESK till en rad uttalanden av G-10-gruppen, rekommendation 6, läkemedelsforumet på hög nivå, rekommendation 9.2 och slutrapporten från forumet⁽²⁾.

5.11 Målet med en sådan diskussion bör vara att utforma en gemensam vision om patienternas fria tillgång till läkemedel till överkomliga priser, om att skapa en inre marknad, om att regeringarnas beteende och insatser på detta område ska vara förutsägbara samt om behovet av en hållbar miljö för FoU och innovation.

5.12 Inhemska och globala utmaningar är nära förbundna med varandra:

— Den europeiska läkemedelsindustrins ställning på global nivå kommer att vara beroende av dess ställning på hemmaplan i Europa.

— Globala sjukdomar och den världsomfattande spridningen av läkemedel från industriländer och tillväxtekonomier kommer också att påverka de europeiska marknaderna.

— En livskraftig ställning för industrin på hemmaplan måste gagna patienterna som ett resultat av diskussionsplattformarna om läkemedelsprodukter, sjukdomar och förändrade attityder bland konsumenterna av dessa produkter i Europa.

⁽²⁾ Se s. 85 i slutrapporten.

5.13 Till stöd för den förnyade diskussionen bör kommissionen presentera uppdaterad EU-statistik om marknadsutveckling, skapande av arbetstillfällen och FoU-budgetar inom sektorn. Det finns också ett starkt behov av jämförbar världsomfattande statistik.

5.14 Världsomfattande statistik och trender måste också omfatta europeiska företags utvidgning av FoU-insatserna till stora tillväxtmarknader, vilket otvivelaktigt kommer att äga rum parallellt med marknadstillväxten i Kina och Indien. Denna globaliseringsfördel är ytterligare ett övertygande argument för att utveckla EU:s inre marknad som en hållbar grund för FoU och innovation.

5.15 Rättvis handel och patientintressen kräver att import från låglöneländer sker på villkor att goda tillverkningsmetoder

används. Förfalskade läkemedel ska vara förbjudna. Risken för internetförsäljning av förfalskade läkemedel ska minskas genom effektivare kontroll av läkemedel som skickas per post.

5.16 EESK anser att man för att komma närmare en inre marknad i denna sektor bör införa den öppna samordningsmetoden och en övervakande roll för kommissionen, såsom nu är praxis inom Lissabonstrategin.

5.17 I syfte att uppnå större öppenhet och insyn bör kommissionen publicera bästa metoder samt utreda och uppmärksamma diskussioner och utveckling i medlemsstaterna som har att göra med fri tillgång till läkemedel till överkomliga priser och de rättsliga villkoren för FoU, innovation och för läkemedelsindustrin. Resultaten av dessa utredningar bör utgöra grunden för rådets beslutsfattande.

Bryssel den 30 september 2009.

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av ett EU-instrument för mikrokrediter för sysselsättning och social inkludering (Progress-instrument för mikrokrediter)"

KOM(2009) 333 slutlig – 2009/0196 (COD)

(2009/C 318/15)

Huvudföredragande: **Gabriele BISCHOFF**

Den 17 juli 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 152 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av ett EU-instrument för mikrokrediter för sysselsättning och social inkludering (Progress-instrument för mikrokrediter)"

Den 14 juli 2009 gav kommitténs presidium facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

I enlighet med artikel 20 i arbetsordningen beslutade kommittén vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober 2009) att utnämna Gabriele BISCHOFF till huvudföredragande och antog följande yttrande med 171 röster för och 2 nedlagda röster.

1. Sammanfattning av kommitténs slutsatser och rekommendationer

1.1 Lämpliga finansieringsinstrument för företag är en viktig förutsättning för ekonomisk tillväxt. Detta gäller också för mikroföretag i den sociala ekonomin. Vi ställer oss därför positiva till idén om att utveckla mikrokrediterna. Detta kan nämligen vara ett nytt sätt att främja företagandet och skapa nya arbetstillfällen i mikroföretag (dvs. företag med mindre än tio anställda och en årsomsättning eller en balansomslutning på mindre än två miljoner euro). På så sätt tar man också hänsyn till att mikrokreditinstrumenten i Europa hittills varit få.

1.2 Det är mycket omständigare och dyrare att ge mikrokrediter till mikroföretag i den sociala ekonomin och till personer som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden än att ge konventionella krediter. Detta merarbete kan reduceras, för det första genom att man utvecklar ett standardiserat, teknifierat tjänsteutbud, bättre marknadsföring och rent generellt professioniserar mikrokredittjänsterna, för det andra genom garantier och samfinansiering. En central uppgift för det föreslagna mikrokreditinstrumentet är därför också att vidareutveckla instrumentet för mikrokreditjänster i samarbete med etablerade leverantörer av finansiella tjänster. Det handlar här om att utveckla organisationsstrukturer som möjliggör en standardiserad hantering av stora mängder ansökningar. Största möjliga professionalism kan knappast uppnås om man inte har lämpliga datorprogram och inte använder Internetbaserad teknik. 1.2.1 Tidigare erfarenheter av mikrokrediter i Europa ger dessutom vid handen att man måste skapa ytterligare marknadsekonomiska incitament för att den finansiella sektorn också verkligen ska sköta sin tilltänkta uppgift att ge mikrokrediter till de båda specifika målgrupperna.

1.3 Personer som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden och som startar eget företag bör ha tillgång till mikrokredit-tjänster inte bara vid företagsbildningen utan också under de första åren efter detta.

1.4 Cirka 1 % av medlen inom Progress-instrumentet för mikrokrediter är öronmärkta för administrativa utgifter. Detta inbegriper inte de medel som förmedlande banker och mikrokreditgivare får för att de förmedlar dessa krediter till målgrupperna. Kommittén skulle gärna vilja veta vilka medel de förmedlande bankerna och mikrokreditgivarna får för att de förmedlar dessa krediter. Dessutom skulle man behöva se till att bankerna också ger målgrupperna förmånliga räntevillkor, bl.a. genom regelbunden övervakning på EU-nivå och genom att kreditvillkoren offentliggörs på de behöriga inspektionsmyndigheternas hemsidor.

1.5 De sysselsättnings- och socialpolitiska effekter som man vill uppnå genom ett EU-instrument för mikrokrediter bör bli föremål för en noggrann utvärdering differentierad efter målgrupp. De båda målgrupperna – mikroföretag i den sociala ekonomin och enskilda sökande (arbetslösa, ungdomar och socialt utsatta) – har olika behov av rådgivning och stöd. Detta måste också beaktas i organisationen för att undvika överlappningar med andra program på samma område.

1.6 Avslutningsvis anser EESK att man bör undersöka vilka andra källor än Progress som finns tillgängliga för att finansiera det nya instrumentet för mikrokrediter.

2. 2. Inledning och sammanfattning av kommissionens förslag

2.1 I sitt meddelande av den 13 november 2007 om ett europeiskt initiativ för mikrokrediter för att främja tillväxt och sysselsättning (KOM(2007) 708) föreslår kommissionen för det första att man förbättrar de rättsliga och institutionella ramvillkoren i medlemsstaterna och för det andra att man skapar en ny tjänst för att stödja arbetet med att grunda och utveckla mikrokreditinstitut i gemenskapen ⁽¹⁾. Dessutom föreslår kommissionen att man bör avsätta ytterligare finansiella medel för nya mikrofinansinstitut utanför banksektorn ⁽²⁾. Enligt kommissionens meddelande kan mikrokrediterna spela en viktig roll i genomförandet av Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning ⁽³⁾.

2.2 I kommissionens rekommendation 2003/361/EG av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag ⁽⁴⁾ definieras mikrokrediter som lån under 25 000 euro och mikroföretag som företag som sysselsätter färre än tio personer, inklusive egenföretagarna, och vars årsomsättning och/eller balansomslutning inte överstiger 2 miljoner euro.

2.3 Expertgruppen för reglering av mikrokrediterna i Europa förtydligar i sin rapport vilka stora skillnader det finns mellan medlemsstaterna när det handlar om att bevilja mikrokrediter och när det gäller de rättsliga ramarna.

2.4 I sitt meddelande av den 3 juni 2009 aviserade kommissionen ett nytt EU-instrument för mikrokrediter för sysselsättning ⁽⁵⁾ (Progress-instrument för mikrokrediter).

2.5 Mot bakgrund av den ekonomiska och finansiella krisen och dess effekter på sysselsättningsnivån och kreditgivningen syftar kommissionens förslag av den 2 juli 2009 om inrättande av ett EU-instrument för mikrokrediter för sysselsättning och social inkludering ⁽⁶⁾ till att skapa ett nytt EU-instrument för mikrokrediter för att bistå (potentiellt) arbetslösa och personer med svårigheter att hävda sig på arbetsmarknaden som grundar egna mikroföretag, även som ensamföretagare, med mikrokrediter på upp till 25 000 euro, med garantier, egetkapitalinstrument, skuldinstrument och andra åtgärder, t.ex. inom kommunikation, övervakning, styrning, revision och utvärdering. Mikroföretag i den sociala ekonomin som anställer arbetslösa eller personer som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden kan få stöd. Tanken är att man ska öppna dörren till egenföretagande för arbetslösa och personer som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden. Tanken är att möjligtvis så mycket som 45 000 personer och företag genom en omfördelning av 100 miljoner euro från den löpande Progress-budgeten, som kan leda till en mobilisering av sammanlagt mer än 500 miljoner euro, under fyraårsperioden 2010–2013 ska tilldelas ett genom-

snittligt belopp på uppskattningsvis 11 000 euro. Förvaltningen sköts av kommissionen i samarbete med internationella finansiella institut som Europeiska investeringsbanken (EIB) och Europeiska investeringsfonden (EIF). Medlemsstaterna får inga nya administrativa uppgifter.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Kommittén ställer sig positiv till att kommissionen med sina förslag om att inrätta ett instrument för mikrokrediter fullföljer sitt engagemang för att skapa arbetstillfällen och ytterligare vill bidra till att främja egenföretagande bland personer som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden. Man bör dock framhålla att erfarenheterna i Europa av mikrokreditinstrument hittills varit jämförelsevis få och att det krävs exceptionella ansträngningar i samband med utformningen av systemet, för det första för den administrativa hanteringen av mikrokrediter och andra medel och för det andra för en hållbar användning av detta instrument. Just med tanke på de imponerande resultat som uppnåtts med mikrokredit-tjänsterna inom det utvecklingspolitiska samarbetet (och som ledde till att Grameen Bank och dess grundare Muhammad Yunus tilldelades Nobels fredspris 2006) måste man betona inte bara möjligheterna utan även de utmaningar som överföringen av dessa erfarenheter till ett europeiskt sammanhang innebär. Detta gäller inte minst eftersom stora fördelar med det ursprungliga konceptet går förlorade (t.ex. integreringen i en lokal gemenskap, en yrkesgrupp eller en etnisk gemenskap samt det förtroende och därmed de minskade övervakningskostnader och kreditförluster som detta medför). Det råder därför delade meningar om möjligheten att tillämpa dessa erfarenheter på mer utvecklade länder.

3.2 I Europa finns det också ett stort behov av mikrokredit-tjänster. Endast cirka hälften av de mindre företagen ställer sig helt positiva till bankernas roll i kreditgivningen ⁽⁷⁾. Programmet Jeremie (*Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises*), som framför allt finansieras med strukturfondsmedel, är ett gemensamt initiativ från GD Regionalpolitik och EIB-gruppen, för att stödja och förbättra finansieringen av mikroföretag och små och medelstora företag ⁽⁸⁾.

3.3.1 Med ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation (CIP) ⁽⁹⁾ och pilotinitiativet Jasmine (*Joint Action to Support Microfinance Institutions in Europe*), som bland annat ska främja konsolidering och utveckling av andra mikrofinansinstitut än banker ⁽¹⁰⁾, har kommissionen dessutom satt i gång viktiga initiativ för att förbättra kapital situationen i små och medelstora företag och mikroföretag. Kommittén rekommenderar att dessa olika åtgärder stäms av bättre mot varandra. I sitt yttrande om Jeremie ⁽¹¹⁾ klargjorde kommittén redan 2006 att den allttjämt stöder kommissionens initiativ för att underlätta små och medelstora företags tillgång till kapital. Kommittén uppmanade också kommissionen att i stor utsträckning involvera arbetsmarknadsparterna.

⁽¹⁾ Se KOM(2007) 708 s. 2.

⁽²⁾ Dito s. 11.

⁽³⁾ Dito s. 2.

⁽⁴⁾ EUT L 124, 20.5.2003, s. 36.

⁽⁵⁾ KOM(2009) 257, 3.6.2009.

⁽⁶⁾ KOM(2009) 333.

⁽⁷⁾ Se Eurobarometer (2005): "SME Access to Finance", Flash Eurobarometer 174.

⁽⁸⁾ Se KOM(2006) 349, s. 9.

⁽⁹⁾ Se KOM(2005) 121, s. 6.

⁽¹⁰⁾ Se KOM(2007) 708, s. 3.

⁽¹¹⁾ EUT C 110, 9.5.2006.

3.3.2 Kommittén förklarade vidare att medlen från Europeiska investeringsbanken där de satts in visat sig vara ett användbart instrument för att underlätta mikro- och småföretagens tillgång till finansiering.

3.3.3 I yttrandet framhöll kommittén dessutom att tillgången till mikrokrediter framför allt bör underlättas för de små och medelstora företagen och att det är av avgörande betydelse att man når ut till sådana grupper som unga företagare, kvinnliga företagare eller människor från en mindre gynnad bakgrund och etniska minoriteter.

3.3 Mikrokreditjänster skapar möjligheter genom den centrala betydelse som informella och snabba finansieringsformer har för bl.a. nyetableringar. Den övervägande delen av de medel som behövs vid en nyetablering mobiliseras av grundaren, dennes släktingar, vänner och grannar⁽¹⁾. Detta visar de vanliga bankkrediternas begränsningar. Avslagskvoten blir nämligen högre ju lägre belopp kreditansökningarna avser, eftersom en noggrann prövning av ansökningarna är alltför kostsam. Mikrokreditjänsterna kan överbrygga klyftan mellan informella finansieringssätt (med begränsad effektivitet) och finansiering via banker. Om man lyckas bedöma ansökningar om mikrokrediter och andra mikrokreditjänster lika snabbt, okomplicerat och flexibelt som inom den informella sektorn, kan mikrokrediterna bli ett viktigt bidrag till ekonomisk dynamik och egenföretagande.

3.4 De personer ur målgruppen som startar eget företag bör ha tillgång till mikrokreditjänster inte bara när de startar företaget utan också under de första åren efter starten, eftersom de i stor utsträckning är hänvisade till mindre kapitalbelopp för finansiering av sina projekt.

3.5 Också om man bortser från den rådande ekonomiska och finansiella krisen är mikrokrediter mycket kostsamma och dyra i jämförelse med traditionella krediter. Detta beror på att lånebeloppen är förhållandevis små, att de garantier som bankerna brukar kräva inte kan ges och att handläggningen är mycket kostsam. Ett stort antal fall, en lämplig organisationsstruktur, lämplig teknik och en generellt sett så hög grad av professionalism som möjligt är därför av central betydelse för att mikrokreditinitiativen ska lyckas. Om det redan finns erfarenheter av liknande initiativ och program (CIP, Jeremie, EIB pilot; Jasmine) bör dessa till att börja med absolut inkluderas.

3.6 Med tanke på den professionalism som krävs måste mikrokrediterna för det första vara en massverksamhet som är så standardiserad som möjligt för att man ska kunna dra nytta av skalfördelar och riskspridning. Att uppnå så höga kundantal är ett ambitiöst mål, som brittiska och kanadensiska erfarenheter visar⁽²⁾. Detta visar hur viktigt det är med en hög igenkänningsgrad (t.ex. genom reklamkampanjer som franska ADIE:s "mikrokreditveckor") och vikten av lättillgänglighet (t.ex. via internet). Man bör visa om och hur detta kan uppnås och vilken roll

andra program (t.ex. Europeiska socialfonden) skulle kunna spela här (tekniskt stöd). Vidare borde man för samstämmighetens skull redogöra för skärningspunkterna med dessa program och initiativ.

3.7 När affärsverksamheten organiseras handlar det för det andra om att se till att den planerade massverksamheten uppfyller de organisatoriska förutsättningarna, så att ansökningar kan behandlas på ett snabbt och flexibelt sätt och med hänsyn till lämpliga former av skydd och så att standardiserade sanktioner och former av riskspridning kan sättas in vid avtalsbrott (betalningsförsummelser). Som i fallet med konsumentkrediter uppstår här frågan om hur man på enklast, snabbast och tillförlitligast möjliga sätt kan bedöma kundernas kreditvärdighet.

3.8 En teknisk förutsättning för en sådan massverksamhet är för det tredje att det finns mogna mjukvarusystem för förberedelse, ingående och uppföljning av avtal. På så sätt kan man göra den grannliga avvägningen mellan standardiserad massverksamhet och individuell behandling av ansökningarna och bidra till en bredare exploatering av marknadssegmentet för mikrokreditjänster.

3.9 Det är möjligt att mikroföretag i den sociala ekonomin och enskilda personer från medlemsstater och regioner där det redan finns särskilda mikrofinansinstitut lättare och snabbare kan få tillgång till medlen än sökande från länder eller regioner där de inte finns och inte heller är under uppbyggnad. Kommittén anser att man inom ramen för programmet bör se till att detta inte generellt sett leder till orättvisor i tillgången till mikrokrediterna.

3.10 En central fråga är om man vid kreditgivning bör använda sig av traditionella kreditinstitut eller av särskilda mikrofinansinstitut som eventuellt måste inrättas och som för det mesta inte har något vinstsyfte och är mycket små. För det första håller sedan ett antal år tillbaka med stöd av kommissionen ett nätverk av tillhandahållare av mikrokreditjänster på att växa fram i Europa. Endast en femtedel av dessa tjänsteleverantörer (mindre än 20) tillhandahåller dock mer än 400 mikrokrediter per år⁽³⁾. För det andra kan man knappast lyckas med spridningen av mikrokreditjänster utan en mycket professionell och vinstorienterad ledning – och där har bankerna (som också redan nu står för de flesta mikrokrediterna) stora fördelar. Det förefaller inte meningsfullt att bara dela ut medlen via mindre mikrokreditgivare som framför allt ser till allmänintresset och riktar in sig på personer utan fast inkomst, kvinnor, ungdomar, äldre personer och invandrare, eftersom ett sådant nischbanksystem skulle leda till marginalisering av dessa grupper på ytterligare ett område. För att se till att också banksektorn tar på sig rollen som mikrokreditgivare, trots den minimala avkastning som kan förväntas, kommer det därför sannolikt att behövas ytterligare marknadsekonomiska incitament eller stödinstrument för uppbyggnad av nödvändig infrastruktur.

⁽¹⁾ Se <http://www.gemconsortium.org/download.asp?fid=608>

⁽²⁾ Se <http://ssrn.com/abstract=976211>

⁽³⁾ Angående mikrokrediter i EU, se www.nantiklum.org/Overview_final_web.pdf och www.european-microfinance.org/data/file/Librairy/ISSUE%20PAPER.pdf

3.11 Eftersom man med mikrokreditinitiativet uttryckligen vill uppnå sysselsättnings- och socialpolitiska effekter, bör utvärderingen av programmens effektivitet också ur dessa aspekter vara differentierad efter de båda målgrupperna (mikroföretag i den sociala ekonomin och enskilda personer som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden). Medan kreditvolymen och antalet stödmottagare hittills varit de enda kriterierna att beakta, anser kommittén att man också bör mäta det första inträdet på arbetsmarknaden, vilken inkomst som uppnåtts och andra indirekta sysselsättningseffekter för de olika grupper som nämns i kommissionens meddelande. Endast på så sätt kan man se om initiativet varit lyckat också ur dessa aspekter ⁽¹⁾.

3.12 Ett positivt inslag som bör framhållas är att kommissionen också föreslår till exempel stödåtgärder som kommunikation, övervakning, styrning, revision och utvärdering (artikel 4.1). Frågan återstår dock om det i första hand ska handla om rådgivning till nyföretagare eller rådgivning till mik-

rofinansinstitut, hur dessa ska organiseras och hur tillgängliga medel ska fördelas mellan garantier, egetkapitalinstrument, skuldinstrument och stödåtgärder.

3.13 Kommittén anser att man bör se till att de förmånliga räntevillkoren kommer kredittagarna till godo. Samtidigt bör man ange hur stor andel av medlen som ska gå till förmedlande banker och mikrofinansinstitut som ersättning för handläggningen.

3.14 Som redan framförts i yttrande INT/495 stöder kommittén initiativet att skapa ett nytt mikrokreditinstrument för målgrupperna. Kommittén ställer sig dock tveksam till om det är meningsfullt och ändamålsenligt att ett nytt mikrokreditinstrument finansieras genom minskade anslag till Progress. EESK anser därför att man bör undersöka vilka andra källor än Progress som finns tillgängliga för att finansiera programmet.

Bryssel den 1 oktober 2009.

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
Mario SEPI

⁽¹⁾ För exempel på ett sådant tillvägagångssätt, se <ftp://repec.iza.org/RePEc/Discussionpaper/dp3220.pdf>

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ändring av Europaparlamentets och rådets beslut nr 1672/2006/EG om inrättande av ett gemenskapsprogram för sysselsättning och social solidaritet – Progress"

KOM(2009) 340 slutlig – 2009/0091 (COD)

(2009/C 318/16)

Huvudföredragande: **Gabriele BISCHOFF**

Den 17 juli 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 152 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ändring av Europaparlamentets och rådets beslut nr 1672/2006/EG om inrättande av ett gemenskapsprogram för sysselsättning och social solidaritet – Progress"

Den 14 juli 2009 gav kommitténs presidium facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

I enlighet med artikel 20 i arbetsordningen beslutade kommittén vid sin 456:e plenarsession den 30 september – 1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober 2009) att utnämna Gabriele BISCHOFF till huvudföredragande och antog följande yttrande enhälligt.

1. Sammanfattning av kommitténs slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK framhåller Progressprogrammets betydelse för arbetet med att stärka det sociala Europa, skapa fler och bättre arbetstillfällen, minska fattigdomen och skapa större social sammanhållning. Vid sidan om Europeiska socialfonden (ESF) är det ett av de centrala instrumenten för stöd till den socialpolitiska agendan. En viktig uppgift för Progressprogrammet är dessutom att stödja en vidareutveckling av den sociala dimensionen.

1.2 Kommittén ställer sig positiv till att alla krafter sätts in på krishantering och att alla budgetposter i detta sammanhang undersöks med avseende på hur de kan bidra till krishantering och i synnerhet till att trygga sysselsättningen och skapa nya arbetstillfällen.

1.3 Framför allt arbetslösa och utsatta grupper behöver ett effektivt stöd och effektiv rådgivning när de vill starta eget. För detta ändamål kan också bland annat Europeiska socialfonden (ESF) användas. Kommittén anser därför att det behövs en mer noggrann redogörelse för skärningspunkterna mellan Europeiska socialfonden och Progress mikrokreditinstrument, så att man kan försäkra sig om att målgruppspecifika tjänster och kreditmöjligheter skapas och dubbelarbete undviks.

1.4 Som redan förklarats i yttrandet INT/494 stöder EESK i princip tanken att också tillhandahålla mikrokrediter till förmanliga villkor för mikroföretag i den sociala ekonomin under förutsättning att de anställer arbetslösa eller utsatta personer.

Det krävs dock en närmare definition av vad som menas med detta.

1.5 Kommittén frågar sig dock om inte omfördelningen av medel och nedskärningen med 25 miljoner euro per år kommer att få stora effekter på effektiviteten och räckvidden hos Progress under 2010–2013, också om man ser till vidareutvecklingen och den strategiska inriktningen på programmet. Kommissionen uppmanas därför att närmare redogöra för effekterna och att ta ställning till möjliga alternativ. Dessutom borde man redogöra för möjliga effekter på andra budgetposter och program, framför allt ESF och autonoma budgetposter, t.ex. för den sociala dialogen.

1.6 Kommittén ställer sig tveksam till påståendet att omfördelningen av budgetmedlen inte kommer att inkräkta på effektiviteten i Progress inom den europeiska social- och sysselsättningspolitiken, och uppmanar därför kommissionen att med argument förklara varför det är lättare att uppnå målen för Progress med de medel som ska omfördelas än med det tillvägagångssätt som använts hittills. Man måste dessutom visa hur vidareutvecklingen av det sociala Europa kan tryggas, framför allt mot bakgrund av arbetet med att utveckla, förmedla och genomföra en ny strategi efter Lissabonstrategin efter 2010.

1.7 Kommittén anser dessutom att man närmare bör specificera hur man vill uppnå ett mer effektivt genomförande av Progress, en mer strategisk planering och mer målinriktade åtgärder samt på vilka områden och med vilka åtgärder man kan göra besparingar utan att äventyra målen och den strategiska inriktningen på programmet under resten av löptiden.

1.8 Kommittén vill dessutom gärna veta vilka marknadsekonomiska incitament som bör skapas för att banksektorn också verkligen ska fullgöra bl.a. sin tilltänkta kreditgivningsuppgift.

2. Inledning och sammanfattning av kommissionens förslag

2.1 Med hänvisning till sitt meddelande "Främja återhämtning i Europa" ⁽¹⁾ och diskussionen vid toppmötet om sysselsättning den 7 maj 2009 föreslog kommissionen den 3 juni 2009 i sitt meddelande "Ett gemensamt åtagande för sysselsättning" ⁽²⁾ olika prioriterade åtgärder, bl.a. följande:

— Bättre utnyttjande av förkortad arbetstid.

— Bättre förutse och hantera omstruktureringar.

— Stödja skapandet av arbetstillfällen.

— Stöd till ungdomar.

2.1.1 Man rekommenderade att medlemsstaterna tillsammans med arbetsmarknadens parter och med stöd av Europeiska socialfonden skulle hjälpa arbetslösa och ungdomar att starta bärkraftiga företag, t.ex. genom att erbjuda starta-eget-kurser och tillhandahålla startkapital ⁽³⁾.

2.1.2 Alla tillgängliga budgetposter, framför allt Europeiska socialfonden, borde i större utsträckning användas för krishantering. Det finansiella stödet från ESF borde bl.a. inriktas på att främja entreprenörskap och egenföretagande, exempelvis genom stöd till nyföretagande eller sänkta lånekostnader.

2.1.2.1 I meddelandet föreslår kommissionen dessutom ett nytt EU-instrument för mikrokrediter för att främja sysselsättningen i syfte att erbjuda arbetslösa nya möjligheter och öppna dörren till egenföretagande för några av de mest utsatta grupperna i EU, bland annat ungdomar.

2.1.2.2 Nyblivna mikroföretagare kommer också att få stöd genom mentorprogram, utbildning, coachning och kapacitetsuppbyggnad, utöver det räntestöd som Europeiska socialfonden kan tillhandahålla ⁽⁴⁾.

2.2 Slutligen föreslog kommissionen den 2 juli 2009 ett nytt EU-instrument för mikrokrediter för sysselsättning och social inkludering – Progress ⁽⁵⁾, som ska hjälpa arbetslösa och utsatta grupper att bygga upp mikroföretag och stimulera vidareutvecklingen av den sociala ekonomin. Kommissionen föreslår att man

för detta ändamål överför 100 miljoner euro från den nuvarande budgeten och faller här tillbaka på gemenskapsprogrammet för sysselsättning och social solidaritet – Progress.

2.3 Gemenskapsprogrammet för sysselsättning och social solidaritet – Progress (2007–2013) – ger ekonomiskt stöd till genomförandet av Europeiska unionens mål när det gäller sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter. Det stöder också vidareutvecklingen på dessa områden. Progress är dessutom tänkt som ett stöd för det konkreta genomförandet och utformningen av den europeiska sociala agendan. Programmet har också till uppgift att stärka stödet till medlemsstaternas insatser och ansträngningar för att skapa fler och bättre arbetstillfällen och bygga upp ett mer solidariskt samhälle ⁽⁶⁾.

2.3.1 Hittills har Progressmedel använts för att finansiera följande:

— Analys och rådgivning om politiken.

— Övervakning av genomförande av gemenskapslagstiftningen och gemenskapens strategier.

— Främjande av utbyte av strategier mellan olika aktörer.

— Plattformer för utbyte av erfarenheter mellan medlemsstater.

2.3.2 Enligt den strategiska ramens logik tillhandahåller Progress för detta ändamål följande **produkter** ⁽⁷⁾:

— Utbildning och lärande för rättsligt och politiskt verksamma personer.

— Korrekta uppföljnings- och utvärderingsrapporter om genomförande och verkan av EU-lagstiftning och EU-politik.

— Identifiering och spridning av god praxis.

— Informations- och kommunikationsverksamhet och nätverksarbete bland intressenter och evenemang.

— Relevanta statistiska verktyg, metoder och indikatorer.

— Relevant rådgivning, forskning och analys om politik.

— Stöd till icke-statliga organisationer och nätverk.

⁽¹⁾ KOM(2009) 114, 4.3.2009.

⁽²⁾ KOM(2009) 257.

⁽³⁾ KOM(2009) 257, s. 7.

⁽⁴⁾ Dito s. 14.

⁽⁵⁾ KOM(2009) 333 och KOM(2009) 340.

⁽⁶⁾ Se Europeiska kommissionen: "Att säkerställa att Progress ger resultat – Strategisk ram för att genomföra Progress, EU:s program för sysselsättning och social solidaritet (2007–2013)", s. 5.

⁽⁷⁾ Dito s. 9.

2.3.3 När Progress inrättades ersatte det flera tidigare gemenskapsprogram med målet att åstadkomma synergieffekter och genom sammanslagningen uppnå större öppenhet och samstämmighet.

2.4 Kommittén ställde sig 2005 i sitt yttrande SOC/188 uttryckligen positiv till kommissionens förslag. Enligt det yttrandet är Progress, vid sidan om Europeiska socialfonden (ESF), ett av de centrala instrumenten för att stödja den socialpolitiska agendan i framtiden.

2.4.1 I samma yttrande förklarade EESK dock att man borde avsätta tillräckliga budgetmedel för Progress. EESK ifrågasatte också om de medel som kommissionen föreslog skulle räcka till. Dessutom skulle man se till att "den förenkling av förvaltningen som aviserats inte bara leder till en bättre teknisk programförvaltning utan också till en adekvat och målgruppsanpassad strukturering av innehållet".

2.4.2 Kommittén föreslog dessutom att man vid sidan om stödet till relevanta nätverk för icke-statliga organisationer i EU också skulle främja utbytet mellan nationella aktörer i det civila samhället.

2.5 Inom ramen för det interinstitutionella avtalet 2006 och efter påtryckningar från Europaparlamentet höjdes anslaget till Progress med 114 miljoner euro. Därför startade programmet med en sammanlagd budget på 743 250 000 euro för en tidsperiod på sju år (2007–2013). Programmets upplägg anpassades därefter. Denna budget är tänkt att användas för att främja förändringar eller modernisering på de fem områden som Progress omfattar: sysselsättning, social inkludering och trygghet, arbetsvillkor, icke-diskriminering samt jämställdhet mellan könen.

2.6 EU:s 27 medlemsstater, ansökarländerna och länderna i EFTA/EES har alla tillgång till Progress. Målgrupp är medlemsstaterna, lokala och regionala myndigheter, offentliga arbetsförmedlingar och nationella statistikmyndigheter. Också universitet, forskningsinstitut samt arbetsmarknadsparter och icke-statliga organisationer får delta.

2.6.1 Kommissionen fattar beslut om vilka projekt som ska få stöd efter öppna anbudsinfordringar eller förslagsinfordringar.

2.7 Kommissionen anser att omfördelningen av en del av budgetmedlen inte skulle inkräkta på målen för Progress.

2.7.1 100 miljoner euro ska överföras till det nya europeiska mikrokreditinstrumentet för sysselsättning och social inkludering – Progress. Under resten av löptiden för Progress 2010–2013 kommer mängden tillgängliga medel varje år att vara 25 miljoner euro mindre ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ I slutet av 2009 kommer enligt kommissionens uppdaterade finansieringsöversikt något mer än 280 miljoner euro av den sammanlagda budgeten på 745 miljoner euro att vara förbrukad. Av den summa som återstår kommer alltså 100 miljoner euro att dras av eller fördelas om.

2.7.2 Kommissionen föreslår därför att artikel 17.1 i beslut nr 1672/2006/EG om inrättandet av Progress ändras enligt följande:

— "Finansieringsramen för genomförande av de gemenskapsåtgärder som avses i detta beslut för perioden 1 januari 2007–31 december 2013 skall fastställas till 643 250 000 euro" ⁽²⁾.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Kommittén ställer sig i princip positiv till att alla EU-program i detta sammanhang undersöks med avseende på hur de kan bidra till krishantering och i synnerhet till att trygga sysselsättningen och skapa nya arbetstillfällen.

3.1.1 Framför allt de mest utsatta grupperna, oavsett om det handlar om arbetslösa, ungdomar, ensamstående med barn, invandrare eller kvinnor, behöver ett effektivt stöd. Det räcker dock inte med att tillhandahålla krediter. De behöver snarare särskild rådgivning, kvalifikationer samt stöd på förhand, framför allt för att kunna sammanställa en bra affärsplan. Här borde man redogöra för skärningspunkterna med stödet från ESF, också för att undersöka eventuella risker och möjligheter med affärsidén.

3.2 I princip borde man vid utformningen av mikrokreditinstrumentet Progress i större utsträckning göra en åtskillnad mellan målgrupperna:

- a) Existerande mikroföretag i den sociala ekonomin
- b) Enskilda sökande

3.3 Som redan förklarats i yttrandet INT/494 stöder EESK i princip tanken att man också ska tillhandahålla mikrokrediter till förmånliga villkor för enskilda personer och mikroföretag i den sociala ekonomin under förutsättning att arbetstillfällen tryggas eller skapas. Kommittén frågar sig dock om inte omfördelningen av medlen och de nedskärningar detta innebär för Progress kommer att få stora effekter på effektiviteten i och räckvidden på Progress ⁽³⁾. Man kan framför allt ställa sig frågan hur Progress ska kunna fullgöra uppgiften att stödja vidareutvecklingen av ett socialt Europa, också med tanke på den nya strategin efter Lissabonstrategin. Kommissionen uppmanas därför att så snart som möjligt närmare redogöra för detta. Det räcker inte att man, som man gjort i förhandsbedömningen ⁽⁴⁾, drar slutsatsen att pengarna lämpligen bör tas från Progress eftersom de realistiskt sett måste tas från en befintlig budgetpost.

⁽²⁾ KOM(2009) 340.

⁽³⁾ I sin utvärdering, som gjordes innan kommissionsförslaget lades fram, förklarar kommissionen att det visserligen är önskvärt att de nya mikrokreditinstrumenten tilldelas mer än 100 miljoner euro men att en större medelöverföring än 100 miljoner euro skulle få negativa effekter på målen och prioriteringarna för Progress. Varför gränsen går vid 100 miljoner euro förklaras dock inte.

⁽⁴⁾ "Den enda realistiska möjligheten är därför att föra över medel från en befintlig budgetpost. Budgetposten för Progress verkar vara den lämpligaste i detta sammanhang" (ej officiell översättning), SEK(2009) 907, s. 12.

3.3.1 Slutligen finns det andra – delvis mycket mer omfattande – budgetposter och program, framför allt ESF, som redan gör det möjligt för medlemsstaterna att använda denna fond för mikrokrediter. Medlemsstaterna har dock ännu inte gjort detta.

3.3.2 Dessutom borde man redogöra för möjliga effekter på autonoma budgetposter, t.ex. för den sociala dialogen.

3.4 Rent generellt är det fortfarande oklart vilka incitament banksektorn har för att axla den konkreta tilltänkta uppgiften att ge krediter. Att bara ta medel från Progress för att tillhandahålla pengar för en åtgärd innebär inget mervärde om man vill främja målen för Progress. Kommittén anser därför att kommissionen bör föreslå lämpliga marknadsekonomiska incitament så att det uppstår en marknad för mikrokrediter för dessa målgrupper på utbudssidan.

3.5 Samtidigt bör kommissionen förklara om inte programmet för mikrokreditinstrument kan finansieras med andra budgetmedel eller program. Endast i så fall kan man säga att ytterligare medel används för att främja sysselsättning och social inkludering. Europa kommer till följd av krisen att stå inför stora utmaningar när det gäller att hantera allt större arbetslöshet, allt lägre skatteintäkter och stora budgetunderskott. Även här har Progress en viktig roll att fylla. Därför måste man se till att det finns tillräckligt med medel för detta.

3.6 Om det nya mikrokreditinstrumentet finansieras genom en omfördelning av medel från Progress, måste man mer konkret ange vilka projekt eller produkter som ska tas bort eller skäras ned när det varje år finns 25 miljoner euro mindre i budgeten för Progress. Nedskaerlingen, som om man ser till hela löptiden (2007–2013) motsvarar något mer än 13 % men i praktiken mycket mer eftersom summan 100 miljoner euro tas och omfördelas från den återstående budgeten för 2010–2013, får inte leda till att man exempelvis drar ned stödet till de europeiska näten för icke-statliga organisationer, som

finansieras med medel från Progress. I linje med den strategiska ramen för Progress är omfattningen på de finansiella medel som delats ut till icke-statliga organisationer och nätverk resultatindikator för Progress.

3.6.1 I den strategiska ramen för 2009 betonas till exempel att man vill investera mer i att öka de nationella och europeiska nätverkens kapacitet och låta dem delta i och påverka beslutsfattandet och politikens genomförande på både EU-nivå och nationell nivå⁽¹⁾.

3.7 Samtidigt hänvisar kommittén till att det inte heller under några omständigheter är lämpligt att minska finansieringen av åtgärder för ömsesidigt lärande (*Mutual Learning/Peer-Reviews*), som är en central del av den öppna samordningsmetoden. Dessa åtgärder måste utvecklas för att man bättre ska kunna stödja krishanteringen i medlemsstaterna och samtidigt involvera arbetsmarknadsparterna och relevanta icke-statliga organisationer mer.

3.8 Kommittén är övertygad om att en nedskaerning enligt gräsklipparprincipen inom de enskilda områden som ingår i Progress skulle äventyra målen och allvarligt inkräkta på programmets verkan. Kommittén anser därför att man, om det nya mikrokreditinstrumentet ska inrättas med medel från Progress, måste sammankalla programkommittén för Progress och tillsammans med det civila samhället diskutera ett koncept för nedskaerningen.

3.9 Under den återstående programperioden för Progress handlar det därför också om att komma överens om en ny strategi efter Lissabonstrategin, att förmedla och genomföra denna och samtidigt involvera alla berörda aktörer. Detta kommer att kräva ett omfattande stöd, framför allt genom medel från Progress. I 2009 års arbetsplan för Progress finns det redan planer för sådana åtgärder. Från och med 2010 kommer det att krävas mer medel från Progress för detta.

Bryssel den 1 oktober 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ Europeiska kommissionen: "Att säkerställa att Progress ger resultat – Strategisk ram för att genomföra Progress, EU:s program för sysselsättning och social solidaritet (2007–2013)", s. 18.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av skyldigheter för verksamhetsutövare som släpper ut timmer och trävaror på marknaden"

KOM(2008) 644 slutlig – 2008/0198 (COD)

(2009/C 318/17)

Föredragande: **Valerio SALVATORE**

Medföredragande: **Brendan BURNS**

Den 14 november 2008 beslutade rådet att i enlighet med artikel 175.1 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av skyldigheter för verksamhetsutövare som släpper ut timmer och trävaror på marknaden"

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 2 september 2009. Föredragande var Valerio SALVATORE. Medföredragande var Brendan BURNS.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september – 1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 87 röster för, 7 röster emot och 8 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén ställer sig till fullo bakom målet med kommissionens förslag till förordning, nämligen att minimera risken för att timmer och trävaror från olaglig avverkning släpps ut på EU:s marknad. Avskogningen ligger bakom omkring 20 % av de globala utsläppen av växthusgaser och orsakar förlust av biologisk mångfald samt stora ekonomiska och framför allt sociala problem. För att uppnå det uppställda målet krävs emellertid större mod och mer effektiva insatser genom obligatoriska åtgärder och minskade genomförandetider.

1.2 Förslaget till förordning utgör, tillsammans med de frivilliga partnerskapsavtalen (Flegt-partnerskapsavtal⁽¹⁾), en grundläggande förstärkning av utvecklingen av samarbetsprogram kopplade till certifiering och hållbart utnyttjande av skogsresurserna, av avtalen med de största timmerimportörerna, i kampen mot både olaglig skogsavverkning och handel med olagligt timmer.

1.3 Hållbarhetsaspekten fokuserar inte enbart på kapaciteten att producera timmer, utan även på sociala kriterier (arbetsförhållanden, arbetstagares rättigheter) grundade på ILO:s definitioner⁽²⁾, ekonomiska kriterier (undvika snedvridning av marknaden och illojal konkurrens) och miljökriterier (avverkningens konsekvenser för miljön och den biologiska mångfalden).

1.4 I förordningsförslaget har kommissionen i systemet för tillbörlig aktsamhet funnit ett instrument som syftar till att

minimera risken för att timmer och trävaror från olaglig avverkning släpps ut på EU:s marknad. De alternativ som läggs fram kräver dock vissa korrigeringar.

1.5 För det första omfattas endast de verksamhetsutövare som i första ledet släpper ut timmer och trävaror på gemenskapsmarknaden. Kommittén anser att systemet bör utvidgas med olika villkor och regler till att omfatta samtliga verksamhetsutövare i trävaruindustrin i EU. Spårbarheten bör gälla alla verksamhetsutövare, som bör ha information om produktens ursprung och särdrag (land, skog, art, ålder och leverantör). För små och medelstora företag samt små producenter bör det finnas möjlighet till flexibel och gradvis tillämpning, så att de kan anpassa sig till det nya systemet utan alltför stor belastning.

1.6 Man bör emellertid se till att undvika överlappning med redan befintliga system för spårbarhet, samtidigt som man erkänner de nationella lagstiftningarna med tillhörande kontrollinstrument, systemen för certifiering av skogsbruket och organisatoriska modeller om de ligger i linje med kriterierna för ett hållbart skogsbruk. Särskilt i de fall där man redan tillämpar principerna för tillbörlig aktsamhet är det onödigt att införa ytterligare byråkratiska hinder. EU bör fastställa standardregler och gemensamma uppförandenormer i fråga om riskhantering, som bör vara striktare i områden där risken för olaglig hantering av timmer är hög⁽³⁾, genom att man i dessa fall använder oberoende certifieringsorgan med vederbörlig erfarenhet.

⁽¹⁾ Action Plan for Forest Law Enforcement Governance and Trade.

⁽²⁾ International Labour Organisation (Internationella arbetsorganisationen).

⁽³⁾ Ruhong Li, J. Buongiorno, J.A. Turner, S. Zhu, J. Prestemon. Long effects of eliminating illegal logging on the world forest industries, trade, and inventory. Forest policy and Economics. 10 (2008) s. 480-490.

1.7 Överenskommelser med tredje land bör medge organisatoriskt/förvaltningsmässigt samarbete samt omfatta system för sociala incitament, mot bakgrund av att man har noterat ett omvänt förhållande mellan omfattningen av illegal skogsavverkning och inkomsten per capita i ett givet land.

1.8 En utvidgning av systemet för tillbörlig aktsamhet till samtliga verksamhetsutövare skulle enbart främja saluföring av lagligt avverkat timmer på EU:s marknad, som värdesätts mer, inte så mycket för de rent ekonomiska effekterna som för deras sociala inverkan. En långsiktig förvaltning av skogens resurser och användningen av lagliga produkter innebär faktiskt en möjlighet till hållbar utveckling för den lokalbefolkning som arbetar inom träbranschen och en garanti inför framtiden för den europeiska industrin inom branschen.

1.9 Förordningen bör också utvidgas till att omfatta timmer och trävaror som används för att producera energi från förnybara källor.

1.10 Påföljderna för dem som inte respekterar kraven vad avser handel med timmer och trävaror bör harmoniseras i de olika länderna och utmätas på grundval av ansvaret. För allvarliga överträdelser bör påföljden kunna bli näringsförbud.

1.11 Kommittén ställer sig till fullo bakom förslaget att inrätta en rådgivande grupp för timmerhandel som inkluderar samtliga berörda parter, för att bistå kommissionen när det gäller att se till att systemet fungerar på ett korrekt sätt.

1.12 Kommissionen bör två år efter det att förordningen trätt i kraft genomföra en konsekvensanalys med avseende på hur inre marknaden för trävaror fungerar. Skulle resultatet bli negativt måste man se över de svaga punkterna i förordningen.

2. Inledning

2.1 Det aktuella förslaget till förordning syftar till att bekämpa olaglig skogsavverkning och främja varor från länder med tillförlitlig skogsförvaltning. Förslaget är en av EU:s åtgärder för att bekämpa olaglig skogsavverkning, som är en orsak till avskogning. Avskogningen ligger bakom omkring 20 % av de globala utsläppen av växthusgaser och är en viktig anledning till global förlust av biologisk mångfald. Den olagliga skogsavverkningen orsakar ekonomisk, social och miljömässig dumpning, och inverkar på så vis negativt på konkurrenskraften för de företag som bedriver lagligt skogsbruk.

2.2 I fråga om social dumpning har EU flera gånger sedan 1996 försökt att få bestämmelser som skyddar arbetstagarnas grundläggande rättigheter inskrivna i Världshandelsorganisationens (WTO) avtal. Sådana förslag har mött starkt motstånd från utvecklingsländerna, som anklagar de industrialiserade länderna för att använda sådana förslag i syfte att skapa nya typer av

protektionism för att skydda den egna exporten. Denna diskussion förs för övrigt i hög grad också inom EU.

2.3 Kommissionen har således utarbetat en rad möjligheter som syftar till att garantera att endast timmer och trävaror som avverkat respektive tillverkat på lagligt sätt släpps ut på EU:s marknad. En konsekvensbedömning har gjorts av dessa alternativ, och den mynnade ut i systemet för tillbörlig aktsamhet. Striktare gränskontroller är otvivelaktigt önskvärda och mycket effektiva, men skulle tyvärr strida mot gällande frihandelsbestämmelser och är därför inte genomförbara.

2.4 Lagligheten fastställs på grundval av lagstiftningen i avverkningslandet. I de länder som skrivit under Flegt-avtalen kan lagligheten fastställas på grundval av EU:s Flegt-licenser, som bygger på frivilliga partnerskapsavtal mellan Europeiska kommissionen och enskilda exportländer, eller med Cites-tillstånd som grund⁽¹⁾. I övriga länder får lagligheten fastställas på annat sätt. För operatörerna kan lagligheten fastställas med hjälp av system som helt uppfyller kriterierna i systemet för tillbörlig aktsamhet.

2.5 Systemet för tillbörlig aktsamhet baseras på operatörernas ansvar för att minimera risken för att släppa ut timmer från olaglig avverkning på marknaden genom ett system för spårbarhet, som grundar sig på tillgång till information om timrets ursprung och kännetecken och som uppfyller de kriterier för laglighet som fastställts i den nationella lagstiftningen. Systemet syftar dessutom till att i samband med köpet informera kunden om vikten av att inte bidra till olaglig avverkning.

2.6 För att underlätta genomförandet av förordningen kan operatörerna utnyttja system som utarbetats av övervakningsorganisationerna där sådana finns. I alla händelser bör de behöriga myndigheterna, som utsetts av medlemsstaterna, utse övervakningsorganisationerna samtidigt som de förbehåller sig rätten att genomföra regelbundna kontroller för att förvissa sig om att dessa organisationer uppfyller de fastställda kraven.

2.7 Övervakningsorganisationerna, som i ett tidigare skede fastställt reglerna för att genomföra systemet för tillbörlig aktsamhet, godkänner sedan de operatörer som uppfyller kraven i systemet. De behöriga myndigheterna utför nödvändiga kontroller och vidtar lämpliga disciplinära åtgärder mot certifierade verksamhetsutövare som inte följer systemet för tillbörlig aktsamhet.

2.8 Medlemsstaterna ska fastställa bestämmelser om vilka påföljder som ska tillämpas för överträdelser av denna förordning, och de ska vidta alla åtgärder som krävs för att se till att bestämmelserna genomförs. Förordningens bestämmelser, som fastställts på grundval av WTO-avtalen, ska tillämpas på samma sätt på både importerade produkter och produkter från EU.

⁽¹⁾ The Convention on International Trade in Endangered Species.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén ställer sig till fullo bakom syftet med förordningen, nämligen att garantera att timmer på EU:s marknad kommer från lagligt och hållbart skogsbruk. Kommittén hoppas att förordningen antas så snabbt som möjligt och att detta utgör en stark indikation på EU:s åtagande att bekämpa olaglig skogsavverkning.

3.2 Kommittén välkomnar förslaget om att utvidga tillämpningen av det bilaterala tillvägagångssättet genom frivilla partnerskapsavtal (Flegt-avtal) och överenskommelser med stora timmerimportörer (USA, Ryssland, Kina och Japan), i syfte att fastställa internationella regler för att bekämpa olaglig skogsavverkning och handel med olagligt avverkat timmer. Kommittén efterlyser också samarbetsprogram med tillverkningsländerna som syftar till hållbar användning av skogsresurserna, efterlevnad av producentländernas lagstiftning och utvidgning av certifieringssystemen. Mer allmänt är det önskvärt att genomföra projekt som genom utveckling av lämpliga kontrollsystem främjar principen om "god förvaltning" på platsen.

3.3 Systemet för tillbörlig aktsamhet uppvisar emellertid ett antal svagheter. För det första omfattas endast de verksamhetsutövare som i första ledet släpper ut timmer och trävaror på marknaden (skogsägare, avverkare och importörer). Detta får till följd att den förväntade genomslagskraften av att kontrollera risken för att olagligt avverkade produkter släpps ut på marknaden minskar när verksamhetsutövarna i produktionskedjan kommer närmare slutkonsumenten. Kommittén anser att systemet bör utvidgas med olika villkor och regler till att omfatta samtliga verksamhetsutövare i trävaruindustrin i EU.

3.3.1 Samtliga verksamhetsutövare i branschen bör säkerställa att det timmer de hanterar kommer från laglig avverkning, med hjälp av de grundläggande uppgifter de ska ha tillgång till om produktens ursprung (land, skog, leverantörer, art, ålder och volym). Detta kan åstadkommas med hjälp av ett spårbarhetssystem med olika ansvarsnivåer. Det är t.ex. helt onödigt att lägga extra administrativa bördor på små skogsägare som verkar på nationell nivå inom ramen för ett redan fungerande system med lagar och effektiva kontroller som respekterar systemet för tillbörlig aktsamhet. Stora verksamhetsutövare som köper in och saluför timmer i EU eller som importerar från tredje land ska däremot tillämpa det system som fastställs i förordningen.

3.4 Trots de föreslagna ändringarna tycks systemet för tillbörlig aktsamhet inte kunna leda till att de fastställda målsättningarna uppnås på kort sikt, vilket också beror på att frågor som rör olaglig skogsavverkning är mycket svåra och komplicerade. Man bör i synnerhet inrikta åtgärder och kontroller på de områden som timret kommer från och på de delar av kedjan där risken för olagligheter är störst, dvs. problemets kärnpunkt. I dessa fall måste skogsförvaltningen övervakas av oberoende certifieringsorgan med vederbörlig erfarenhet.

3.5 Det kan vara lämpligt att på EU-nivå fastställa en gemensam ram för normer som ska respekteras i samband med riskhanteringen. Man bör i samband med detta i möjligaste mån använda de system för kontroll och spårning av timmer som redan finns i EU, och undvika onödiga överlappningar som framför allt belastar de små och medelstora skogsföretagen, samtidigt som man eftersträvar en harmonisering av det nya systemet med de mest effektiva systemen som redan används i olika medlemsländer. Man bör alltså uppmuntra tillämpningen av alla de system som redan uppfyller kraven för tillbörlig aktsamhet på grundval av nationell lagstiftning och lämpliga kontrollsystem, såsom certifiering av skogsbruket.

3.6 Förordningen bör också utvidgas till att omfatta timmer och trävaror som används för att producera energi från förnybara källor. Alla träprodukter och biprodukter av trä, även de produkter som tycks uppvisa hållbara egenskaper, t.ex. biomassa för energiproduktion, måste ha tillverkats på lagligt sätt. Ett absolut krav för att en åtgärd ska anses vara hållbar måste vara att den håller sig inom lagens ramar.

3.7 Systemet med påföljder måste vara tydligt och enhetligt i de olika medlemsstaterna, för att kunna bestraffa dem som bryter mot kravet att endast handel med timmer och trävaror som avverkat och framställts på laglig väg ska vara tillåten. Påföljderna måste därför vara effektiva, proportionella och avskräckande. För allvarliga överträdelse bör påföljden kunna bli näringsförbud.

4. Särskilda kommentarer

4.1 För att de fastställda målsättningarna ska kunna uppnås är det mycket viktigt att ta fram lämpliga instrument som kan användas för att kontrollera att timmer och trävaror som släpps ut på EU:s marknad kommer från lagligt skogsbruk. Utöver den nationella lagstiftningen och de instrument som föreskrivs i förordningen bör man också beakta de olika system som redan uppfyller kraven om tillbörlig aktsamhet, inbegripet system för skogscertifiering. Det krävs också system som gynnar de verksamhetsutövare som följer lagen och straffar dem som bryter mot fastställda regler när de släpper ut timmer och trävaror på marknaden. Om sådana regler inte kan fastställas på EU-nivå, bör de antas i medlemsstaterna på grundval av enhetliga kriterier.

4.2 Olaglig skogsavverkning är ett hot mot varje projekt för hållbar skogsförvaltning. Överenskommelser med tredje land bör därför medge organisatoriskt/förvaltningsmässigt samarbete samt omfatta system för sociala incitament, med hänsyn till att man har kunnat notera ett omvänt förhållande mellan omfattningen av illegal skogsavverkning och inkomsten per capita i ett givet land. De tropiska länderna med stort befolkningstryck och mest utbredd fattigdom är de områden som främst drabbas av avskogning⁽¹⁾. På samma sätt hör de träexporterande afrikanska länderna till världens femtio fattigaste länder och till de länder som har lägst index för mänsklig utveckling och lägst inkomst per capita⁽²⁾.

⁽¹⁾ Causes of forest encroachment: An analysis of Bangladesh. Iftekhar M.S., Hoque A.K.F. Geo Journal 62 (2005) 95–106.

⁽²⁾ Greenpeace. Den afrikanska träindustrin. De miljömässiga, sociala och ekonomiska effekterna. (2001).

4.3 Det kommer att innebära ytterligare byråkrati när systemet för tillbörlig aktsamhet utvidgas till samtliga operatörer och inte bara de verksamhetsutövare som i första ledet släpper ut timmer och trävaror. De förväntade fördelarna blir emellertid uppenbara när endast timmer som är lagligt avverkat och som kan spåras i hela produktionskedjan kommer att släppas ut på EU:s marknad. De många fördelarna är inte bara strikt ekonomiska ⁽¹⁾ utan framför allt sociala. I detta sammanhang betraktas miljön som en del av de ekonomiska och sociala krafterna, där aktörerna inte bara drivs av ekonomiska motiv utan också av andra intressen (miljömässiga, sociala och kulturella).

4.4 De produkter som tagits fram på detta sätt kommer att vara bättre anpassade till kraven på en marknad där miljömedvetenheten ökar, och dessa produkter kommer därför att få en starkare ställning. Detta kan också leda till den icke obetydliga fördelen att andra länder följer efter. En långsiktig förvaltning av skogens resurser och användningen av produkter som har tagits fram på lagligt sätt och är av hög kvalitet är således en möjlighet till utveckling för den lokala arbetskraften och en garanti inför framtiden för industrin inom branschen.

4.5 De administrativa bördorna måste dock stå i proportion till ett företags storlek. Små och medelstora företag och små producenter måste ges större flexibilitet och eventuellt mer tid när de ska anpassa sig till det nya systemet för tillbörlig aktsamhet. I synnerhet verksamhetsutövare som köper timmer i första ledet bör minimera risken för att släppa ut olagliga produkter genom spårbarhetsdokumentation, med information om produktens ursprung (land, skog, leverantörer, art, ålder och volym). Övriga operatörer i senare led bör dokumentera vem de har köpt timret av.

4.6 När bestämmelserna i förordningen fastställs anser kommittén det vara lämpligt att ge fullt erkännande åt nationella regler och organisationsmetoder som ligger mer i linje med kriterierna för ett hållbart skogsbruk utan att införa nyheter för nyhetens egen skull. Förslaget skulle också bli bättre om man beaktar hållbarhetsaspekten ur ett bredare perspektiv och inte enbart fokuserar på kapaciteten att producera timmer, utan även på sociala kriterier (förhållanden som respekterar mänskliga rättigheter och arbetstagares rättigheter), ekonomiska kriterier (undvika snedvridning av marknaden och illojal konkurrens) och miljökriterier (avverkningens konsekvenser för den lokala biologiska mångfalden).

4.7 Vi måste skapa ett positivt klimat för de verksamhetsutövare som följer reglerna och som informerar sina kunder om att deras timmer och trävaror avverkats och tillverkats på ett lagligt sätt. Kommittén anser avslutningsvis att det vore lämpligt att genomföra en informationskampanj för att öka konsumenternas medvetenhet om vikten av att veta och kunna kontrollera, genom spårning, att timmer och trävaror avverkats och tillverkats på ett lagligt sätt.

4.8 Användningen av lagligt avverkat timmer i byggbranschen, möbelsektorn och andra branscher kan främjas genom gemensamma satsningar och spridning av informationsmaterial, i syfte att gynna timmer som härrör från hållbart förvaltade skogar, det enda råmaterial som återskapas naturligt och som kan binda koldioxid under produktens hela livscykel. Detta är något som utmärker trä i förhållande till alla andra material.

4.9 Kommittén ställer sig till fullo bakom förslaget att inrätta en rådgivande grupp för timmerhandel, som inkluderar samtliga berörda parter, för att bistå kommissionen när det gäller att se till att systemet fungerar på ett korrekt sätt.

Bryssel den 1 oktober 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ Economics of sustainable forest management. Editorial. Shashi S. Kant. *Forest Policy and Economics*. 6 (2004), s. 197–203.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok – Hantering av bioavfall i Europeiska unionen"

KOM(2008) 811 slutlig

(2009/C 318/18)

Föredragande: **BUFFETAUT**

Den 3 december 2008 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Grönbok – Hantering av bioavfall i Europeiska unionen"

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 2 september 2009. Föredragande var Stéphane BUFFETAUT.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september – 1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 160 röster för, 1 röst emot och 4 nedlagda röster.

1. Slutsatser

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén ser positivt på den väg som kommissionen slagit in på i sin grönbok. Kommittén beklagar dock att texten enbart inriktas på bioavfall i stället för på allt biologiskt nedbrytbart avfall.

1.2 Eftersom det saknas gemensamma regler vill kommissionen se lagstiftning som är harmoniserad i principiella och tekniska hänseenden.

1.3 EESK betonar att det är nödvändigt att ta hänsyn till avfallshierarkin och att uppmuntra till och gynna återvinning samt att dra nytta av den, i synnerhet som energikälla.

1.4 Kommittén förespråkar att så mycket som möjligt görs för att förebygga uppkomsten av avfall hos konsumenten och bland tillverkarna, samtidigt som det står klart att den avfallsmängd som kan undvikas är marginell. Eftersom lokala förhållanden i hög utsträckning påverkar hanteringen av bioavfall och möjligheterna att återanvända materialet, anser EESK att EU för tillfället bör prioritera tydliga riktlinjer och fastställa kvalitetsmål snarare än att införa enhetliga tvingande bestämmelser om komposteringsformer. Medlemsstaterna bör behålla viss handelsfrihet vid genomförandet av EU-målen. Det vore dock lägligt att göra en utvärdering av genomförandet av EU-politiken fem år efter att de eventuella riktlinjerna tagits i bruk. Om resultatet visar sig vara otillfredsställande är det motiverat att införa en mer tvingande lagstiftning.

2. Vad är bioavfall?

2.1 Bioavfall är biologiskt nedbrytbart avfall från trädgårdar eller parker, livsmedels- eller köksavfall från hushåll, restauranger, cateringfirmor och detaljhandeln för livsmedel samt jämförbart avfall från anläggningar som förädlar livsmedel. Definitionen innefattar alltså inte avfall från skogs- och jordbruk, gödsel, reningsslam och en mängd annat biologiskt nedbrytbart avfall såsom naturtextil, papper eller förädlat trä. Grönboken avser alltså bioavfall och inte biologiskt nedbrytbart avfall, vilket är ett vidare begrepp som även innefattar bioavfall.

2.2 Den totala årliga mängden bioavfall i EU torde ligga kring 76,5 milj. ton och 102 milj. ton i fråga om livsmedels- och trädgårdsavfall, inklusive blandat fast kommunalt avfall, och 37 milj. ton avfall från livsmedelsindustrin.

3. Varför en grönbok?

3.1 För det första måste man konstatera att den nationella politiken varierar kraftigt från medlemsstat till medlemsstat. Frågan är alltså om de nationella åtgärderna är tillräckliga eller om insatser på EU-nivå vore bättre och effektivare, samtidigt som man måste vara medveten om de särskilda lokala förhållandenas, framför allt klimatets, betydelse.

3.2 Ramdirektivet om avfall ålägger kommissionen att göra en utvärdering av hanteringen av bioavfall i syfte att vid behov lägga fram förslag till regler eller riktlinjer.

3.3 Två arbetsdokument har publicerats, 1999 och 2001, men situationen har avsevärt förändrats, i synnerhet efter att tolv nya medlemsstater anslutit sig till unionen.

3.4 Grönbokens syfte är alltså att utröna möjligheterna för förbättrad hantering av bioavfall i EU. Det handlar om att inleda en debatt om huruvida det vore lämpligt att i framtiden vidta gemenskapsåtgärder som beaktar avfallshierarkin samt eventuella ekonomiska, sociala och miljörelaterade fördelar. Svårigheten ligger i att kunnandet på området är mycket bristfälligt.

4. Befintliga tekniker

4.1 I medlemsstaterna förekommer följande tekniker:

- Separat insamling, som möjliggör kompostproduktion av hög kvalitet.
- Deponering av avfall, som fortfarande används i hög grad för fast kommunalt avfall.
- Förbränning, med utnyttjande av energipotentialen (mindre tillämplig i söder där utnyttjandet av utvunnen värme kommer till mindre nytta).
- Biologisk behandling.
- Hanteringen samordnas med annat avfall.
- Omvandling av kompostprodukter till pellets.
- Kompostering.
- Rötning.
- Biomekanisk behandling som kombinerar sortering med biologisk behandling.

4.2 Samtliga tekniker används i medlemsstaterna, men följande tre är dominerande: förbränning i syfte att undvika deponering, hög grad av återvinning men relativt liten förbränning, samt deponering.

4.3 Även de gällande reglerna är olika. Det finns regler om kompostering och om kompostens kvalitet, men de varierar från en medlemsstat till en annan. Dessutom finns det regler om utnyttjande av energipotentialen. Dessa härrör från gemenskapen.

4.4 De miljömässiga och ekonomiska återverkningarna är olika beroende på teknik. Deponering betraktas som den minst kostsamma lösningen, medan förbränning innebär en betydande investering. I fråga om biologisk behandling är teknikerna så olika att det är svårt att sätta ett pris.

5. Allmänna överväganden

5.1 Tillämpningsområde

5.1.1 Grönboken gäller inte allt biologiskt nedbrytbart avfall. Detta är begränsande eftersom inte samtliga typer av biologiskt nedbrytbart avfall beaktas. Detta leder i viss mån till att det uppstår en ny kategori av biologiskt nedbrytbart avfall som endast omfattar biologiskt nedbrytbart avfall från parker och trädgårdar samt livsmedelsavfall från hushåll, livsmedelsnäringen eller livsmedelsindustrin.

5.1.2 Rutterna för avfallsuppsamling samt instrumenten för behandling av bioavfall och biologiskt nedbrytbart avfall (samt i vissa fall återvinningsmetoderna) utformas och genomförs gemensamt. Därför hade det varit mer logiskt med en enhetlig, övergripande metod med grund i ett enda regelverk. Om detta enda regelverk skulle visa sig vara ogenomförbart, blir det nödvändigt att ta fram lagstiftning som är harmoniserad i fråga om principer och tekniska aspekter.

5.1.3 Metoderna för hantering av bioavfall i synnerhet och biologiskt nedbrytbart avfall i allmänhet måste givetvis svara mot avfallshierarkin: förebyggande, återvinning (om återanvändning inte kommer i fråga) eller annan utvinning, t.ex. av energi, och slutligen förstöring.

5.1.4 Förebyggande är naturligtvis önskvärt. I praktiken gäller det att i avfallet begränsa mängden livsmedel som inte konsumerats och att begränsa avfallet från trädgårdar och parker tack vare anpassade odlingsmetoder. Det finns dock skäl att vara realistisk och konstatera att det inte går att undvika uppkomsten av bioavfall.

5.1.5 För denna typ av avfall bör återvinningen betraktas som en prioriterad hanteringsmetod. Det är fråga om att ta fram organiskt jordförbättringsmaterial genom kompostering eller gödningsmedel genom metanisering. Den metod som används för uppsamling inför biologisk behandling är av stor betydelse. Det är möjligt att göra sopsortering vid källan eller att samla upp blandat avfall som därefter sorteras industriellt. Det är viktigt att understryka att kvaliteten på material för komposter får betydande återverkningar på slutprodukternas kvalitet. Det viktigaste är att målsättningarna för återvinning och för kvalitet på slutmaterialet uppnås oberoende av vilken teknik eller organiseringsmetod som används.

5.1.6 När det gäller biologiskt nedbrytbart avfall kan det utnyttjas genom att slutprodukter görs optimala genom metanisering. Energiutvinningen ur avfallsresterna är ett oundgängligt komplement till återvinningsmetoderna för biologiskt nedbrytbart avfall i syfte att inte låta energin i sådant avfall gå till spillo.

5.2 Kompostering

5.2.1 I fråga om kompostering måste man understryka att avsättningsmöjligheterna är mycket olika beroende på medlemsstat, och att handelsutbytet mellan länderna är ytterst begränsat. Kompostmarknaden är framför allt lokal. I vissa länder används kompostprodukter framför allt inom jordbruket medan de i andra i högre grad är inriktade på parker eller gödningsmedel för trädgårdar. Därför ter det sig naturligt att reglerna ska utformas utgående från hur slutprodukten ska användas. Det är möjligt att ringa in tre huvudtyper av användning eller produkter:

— näring till växter och mylla,

— förbättring av markens fysiska egenskaper, och

— partiell ersättning av jord.

5.2.2 I samtliga fall måste kraven på hygien- och miljökvalitet i slutmaterialen (komposter eller rötrest) fastställas utgående från vetenskapliga riskbedömningar. De slutliga kvalitetskraven för komposter eller rötrest måste fastställas utgående från användningsändamålen och seriösa riskanalyser som bygger på pålitliga och beprövade metoder.

5.3 Beslutsfattandenivå

5.3.1 Behandlingen av bioavfall har olika förutsättningar beroende på geografiskt läge, klimat och användningsmöjligheter för komposterat material, och för dess utveckling vore det bäst att förlita sig på medlemsstaterna, som ska kunna utnyttja tydliga riktlinjer på europeisk nivå samt lita till vetenskapligt fastställda kriterier av hög kvalitet.

5.3.2 EU-politiken bör även bygga på definitioner av kompoststandarder, på kraftigt stöd till sopsortering och återvinning, på fastställande av standarder i produktionsprocessen för komposter samt på utbyte av goda metoder. I sin helhet bör dock viss flexibilitet bibehållas, varför tydliga riktlinjer är att föredra snarare än alltför tvingande lagstiftningsåtgärder som är illa anpassade till lokala förhållanden. De lokala myndigheterna har ju en rad åtgärdsalternativ till sitt förfogande, bl.a. avgifts- och skattepolitiken. Till exempel i Frankrike kan detta innebära att en kommuns beslut att gå in för sopsortering ger minskad skatt för uppsamling av hushållsavfall, vilket direkt gynnar skattebetalarna och utgör ett kraftigt incitament för de kommunala myndigheterna. Faktum kvarstår dock att sopsortering lättare

kan anordnas i landsbygdsområden eller i stadsnära områden än i stadskärnorna, särskilt om det är fråga om äldre städer.

5.4 Kompostklassificering. I stället för att på förhand klassificera kompostens kvalitet utgående från uppsamlingsmetod (sortering eller blandavfall) vore det lämpligt att fastställa kvalitetskrav på slutprodukten oberoende av ursprung. Kraven ska utformas enligt pålitliga vetenskapliga och hygieniska kriterier och med hänsyn till slutanvändningen.

5.5 Tekniker som bör uppmuntras. Även om sopsortering kan vara svårt att uppnå eftersom stora praktiska problem kan uppstå bland annat i stadskärnor, bör sortering ändå alltid uppmuntras då det är möjligt i tekniskt och ekonomiskt hänseende. Den bör åtföljas av kraftiga informations- och kommunikationsinsatser för att uppnå en förändring i befolkningens beteenden och vanor.

5.5.1 Biologisk behandling bör ges förtur framför andra behandlingsformer, och i synnerhet uppsamling på avstjälpningsplatser. Man kan konstatera att ekonomiska och skatterelaterade instrument i detta sammanhang kan uppmuntra till uppkomsten av andra lösningar än deponering, till exempel en höjning av deponeringsavgifter eller -skatter som ska betalas för att finansiera behandlingen av sopor i slutet av livscykel. I sådana fall måste man kunna erbjuda alternativ till ett rimligt pris.

5.5.2 Man bör påminna om avfallshierarkin och förstärka de förebyggande åtgärderna.

5.6 Anläggningar som inte omfattas av det framtida IPPC-direktivet. Anläggningar som inte omfattas vid tillämpningen av det framtida IPPC-direktivet (mindre än 50 miljoner ton behandlat avfall) bör uppfylla en rad kvalitetskrav. Samtidigt bör man understryka att även om dessa små anläggningar utgör 30 % av samtliga anläggningar, behandlar de endast en mycket liten procent av den totala avfallsvolymen.

6. Särskilda överväganden: åtta frågor

6.1 Kommissionen ställer åtta precisa frågor till de deltagande parterna. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén åtar sig att besvara dem.

6.2 Fråga 1: Förebyggande av avfall

6.2.1 EESK stöder helhjärtat det övergripande målet att förebygga uppkomsten av avfall. Förebyggandet kan vara kvantitativt och/eller kvalitativt. I det första fallet är det fråga om att begränsa mängden avfall som hamnar i omloppet för kollektiv hantering tack vare kompostering i hushållet eller i kvarteret, men i praktiken är teknikerna fortfarande begränsade avseende volym, och resultaten är magra på kort och medellång sikt. I det andra fallet är det fråga om att undvika att andra sopor blandas med biologiskt nedbrytbart avfall.

6.2.2 I båda fallen är det nödvändigt att upplysa medborgarna och göra dem medvetna. De är avgörande aktörer både när det gäller uppkomsten av sopor men även i fråga om sopsortering och uppsamling. Upplysningen bör i praktiken i första hand riktas dit där de största mängderna sopor uppstår.

6.2.3 En rad särskilda åtgärder kan rekommenderas:

- Kampanjer för att förebygga uppkomsten av livsmedelsavfall.
- Användning av nedbrytbara uppsamlingspåsar som i sin helhet kan komposteras.
- Särskild uppsamling av hushållens farliga avfall.
- Uppmuntran till bättre sopsortering av bioavfall där sådant uppstår i stora mängder.
- Förebyggande av uppkomsten av avfall i försörjningskedjan.

6.3 *Fråga 2: Minskad användning av deponering*

6.3.1 Genom att ytterligare begränsa deponering av bioavfall uppnår man ekologiska fördelar och kan dra nytta av bioavfallens energipotential, återvinna material och producera mer komposterat material, men allt detta kräver att det finns tillgängliga alternativ till ett rimligt pris.

6.3.2 Det vore lämpligt att uppmuntra biologisk behandling, till exempel med hjälp av finansiella verktyg. I Frankrike följdes den höjda skatten för nedgrävning av en omläggning till biologisk behandling. Fastställandet av återvinningsnivåer för biologiskt nedbrytbart avfall bör även övervägas.

6.4 *Fråga 3: Möjligheter att behandla bioavfall som styrs bort från deponering*

6.4.1 Anaerobisk nedbrytning av avfall med tillvaratagande av energin i form av biogas samt användningen av rötresten för komposter verkar särskilt lämpligt. Denna metod motsvarar konceptet "livscykel" eftersom den gör det möjligt att minska uppkomsten av växthusgaser och att förbättra markkvaliteten genom kompostprodukterna, samt att ta till vara energi i form av biogas.

6.4.2 Oberoende av vilken teknik som används bör prioriteten under alla omständigheter ges åt återvinning med produktion av gödningsmedel som återgår till marken genom biologisk behandling vars miljöresultat allmänt anses vara gott.

6.4.3 Konceptet livscykel är intressant, men den praktiska tillämpningen störs av att de nu tillgängliga verktygen för

dess genomförande inte är tillräckliga för att det ska kunna tillämpas. Metoderna för utvärdering av hanteringen bör förbättras för att man ska kunna beakta effekterna av klimatförändringen och frågan om markkvalitet.

6.4.4 Mindre stränga villkor bör gälla för förbränning av homogent avfall, med tanke på att riskerna med sådan förbränning inte är lika stora.

6.5 *Fråga 4: Tillvaratagande av energin i bioavfall*

6.5.1 Kommunalt biologiskt nedbrytbart avfall utgör 2,6 % av produktionen av förnybar energi. Detta är resultatet av de nu använda behandlingsmetoderna: förbränning, behandling av biogas från deponier och biogas som utvinns via metanisering.

6.5.2 Enligt Europeiska miljöbyrån motsvarar energipotentialen i kommunalt avfall 20 miljoner ton olja, vilket utgör nästan 7 % av den totala potential för förnybar energi som man har tillgång till 2020. Det finns alltså stort utrymme för framsteg. Med andra ord gäller det att inte på förhand döma ut utvinningen av energi ur bioavfall. Utvecklingen av metanisering av bioavfall bör betraktas som en intressant väg som ska uppmuntras.

6.5.3 Det är viktigt att främja utvecklingen av ny och mer effektiv teknik för ökat bortskaffande av avfall via biogasanläggningar och andra former av användning av avfall till produktion av biobränsle.

6.6 *Fråga 5: Återvinning av bioavfall*

6.6.1 Stöd till utökad återvinning och tillvaratagande av bioavfall är absolut nödvändigt. Det gäller inte bara att informera och uppmuntra dem som producerar bioavfall, utan även att påverka de myndigheter som är ansvariga på området. Man kan överväga att uppmuntra varje medlemsstat att fastställa ett mål för användning av gödning från återvinningen.

6.6.2 Följande åtgärder skulle kunna vidtas:

- Att erbjuda skatteincitament till förmån för återvinningsinsatser i fråga om biologiskt nedbrytbart avfall och tillvaratagande av komposterat material och rötresten.
- Att införa klausuler i offentlig upphandling som gynnar användningen av gödningsmedel från återvinning.
- Att gynna system för kvalitetsgarantier i alla skeden av biologisk behandling.
- Att tillvarata energin i den del av soporna som inte återvinns.

6.7 Fråga 6: Främja användningen av kompostprodukter och rötrest

6.7.1 Mot bakgrund av de olika användningsformerna och produkternas mångfald bör man fastställa regler både om komposter och om deras användning.

6.7.2 När det gäller komposter bör man fastslå gränsvärden för onedbrytbart material, förorenande ämnen och sjukdomsframkallande element.

6.7.3 Det vore önskvärt att fastställa följande mål för kompostanvändning:

- mål avseende näring till växter och mylla,
- mål avseende förbättring av markens fysiska egenskaper, och
- mål avseende partiell ersättning av jord.

6.7.4 Varje mål ska anpassas till typen och kvaliteten hos den berörda komposten. I samtliga fall måste kraven på hygien- och miljö kvalitet i slutmaterialen fastställas utgående från vetenskapliga riskbedömningar. Dessa kriterier ska gälla gifter, smittospridare och föroreningar.

6.7.5 Frågan om användning av kompostprodukter som utvunnits ur blandavfall leder till frågan om behandlingsmetod. Sortering vid källan är den säkraste metoden, men är inte alltid lätt att organisera. En annan lösning vore att samla upp blandat avfall som därefter sorteras industriellt eller i sorteringsanläggningar. När det finns flera olika tillgängliga tekniker vore det därför lämpligt att försäkra sig om att målen för återvinning och slutprodukternas kvalitet uppnås oberoende av vilken metod som har valts.

6.8 Fråga 7: Luckor i regelverket

6.8.1 Samtliga anläggningar för avfallsbehandling bör vara föremål för strikt uppföljning och strikta ramar. Specifika anvisningar om hanteringen av biologiskt nedbrytbart avfall som anger europeiska minimistandarder skulle kunna göra det möjligt att bättre följa upp kompostanläggningar som inte når upp till tröskeln i IPPC-direktivet, utan att direktivets tröskel ändras.

6.9 Fråga 8: Fördelar och nackdelar avseende tekniker för hantering av bioavfall

6.9.1 Grönboken talar om avfallshierarkin. Det är därför fördriktigt att man i grönboken förespråkar begränsad deponering. Förbränning kan utgöra en god metod för tillvaratagande av bioavfall, men detta innebär följaktligen att näringsämnen i bioavfallet inte används för att förbättra markens kvalitet. Fördelen med kompostering är att det ger möjlighet att ta fram material med goda gödningsegenskaper som lämpar sig för markförbättring. Nackdelen är uppkomsten av växthusgaser under komposteringen. Den anaeroba nedbrytningen av avfall med energiproduktion och -utvinning av biogas och användningen av rötrest som komposteringselement är mer komplicerad och kräver större investeringar än kompostering, även om den erbjuder möjligheter till en renare förnybar energikälla.

6.9.2 Det är under alla omständigheter lämpligt att bibehålla den tekniska innovationskapaciteten bland operatörerna för att dessa ska kunna utveckla anläggningarna och göra dem mer lönsamma och bättre både kvantitativt och kvalitativt. Det viktigaste är att säkerställa en kompostprodukt av så god kvalitet som möjligt, och det vore lämpligt att inrikta sig på resultatkrav utgående från vetenskapligt fastställda nivåer i stället för att kräva vissa tekniska lösningar.

Bryssel den 1 oktober 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En gemenskapsstrategi för förebyggande av katastrofer"

KOM(2009) 82 slutlig

(2009/C 318/19)

Föredragande: **María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL**

Den 23 februari 2009 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En gemenskapsstrategi för förebyggande av katastrofer"

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 2 september 2009. Föredragande var María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 165 röster för och 2 nedlagda röster:

1. Slutsatser

1.1 Förebyggande arbete är en grundläggande princip när det gäller att skydda och bevara miljön, och det är även ett sätt att begränsa de skador som kan drabba civilbefolkningen vid naturkatastrofer och katastrofer orsakade av människor till följd av en ohållbar användning av naturresurserna. EESK har vid upprepade tillfällen framhållit att de behöriga myndigheterna i varje land måste genomföra gällande bestämmelser på detta område och kontrollera att de efterlevs.

1.2 Den övergripande metod som föreslås för att förebygga katastrofer förefaller lämplig. Vi anser att verktygen för informationsinsamling är av avgörande betydelse såväl för en utvärdering av det nuvarande läget (förteckning över information, kartläggning av risker och bästa praxis) som för genomförandet av det årliga arbetsprogrammet för gemenskapens civilskyddsmekanism via övervaknings- och informationscentrumet. I detta sammanhang bör de lokala myndigheternas roll framhävas genom att man i förslaget understryker deras betydelse för civilbefolkningen när det gäller information om metoder, förebyggande åtgärder och katastrofhantering.

1.3 Med avseende på de föreslagna systemen för finansiering av de förebyggande åtgärderna anser vi, mot bakgrund av existerande system för att förebygga katastrofer samt andra specifika system knutna till jordbruks- och industripolitik, etc., att finansieringen bör utvidgas till andra områden när det gäller förberedelser, planering och tidig varning. Det måste avsättas tillräckliga finansiella resurser för att civilskyddsmekanismens nuvarande effektivitet inte ska försämrats.

1.4 Forskningen om åtgärder för att förebygga katastrofer är oerhört betydelsefull och bör utvecklas. Det är inte tillräckligt att enbart hänvisa till det sjunde ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling. Det bör avsättas särskilda medel till såväl EU:s som medlemsstaternas specifika program för riskförebyggande åtgärder.

1.5 Det internationella samarbetet på området för riskförebyggande kompletterar slutligen det redan existerande samarbetet när det gäller bistånd och insatser i händelse av en katastrof. Detta är ett solidariskt instrument som utvecklats inte bara inom FN, utan även inom ramen för andra internationella avtal som EU undertecknat, exempelvis Euromed, Lomé, Latinamerika, etc.

2. Inledning

2.1 EU har åtagit sig att vidta förebyggande åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna, inte enbart till följd av de internationella avtal som man ingått, utan även på grund av alla de naturkatastrofer och katastrofer orsakade av människor som har inträffat i Europa under de senaste åren. Detta förebyggande arbete bidrar inte bara till att bevara och återställa vårt landskap och våra hav och floder utan det kan även utgöra en modell för andra länder.

2.2 De åtgärder som beskrivs i meddelandet är resultatet av en praxis som redan används i de flesta medlemsstaterna vid specifika tillfällen (översvämningar, bränder), och som på kort tid lett till en samordning av insatserna på gemenskapsnivå, vilket gjort det möjligt att agera snabbt och effektivt och till och med ingripa på internationell nivå.

2.3 EESK har länge efterlyst samordning och framför allt en utveckling på gemenskapsnivå av en övergripande europeisk strategi för förebyggande av katastrofer ⁽¹⁾. Vi vill emellertid betona att dessa förebyggande åtgärder måste åtföljas av en gemensam hjälpmekanism för alla slags katastrofer. Denna bör betraktas som en mekanism för ömsesidigt bistånd inte enbart avsedd för EU-länderna utan för alla som behöver vår kunskap och våra resurser för att lindra konsekvenserna av dessa katastrofer.

2.4 Förebyggande arbete är en grundläggande princip för att skydda och bevara miljön samtidigt som det är ett sätt att begränsa de skador som kan drabba civilbefolkningen. Målet är en hållbar användning av naturresurserna. Den senaste tidens snabba ökning i fråga om förlust av människoliv, förlust av biologisk mångfald och ekonomiska förluster gör det nödvändigt att kontrollera efterlevnaden av den redan befintliga lags-tiftningen. EESK har vid upprepade tillfällen framhållit att de behöriga myndigheterna i varje land måste genomföra gällande bestämmelser på detta område och kontrollera att de efterlevs ⁽²⁾, eftersom man kunde ha förhindrat vissa katastrofer eller åtminstone lindrat konsekvenserna.

2.5 De mål för förebyggande av katastrofer som anges i meddelandet ska inte tillämpas enbart inom EU. Den 16–19 juni sammanträdde den andra globala plattformen för katastrof-förebyggande i Genève, där EU spelade en betydande roll. Rent generellt sammanfaller plattformens slutsatser med kommissionens förslag och i texten hänvisas till vissa av dem.

3. Sammanfattning av förslagen i meddelandet

3.1 Meddelandet är resultatet av en överenskommelse mellan å ena sidan kommissionen och å andra sidan Europaparlamentet och rådet. Syftet är att förstärka gemenskapens åtgärder för att förhindra katastrofer och mildra deras konsekvenser.

3.2 De viktigaste faktorerna för utarbetandet av en förebyggande strategi är framför allt de åtgärder som redan vidtagits på gemenskapsnivå som en del av den gällande sektorsspecifika lagstiftningen. Målet är att skapa ordning och enhetlighet i befintliga förfaranden och åtgärder för att underlätta efterlevnaden. Bland annat bör följande faktorer nämnas:

3.2.1 Ökade kunskaper om utgångsläget och den nuvarande situationen, tack vare en förteckning med information om ka-

tastrofer och spridning av bästa praxis som möjliggör ett informationsutbyte mellan berörda parter, skulle göra det möjligt att utarbeta kartor över hotade områden i enlighet med direktiv 2007/60/EG om bedömning och hantering av översvänningsrisker ⁽³⁾. Från denna synpunkt är det av avgörande betydelse att främja forskning av det slag som avses i det sjunde ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling (2007–2013).

3.2.2 En annan, mycket viktig faktor som föreslås är en sammankoppling av aktörer och strategier under katastrofhanteringsens olika stadier. Gemenskapens civilskyddsmekanism kommer att spela en mycket viktig roll tack vare den stora erfarenhet som samlats under dess verksamhet. Man framhåller emellertid också att det krävs utbildning och ökad medvetenhet om katastrofförebyggande hos allmänheten. Även behovet av en bättre sammankoppling av berörda aktörer betonas, och man föreslår att det inrättas ett europeiskt nätverk bestående av företrädare för olika nationella instanser.

3.2.3 En av de viktigaste faktorerna för att förebygga katastrofer är att öka effektiviteten hos de befintliga instrumenten. Framför allt krävs en effektivare användning av gemenskapens medel, eftersom det är billigare att förebygga än att återställa. Dessa åtgärder bör ingå i någon av fonderna (exempelvis projekt för återbeskogning/nybeskogning) inom ramen för gällande gemenskapslagstiftning som fungerar som förebyggande norm med avseende på många naturkatastrofer.

3.3 Slutligen föreslås en förstärkning av det internationella samarbetet om förebyggande åtgärder. Arbetet ska samordnas med FN:s internationella strategi för minskning av katastrofrisiker (UN-ISDR), samt med andra organisationer inom ramen för Europa-Medelhavspartnerskapet och grannskapspolitiken.

4. Kommitténs synpunkter på förslaget

4.1 Kommittén ställer sig mycket positiv till kommissionens meddelande. Det innehåller visserligen inte särskilt många nya förslag, men kommissionens ståndpunkt kan motiveras. Om all gällande gemenskapslagstiftning efterlevdes skulle de förebyggande åtgärderna vara effektiva, och i många fall skulle man kunna undvika eller åtminstone mildra de katastrofer som tyvärr inträffar allt oftare. Förebyggande åtgärder är ett ofta återkommande krav från EESK:s sida ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ EUT C 204, 9.8.2008, s. 66.

⁽²⁾ EUT C 221, 8.9.2005, s. 35.

⁽³⁾ EUT L 288, 6.11.2007.

⁽⁴⁾ EUT C 221, 8.9.2005, s. 35; EUT C 195, 18.8.2006, s. 40 och EUT C 204, 9.8.2008, s. 66.

4.2 Det bör betonas att vissa av förslagen är värdefulla som grundval för en övergripande strategi, och inte enbart med avseende på vissa konkreta händelser, exempelvis översvämningar. Vi anser att det behövs en övergripande, förebyggande strategi, antingen det handlar om naturkatastrofer eller katastrofer orsakade av människor. Denna strategi bör grundas på så mycket information som möjligt om vårt landskap, våra hav och floder, atmosfären samt om risken för läckor från underjordiska lagringsplatser för koldioxid. Förslaget att upprätta en förteckning med uppgifter om katastrofer skulle göra det möjligt att utarbета kartor över riskerna i enlighet med direktivet om översvämningar, vilket skulle tvinga de behöriga myndigheterna att vidta förebyggande åtgärder.

4.2.1 Vilka myndigheter som är behöriga i miljöfrågor varierar beroende på hur man har fördelat befogenheterna i respektive medlemsstat⁽¹⁾. Vi anser emellertid att det är viktigt att det är dessa myndigheter som i första hand bär ansvaret, såväl när det gäller förebyggande åtgärder som i fråga om att informera och utbilda det civila samhället. Detta är i sin tur avgörande för om de åtgärder som fastställts för att förhindra eller lindra katastroferna ska visa sig effektiva.

4.3 Vi anser att det är viktigt att framhålla betydelsen av det finansiella instrumentet för civilskydd⁽²⁾, som utöver gemenskapens civilskyddsmekanism (transport, utbildning, etc.) även omfattar annan verksamhet i samband med förberedelser, planering, tidig varning och förebyggande åtgärder, via det årliga arbetsprogrammet.

4.4 I arbetsprogrammet för 2009, som antogs i november 2008, anges en betydande ökning när det gäller samarbetsprojekt för att förebygga katastrofer. Budgeten ökar från 1,1 miljoner euro (arbetsprogrammet 2008) till 2,25 miljoner (arbetsprogrammet 2009), vilket kommer att bidra till att förhindra och mildra skador på lång sikt genom att riskbedömningen förbättras. Aktörer inom civilskyddet på alla administrativa nivåer samt från samhället i övrigt har möjlighet att delta.

4.5 Vi anser också att det är viktigt att framhålla den stora ökningen i arbetsprogrammet med avseende på stöd- och förberedelseverksamhet inom ramen för mekanismen. Ett av målen är att stödja kommissionen i samband med införandet av strategin för förebyggande av katastrofer och öka kunskaperna i fråga om förebyggande åtgärder med hjälp av en budget som ökat från 650 000 euro (arbetsprogrammet 2008) till 1,18 miljoner euro. Arbetsprogrammet för 2009 innehåller även ett kapitel om utbyte av bästa praxis när det gäller förebyggande åtgärder.

4.6 Att sprida bästa praxis skulle inte bara möjliggöra en bättre samordning mellan de behöriga myndigheterna utan

även en bättre tillämpning av de riskförebyggande åtgärderna och av de konkreta åtgärder som ska vidtas i händelse av en katastrof. Vi anser att gemenskapens civilskyddsmekanism⁽³⁾, via övervaknings- och informationscentrumet, bör ansvara för centraliseringen av dessa databaser i syfte att göra dem mer användbara.

4.7 Vi anser i det här sammanhanget att förslaget om att förbättra sammankopplingen mellan alla aktörer via ett europeiskt nätverk bestående av företrädare för olika nationella instanser skulle göra det möjligt att inte bara tillämpa bästa praxis vid katastrofer utan även ha en förebyggande funktion i de fall då ett ingripande vanligtvis är besvärligt.

4.8 Ett viktigt område är finansiering av förebyggande åtgärder. Förslaget innehåller två system:

— Att under 2009 upprätta en förteckning över de gemenskapsinstrument som finns för stöd till katastrofförebyggande verksamhet i syfte att bedöma i vilken utsträckning sådana instrument används, samt undersöka om det finns något som de inte täcker in⁽⁴⁾.

— Att utarbета en förteckning över förebyggande åtgärder som finansieras via olika politikområden, t.ex. återbeskogning/nybeskogning.

4.9 EESK anser att man utöver dessa förslag bör fundera över lämplig finansiering av civilskyddet (*finansinstrumentet för civilskydd*) för att säkerställa att de nya uppgifterna inte minskar gemenskapsmekanismens kapacitet att ingripa, inte enbart när det gäller förebyggande åtgärder utan även då en katastrof redan inträffat.

4.10 Kommittén betonar emellertid återigen vikten av forskning på området för förebyggande åtgärder. Det är tydligt att man måste investera på de högprioriterade områden som redan börjat behandlas inom ramen för det sjunde ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling (2007–2013). Även andra finansieringskällor inom specifika politikområden skulle kunna komma ifråga när det gäller förebyggande verksamhet, exempelvis finansiering inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare i samband med åtgärder inom skogsbruket. Vi anser därför att kommissionen bör fastställa vilka finansieringskällor som är tillgängliga inom gemenskapens samtliga politikområden och inte bara inom den gemensamma jordbrukspolitikens, exempelvis regionalpolitiken, energipolitiken, klimatförändringarna, etc., och på så sätt kunna genomföra ett effektivt förebyggande åtgärdsprogram med avseende på alla slags katastrofer.

⁽¹⁾ I punkt 12 i plattformens slutsatser efterlyser man utveckling av ett samarbete som både erkänner och stärker de centrala och lokala myndigheternas och det civila samhällets ömsesidiga beroende.

⁽²⁾ Rådets beslut av den 5 mars 2007 om inrättande av ett finansiellt instrument för civilskydd (2007/162/EG, Euratom).

⁽³⁾ EUT C 204, 9.8.2008.

⁽⁴⁾ När det gäller utvärderingen av befintliga finansieringsinstrument för katastrofförebyggande åtgärder på global nivå, se punkt 17 i plattformens slutsatser.

4.11 Vi vill även framhålla vikten av att öka medvetenheten hos medborgarna och hos samhälls- och frivilligorganisationerna med avseende på behovet av förebyggande strategier som grundval för förbättrad säkerhet och adekvata insatser i nödsituationer. Utbildning och ökad medvetenhet i det civila samhället vad gäller förebyggande åtgärder och en korrekt användning av naturresurserna är en grundläggande uppgift för de behöriga myndigheterna, i synnerhet på lokal nivå, på grund av närheten till resurserna och deras användning.

4.12 Förslaget att stärka det internationella samarbetet för förebyggande åtgärder och inte enbart i fråga om stödåtgärder är ett av de viktigaste förslagen, och här spelar FN:s internatio-

nella strategi för minskning av katastrofrisker (UN-ISDR) för utvecklingsländerna en viktig roll. Man bör i vilket fall som helst överväga att under FN:s överinseende göra interventionsmekanismerna allmänt tillgängliga utan att för den skull minimera EU:s interventioner, som varit till så stor nytta vid de senaste katastroferna.

4.13 Den europeiska grannskapspolitiken bör alltid innehålla ett kapitel om samarbete kring riskförebyggande åtgärder i syfte att främja hållbar utveckling i linje med bl.a. millennieutvecklingsmålen och Hyogo-ramen för åtgärder inom ramen för FN:s internationella strategi för minskning av katastrofrisker (UN-ISDR).

Bryssel den 1 oktober 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok: Transeuropeiska transportnät (TEN-T): En översyn av strategin – Bättre integrering av de transeuropeiska transportnäten för att främja den gemensamma transportpolitiken"

KOM(2009) 44 slutlig

(2009/C 318/20)

Föredragande: **Jan SIMONS**

Den 4 februari 2009 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 första stycket i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Grönbok – Transeuropeiska transportnät (TEN-T): En översyn av strategin – Bättre integrering av de transeuropeiska transportnäten för att främja den gemensamma transportpolitiken"

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 8 september 2009. Föredragande var Jan Simons.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september – 1 oktober 2009 (sammanträdet den 30 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 167 röster för, 1 röst emot och 5 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Kommittén håller med kommissionen om att det behövs en genomgripande översyn av riktlinjerna för TEN-T eftersom EU sedan 1996 utvidgats med ett stort antal medlemsstater. Detta och förskjutningen i de strategiska prioriteringarna, framför allt det ökade intresset för miljö och klimat, gör en nyorientering av det gemensamma nätet för transportinfrastruktur nödvändig.

1.2 När det gäller problemen med de allt större koldioxidutsläppen och bristerna i godstrafikens infrastruktur och organisation kan kommittén ställa sig bakom kommissionens tanke att man bör söka integrerade sammodala lösningar för godstrafiken för att uppnå samverkans effekter för användarna.

1.3 När ett nytt transeuropeiskt transportnät läggs upp bör man enligt kommittén uttryckligen ta hänsyn till den s.k. grannskapspolitiken, förbindelserna till de östra och södra delarna av EU. Kommissionen och medlemsstaterna bör i detta sammanhang framför allt rikta in sig på transportnätet och inte på enskilda anläggningsarbeten. På så sätt främjas också solidariteten mellan medlemsstaterna.

1.4 När det gäller formen för ett framtida transeuropeiskt nät föreslår kommissionen tre alternativ. Kommittén anser liksom rådet att det bör finnas en struktur med två nivåer: ett övergripande nät och ett stomnät där ett "ur geografisk synpunkt

definierat prioriterat nät" kopplas samman med en "begrepps-baserad pelare", så att transportpolitiken och infrastrukturrelaterade aspekter integreras. På så sätt kan EU:s budgetmedel användas på ett mer effektivt sätt än hittills. Man bör inrätta ett organ som samordnar användningen av medlen.

1.5 Kommittén vill uppmärksamma kommissionen på att man måste utarbeta en mer bindande ram för genomförandet, bland annat lämpliga sanktioner, för att kunna skapa det "prioriterade nätet" och driftskompatibla trafikstyrningssystem.

1.6 När det gäller den framtida planeringen av det transeuropeiska transportnätet kan kommittén instämma i det angreppssätt som nämns i grönboken i fråga om principen om att varje transportmedel ska användas i förhållande till sina komparativa fördelar inom sammodala transportkedjor och på så sätt bidra till att gemenskapens klimatförändringsmål uppnås. Målet måste förbli en övergång till den mest miljövänliga transportkedjan.

2. Inledning

2.1 Kommissionen lade den 4 februari 2009 fram grönboken "Transeuropeiska transportnät (TEN-T): En översyn av strategin – Bättre integrering av de transeuropeiska transportnäten för att främja den gemensamma transportpolitiken", som innehåller en översyn av kommissionens strategi för ett transeuropeiskt transportnät (TEN-T).

2.2 Kommissionen vill involvera så många berörda aktörer som möjligt i arbetet med översynen för att kunna utnyttja de kunskaper, de erfarenheter och de åsikter som redan finns. Kommissionen inledde ett offentligt samråd i frågan som avslutades den 30 april 2009.

2.3 Kommissionen kommer att analysera resultaten av det offentliga samrådet och använda dem i arbetet med att utveckla den nya strategin för transeuropeiska transportnät. Resten av 2009 kommer enligt planerna att ägnas åt att bearbeta reaktionerna på grönboken och utföra de undersökningar som krävs. I början av 2010 tänker kommissionen presentera metoderna för strategin för att i slutet av 2010 lägga fram lagstiftningsförslag – en översyn av riktlinjerna för TEN-T och eventuellt också av TEN-T-förordningen.

2.4 EG-fördraget (artiklarna 154–156) innehåller en bred definition av TEN-T-strategin som ett bidrag till att uppnå målsättningarna för den inre marknaden i fråga om tillväxt och samsättnings- och till att skapa en social, ekonomisk och geografisk sammanhållning som kommer alla medborgare och företagare till del.

2.5 Vidare vill man verka för en hållbar utveckling genom att ge miljöskydds krav en framträdande plats i strategin. TEN-T-strategin bör vara inriktad på att i betydande utsträckning bidra till gemenskapens 20-20-20-klimatförändringsmål.

2.6 EU:s strategi för de transeuropeiska näten tog form mellan 1990 och 1995 och fastställdes genom Europaparlamentets och rådets beslut 1996. Sedan dess har 400 miljarder euro investerats i transportinfrastrukturprojekt av gemensamt intresse. Det måste dock påpekas att det uppstått stora förseningar när det handlar om att slutföra många projekt. Särskilt under de transeuropeiska nätens första period (1996–2003) genomförde medlemsstaterna – i förhållande till det totala antalet prioriterade projekt – främst vägprojekt. Ytterligare infrastruktur för miljövänligare transportsätt måste byggas ut snarast när det är uppenbart att detta krävs.

2.7 Ungefär 30 % av de 400 miljarder euro som investerats kommer från gemenskapskällor, t.ex. TEN-T-budgeten, Sammanhållningsfonden, EBRD och EIB. Den återstående investeringsposten beräknas uppgå till 500 miljarder euro. Man räknar med att sammanlagt 80 % av de medel som är avsatta för prioriterade TEN-T-projekt ska komma järnvägssektorn till godo.

2.8 Av erfarenhet vet vi att de europeiska medborgarna har svårt att se resultaten av TEN-T-strategin och mervärdet av den. I grönboken försöker kommissionen med det tillvägagångssätt som den förespråkar att råda bot på denna brist genom att ställa klimatmålen i centrum för den framtida TEN-T-strategin.

2.9 Kommissionen kommer själv fram till att det krävs en genomgripande översyn av TEN-T-strategin. Genom en process där ekonomiska mål och miljömål integreras, en process med en tydlig inriktning på behovet av en effektiv passagerar- och godstrafik som grundar sig på sammodalitet och innovativa metoder, bör man kunna skapa en sund bas för ett effektivt bidrag till gemenskapens klimatmål.

2.10 Eftersom översynen har så bred räckvidd, såväl i politiskt, samhällsekonomiskt, miljömässigt, institutionellt och geografiskt hänseende som i tekniskt hänseende, passar kommissionen med grönboken på att redogöra för sina överväganden och ge berörda parter en möjlighet att via samrådsrundan aktivt delta i diskussionerna och komma med förslag för en ny TEN-T-strategi.

2.11 När det gäller grönboken om den framtida TEN-T-strategin uttryckte Europaparlamentet i sin resolution av den 22 april 2009 sitt stöd för en begreppsbasead TEN-T-pelare, förvisso ett ganska vagt begrepp. Europaparlamentet ser dock också en lösning i konkreta projekt, där en mer än proportionell andel av de prioriterade projekten kommer miljövänliga transportformer till godo.

2.12 Ministerrådet intog vid sitt sammanträde den 11–12 juni 2009 ståndpunkten att alla löpande prioriterade TEN-T-projekt borde ingå som en naturlig del i ett sammanhängande prioriterat nätsom omfattar både befintlig infrastruktur, infrastruktur under utbyggnad och projekt av gemensamt intresse. Dessa projekt bör vara multimodala, och noder och intermodala anslutningar bör uppmärksammas.

2.13 Vidare anser rådet att TEN-T-strategin i stor utsträckning bör bidra till klimat- och miljömålen. En optimal integration och samverkan mellan alla transportformer, både i fråga om fysisk infrastruktur och intelligenta transportsystem, bör kunna leda till effektiva sammodala transporttjänster och utgör på så sätt en stark grund för minskade utsläpp av koldioxid och andra ämnen inom transportsektorn.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Kommissionen har konstaterat att genomförandet av Europaparlamentets och rådets beslut från 1996 om att skapa en transeuropeisk infrastruktur av gemenskapsintresse inte gått som planerat. Detta framgår också av kommissionens meddelande "De transeuropeiska näten: mot en samordnad strategi" (KOM(2007) 135 slutlig). Kommittén anser dock att kommissionen har vidtagit lämpliga åtgärder för att genom det offentliga samrådet om grönboken lägga grunden för en genomgripande översyn av TEN-T-strategin.

3.2 Kommittén anser också att det behövs en genomgripande översyn av riktlinjerna för TEN-T, eftersom EU sedan 1996 utvidgats med ett stort antal medlemsstater. Detta innebär att det behövs en nyorientering av gemenskapens nät för transportinfrastruktur.

3.3 Kommissionen anger i sin översyn av riktlinjerna för TEN-T-strategin att den nätplanering som ursprungligen gjordes, där avsikten var att koppla samman stora delar av de nationella näten för de olika transportsätten och koppla samman dem vid de nationella gränserna, har förlorat i styrka genom EU:s utvidgning.

3.4 Det kommer att behövas enorma belopp för att genomföra ett nytt transeuropeiskt transportnät. Enligt kommittén måste man därför ta så många relevanta faktorer och element i beaktande att man kan göra riktiga och väl genomtänkta val. Kommittén anser att man bör utgå från att de finansiella medlen ska stå i proportion till ambitionerna och inte tvärtom.

3.5 Den framtida TEN-T-strategin är förankrad i EG-fördraget. Artiklarna 154–156 innehåller de aspekter som måste beaktas. Tidigare tillmättes inte hållbar utveckling – och därmed inte heller klimatmålen – tillräckligt stor betydelse, men kommittén anser liksom kommissionen att detta måste vara ett viktigt inslag i transportpolitiken generellt sett och följaktligen också i TEN-T-strategin. Kommittén har för övrigt redan påpekat detta i sitt yttrande av den 13 mars 2008 (TEN/298 – CESE 488/2008), där vi också framhöll vikten av en samordnad strategi.

3.6 För genomförandet av fördragsbestämmelserna har de så kallade TEN-T-riktlinjerna fastställts, som innehåller villkor för urval av projekt som är av gemensamt intresse och stöds av medlemsstaterna. Slutmålet med dessa riktlinjer är att skapa ett enda multimodalt nät för att på ett innovativt sätt möjliggöra säkra och effektiva transporter.

3.7 Kommittén kan ställa sig bakom kommissionens tanke att man bör söka sammodala lösningar för godstrafiken för att tackla problemen med de allt större koldioxidutsläppen och bristerna i godstrafikens infrastruktur och organisation. Vi anser t.ex. att utvecklingen av höghastighetsvattenvägar (*Motorways of the Sea*) är av stor betydelse för de transeuropeiska transportnätens vidareutveckling.

3.8 Kommissionen anser att en reviderad TEN-T-strategi måste bygga vidare på tidigare resultat och att det måste finnas en kontinuitet från den tidigare strategin. Kommittén undrar om detta synsätt verkligen rymmer väl med en genomgripande över-

syn av TEN-T-strategin. En bedömning som är grundad på objektiva kriterier och avser de projekt som är prioriterade i dag och finns upptagna i bilaga 3 i TEN-T-riktlinjerna borde enligt kommittén leda till en revidering av denna bilaga. Detta borde rimligtvis också kunna leda till att projekt stryks från bilagan.

3.9 När det gäller uppläggningsen på en ny TEN-T-strategi håller kommittén med kommissionen om att strategin måste grunda sig på en dubbel målsättning, där ekonomi och miljö integreras. Kommittén anser att en samordnad strategi leder till samordningseffekter, framför allt för projekt med anknytning till EU:s utvidgning. Därför är det viktigt att man också kartlägger miljöeffekterna, inklusive följderna för klimatet, av valet av nät. Det handlar alltså om att hitta en balans mellan ekonomiska intressen och omsorg om miljön genom att främja ett hållbart och effektivt transportsystem som grundar sig på principen om sammodalitet.

3.10 Som exempel på detta vill kommittén peka på den integration av luftfart och järnvägstransporter på avstånd upp till 500 km som stimuleras av marknaden. Höghastighetstågförbindelserna spelar också en mycket viktig roll för passagerartrafiken. Också för godstrafiken finns det dock intressanta möjligheter att integrera flygplatser i det europeiska järnvägsnätet.

3.11 Kommittén anser att det nya transeuropeiska transportnätet framför allt måste koncentrera sig på nätet, både i fysisk och icke-fysisk bemärkelse, och att tonvikten bör ligga på det s.k. grannskapet, t.ex. infrastruktur från västra EU österut och från norra EU söderut (Via Baltica, Helsingfors–Aten). Den s.k. grannskapsstrategin befrämjar enligt kommittén solidariteten mellan EU:s invånare.

3.12 Kommissionen föreslår att man i syfte att fastställa det europeiska mervärdet borde underkasta alla utvalda projekt av gemensamt intresse en harmoniserad kostnads- och intäktsanalys med flera kriterier. På så sätt kan man ta hänsyn till alla faktorer, oavsett om de kan mätas i pengar eller inte. De europeiska stöden skulle på så sätt kunna delas ut på ett rättvist och objektivt sätt och begränsas till projekt med ett verkligt mervärde för EU. Kommittén anser att varje metod som leder till en mer effektiv användning av gemenskapens pengar måste tillämpas.

3.13 Ett sådant harmoniserat arbetssätt skulle framför allt vara till nytta om man tog itu med flaskhalsarna i den gränsöverskridande infrastrukturen, där problemet ofta bottnar i kostnadsfördelningen. Detta arbetssätt kan leda till en rationalisering av TEN-T-programmet, samtidigt som fokus kan riktas in mer på kombinationen ekonomi och miljö.

3.14 Kommissionen undrar i grönboken vilket av följande alternativ i fråga om formen på ett framtida transeuropeiskt transportnät som är att föredra:

- Bevara den nuvarande strukturen med två nivåer omfattande ett övergripande nät och prioriterade projekt (som inte är sammankopplade).
- En nivå med prioriterade projekt, eventuellt sammankopplade till ett prioriterat nät.
- En struktur omfattande två nivåer med ett övergripande nät och ett stomnät som utgörs av ett (geografiskt definierat) prioriterat nät och en "begreppsaserad pelare" för att integrera transportpolitik och infrastrukturrelaterade aspekter.

3.15 Kommittén föredrar det sistnämnda alternativet. EESK anser att EU:s finansiella medel måste användas mer effektivt än hittills och att en kraftsamling av medlen på ett stomnät ger de bästa möjligheterna till detta. Det övergripande nät där tillämpningen av en del av gemenskapens transportlagstiftning under årens lopp varit kopplad till räckvidden på dagens TEN-T-nät kan på grund av denna koppling inte bara skjutas åt sidan utan måste alltså finnas kvar. Dessa projekt skulle i så fall inte längre kunna komma i fråga för stöd från TEN-T-budgeten. Däremot kan finansiering ske via regionala fonder eller Sammanhållningsfonden.

3.16 För att använda EU:s finansiella medel mer effektivt borde man enligt kommittén inrätta ett organ som samordnar användningen av medlen.

3.17 Det ur geografisk synpunkt definierade prioriterade nätet borde ur kommitténs synvinkel bestå av verkligt multimodala axlar som förbinder de viktigaste ekonomiska centrumen och befolkningscentrumen med varandra och som i sin tur förbinder dessa centrum med de främsta noderna, t.ex. havs- och inlandshamnar samt flygplatser. Detta nät skulle behöva uppfylla kraven i fråga om miljöskydd och en social och hållbar utveckling.

4. Särskilda kommentarer

4.1 En hållbar utveckling, och framför allt de ambitiösa klimatmål som EU fastställde i december 2008, kräver enligt kommissionen en anpassning av strategin för de transeuropeiska näten. Kommittén håller med kommissionen om att klimathänsynen redan i sig borde vara ett tillräckligt motiv för en översyn, men påpekar att också det faktum att planerade projekt inte slutförs samt EU:s utvidgning tvingar fram en översyn.

4.2 När kommissionen hävdar att alla projekt av gemensamt intresse borde underkastas en kostnads- och intäktsanalys kan kommittén i princip hålla med om detta. EESK skulle dock också vilja skapa utrymme för andra metoder med samma effekt. Vi anser i alla händelser att de externa effekterna måste fastställas och bedömas på ett mer enhetligt sätt.

4.3 Kommittén stöder kommissionens uppfattning att ett nät med stora sammanhängande infrastrukturprojekt vid en översyn av TEN-T måste kompletteras med ett "begreppsaserat" nät av sådana projekt. Kommittén vill dock framhålla att kommissionen borde rikta in en stor del av sina samordningsinsatser på att få till stånd sådana projekt.

4.4 Kommittén påpekar att systematiska investeringar i europeisk forskning och teknisk utveckling lett till nya möjligheter att förverkliga målen för den europeiska transportpolitiken med andra medel än bara investeringar i fysisk infrastruktur.

4.5 Kommissionen har i olika meddelanden, t.ex. om handlingsplanen för logistik och handlingsplanen för intelligenta transportsystem, tagit upp möjligheterna och de politiska intentionerna. När denna nya teknik införs måste man under alla förhållanden se till att arbetsförhållanden och dataskydd inte påverkas negativt.

4.6 Vidare kan man nämna initiativet för miljövänliga bilar, som ingår i den ekonomiska återhämtningsplanen för Europa, där det talas om hur man kan öka effektiviteten i det europeiska transportsystemet genom att tillämpa ren framdrivningsteknik och intelligent logistik. När vi talar om innovation får vi inte heller glömma det europeiska åtgärdsprogrammet Naiades, dvs. det åtgärdsprogram som i vid mening ska stimulera den inre sjöfarten.

4.7 I den handlingsplan för logistik som nämns under punkt 4.5 beskrivs kortfattat begreppet gröna korridorer. Kommittén skulle vilja att detta begrepp utvecklades vidare, eftersom gröna korridorer enligt EESK också innebär att det finns alternativa transportsätt för transporter mellan noder, vilket möjliggör kostnadseffektiva val.

4.8 Utvecklingen av det transeuropeiska transportnätet har hittills setts som ett krav på insatser från de berörda medlemsstaternas sida. Anläggning av infrastruktur faller visserligen inom medlemsstaternas behörighetsområde, men kommittén anser att man måste utarbeta en mer bindande ram för genomförandet av det "prioriterade nätet", inklusive lämpliga sanktioner. Det senare skulle också kunna vara fallet för driftskompatibla trafikstyrningssystem.

4.9 Kommittén anser att höghastighetsvattenvägarna (*Motorways of the Sea*) uttryckligen måste spela en roll i funderingarna kring det prioriterade nätet, med större fokus på det bredare logistiska nätet så att EU:s havshamnar blir lätta att nå och får lämpliga förbindelser med inlandet. Detta får dock inte innebära att konkurrensen snedvrids.

4.10 Kommittén kan slutligen instämma i ett antal frågor som kommissionen tar upp i sin grönbok och som måste be-

aktas vid den framtida planeringen av TEN-T. Man kan nämna sådana frågor som passagerar- och godstrafikens olika behov, flygplatsernas känslighet för bränslepriser, säkerhetsaspekten, den ekonomiska utvecklingen och miljöskyddet, de problem med havshamnarna som nämns under punkt 4.9 samt godslogistiken, som bygger på principen om att varje transportmedel används i förhållande till dess komparativa fördelar inom effektiva sammodala transportkedjor och spelar en viktig roll när gemenskapen ska genomföra klimatmålen. Målet måste förbli en övergång till den mest miljövänliga transportkedjan.

Bryssel den 30 september 2009.

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: EU, Afrika och Kina: dialog och samarbete mellan tre parter”

KOM(2008) 654 slutlig

(2009/C 318/21)

Föredragande: **Luca JAHIER**

Den 17 oktober 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: EU, Afrika och Kina: dialog och samarbete mellan tre parter”

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 september 2009. Föredragande var **Luca JAHIER**.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 145 röster för, 1 röst emot och 3 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 Under de senaste 15 åren har Afrika rönt en allt större uppmärksamhet från Kinas sida, som fått en stabil position som den afrikanska kontinentens tredje handelspartner och ekonomiska partner tack vare ett ständigt ökat handelsutbyte, ökade investeringar och partnerskap som upprättats med de flesta afrikanska länder. Europas försprång däremot har, även om vi fortfarande är Afrikas främsta ekonomiska partner, urholkats i vår multipolära värld där tillväxtländerna önskar uppnå en ny balans. Eftersom Afrika är ett närliggande område som vi delar solidariska intressen med, medför andra makters intresse att Europa måste omdefiniera sitt partnerskapsförhållande med denna kontinent.

1.2 EESK ser positivt på att kommissionen med sitt förslag vill lansera en dialog och ett trepartssamarbete mellan EU, Kina och Afrika. Det rör sig om ett nödvändigt och oundvikligt projekt, även om utgången är mycket osäker och problematisk. Vi välkomnar särskilt det pragmatiska och progressiva angreppssättet och valet av fyra specifika sektorer: fred och säkerhet, infrastruktur, utnyttjande av naturresurserna och miljö samt jordbruk och livsmedelsförsörjning.

1.3 Ett trepartssamarbete är dock bara meningsfullt om det är effektivt och jämbördigt. Obalansen i de nuvarande förhållandena måste beaktas noga: Kina är ett enda stort land som har förbindelser med vart och ett av Afrikas länder, medan EU ofta har svårt att tala med en röst i sina afrikanska kontakter. Även om Kinas närvaro i Afrika inte är helt problemfri, tenderar flera

afrikanska regeringar att föredra partnerskap med Peking, som tycks mer redo att uppfylla deras önskemål utan att ställa några villkor och utan långdragen byråkrati.

1.4 För att samarbetet ska fungera effektivt måste man först och främst undersöka om samtliga berörda parter verkligen är intresserade av det förhållningssätt som föreslås och deras faktiska medverkan i trepartsdialogen. Kommissionen och rådet måste därför ta alla nödvändiga initiativ för att få gensvar på de förslag som lagts fram.

Dessutom är det nödvändigt

— att EU verkligen vinnlägger sig om att harmonisera sina egna insatser, såväl på det ekonomiska som på det diplomatiska området och inom utvecklingssamarbetet med hjälp av ett tydligare långsiktigt geostrategiskt angreppssätt och att unionen med kraft satsar på att blåsa nytt liv i strategin för EU–Afrika från Lissabon och ökar anslagen,

— att regeringarna och Afrikanska unionen mer ser till den långsiktiga nytta som deras länder kan få av ett partnerskap med EU och Kina än till de omedelbara fördelarna för de lokala ledarna, och de måste därför få hjälp att utöka sin respektive kapacitet att fastställa och förvalta långsiktiga strategier för utveckling som rör såväl olika regioner som hela kontinenten,

— att uppmana Kina att öka sina ansträngningar för att frukterna av detta trepartssamarbete, och det bilaterala samarbete som landet upprättar med enskilda afrikanska stater, kommer hela samhället och alla lokalbefolkningar till godo och inte bara deras regeringar.

1.5 Vill man som främsta mål ha en hållbar lokal tillväxt måste man särskilt se till att

— det lokala mervärdet ökar,

— det byggs ny social infrastruktur, varvid man även bör respektera befintliga strukturer,

— det sker en effektiv kunskaps- och tekniköverföring,

— man stöder tillväxten inom de lokala och regionala marknaderna, de lokala företagen och mer allmänt verkar för förbättrade levnads- och arbetsvillkor,

— man stöder partnerskap mellan utländska och lokala företag,

— den långsiktiga ohållbara skulden inte ökar och de lokala och regionala institutionerna generellt stärks.

1.6 En dialog och ett samarbete som bygger på likvärdiga villkor måste dessutom innebära att varje part får föra upp också de mest kontroversiella punkter på dagordningen eller punkter om vilka åsikterna skiljer sig och som tillmäts olika betydelse. Mot bakgrund av rådets beslut vore det mer förenligt med Lissabonstrategin från 2007 eller med Cotonouavtalet från 2000, som reglerar kontakterna mellan EU och AVS-länderna, att man i den föreslagna processen tog med nyckelfrågor som demokratiska styresformer, mänskliga rättigheter och det civila samhällets roll, som för närvarande inte ingår i meddelandet.

1.7 EESK vill särskilt betona att det är mycket viktigt att involvera samtliga icke-statliga aktörer och särskilt aktörer från den privata sektorn, fackföreningar, jordbruks-, kvinno- och konsumentorganisationer m.fl. i trepartsdialogen. Dessa aktörer har fått en allt större betydelse under senare år, bland

annat till följd av framgången med Lomé- och Cotonouavtalen. Denna goda cirkel som medverkan av olika aktörer inom näringsliv och samhälle i kontakterna EU–Afrika innebär får alltså varken försummas eller äventyras utan ska i stället utnyttjas på lämpligt sätt. EESK uppmanar därför kommissionen att definitivt ta med denna punkt i det egna förslaget.

1.8 Med tanke på EU:s multilaterala engagemang och USA:s ökade intresse för Afrika skulle trepartssamarbetet mellan EU, Kina och Afrika kunna utvidgas också till USA med sikte på ett mer komplett, effektivt och jämbördigt partnerskap, som skulle omfatta de angivna sektorerna men som skulle kunna utökas till att omfatta också andra områden.

2. Inledning

2.1 Afrika håller snabbt på att förändras. Även om Afrika fortfarande står för endast 2 % av världens BNP och mindre än 1 % av världens industriproduktion, håller denna kontinent på att åter dras med i globaliseringen efter årtionden av geopolitisk och ekonomisk marginalisering. EU är fortfarande kontinentens främsta ekonomiska partner, men Afrika uppvaktas i allt högre grad av "nya finansärer", framför allt av Kina, men också av Indien, Japan, Sydkorea, de stora länderna i Latinamerika och Gulfstaterna. Under senare år har också USA åter börjat intressera sig för kontinenten, mest för att säkerställa en trygg energiförsörjning och för att bekämpa terroristhotet. Trots att 40 % av befolkningen fortfarande lever under fattigdomsgränsen betraktas Afrika allt mindre som en "hopplös kontinent" och alltmer som en "ny terräng" som erbjuder utvecklings- och affärsmöjligheter.

2.2 Afrika har under de senaste tio åren genomgått en omfattande politisk utveckling: Afrikanska unionen har upprättats, den nya strategiska planen 2004–2009 har lanserats och konfliktlösningskapaciteten har ökat. De regionala ekonomiska gemenskaperna har stärkts, och programmen för ekonomisk utveckling (Nepad, det nya partnerskapet för Afrikas utveckling) och för samhällsstyrning (Afrikanska mekanismen för ömsesidig granskning) har lanserats.

2.3 Som kommissionsledamot Louis Michel ⁽¹⁾ vid ett flertal tillfällen påpekat har alla dessa förändringar lett till att det förnyade internationella intresset för Afrika har inriktats på tre huvudområden: ekonomiska intressen, säkerhetsintressen och maktpolitiska och geostrategiska intressen.

2.4 Förutom konkurrensen om tillgången till och kontrollen över Afrikas naturresurser och i första hand energiresurserna, har man på det ekonomiska planet börjat uppmärksamma de ännu ofantliga möjligheterna på den afrikanska inre marknaden, där man under de senaste åren noterat en genomsnittlig tillväxt på 6 %, låg inflation och en gynnsam utveckling med en ständigt minskande statskund.

⁽¹⁾ Se särskilt Louis MICHEL, *Afrique-Europe: l'indispensable alliance*, internt, ej officiellt dokument, Europeiska kommissionen, december 2007.

2.5 På båda områdena har Kina uppvisat stor beslutsamhet och förmåga till långsiktiga strukturella investeringar⁽¹⁾ genom att ändra de historiska kontakter med de afrikanska länderna som landet inledde på 1950-talet. Även om Kina har fortsatt att lägga vikt vid syd-syd-samarbetet mellan utvecklingsländer har landet från och med mitten av 1990-talet inriktat sig mer på de ekonomiska möjligheter som Afrika erbjuder och har upprättat vänskapliga förbindelser med nästan samtliga afrikanska länder. Den kontinenttäckande dimensionen av Kinas nya strategi be-
fästes genom Pekings inrättande av forumet för samarbete mellan Kina och Afrika (FOCAC)⁽²⁾. De toppmöten som äger rum vart tredje år (Peking 2000, Addis Abeba 2003, Peking 2006 och det som planeras till december 2009 i Sharm el-Sheikh i Egypten) har angett takten för den fortgående utvecklingen av kontakterna mellan Kina och de afrikanska staterna. Den nya kinesiska strategin gentemot Afrika blev allmänt känd i och med att vitboken om Kinas politik i Afrika⁽³⁾ offentliggjordes i januari 2006.

2.6 Eftersom situationen är väsentligt förändrad jämfört med tidigare årtionden har också EU beslutat att se över sin egen Afrika-politik. Denna process har lett till att EU i december 2007 i Lissabon antog en ny gemensam EU-Afrika-strategi, om vilken kommittén har avgett ett innehållsrikt och detaljerat yttrande⁽⁴⁾.

2.7 Samtidigt som Kina och EU åter börjar intressera sig för Afrika och är villiga att investera där väcker det sätt på vilket dessa viktiga aktörer i framtiden kommer att fastställa sina respektive handlingslinjer frågor och förväntningar både vad avser den uppenbara konkurrens som kommer att uppstå och möjliga samarbetsområden. Man måste beakta att EU och Kina i absoluta termer ligger på första respektive tredje plats bland utländska handelspartner och investerare i Afrika och att handelsförbindelserna mellan EU och Afrika relativt sett har minskat i betydelse, medan förbindelserna mellan Kina och Afrika har fått en dramatiskt ökad betydelse⁽⁵⁾.

2.8 Den offentliga debatten kretsar mer och mer kring Kinas roll i Afrika och eftersom kommissionen inspirerats av att Eu-

ropaparlamentet i april 2008 antog ett betänkande i frågan⁽⁶⁾ har man under de senaste två åren lanserat en djupgående diskussion som åtföljts av omfattande initiativ till ett utvidgat samråd⁽⁷⁾ för att förstå återverkningarna av den pågående processen och för att utstaka möjliga vägar för en trepartsdialog mellan EU, Kina och Afrika.

3. Sammanfattning av kommissionens meddelande

3.1 I meddelandet föreslås att man undersöker hur man bäst kan få till stånd en dialog och ett samarbete på lika villkor mellan Afrika, Kina och EU. Kommissionens främsta mål är således att främja den ömsesidiga förståelsen och bana väg för gemensamma och samordnade insatser inom strategiska sektorer enligt prioriteringar som slagits fast framför allt av afrikanska institutioner.

3.2 Meddelandet bygger på ett pragmatiskt och progressivt tillvägagångssätt som främst inriktas på möjligheter till konkret samordning inom områden som anses väsentliga för att främja stabilitet och utveckling i Afrika. Det rör sig om följande områden:

- **Fred och säkerhet i Afrika**, som främst syftar till ett intensivare samarbete med Afrikanska unionen och Kina inom FN:s ram, för att stödja utvecklingen av den afrikanska freds- och säkerhetsarkitekturen och stärka Afrikanska unionens kapacitet att hantera fredsbevarande insatser.
- **Stöd till afrikansk infrastruktur**, som är grunden för utveckling, investeringar och handel, för en ökad sammanlänkning av nätverk och regional integration, främst inom transport-, telekommunikations- och energisektorerna.
- **Hållbar förvaltning av naturresurserna och miljön**, som genom att stärka förbindelsen med initiativ som öppenhet inom utvinningsindustrin (EITI), skogslagstiftningens efterlevnad samt förvaltning av och handel med skog (Flegt) samt Kimberleyprocessen för insyn i diamantindustrin, möjliggör öppnare processer, ökad tekniköverföring och ökad finansiering för att hålla stånd mot klimatförändringen och främja utvecklingen av förnybar energi.

⁽¹⁾ Det handlar inte bara om naturresurser, infrastruktur och handel. Kinas största bank, *Industrial Land Commercial Bank of China*, har förvärvat 20 % av Sydafrikas och Afrikas största bank *Standard Bank*, en satsning på 5,6 miljarder dollar. Det är den största investeringen någonsin i Afrika av en utländsk grupp.

⁽²⁾ Se FOCAC:s officiella webbplats www.focac.org/eng/

⁽³⁾ "China's African policy", 12 januari 2006, <http://www.focac.org/eng/zgdfzcc/t463748.htm>

⁽⁴⁾ EUT C 77, 31.3.2009, s. 148–156, "Strategin EU–Afrika", föredragande: Gérard DANTIN.

⁽⁵⁾ Enligt uppgifter från Internationella valutafonden (IMF) har handeln mellan EU och Afrika, som 1995 utgjorde 45 % av den totala Afrika-handeln, minskat till strax över 30 %, medan Kinas handel har ökat från några procent 1995 till ca 27 % i dag. Under 2008 uppgick handeln Kina–Afrika till 106,8 miljarder dollar, och överträffade på så sätt två år i förväg, och med en tillväxt på 45 % jämfört med året före, det mål på 100 miljarder fram till 2010 som uppställdes under toppmötet i Peking 2006. Se även *Commission staff working paper, Annexes to the Communication of the Commission*, SEK(2008) 2641 slutlig.

⁽⁶⁾ *Kinas politik och dess konsekvenser för Afrika*, EP:s ref.: A6-0080/2008/P6_TA-PROV(2008)0173, Europaparlamentets resolution av den 23 april 2008, föredragande: Ana Maria GOMES.

⁽⁷⁾ Särskilt viktig var konferensen *Partners in competition? The EU, Africa and China*, som anordnades av kommissionen den 28 juni 2007 med deltagande av över 180 beslutsfattare, sakkunniga och diplomater från Afrika, Kina och EU.

— **Jordbruk och en tryggad livsmedelsförsörjning**, med sikte på att förbättra produktiviteten och produktionsnivåerna inom det afrikanska jordbruket, framför allt genom forskning och innovation inom jordbruket, kontroll av djursjukdomar och livsmedelssäkerhet. Dessa insatser skulle bakas in i det övergripande programmet för Afrikas jordbruksutveckling (CAADP).

3.3 Det är kommissionens önskan att dialogen och samråden ska föras på samtliga nivåer (nationell, regional, kontinental och inom de bilaterala kontakterna EU–Kina) för att bland beslutsfattarna skapa större ömsesidig förståelse om de olika politikinsatserna och strategierna och därmed göra det möjligt att utveckla konkreta samarbetsmöjligheter. Processen kommer samtidigt att bidra till att göra stödet effektivare i linje med Pragdeklarationen från mars 2005 och slutsatserna från seminariet i Accra i september 2008.

3.4 Rådet har tagit till sig och godtagit de viktigaste rekommendationerna i meddelandet och anser att en trepartsdialog skulle bidra till "att stödja Afrikas och världssamfundets insatser för att främja demokratisering, politisk och ekonomisk integrering, god samhällsstyrning och respekten för de mänskliga rättigheterna" ⁽¹⁾ och rekommenderar att förslagen till konkreta förslag behandlas mer i detalj.

3.5 EESK ser dock med oro och besvikelse på att varken Kina eller Afrikanska unionen hittills har intagit någon officiell ståndpunkt i fråga om den trepartsdialog som EU föreslår. Inte heller vid det senaste toppmötet mellan EU och Kina behandlades samarbetet med Afrika, vilket dock föreslogs i det meddelande som här behandlas ⁽²⁾. Just nu finns det alltså inga konkreta tecken på att Kina och Afrikanska unionen ställer sig positiva till EU:s förslag.

4. Positiva aspekter

4.1 Meddelandet innehåller olika värdefulla och positiva inslag, särskilt följande:

— Ett tillvägagångssätt som bygger på dialog och utbyte som ingår i den nödvändiga strävan efter samordning mellan givarna och de viktigaste aktörerna.

— Kommissionens pragmatism vid valet av fyra strategiska sektorer som ger ett stort antal insatsmöjligheter.

⁽¹⁾ Jfr slutsatserna från det 2902:a sammanträdet i rådet (allmänna frågor och yttre förbindelser) den 10 november 2008.

⁽²⁾ 11:e toppmötet EU–Kina, Prag den 20 maj 2009, gemensamt pressmeddelande.

— Förslaget om en progressiv uppbyggnad av trepartssamarbetet där man strävar efter att utnyttja samtliga redan befintliga strukturer i stället för att upprätta ännu en kostsam multilateral struktur.

4.2 Vad gäller i synnerhet den andra punkten är det utan tvekan så att de fyra sektorer som valts är av avgörande betydelse för utvecklingen på den afrikanska kontinenten liksom, om än på olika sätt, för systemen för bilaterala förbindelser mellan Kina och Afrika och EU och Afrika.

4.3 På nytt uppblossande konflikter, sårbara pågående fredsprocesser tillsammans med risken för att det uppstår nya former av integralism och/eller områden som kan hysa terrorister gör det ytterst viktigt att samarbeta för att upprätthålla och främja fred och säkerhet. Stödet till den afrikanska freds- och säkerhetsarkitekturen liksom EU:s fredsbevarande insatser bör särskilt uppmärksammas i form av kapacitetsuppbyggnad, utbildning samt logistiskt och/eller ekonomiskt stöd.

4.4 I samarbetet kring upprätthållande och främjande av fred och säkerhet borde också ingå en särskild dialog om reglerna för vapenleveranser och vapenhandel, särskilt till regeringar och icke-statliga beväpnade grupper som är inblandade i pågående konflikter och/eller som begår allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna ⁽³⁾. På detta sätt skulle man också i trepartskontakterna Kina–EU–Afrika behandla en fråga som redan tagits upp i FN.

4.5 Den nya tonvikten på investeringar i infrastruktur, som under lång tid försumrats i det europeiska samarbetet men som däremot är stommen i Kinas Afrikastrategi, är strategiskt viktig av två olika slags skäl. Framför allt är lämplig infrastruktur nödvändig för att säkerställa dels tillgång till och transport av råvaror eller varor som släpps ut på de afrikanska marknaderna, dels de former av konkret och effektiv regional integration som är grundläggande för Afrikas sociala och ekonomiska utveckling. Förbättring av infrastruktur eller inrättande av helt ny är dessutom en tydlig prioritering för många afrikanska regeringar och får inte längre vara avhängig uteslutande av lokal finansieringsförmåga eller finansiell hållbarhet ⁽⁴⁾.

4.6 Vikten av en hållbar miljö och förvaltning av naturresurserna är självklar, inte bara med avseende på den globala klimatförändringen utan också vad gäller alla aspekter som rör utnyttjande, transporter och användning av Afrikas naturresurser, särskilt mineraler och energi.

⁽³⁾ Se fotnot 7.

⁽⁴⁾ Se diskussioner och överläggningar under Afrikanska unionens tolfte toppmöte den 26 januari–3 februari 2009 i Addis Abeba, där det centrala temat var just "Infrastrukturutveckling i Afrika" www.africa-union.org

4.7 På senare år har debatten framför allt gällt miljö- och arbetsförhållanden på de byggplatser som leds eller som är kopplade till kinesiska företag i Afrika, vilket utförligt dokumenteras i en studie från *African Labour Research Network* ⁽¹⁾. Man ska dock inte glömma att detsamma gäller många europeiska och gränsöverskridande företag. Frågan om respekten för internationella normer liksom för insynen ⁽²⁾ vad gäller ingående och genomförande av kontrakt som tecknats med afrikanska regeringar rör således Kina, EU och Afrika i samma grad och bör därför ingå i trepartsdialogen om hållbar förvaltning av naturresurserna och miljön och om stödet till afrikansk infrastruktur.

4.8 Jordbruket och livsmedelförsörjningen har till sist åter hamnat högst bland prioriteringarna hos de viktigaste givarna och i den gemensamma strategin visavi den afrikanska kontinenten. Detta intresse måste emellertid snarast omsättas i konkreta åtgärder som får långsiktigt stöd och som berör landsbygdsutvecklingen i dess helhet. I sammanhanget måste man se till att landsbygdsbefolkningen deltar fullt ut, att lantbruksorganisationerna medverkar och att man garanterar deras långsiktiga tillgång till och förvaltning av de lokala resurserna.

4.9 Mot bakgrund av detta bör man beakta den varning som nyligen utfärdades vid det toppmöte för lantbruksorganisationerna i de fem afrikanska regionerna som anordnades i Rom av Coldiretti (de italienska lantbrukarnas sammanslutning) och som handlade om den kraftiga ökningen i mängden förvärv av jordbruksmark i Afrika och i andra utvecklingsländer som görs av länder som Sydkorea, Kina, Förenade Arabemiraten, Saudiarabien och Japan som vill försäkra sig om livsmedelförsörjning och resurser för produktion av biobränsle ⁽³⁾.

4.10 Samarbetet kring livsmedelförsörjningen skulle också kunna tjäna till att lansera en dialog om andra viktiga ämnen som uppnåendet av millennieutvecklingsmålen, skyddet av sårbara grupper och hälsoskyddet. På det sistnämnda området bör man särskilt inrikta sig på att fastställa gemensamma strategier för att bekämpa de tre stora pandemierna ⁽⁴⁾ – malaria, hiv/aids

och tuberkulos – som för övrigt är föremål för internationellt samarbete i multilaterala sammanhang.

4.11 Vad gäller de afrikanska institutionernas roll i trepartsdialogen, intar Afrikanska unionen en värdefull central plats vid sidan av de ekonomiska regionala institutionerna och enskilda afrikanska stater. Det är också viktigt att involvera AU-trojkan i den årliga dialogen EU–Kina liksom att låta AU-kommissionen i Addis Abeba spela rollen av mellanhand i de reguljära treparts-samråden. Dessa tankar ligger i linje med kravet på att de afrikanska institutionerna måste ta på sig ett konkret ansvar, vilket också EESK betonade i sitt yttrande om strategin EU–Afrika ⁽⁵⁾. Syftet är att stärka deras suveränitet och legitimitet och att möjliggöra verkligt balanserade partnerskap. Man måste dock försäkra sig om att Afrikanska unionen stöder och antar dessa prioriteringar och att de snarast omsätts i konkreta handlingsplaner.

4.12 Strävan efter en trepartsdialog mellan EU, Kina och Afrika är än viktigare mot bakgrund av den dragningskraft som Kina har på Afrika. I många afrikanska regeringars ögon framstår Kina som en modell, eftersom landet lyckats ta sig ur fattigdom, bekämpa sjukdomar och blivit en framträdande aktör på den internationella arenan under loppet av bara en generation. Kinas kamp mot fattigdom har främst bedrivits på landsbygden och inriktats på utveckling och på ökad jordbruksproduktion, en strategi som skulle kunna tjäna också de afrikanska ländernas intressen ⁽⁶⁾. Kinas dragningskraft har dock också ökat eftersom landet inte har något kolonialt förflutet, utan fortsätter att kalla sig ett utvecklingsland och tar avstånd från förhållandet givare-biståndsmottagare, något som historiskt sett varit mer kännetecknande för OECD-länderna. Dessa egenskaper tillsammans med omfattande resurser till investeringar eller lån till de afrikanska regeringspartnerna ger Peking uppenbara fördelar i kontakterna med Afrika.

5. Negativa inslag

5.1 Samtidigt har förbindelserna Kina–Afrika också negativa inslag, som bekymrar externa observatörer och som borde få utrymme i dialogen inom processen för det samarbete mellan tre parter som kommissionen föreslår.

⁽¹⁾ A. Yaw Baah - H. Jaunch, *Chinese investment in Africa, a labour perspective*, ALRN, maj 2009, http://www.fnv.nl/binary/report2009_chinese_investments_in_africa_tcm7-23663.pdf

⁽²⁾ Jfr Tax Justice Network, *Breaking the curse: how transparent taxation and fair taxes can turn Africa's mineral wealth into development*, http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/TJN4Africa_0903_breaking_the_curse_final_text.pdf

⁽³⁾ Organisationerna i fråga talar om förvärv av jordbruksmark på 7,6 miljoner hektar bara under 2008 och jordbruksavtal som Kina undertecknat med olika afrikanska länder; http://www.coldiretti.it/docindex/cncd/informazioni/314_09.htm Se även L. Cotula, S. Vermeulen, R. Leonard, J. Keeley, *Land grab or development opportunity? – Agricultural investment and international land deals in Africa*, FAO-IFAD-IIED, maj 2009.

⁽⁴⁾ EUT C 195, 18.8.2006, s. 104–109, "Afrika – en nödvändig prioritering: det europeiska civila samhällets ståndpunkt", föredragande: Adrien BEDOSSA.

⁽⁵⁾ Se ovanstående yttrande, EUT C 77, 31.3.2009, s. 148–156.

⁽⁶⁾ Med endast 7 % av den odlingsbara marken föder Kina 22 % av världens befolkning. Landet har i stort sett vunnit kampen mot den extrema fattigdomen, analfabetismen, mot de svåraste sjukdomarna och epidemierna och har minskat barnadödligheten. Enligt Martin Ravallion, *Are there lessons for Africa from China's success against poverty?*, The World Bank, Policy Research working paper n°4463, januari 2008, skulle Afrika kunna dra nyttiga lärdomar av en djupgående analys av de främsta orsakerna till Kinas utveckling. Se även R. SANDREY, H. EDINGER, *The relevance of Chinese agricultural technologies for African smallholder farmers: agricultural technology research in China*, Centre for Chinese Studies, Stellenbosch University, april 2009, <http://www.ccs.org.za/downloads/CCS%20China%20Agricultural%20Technology%20Research%20Report%20April%202009.pdf>

5.2 Den ökande kinesiska närvaron i Afrika har också sina mörka sidor. Till att börja med har de lokala förvaltningarna och stadseliten åter fått en central plats, vilket lett till en oroande marginalisering av den privata sektorn i Afrika, äventyrande av de afrikanska fackföreningarnas blygsamma landvinningar och kraftigt diskriminerande arbetsförhållanden för de lokala arbetstagarna. En verklig partnerrelation mellan likar borde ge alla tre parter – EU, Kina och Afrika – möjlighet att på dagordningen föra upp också de mest kontroversiella punkterna eller de punkter om vilka åsikterna skiljer sig och som tillmätts olika betydelse.

5.3 Om man jämför de fyra samarbetsområden som kommissionen föreslår med de åtta punkter som fastställts som prioriteringar i den handlingsplan för strategin EU–Afrika som lanserades i Lissabon ⁽¹⁾, kan man notera frånvaron i meddelandet av viktiga ämnen som demokratisk samhällsstyrning, mänskliga rättigheter och anständiga arbetstillfällen. Om dessa frågor och det civila samhällets roll skulle tas med i trepartsdialogen skulle det för EU ligga mer i linje med både Lissabonstrategin och Cotonouavtalet från 2000 ⁽²⁾, som reglerar kontakterna mellan EU och AVS-länderna.

5.4 EU:s och Kinas strategier för insatser i Afrika skiljer sig åt. Medan EU lämnar större delen av sitt bistånd i form av donationer, som för övrigt i allt högre grad är förbundna med politiska villkor (respekt för demokratiska regler, mänskliga rättigheter, ILO-konventionerna, kamp mot korruption, främjande av goda styresformer samt det civila samhällets medverkan) och har som mål att minska fattigdomen, beviljar Kina för det mesta lån till fördelaktiga villkor, som till största delen är avsedda för uppförande av infrastruktur och som garanteras av långsiktiga kontrakt för utnyttjande av naturresurserna. De kinesiska lånen är dessutom ofta kopplade till användningen av kinesiska företag, varor och ibland också kinesisk arbetskraft, med former av "bundet bistånd" som OECD-länderna numera i stort sett har frångått. Samma regler för anbudsförfaranden i OECD-området gynnar i många fall företagen i utvecklingsländerna med Kina i täten.

5.5 Det kinesiska förhållningssättet uppskattas i allmänhet mer av de styrande klasserna i Afrika, eftersom det inte innebär några villkor och inte bromsas av EU:s byråkrati. Det innebär dock en dubbel risk: Det genererar en form av ny massiv skuldsättning, som skulle kunna ge ohållbara effekter på lång sikt och göra de små länderna mer ekonomiskt beroende av produktion och export av en enda gröda, som i sin tur är utsatt för prisfluktuationer på de internationella marknaderna.

5.6 Även om EU å sin sida fortsätter att vara Afrikas främsta ekonomiska partner och handelspartner, strävar unionen efter

att tala med en röst och att föra en verkligt enhetlig politik, vare sig det handlar om utveckling, handel eller utrikes- och säkerhetspolitik. Även på fältet finns det fortfarande många begränsningar i samordningen av de olika medlemsstaternas åtgärder, vilket leder till minskad verkan och effektivitet.

6. Ytterligare knäckfrågor

6.1 Utöver de redan nämnda villkor som EU ställer i sina kontakter med Afrika finns ytterligare aspekter som illustrerar skillnaderna mellan Europas och Kinas arbetssätt och som olika afrikanska regeringar inte försummar att påpeka.

— De olika problem som uppstått i kontakterna mellan EU och de afrikanska länderna i samband med förhandlingarna om de ekonomiska partnerskapsavtalen och som står i motsättning till den kinesiska marknadens gradvisa och tydligt proklamerade öppning för tullfri import av afrikanska varor (under 2010 torde antalet varuslag öka till 440, jämfört med 190 år 2006).

— Den kinesiska regeringens kraftfulla och väl synliga åtagande vad gäller att uppföra infrastruktur, skolor, sjukhus och offentliga byggnader, jämfört med de ofta endast delvis utförda arbeten som kan tillskrivas tidigare europeiska initiativ.

— Mycket mer konkreta insatser från Kinas sida för utbildning och vidareutbildning av anställda inom områdena jordbruk, medicin, vetenskap och kultur. Kina har också öppnat sina universitet och utbildningscentrum för ett stort antal afrikanska studenter.

— Det stora utbudet av kinesiska varor – som i vissa fall knappast iakttar internationella standarder för produktsäkerhet och får allvarliga konsekvenser för folkhälsan och miljön – som gradvis invaderar marknaderna och hushållen på hela den afrikanska kontinenten, med ofta förödande effekter på några specifika lokala produktionssektorer, främst textilsektorn ⁽³⁾.

6.2 Den pågående globala ekonomiska och finansiella krisen föranleder slutligen en diskussion om de möjliga effekterna på Afrika ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Fred och säkerhet, demokratisk samhällsstyrning och mänskliga rättigheter, handel, regional integration och infrastruktur, partnerskap kring millennieutvecklingsmålen, energi, klimatförändringarna, migration, mobilitet och sysselsättning, vetenskap, informationssamhället och markanvändning.

⁽²⁾ Se art. 9, första stycket.

⁽³⁾ Se den intressanta rapporten från Världsbanken från 2007, *Africa's Silk Road*.

⁽⁴⁾ Se i samband med detta meddelandet "Att hjälpa utvecklingsländerna hantera finanskrisen", KOM(2009) 160 slutlig och det EESK-ytrande som håller på att utarbetas.

Effekterna av den globala konjunkturedgången, minskad export, många marknader som präglas av protektionism och fallande priser på många råvaror skapar ett oroväckande scenario som riskerar att allvarligt äventyra de mål som uppnåtts under de senaste tio åren, som minskad statsskuld och minskat budgetunderskott, ökade investeringar i infrastruktur och ökad konkurrens för att tillhandahålla den eller saneringen av skattesystemen samt strävandena efter diversifiering av de nationella produktionsstrukturerna.

6.3 För att motverka krisen har Kina nyligen bekräftat och ökat sina åtaganden, såväl vad gäller bistånd och lån som investeringar ⁽¹⁾. EU försöker leva upp till sina åtaganden, men några medlemsstater har redan drastiskt dragit in på resurser och bilaterala finansiella åtaganden under 2009 med liknande, om inte ännu större, nedskärningar för 2010. Som framhållits vid alla toppmöten den senaste tiden behövs det dock nya resurser.

6.4 En rad migrationsfenomen har blivit allt viktigare inom kontakterna mellan EU, Kina och Afrika, men har ännu inte undersökts tillräckligt, särskilt vad gäller invandringen av kinesiska medborgare till afrikanska länder. En diskussion om formerna för och omfattningen på dessa migrationsströmmar och deras eventuella inbördes samband skulle kunna göra det möjligt att förstå den inverkan de kan få på Afrikas utveckling.

6.5 EESK anser slutligen att den komplexa frågan om det civila samhällets medverkan är av avgörande betydelse. Det är inte bara EU ⁽²⁾ som anser frågan viktig, den har också blivit ett viktigt inslag i alla partnerskapsrelationer med Afrika, särskilt efter Cotonouavtalet. Denna aspekt tycks för ögonblicket inte vara relevant i förbindelserna mellan Kina och Afrika, och inte heller i de bilaterala kontakterna mellan Peking och de enskilda länderna.

De fyra sektorer som kommissionen anger lämpar sig för ett brett och strukturerat deltagande av alla icke-statliga aktörer, särskilt arbetsgivare, fackföreningar och jordbruks-, kvinno- och konsumentorganisationer. Även om deras roll i det afrikanska samhället, den ekonomiska utvecklingen och de politiska förbindelserna är erkänd och har vuxit just tack vare framgångarna med den process som lanserades med Lomé- och Cotonouavtalen, riskerar den nu att krympa och på nytt marginaliseras om de bi- och trilaterala dialogerna endast kommer att föras på mellanstatlig nivå. Deras roll borde i stället betraktas som en avgörande tillgång som man bör dra nytta av och lyfta fram.

6.6 EESK ser med oro på att meddelandet inte behandlar denna fråga eller den konkreta möjligheten att involvera såväl arbetsmarkandens parter som mer allmänt de icke-statliga aktörerna i den föreslagna processen.

Bryssel den 1 oktober 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ Se de åtaganden som gjordes under president Hu Jintaos resa i fyra afrikanska länder (Mali, Senegal, Tanzania och Mauritius) i mitten av februari 2009.

⁽²⁾ EUT C 110, 9.5.2006, s. 68–74, "Det civila samhällets roll i förbindelserna mellan EU och Kina", föredragande: Sukhdev SHARMA.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: En EU-strategi för ungdomar – Satsa på ungdomars egna möjligheter En förnyad öppen samordning för ungdomsfrågor”

KOM(2009) 200 slutlig

(2009/C 318/22)

Den 27 april 2009 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: En EU-strategi för ungdomar – Satsa på ungdomars egna möjligheter – En förnyad öppen samordning för ungdomsfrågor”

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 1 september 2009. Föredragande var Ionuț SIBIAN.

Vid sin 456:e plenarsession den 30 september–1 oktober 2009 (sammanträdet den 1 oktober) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 133 röster för, inga röster emot och 5 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK anser att man inom förslagets ramar bör utveckla en strategi inte endast FÖR utan också MED ungdomar som bör inkluderas såväl i den politiska beslutsprocessen som i genomförandet av besluten.

1.2 I enlighet med subsidiaritetsprincipen är det medlemsstaterna som har huvudansvaret för politiken på ungdomsområdet. Det är dock omöjligt att till fullo ta itu med många av de utmaningar som ungdomarna står inför utan en mer global och helhetsinriktad strategi. Därför välkomnas en integrerad EU-strategi för ungdomar.

1.3 Alla de handlingsområden som valts är sektorsövergripande och kan inte ses som fristående områden. De är kopplade till varandra och påverkar varandra. De måste därför hanteras på ett övergripande sätt utifrån ungdomars egna behov.

1.4 EESK anser att följande faktorer är avgörande för att den nya strategin ska bli framgångsrik:

— Samordningsprocessen.

— Prioritering av handlingsområdena.

— Ökat gemensamt engagemang från alla berörda aktörers sida.

— Tilldelning av nödvändiga resurser.

— Stöd till ungdomsarbete och ungdomsorganisationer.

EESK vill därför göra följande rekommendationer:

1.5 Ungdomsarbetet och ungdomsorganisationerna bör vara den huvudsakliga länken när det gäller att öka medvetenheten om och hantera de handlingsområden som föreslås i EU-strategin för ungdomar med hjälp av ett sektorsövergripande tillvägagångssätt.

1.6 Eftersom inlärning kan äga rum i olika slags miljö, bör ytterligare stöd ges till icke-formellt lärande som kompletterar formell utbildning.

1.7 Man bör försöka skapa kontakter mellan skolvärlden, arbetslivet, föreningslivet och volontärverksamheten både på EU-nivå och nationell nivå.

1.8 Stöd till företagande med hjälp av finansieringsmekanismer är en utmaning men också nödvändig uppgift. Företagande får inte begränsas till dess ekonomiska betydelse utan måste ses i ett större sammanhang.

1.9 Ungdomarna bör bli aktörer i samhället, eftersom deras delaktighet i fråga om alla aspekter som berör dem är en förutsättning för den politiska utvecklingen på ungdomsområdet.

1.10 Ett brett utbud av system för ungdomsarbete, aktiviteter och goda samarbets tjänster bör finnas i hela EU för att undvika marginalisering. I samband med aktiviteter riktade till ungdomar som riskerar social utestängning bör inte ungdomarna betraktas som passiva mottagare av sociala tjänster utan snarare som aktiva aktörer.

1.11 Det är viktigt att kunskaper som erhållits genom volontärverksamhet erkänns (även inom den formella utbildningen). Icke-formella färdigheter och kunskaper kan komma till nytta på arbetsmarknaden och även bidra till ett bättre deltagande i samhällslivet.

1.12 Projekt och aktiviteter bör ge ungdomarna en känsla av global solidaritet, medvetenhet och ansvar gentemot världssamfundet. För att ungdomarna ska kunna undvika blindskär längs färden bör de kunna förvänta sig anständiga löner för sitt framtida arbete. Därför bör man skapa gynnsamma förutsättningar för en adekvat lönepolitik.

1.13 EESK beklagar att den föreslagna strategin inte omfattar några konkreta metoder för genomförande och mätning av framstegen på EU-nivå och nationell nivå. Det är emellertid sannolikt att den öppna samordningsmetoden förblir det viktigaste redskapet. Kommittén anser att den bör kompletteras med en förnyad europeisk pakt för ungdomsfrågor. EESK uppmanar även arbetsmarknadens parter och kommissionen att träffa en överenskommelse som syftar till att förbättra mobilitet och sysselsättning bland ungdomar.

1.14 Ungdomarna måste stå i centrum för strategin. Ungdomsarbete och deltagande i ungdomsorganisationer är det mest effektiva sättet att nå dem. Därför bör en utvärdering och höjning av ungdomsarbets kvaliteten utgöra en prioritet.

1.15 Kommissionen bör uppmantra medlemsstaterna att vidta åtgärder som ökar sysselsättningsmöjligheterna och hjälper ungdomarna att bli självständiga. Sådana åtgärder omfattar bland annat följande:

- Stöd under grundutbildningen (ekonomiskt stöd, boende, rådgivning, transporter osv.).
- Stöd vid inträde på arbetsmarknaden åt personer som söker arbete för första gången.
- Lärlingsutbildning och praktiktjänstgöring av hög kvalitet.
- Omvandling av praktiktjänstgöringar till tillsvidareanställningar.

2. Kommissionens förslag

2.1 Den nuvarande samarbetsramen på ungdomsområdet, som grundar sig på vitboken om ungdomsfrågor, den europeiska pakt för ungdomsfrågor (2005), tillämpningen av den

öppna samordningsmetoden och integrationen av ungdomsfrågor på andra politikområden, var från början avsedd att upphöra att gälla år 2009 och har inte alltid motsvarat förväntningarna. Som en följd av detta lade Europeiska kommissionen, efter ett omfattande samrådsförfarande år 2008, fram ett förslag om en ny samarbetsram. Kommissionen offentliggjorde sitt meddelande i april 2009 med titeln "En EU-strategi för ungdomar – Satsa på ungdomars egna möjligheter".

2.2 Förslaget till ny strategi grundar sig på tre övergripande och sammanlänkade mål som vart och ett omfattar två eller tre handlingsområden.

— **Mål: Skapa fler möjligheter** för ungdomar inom utbildning och sysselsättning.

Handlingsområde: **utbildning, sysselsättning, kreativitet och företagande.**

— **Mål: Förbättra tillgången och delaktigheten** för alla ungdomar i samhället.

Handlingsområde: **hälsa och sport, delaktighet.**

— **Mål: Främja solidaritet** mellan samhälle och ungdomar.

Handlingsområde: **social integration, volontärverksamhet och ungdomar i världen.**

Inom varje handlingsområde föreslås en förteckning över särskilda mål och åtgärder för kommissionen och medlemsstaterna.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Bättre samordning behövs

3.1.1 Viktiga sociala problem, t.ex. avsaknad av social trygghet, ökande främlingsfientlighet samt hinder för sysselsättning och utbildning, kan lätt sprida sig över gränserna och därigenom äventyra den europeiska sociala modellen. På grund av den ekonomiska krisen kräver sådana frågor ett mer enhetligt europeiskt svar. Även om dessa sociala problem inte uteslutande berör ungdomar, är denna grupp en av de mest sårbara.

3.1.2 EESK anser att den europeiska och nationella nivån bör samordnas bättre och ges en tydligare rollfördelning. Skillnaderna mellan de olika medlemsstaterna bör beaktas och ses som en källa till fördelaktiga samverkans effekter som alla parter kan ha nytta av, snarare än som ett problem. Kommissionen bör eftersträva en starkare koppling mellan EU-nivån och den nationella nivån i samarbetet på ungdomsområdet och försöka förstärka och förbättra genomförandet av EU-målen på nationell, regional och lokal nivå. Det samråd på ungdomsområdet som föregick lanseringen av strategiförslaget visade att ungdomspolitik har fått en mer framträdande roll inte endast på den europeiska nivån utan även på den nationella.

3.1.3 Den föreslagna strategin utgör enligt EESK ett steg framåt. För att den ska bli framgångsrik rekommenderar kommittén att man tar itu med följande utmaningar:

- **Representativitet.** Även om den öppna samordningsmetoden och den strukturerade dialogen är användbara instrument, bör man fortlöpande utvärdera och förbättra deras genomförande och ytterligare utveckla olika samrådsverktyg, så att gräsrotsorganisationer som arbetar med ungdomar, berörda statliga organ och myndigheter, ungdomarna själva samt andra berörda aktörer kan involveras i den politiska beslutsprocessen ⁽¹⁾.
- **Medvetenhet om EU:s ungdomspolitik.** Åtgärder på EU-nivå bör ges ökad synlighet, eftersom detta skulle öka ungdomarnas medvetenhet om att de möjligheter som skapas genom ungdomssamarbetet (till exempel ungdomsutbyte) är ett resultat av EU:s ungdomspolitik.
- **Skillnader mellan olika länder.** Att samordna och föra samman 27 nationella strategier inom den europeiska samarbetsramen är en utmanande uppgift. I vissa länder har flera av de berörda handlingsområdena långa traditioner, och man skulle i EU-strategin kunna dra nytta av denna erfarenhet, medan andra länder nyligen har börjat agera på dessa handlingsområden. Den nya strategin bör emellertid ge ett mervärde för alla medlemsstater.
- **Utmaningar på kommunikationsområdet.** En gemensam strategi bör tillämpas för att sprida och samla in jämförbar statistik på ett strukturerat sätt för att förbättra framstegsrapporterna och analyserna. Man bör försöka enas om resultatnriktade gemensamma indikatorer.
- **Genomförande.** Det finns också stora skillnader mellan medlemsstaternas kapacitet att genomföra EU-politiken. Vissa länder har välutvecklade system som når den lokala och regionala nivån, medan andra har avsatt mycket små resurser för det europeiska samarbetet kring ungdomsfrågor.

3.1.4 EESK uppmanar kommissionen att använda sina befintliga befogenheter och sin auktoritet för att uppmuntra och hjälpa medlemsstaterna att genomföra strategin. Kommissionen bör aktivt spela sin roll i samordningen av strategin.

3.2 Att göra den sektorsövergripande strategin framgångsrik

3.2.1 De handlingsområden som lyfts fram i strategiförslaget (se punkt 2.2) täcker ett brett socialt och ekonomiskt område.

⁽¹⁾ Endast 33 % av ungdomarna anser att de har en inflytelserik roll i samhället på EU-nivå, och 50 % anser att de saknar möjligheter att göra sin röst hörd (resultat hämtat från ett samråd via internet om olika ungdomsfrågor – 2008).

Inget av handlingsområdena är direkt kopplat till en särskild åldersgrupp, men de är av synnerligen stor betydelse för ungdomar. Emellertid har man för vissa handlingsområden tydligt fastställt vilka mål som ska uppnås, medan andra har mål av mer allmän karaktär.

3.2.2 EESK anser att det är en ambitiös utmaning att samtidigt försöka hantera åtta olika handlingsområden, och rekommenderar därför att följande frågor behandlas:

- Att inrätta ett samordnande organ inom Europeiska kommissionen och utforma tydliga förfaranden för den övergripande samordningsprocess som krävs för att styra, handlägga, övervaka och utvärdera genomförandet både på europeisk och nationell nivå, i samarbete med berörda aktörer (bland annat ungdomsorganisationer) och motsvarande organ som ansvarar för handlingsområdena (t.ex. en annan organisation inom andra EU-institutioner, och även Europarådet); man bör organisera regelbundna möten i gemensamma arbetsgrupper, ömsesidigt utbyte av kunskaper och diskussioner om den nya Europeiska ungdomspakten.
- Att ställa upp tydliga mål inom en överenskommen tidsram och att utarbeta en färdplan för vart och ett av dessa.
- Att rangordna handlingsområdena och se till att alla övervakas nog.
- Att intressera alla berörda aktörer (t.ex. unga arbetstagare, yrkesutövare, forskare, sakkunniga, arbetsmarknadsparter och politiker) och engagera ungdomar och ungdomsorganisationer i en förbättrad och kontinuerlig strukturerad dialog.
- Att utforma en tillförlitlig, öppen och systematisk angreppsmetod för genomförandet av strategin.
- Att integrera ungdomsdimensionen i Lissabonstrategin efter 2010 för att underlätta unga kvinnors och mäns integration i samhället och yrkeslivet.
- Att avsätta nödvändiga resurser genom att skapa nya verktyg eller anpassa nuvarande och kommande generationer av sådana program som Aktiv ungdom, programmet för livslångt lärande, Progress, Media, Erasmus för unga företagare, programmet för konkurrenskraft och innovation samt strukturfonderna. Dessa verktyg bör samordnas och komplettera varandra.

— Att minska byråkratien och säkerställa bättre samordning vid administrationen av projekt och aktiviteter inom dessa handlingsområden.

— Att stödja ungdomsarbete och ungdomsorganisationer bör betraktas som en av de viktigaste aspekterna av de tematiska handlingsområdena, och deltagande bör ses som den grundläggande principen rent generellt.

3.3 Ungdomsarbete som ett verktyg för att genomföra strategin

3.3.1 EESK välkomnar att man betonar den viktiga roll som ungdomsarbete spelar. Ungdomspolitikerna bör utformas och genomföras på ett sådant sätt att ALLA ungdomar kan ha nytta av den. Ungdomsområdet har blivit en viktig faktor för sociala förändringar ⁽¹⁾, genom möjligheterna att utveckla överförbara kunskaper och kompensera avsaknaden av formella intyg (särskilt för de missgynnade grupperna). Man bör dock göra större satsningar när det gäller erkännandet av färdigheter som erhållits genom ungdomsarbete. Ungdomsorganisationernas roll när det gäller att stärka ungdomarnas egna möjligheter bör ges större tyngd, eftersom dessa organisationer är en plats där man kan utveckla sig själv och lära sig vad deltagande innebär, och utvecklingen av färdigheter bör ges större erkännande.

3.3.2 Ungdomsarbete är knutet till aktiviteter som avsiktligt syftar till att påverka unga människor och kan äga rum i mycket varierande miljöer och strukturer (såsom ungdomsorganisationer för volontärverksamhet, lokala ungdomscenter, målinriktade aktiviteter under ledning av offentliga institutioner eller kyrkan). Det krävs dock en tydlig definition av detta begrepp.

3.3.3 Ungdomsarbetet bör bli en övergripande faktor som integreras i alla handlingsområden som strategiförslaget omfattar. För att den nya långsiktiga strategin för ungdomsarbete ska nå ut till alla grupper av unga människor måste ungdomsarbete av hög kvalitet göras till ett uttryckligt mål. Program såsom Aktiv ungdom och delprogrammet Leonardo da Vinci bör syfta till att utveckla, stödja och ge bättre utbildning åt personer som är engagerade i ungdomsarbete, inklusive yrkesverksamma på området, och bidra till utvecklingen av mer yrkesmässig kompetens på området ungdomsarbete.

3.3.4 Det förefaller som om de som deltar i ungdomsarbete huvudsakligen är personer som ännu inte kommit in i arbetslivet. Detta omfattar allt från tonåringar till personer med särskilda behov, ekonomiska invandrare, funktionshindrade grupper och missgynnade i fattiga samhällen. Även om ungdomsarbete i sig inte utgör ett direkt verktyg för tillträde till arbetsmarknaden kan både ungdomsarbete och ungdomsorganisationer erbjuda mycket i fråga om social integration, och skulle kunna vinna mycket på ett närmare samarbete med yrkesutbildningstjänster och en större synlighet av dess bidrag till ungdomars anställbarhet.

⁽¹⁾ Se forskningsresultaten av projektet UP2YOUTH, som presenteras i EU:s ungdomsrapport från april 2009.

4. Särskilda kommentarer om handlingsområdena

4.1 EESK kommenterar innehållet i de åtta föreslagna handlingsområdena, oberoende av det faktum att det kan komma in fler förslag om ytterligare prioriteringar eller att de redan föreslagna handlingsområdena kan komma att rangordnas.

4.2 Utbildning

4.2.1 Utbildning har alltid varit en viktig faktor inte bara för personlig utveckling och mognad, utan också för att våra samhällen ska kunna utvecklas. EESK har betonat att lärarnas grundutbildning och fortbildning är nära kopplad till andra politikområden, inklusive ungdomspolitikerna ⁽²⁾.

4.2.2 Icke-formellt lärande kan komplettera den formella utbildningen och ge nödvändiga färdigheter som kan utvecklas bättre inom ett mindre formellt system, medan den formella utbildningen kan integrera icke-formella metoder och tillämpa principen om livslångt lärande.

4.2.3 För att göra lärandet mer attraktivt och effektivt för ungdomar ⁽³⁾ och för att erkänna det icke-formella lärandets roll, bör följande frågor behandlas och följas upp:

— Icke-formella inlärningsmetoder bör införas i den formella utbildningen.

— Man bör göra det enkelt att växla mellan formella och icke-formella utbildningsformer.

— Unga människor måste uppmuntras att förvärva kunskaper genom erfarenhet.

— Skolorna bör knytas till det lokala ungdomsarbetet.

— Ungdomarna bör stå i centrum för inlärningsprocessen.

— Färdigheter som erhålls genom volontärverksamhet och icke-formell inläring bör erkännas (ungdomspasset är ett bra exempel på detta och det bör utvidgas till att omfatta fler verksamheter och aktiviteter, även utanför programmet "Aktiv ungdom").

— Det bör inrättas ett tydligt system för bedömning av de färdigheter som erhållits genom icke-formell och informell utbildning.

⁽²⁾ Se EESK:s yttrande av den 16 januari 2008 om "Bättre utbildning för lärare", föredragande: Mário Soares (EUT C 151, 17.6.2008).

⁽³⁾ 67 % av ungdomarna och ungdomsorganisationerna är missnöjda med de nationella utbildningssystemen (resultat hämtat från ett samråd via internet om olika ungdomsfrågor – 2008).

4.2.4 Andelen unga som tvingas till lönearbete för att finansiera sina studier ökar ständigt, trots att denna dubbla verksamhet är en betydande faktor bakom misslyckade studieresultat.

4.2.5 Inom ramen för programmet Aktiv ungdom och program som Comenius, Erasmus och Erasmus Mundus skulle man kunna införa åtgärder och bättre riktad finansiering som i framtiden gör det möjligt att uppfylla dessa behov i praktiken. Dessa program bör göras mer tillgängliga för alla ungdomsgrupper.

4.3 Sysselsättning

4.3.1 Det finns en direkt koppling mellan utbildning och sysselsättning: Ju högre utbildning desto mindre är risken för arbetslöshet⁽¹⁾. Framför allt har personer som lämnat skolan i förtid svårt att hitta jobb, vilket leder till låga inkomster och risk för fattigdom och social utestängning.

4.3.2 Social ojämlikhet tar sig på senare år i allt högre grad tydliga uttryck i skillnader i studieresultat och avläggande av examen samt i tillgången till kvalificerade arbeten. Unga arbetstagare har en osäker arbetssituation med låga löner och inadekvata arbets- och livsvillkor. Examensbevis är inte längre en försäkring mot arbetslöshet och mot kvalifikationer som förlorar i värde. Samhället måste möta dessa utmaningar och ta sitt solidariska ansvar.

4.3.3 För att om möjligt ge alla ungdomar framtidsutsikter till annat än osäkra arbetstillfällen gäller det att vid sidan av förbättrade kvalifikationer förstärka de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna för ungdomar som söker arbete samt undanröja strukturella problem i samband med övergången mellan utbildning och yrkesliv.

4.3.4 Många ungdomar flyttar utomlands i jakten på bättre lön och attraktivare jobb. Detta gäller alla utbildningsnivåer och leder till en bestående kompetensflykt, framför allt från de nya medlemsstaterna. Detta är inte detsamma som tillfällig rörlighet, vilket är positivt för alla (de unga, samhällena och ekonomierna) och bör uppmuntras inom EU.

4.3.5 Arbete är en faktor som påverkar den personliga och kollektiva värdigheten och innebär också social integrering. En osäker arbetsplats, låga löner och övertidsarbete gör det svårt att förena yrkeslivet med privat- och familjelivet.

4.3.6 De ungas övergång från skolvärlden till arbetslivet bör ses över närmare på både EU-nivå och nationell nivå. Utan

välutvecklad yrkesrådgivning och vägledning samt utbildningssystem som är anpassade till arbetsmarknadens behov, är det inte möjligt att lösa problemet med arbetslöshet bland ungdomar.

4.3.7 Mot bakgrund av detta rekommenderar EESK att strategin omfattar särskilda åtgärder på följande områden:

— Att göra utbildningen och yrkesutbildningen bättre och mer tillgänglig för att ungdomar så smidigt som möjligt ska kunna komma in på arbetsmarknaden och stanna kvar där.

— Att genomföra åtgärder som säkerställer att tillfälliga arbeten och arbetsplatser med bristfällig trygghet inte blir normen för ungdomar.

— Att bygga ut geografiskt heltäckande, lättillgänglig yrkesvägledning och information för unga kvinnor och män på alla utbildningsnivåer samt skapa fler möjligheter till praktikantverksamhet och lärlingsutbildning av hög kvalitet (med hjälp av europeiska kvalitetsramar).

— Att ge tidigt och aktivt stöd till ungdomar som söker lärlingsplatser och arbetsplatser, införa förstärkta program för integration av problemgrupper som långtidsarbetslösa ungdomar eller sådana som hoppat av lärlingsplatser eller utbildning, bl.a. genom allmännyttiga sysselsättningsprojekt och utbildningsfrämjande åtgärder.

— Att förbättra samarbetet mellan utbildningsinstitutionerna och arbetsgivarna.

— Att bygga upp kontakter mellan utbildningssystemet och näringslivet där detta är lämpligt.

— Att bygga upp kontakter med föreningslivet och ge erkännande åt volontärverksamhet.

— Att främja bästa lösningar bland alla berörda aktörer.

— Att vidareutveckla kommissionens initiativ "Ny kompetens för nya arbetstillfällen".

— Att uppmuntra rörlighet med hjälp av en ny generation av programmen⁽²⁾.

⁽¹⁾ Enligt EU:s ungdomsrapport från april 2009 löper EU-medborgare som endast har lägre sekundär utbildning nästan tre gånger större risk att bli arbetslösa än personer med högre utbildning.

⁽²⁾ Se EESK:s yttrande av den 17 januari 2008 om meddelandet "Att främja unga människors fulla deltagande i utbildning, arbetsliv och samhälle", föredragande: Pavel Trantina (EUT C 151, 17.6.2008).

4.3.8 Kommittén välkomnar initiativet att göra ungdomssystemsättning till temat för den strukturerade dialog som ska föras år 2010, och ser detta som en god möjlighet att främja denna fråga.

4.3.9 På arbetsområdet spelar arbetsmarknadsparterna en särskilt viktig roll. De europeiska arbetsmarknadsparterna är mycket engagerade på detta område, och ett större deltagande av unga människor med kunskaper och kompetens som motsvarar arbetsmarknadens behov har alltid utgjort en av prioriteringarna i deras gemensamma arbetsprogram.

4.4 Kreativitet och företagande

4.4.1 Det är en stor utmaning att stödja innovation inom ramen för ungdomsprojekt och företagande med hjälp av finansieringsmekanismer, men detta bör ske för att möjliggöra inlärning som bygger på deltagande. Större anslag för att främja dessa initiativ bör välkomnas, eftersom den nationella finansieringen i många medlemsstater är otillräcklig eller saknas helt och hållet.

4.4.2 Företagande får inte enbart uppfattas som en ekonomisk fråga, utan måste ses på ett bredare, mer övergripande sätt som företagande – att identifiera eller skapa en möjlighet och vidta åtgärder för att förverkliga denna, oberoende av område (det sociala, politiska etc.).

4.4.3 EESK rekommenderar att socialt företagande bland ungdomar uppmuntras och stöds.

4.4.4 Det bör vara möjligt att delta i program för utveckling av kreativt tänkande och problemlösning på alla utbildningsnivåer.

4.4.5 Mentorprogram för att starta företag (företagande) bör inrättas, liksom stödsystem för alla typer av företagande (¹).

4.5 Hälsa och idrott

4.5.1 Sport och fysiska aktiviteter är ett viktigt verktyg för att nå ut till ungdomar. De bidrar till en sund livsstil, ett aktivt medborgarskap och till social integration. En förutsättning för detta är att i mindre utsträckning betona idrottens roll som en åskådarakтивitet, kollektivt deltagande bör främjas liksom rekreativ idrott och idrott som inte utövas i tävlingssyfte.

4.5.2 Idrottsevenemang med aktivt deltagande är relativt vanliga bland klubbar för rekreativ idrott och lockar ungdomar med olika social bakgrund. Att koppla dessa till användningen av icke-formella inlärningsmetoder bland ungdomsarbe-

tare kan erbjuda stora möjligheter när det gäller främjandet av idrott och fysiska aktiviteter bland ungdomar.

4.5.3 Ungdomsorganisationer på EU-nivå och nationell nivå bör i högre grad involveras i de pågående EU-kampanjerna för att främja en sund livsstil genom att bekämpa kostproblem, alkoholrelaterade skador, tobak och droger samt främja den mentala hälsan. Översynerna av EU:s strategier på dessa områden bör i högre grad fokusera på unga människor som en särskild grupp. Kommissionen bör också överväga att utarbeta en EU-strategi för sexuell hälsa, med särskilt fokus på ungdomar.

4.5.4 EU:s folkhälsoprogram bör främjas bland ungdomsorganisationerna. Programmet skulle kunna utgöra en källa till ytterligare medel avsedda för att främja en sund livsstil. Ungdomsorganisationer bör uppmuntras att dra nytta av detta EU-initiativ i samarbete med yrkesverksamma inom vården.

4.5.5 Kommissionen och medlemsstaterna bör också se över frågan om hälsa och säkerhet på arbetsplatsen för unga människor. Uppgifter på nationell och europeisk nivå visar att unga arbetstagare löper större risk för arbetsolyckor. Antalet arbetsolyckor utan dödlig utgång var mer än 40 % högre bland 18–24 åriga arbetstagare än bland de äldre (²).

4.6 Delaktighet

4.6.1 EESK anser att strategiförslaget bör präglas av en pragmatisk syn på frågan om delaktighet och att strategin bör vara mer än ett politiskt instrument. Det krävs en verklig och öppen dialog bland ungdomar och beslutsfattare på alla nivåer (europeisk, nationell, regional och lokal).

4.6.2 EESK ser olika potentiella sätt att nå detta mål:

- Att utveckla användarvänliga och attraktiva metoder för delaktighet.
- Att skapa möjligheter till och strukturer för delaktighet för ungdomar.
- Att överföra och utbyta goda lösningar.
- Att inrätta och stödja ungdomsråd på lokal, regional, nationell och europeisk nivå.
- Att utveckla möjligheter för missgynnade och informella ungdomsgrupper att uttrycka sin ståndpunkt.

(¹) Slutsatserna från det ungdomsevenemang som anordnades av det tjeckiska EU-ordförandeskapet 2–5 juni 2009 i Prag.

(²) European Statistics for Accidents at Work (ESAW).

— Att avlägsna hinder för rörlighet, eftersom denna utgör en nyckel till ungdomars delaktighet och ökade förståelse för europeiska frågor.

— Att till fullo utnyttja befintliga instrument för deltagande, som utvecklats av olika aktörer på EU-nivå och nationell nivå ⁽¹⁾.

— Att styra en kontinuerlig strukturerad dialog som omfattar alla nyckelaktörer (t.ex. ungdomar, ungdomsorganisationer, ungdomsarbetare, yrkesutövare, forskare, de sakkunniga, arbetsmarknadsparter och politiker).

4.6.3 Ungdomarnas deltagande i olika ungdomsorganisationer och i det civila samhället i stort bör ökas. Det behövs också ökad förståelse för och ett aktivare främjande av sådana begrepp som delaktighet och aktivt medborgarskap.

4.7 Social integration

4.7.1 Samhället bör fortlöpande verka för att främja ungdomarnas potential. Därför bör det förhållningssätt som används gentemot missgynnade ungdomar optimeras med hjälp av särskilda åtgärder.

4.7.2 Ungdomsarbete och icke-formellt lärande utgör kraftfulla verktyg för integration av ungdomar. Personer som lämnar skolan i förtid och personer med invandrarbakgrund är lättare att nå under informella förhållanden utformade för att förhindra en eventuell social utestängning. Processen får inte vara probleminriktad och inte heller fokuserad enbart på personer som redan har problem.

4.7.3 EESK rekommenderar att särskilda åtgärder vidtas för projekt och aktiviteter som är direkt riktade till missgynnade ungdomar (dessa skulle kunna ingå i det nuvarande programmet "Aktiv ungdom"). Detta bör inte ersätta programmets övergripande prioritering, utan snarare skapa större fokus på social integrering av missgynnade ungdomar.

4.7.4 Större insatser behövs för att skapa social sammanhållning i regionerna, där ungdomarnas delaktighet är lägre.

⁽¹⁾ T.ex. *Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life*, som utvecklats av Europarådet: http://www.coe.int/t/dg4/youth/Resources/Documents/Bibliographies/Political_participation_en.asp

4.7.5 Det faktum att år 2010 har utsetts till Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning innebär en god möjlighet att främja och utveckla detta tema.

4.8 Volontärverksamhet

4.8.1 EESK anser i linje med vad vi framfört i tidigare yttranden att volontärverksamhet är en värdefull erfarenhet som främjar den personliga utvecklingen och den sociala och yrkesmässiga integrationen i samhället samt att den spelar en viktig roll i integrationen av ungdomar med färre möjligheter ⁽²⁾.

4.8.2 För att förstärka volontärverksamhetens roll bör Europeiska unionen se till att behovet av ett större erkännande av volontärverksamhet förs upp på den politiska agendan. Ett bra exempel är "ungdomspasset", som skulle kunna få efterföljare. Sådana initiativ som den europeiska volontärtjänsten bör vidareutvecklas, och värdet av volontärarbete bör också erkännas vid andra former av deltagande (t.ex. de övriga åtgärderna inom ramen för programmet "Aktiv ungdom").

4.8.3 Fler samverkans effekter bör utvecklas mellan de nationella och europeiska systemen för volontärverksamhet. Begreppet volontärverksamhet har i dag flera olika betydelser, varför definitionen av volontärverksamhet bör harmoniseras så att den kan tillämpas i olika sammanhang.

4.8.4 I linje med kommitténs tidigare rekommendationer är det viktigt att på volontärområdet förbättra samarbetet mellan existerande program på nationell nivå och EU-nivå för att minska de tekniska hindren och hantera problemen i samband med sjuk- och olycksförsäkringar. EESK uppmanar Europeiska kommissionen att överväga att ta fram en märkning av utbytesprogram som uppfyller unionens kvalitetsnormer. Kvalitet i volontärverksamheten är viktig, oavsett verksamhetens form, och den måste säkerställas på lämpligt sätt ⁽³⁾.

4.8.5 Man bör också se till att volontärtjänster inte ersätter olika former av sysselsättning.

4.8.6 EESK uppmanar rådet att anta kommissionens förslag om att utropa år 2011 till ett europeiskt år för volontärarbete. Internationella dagen för frivilligas arbete – den 5 december – erbjuder också en god möjlighet att främja och utveckla denna fråga.

⁽²⁾ Se EESK:s yttrande av den 13 december 2006 om "Frivilligarbetets roll och inverkan i det europeiska samhället", föredragande: Erika Köller (EUT C 325, 30.12.2006).

⁽³⁾ Se EESK:s förberedande yttrande av den 25 februari 2009 om "Europeisk medborgartjänst", föredragande: Thomas Janson, medföredragande: Ionuț Sibian (EUT C 218, 11.9.2009).

4.9 Ungdomar i världen

4.9.1 Ungdomarna utgör också "faktorer" som påverkas direkt av globaliseringsprocessen. Man måste med hjälp av forskning skaffa bättre kännedom om globaliseringens inverkan på ungdomarna. Genom att delta i projekt och aktiviteter som utvecklar en känsla av global solidaritet och medvetenhet ökar ungdomarnas ansvar gentemot världssamfundet.

4.9.2 Globala frågor (miljö, klimatförändringar, hållbar utveckling) bör integreras i ungdomspolitik, så att ungdomspolitik och ungdomsprojekt bidrar till en utveckling på detta område. Ungdomarna bör i sin tur också beaktas vid politiska diskussioner om globala frågor.

4.9.3 Kommittén välkomnar initiativet att göra ungdomar i världen till temat för den strukturerade dialog som ska föras år 2011, och ser detta som en god möjlighet att främja denna fråga.

5. Redskap för och genomförande av den nya samarbetsramen

5.1 EESK beklagar att den föreslagna strategin inte omfattar några konkreta metoder för genomförande och mätning av framstegen på EU-nivå och nationell nivå. Det är emellertid

sannolikt att den öppna samordningsmetoden förblir det viktigaste redskapet. Kommittén anser att den bör kompletteras med en förnyad europeisk pakt för ungdomsfrågor.

5.2 Den framtida samarbetsramen bör bygga på en förbättrad strukturerad dialog som omfattar så många aktörer som möjligt och som utvecklas på alla nivåer. Dialogen bör inkludera ungdomar, ungdomsarbetare, ungdomsorganisationer, nationella organ, forskare och övriga berörda aktörer under hela det politiska kretsloppet och inom olika politikområden. Den bör bygga på en bred nedifrån-och-upp-strategi, som inkluderar olika former av aktivt medborgarskap och involverar ungdomar med färre möjligheter.

5.3 Det politiska beslutsfattandet inom ramen för den föreslagna strategin bör ske på solida grunder och vara så öppet som möjligt. EESK rekommenderar att databasen för det europeiska kunskapscentrumet för ungdomspolitik⁽¹⁾ används för offentliggörande av alla rapporter, insamlade data och analyser.

5.4 Ungdomarna bör stå i centrum för processen, och ungdomsarbete är det mest effektiva sättet att nå dem. Därför bör en utvärdering och höjning av ungdomsarbetets kvalitet utgöra en prioritet.

Brüssel, den 1 oktober 2009.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ <http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/ekcyp/index>

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 998/2003 om djurhälsovillkor som skall tillämpas vid transporter av sällskapsdjur utan kommersiellt syfte"

KOM(2009) 268 slutlig – 2009/0077 (COD)

(2009/C 318/23)

Den 30 juni 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 152.4 b i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 998/2003 om djurhälsovillkor som skall tillämpas vid transporter av sällskapsdjur utan kommersiellt syfte"

Eftersom kommittén till fullo stöder förslaget och redan har framfört sin ståndpunkt i denna fråga i sina tidigare yttranden CES 1411/2000 och CESE 1705/2007, antagna den 29 november 2000 (*) och den 12 december 2007 (**), beslutade EESK vid sin 456:e plenarsession den 30 september – 1 oktober 2009 (sammanträdet den 30 september 2009) med 180 röster för och 9 nedlagda röster att avge ett positivt yttrande om förslaget och hänvisa till ståndpunkterna i ovan nämnda dokument.

Bryssel den 30 september 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

(*) EESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om djurhälsovillkor som skall tillämpas vid förflyttningar av sällskapsdjur utan kommersiellt syfte" – EGT C 116, 20.4.2001, s. 54.

(**) EESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 998/2003 om djurhälsovillkor som skall tillämpas vid transporter av sällskapsdjur utan kommersiellt syfte när det gäller förlängning av övergångsperioden" – EUT C 120, 16.5.2008, s. 49.

<u>Informationsnummer</u>	Innehållsförteckning (forts.)	Sida
2009/C 318/16	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ändring av Europaparlamentets och rådets beslut nr 1672/2006/EG om inrättande av ett gemenskapsprogram för sysselsättning och social solidaritet – Progress" KOM(2009) 340 slutlig – 2009/0091 (COD)	84
2009/C 318/17	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av skyldigheter för verksamhetsutövare som släpper ut timmer och trävaror på marknaden" KOM(2008) 644 slutlig – 2008/0198 (COD)	88
2009/C 318/18	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok – Hantering av bioavfall i Europeiska unionen" KOM(2008) 811 slutlig	92
2009/C 318/19	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En gemenskapsstrategi för förebyggande av katastrofer" KOM(2009) 82 slutlig	97
2009/C 318/20	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok: Transeuropeiska transportnät (TEN-T): En översyn av strategin – Bättre integrering av de transeuropeiska transportnäten för att främja den gemensamma transportpolitiken" KOM(2009) 44 slutlig	101
2009/C 318/21	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: EU, Afrika och Kina: dialog och samarbete mellan tre parter" KOM(2008) 654 slutlig	106
2009/C 318/22	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: En EU-strategi för ungdomar – Satsa på ungdomars egna möjligheter En förnyad öppen samordning för ungdomsfrågor" KOM(2009) 200 slutlig	113
2009/C 318/23	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 998/2003 om djurhälsovillkor som skall tillämpas vid transporter av sällskapsdjur utan kommersiellt syfte" KOM(2009) 268 slutlig – 2009/0077 (COD)	121

PRENUMERATIONSPRISER 2009 (exkl. moms, inkl. frakt och porto)

<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L- och C-serierna, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	1 000 euro per år (*)
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L- och C-serierna, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	100 euro per månad (*)
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L- och C-serierna, pappersversion + årsutgåva på cd-rom	22 officiella EU-språk	1 200 euro per år
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	700 euro per år
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	70 euro per månad
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , C-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	400 euro per år
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , C-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	40 euro per månad
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , L- och C-serierna, månatlig (kumulativ) utgåva på cd-rom	22 officiella EU-språk	500 euro per år
Tillägg till <i>Europeiska unionens officiella tidning</i> (S-serien), meddelanden och offentliga kontrakt, cd-rom, 2 nummer per vecka	flerspråkig: 23 officiella EU-språk	360 euro per år (= 30 euro per månad)
<i>Europeiska unionens officiella tidning</i> , C-serien – allmänna uttagningsprov	Antal språk beroende på uttagningsprov	50 euro per år

(*) Lösnummerpris: 1–32 sidor: 6 euro
33–64 sidor: 12 euro
Mer än 64 sidor: Priset varierar

Europeiska unionens officiella tidning (EUT) ges ut på EU:s officiella språk, och det går att prenumerera på den i 22 olika språkversioner. Den består av två serier: L (lagstiftning) och C (meddelanden och upplysningar).

Varje språkversion kräver en separat prenumeration.

Enligt rådets förordning (EG) nr 920/2005 som offentliggjordes i EUT L 156 av den 18 juni 2005 är Europeiska unionens institutioner under en övergångsperiod inte skyldiga att avfatta och offentliggöra alla rättsakter på iriska. Den iriska utgåvan av EUT säljs därför separat.

En prenumeration på tillägget till EUT (S-serien: meddelanden och offentliga kontrakt) omfattar en flerspråkig cd-rom med alla de 23 officiella språkversionerna.

Prenumeranter på EUT kan på begäran få de olika bilagorna till tidningen. När en bilaga ges ut meddelas prenumeranterna detta genom ett "meddelande till läsarna" i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Försäljning och prenumeration

Publikationsbyrån ger ut publikationer för försäljning som kan beställas från någon av våra kommersiella distributörer. En lista över dessa finns på följande Internetadress:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sv.htm

Via EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) har du kostnadsfritt direkt tillgång till Europeiska unionens lagstiftning. På webbplatsen kan du söka i *Europeiska unionens officiella tidning* samt i fördrag, lagstiftning, rättspraxis och förberedande rättsakter.

Mer information om Europeiska unionen finns på <http://europa.eu>

Europeiska unionens publikationsbyrå
2985 Luxemburg
LUXEMBURG

SV